

B/314.

A KÚRIA ELNÖKE

2022. El. II. A. 18. szám

A Kúria elnökének
országgyűlési beszámolója
a Kúria 2021. évi tevékenységéről
a jogegység biztosítása és
az önkormányzati normakontroll körében

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	5
1.1. Új elnökként a Kúrián	5
1.2. A beszámoló jogi keretei	7
2. A bírósági jogalkalmazás egysége érdekében kifejtett tevékenység a 2021. évben	10
2.1. A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa	10
2.1.1. A jogegységi panasz lényege, jogszabályi alapja.....	10
2.1.2. A 2021. évben érkezett panaszok	11
2.1.3. Egyes alapkérdések (befogadási feltételek, eljárási feltételek)	12
2.1.4. Kiemelésre érdemes döntések	14
2.2. A jogegységi tanácsok tevékenysége	18
2.2.1. Büntető jogegységi tanács	18
2.2.2. Közigazgatási jogegységi tanács	19
2.2.3. Polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanács.....	22
2.3. A Kúria kollégiumi véleményei.....	25
2.3.1. Büntető Kollégium	25
2.3.2. Közigazgatási Kollégium	26
2.3.3. Polgári Kollégium	27
2.4. Kollégiumi ülések és szakmai tanácskozások	28
2.4.1. Büntető Kollégium	28
2.4.2. Közigazgatási Kollégium	29
2.4.3. Polgári Kollégium (Munkaügyi Rész kollégium)	29
2.5. A joggyakorlat-elemző csoportok tevékenysége	30
2.5.1. Büntető Kollégium	30
2.5.2. Közigazgatási Kollégium	31
2.5.3. Polgári Kollégium	32
3. A Kúria Önkormányzati Tanácsa	34
3.1. Az Önkormányzati Tanács működése a számok tükrében	34
3.2. Egyes tartalmi kérdésekről.....	35
3.2.1. Helyi adók, hozzájárulás a közösségi terhekhez: telekadó, települési adó	35
3.2.2. Koronavírus-járvány és helyi jogalkotás	38
3.2.3. A szabályozási hatáskör egyéb korlátai és feltételei	40
3.2.4. Mulasztásban megnyilvánuló jogsértés.....	42
3.3. Eljárási kérdések	43

3.3.1. Általános és egyedi alkalmazási tilalom	43
3.3.2. Ideiglenes alkalmazási tilalom	44
4. A tárgyévre kitűzött célok és teljesülésük	44
5. Kitekintés a 2022. évre kitűzött célokra	46
Összegzés	47

Mellékletek :

1. sz. melléklet: A Kúria 2021. évi jogegységi határozatai
2. sz. melléklet: A Kúria 2021. évben elfogadott kollégiumi véleményei
3. sz. melléklet: A Kúria 2021. évi ügyforgalmi adatai
4. sz. melléklet: A Kúria Önkormányzati Tanácsának 2021. évi működése

Tisztelt Országgyűlés!

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 117. § (1) bekezdésének b) és c) pontjaiban foglaltak szerint a Kúria

- bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében kifejtett tevékenységéről, valamint
- az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének és megsemmisítésének, továbbá a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának vizsgálata során szerzett tapasztalatairól

az alábbi beszámolót nyújtom be:

1. Bevezetés

1.1. Új elnökként a Kúrián

A Kúria működését 2021-ben három, a szokásostól eltérő körülmény befolyásolta. Magyarország – Európa és a világ más országaihoz hasonlóan – a Covid járványhelyzet második évével szembesült. Az igazságszolgáltatás ennek megfelelően nem a szokásos keretek között, hanem a járvány elleni védekezés szempontjaira figyelemmel, különleges jogrendi szabályok hatálya alatt működött. Az elnöki intézkedésekkel elrendelt intézményi védekezés mellett meghatározó időszak volt a Kormány 112/2021. (III. 6.) Korm. rendeletével bevezetett, a veszélyhelyzet során érvényesülő egyes eljárásjogi intézkedések újbóli hatálya („Veir2”). Ez a ténybeli veszély és az elhárítását célzó jogszabályi környezet meghatározta az ítélezés kereteit és az igazgatási, a személyközi kapcsolatok körét is. Mindegyiket korlátozta. Az év legnagyobb részében a tanácsüléseknél nagyobb létszámú tanácskozásokat és értekezleteket távközlési eszköz útján, korlátozott lehetőségek között kellett megtartani.

Az év második felében sajátos, szerteágazó feladatként jelentkezett a 2022. évi országgyűlési választásokra történő felkészülés. Ez a nagyszámú, koncentrált időbeli érkezés és rendkívül rövid, három napos határidővel intézendő ügycsoport önmagában, más tényezők hiányában is különleges figyelmet igényel. A járványügyi védekezés körülményei ezt tovább nehezítették.

Mindeközben új elnökként kezdtem meg működésemet a Kúrián. Az Országgyűlés 2020. október 19-én – a Magyar Közlönyben közzétett 30/2020. (IX. 20.) OGY határozatával – 2021. január 2-ától a Kúria elnökévé választott. A vezetőváltás minden intézmény életében figyelmet kap. A Kúria esetén ennek hatását fokozza, hogy töretlen közjogi hagyományainknak megfelelően az elnök nem pályázati (a szolgálati jogviszonyt érintő munkajogi jellegű) eljárásban, hanem sajátos közjogi döntés eredményeként látja el feladatát. Ebben közreműködik a köztársasági elnök, akitől a jelölés származik, a véleményező Országos Bírói Tanács, a támogatást megfontoló Igazságügyi Bizottság, és végül a döntést a szuverenitás letéteményese, az Országgyűlés hozza meg kétharmados, titkos szavazással. A Kúria érthető várakozással készült a vezetőváltásra, ami ebben az esetben az évfordulóval, vagyis egy teljes beszámolási év kezdetével találkozott.

A korábbi igazságszolgáltatási, illetve az igazságszolgáltatással közreműködő intézményekben – Legfőbb Ügyészségen, Országos Igazságszolgáltatási Tanácsban, Országos Bírói Tanácsban, Alkotmánybíróságon – ellátott feladataim folytán ismertem a Kúria szervezetét, működését, ítélezési gyakorlatát. A kúriai vezetőket kivétel nélkül és a bírák jelentős részét személyesen is ismertem. Ennek ellenére szükséges volt a 2020 végi aktuális helyzet, a pontos személyügyi

körülmények, a 2020-as jogszabályi változások (közigazgatási eljárásjogi hatáskörök, jogegységi panaszok) hatásainak aprólékos vizsgálata. Ennek érdekében 2020. utolsó hónapjaiban minden magasabb beosztású igazgatási vezetőtől és minden kúriai tanácstól véleményt kértem a megoldandó feladatokról és a munkájukat hosszabb távon megkönnyítő lehetséges változásokról. Ezek eredményeként alakult ki az az intézkedés-csomag, amit hivatalba lépésemet követően nyilvánosságra hoztam. Ennek három alapelve – amelyek visszatükröződnek ennek a beszámolónak a részletes leírásaiban – a következő:

- *Nem az elnöknek van Kúriája, hanem a Kúrának van elnöke.* Ennek fényében nem törekedtem feltétlenül személyi vagy működési változásokra. Az összes szervezeti intézkedés vagy az elődöm által korábban megkezdett folyamatokat vitte tovább, vagy a tanácsok által igényelt változtatást jelentette.
- *A Kúria ítélkező bíróság, de más, mint a többi bíróság.* Azért más, mert fő feladata a jogegység biztosítása elsősorban a felülvizsgálati és más jogorvoslati, másodsorban a jogegységi és jogegységi panasz eljárások során. Ez olyan sajátosság, amely egyrészt megköveteli annak tudomásul vételét, hogy más bírói habitusra van szükség a Kúrián, mint a többi bíróságon, másrészt a szervezetét ehhez a feladathoz kell igazítani.
- *Egyetlen Kúria van.* A jogegységesítő feladatokból adódóan más a Kúria bírától és tanácsaitól elvárható együttműködés, mint a többi bíróságon. A döntéseket a tanácsok hozzák, de mindegyiket a Kúriának kell betudni, és mindegyik vagy építi jogegységet vagy annak ellenében hat. Ez olyan feladat, amelynek belátása, napi szintű érvényesítése nem egyetlen év, hanem hosszabb időszak folyamatos erőfeszítéseit igényli, és valószínűleg soha nem lesz hibátlan, mert az ítélkezés soha nem gépies, hanem mindenkor emberi tevékenység.

Ezen elvek mentén, ebben a környezetben kellett ellátnunk szokásos feladatainkat, és ebben a környezetben kellett kialakítani az új, korlátozott precedensrendszerre épülő jogegységet biztosító eljárási formákat.

A Kúria belső várakozását és az ezzel együtt járó természetes bizonytalanságot fokozta az a hazai és nemzetközi közjogi környezet, amelyben mindez történt. Magyarország ellen folyamatban volt már az Európai Unióról szóló Szerződés 7. cikke szerinti jogállamisági eljárás, amely érintette a magyar igazságszolgáltatást is. Új eszközként az Európai Bizottság – először 2021-ben – jelentést készített a jogállamiság helyzetéről a tagállamokban, amely nyilván érintette Magyarországot, annak bíróságait, a Kúriát és a Kúria elnökének megválasztását is. Már az Igazságügyi Bizottság előtti meghallgatáskor feltűnt egyes civil szervezetek és politikai pártok közötti szoros együttműködés, amely megkérdőjelezte Magyarország alkotmányos rendjét, a jogállamiság és a bírói függetlenség állapotát. Az Országos Bírói Tanács a jelölt támogatásáról hozott döntésének indokolása szintén nem személyi akadályon, hanem – minden hatásköri feltétel nélkül – a jogszabályok alkotmányosságának vitatásán alapult. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a jelöltet a tanácsban kizárólag az előző elnök támogatta, az egyetlen tag, akinek nem csak véleménye, hanem tapasztalata is volt a Kúria ítélkezéséről és az elnöki feladatköréről.

A következő hónapokban ezek a hatások fokozódtak. Már 2020. novemberben angolul – magyar bíraktól származó – írás jelent meg, majd lényegében hasonló tartalommal ugyanez magyarul is, amely egyenesen a Kúria jogállami működését vonta kétségbe a tanácsok összeállítása és az ügyelosztás rendje miatt. Nem tekinthető véletlennek, hogy a kérdés hamarosan visszaköszött a Velencei Bizottság Magyarországot érintő vizsgálataiban, majd az Európai Bizottság 2021. évi Jogállamisági Jelentésében. A nemzetközi fellépések közül kiemelkedik az Európai Parlament LIBE bizottságának látogatása, amely konkrét politikai elvárások teljesítését kívánta – eredménytelenül – megvitatni a Kúria vezetőivel.

Összességében nem lehet ezt másnak nevezni, mint olyan összehangolt, politikai jellegű külső nyomásnak, amely megnehezítette a Kúria működését.

Ennek a nyomásnak egyfelől ellen kellett állni, másfelől – abban a részben, amely racionális alapokon nyugvó kritikát is tartalmazott – azzal járt, hogy a Kúria kénytelen volt felgyorsítani az amúgy is ismert, a választási ügyekben már régóta alkalmazott, és lépésről-lépésre kiterjesztett automatikus ügyelosztást. A tapasztalatok vegyesek. Kétségtelen, hogy az automatikus ügyelosztás megfelel annak a követelménynek, amit az Alkotmánybíróság korábban megfogalmazott. Nem a bírót választja ki az ügyelosztásra jogosult az ügyhöz, hanem az ügy a száma alapján kerül az ügyelosztási rendben előre kijelölt tanácshoz. Ugyanakkor gondot okoz, hogy az automatizmus a szakosodás ellenében hat. Az automatikus ügyelosztás iránti igény túlhangsúlyozásának nemkívánatos mellékhatásaként pedig az a látszat is kialakulhat, hogy csak egyetlen ítélkező tanács teljesen törvényes, független és pártatlan, az összes többi, különösen pedig a tanácsokat kijelölő vezető nem az. Ez nyilván elfogadhatatlan, még látszatként is. Ennek ellenére nem tekinthetünk el attól, hogy az ügyelosztási rend megalkotását minden bíróság esetén törvény írja elő. Nem volt elkerülhető tehát, hogy átgondoljuk az ügyelosztási rendet és különösen annak elveit. A Kúria 2021 tavaszától két alapvető szempontot alkalmaz: *a rögzített rendet és a szeniorátust*.

A tanács-beosztás és ügyelosztási rend átalakítása jelentette a legnagyobb szervezeti változást, de zavart ez sem okozott. A 2021. év során a Kúria folyamatosan és egyre inkább a fent bemutatott három elv fényében működött. A három elv különösebb vita nélküli elfogadása és fokozatos megvalósítása azt igazolja, hogy ezek nem külső elvárások, hanem a Kúria, Magyarország ősi bírósága sajátosságait hordozzák. Nem kitalálni, hanem csak felismerni és még inkább követni kellett és kell őket. Az év eredményei azt is igazolják, hogy a Kúria működési és ítélkezési stabilitásának alapja a kúriai bírák felkészültsége, felelősségtudata és morális tartása. Ezen az összkepen nem rontott a külső társadalmi környezet, és nem rontottak azok a belső körülmények sem, amelyek egy közel száz fős bírói és több száz fős munkatársi létszám mellett elkerülhetetlenek.

Nagyon összetett, többszörös kihívások közepette kellett ellátnunk – nemcsak vezetőként, de bíróként is – feladatainkat, és ebben a helyzetben elsősorban a Kúria kohéziójára lehetett támaszkodni. A kúriai bírák és kúriai munkatársak segítségét és kitartását kellett kérni. A Kúria kitartott, az Alaptörvény és a jogszabályok előírásait szem előtt tartva teljesítette feladatait. Ezt az alkotmányos működés szempontjából is fontosnak tartom kiemelni, de személyesen is köszönöm.

1.2. A beszámoló jogi keretei

Magyarország Alaptörvénye, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.), továbbá az eljárási törvények rendelkezései értelmében a Kúria elbírálja a törvényben meghatározott ügyekben a törvényszék, továbbá az ítélőtábla határozatai ellen előterjesztett jogorvoslatokat, valamint a felülvizsgálati kérelmeket, emellett

- a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz,
- elbírálja a jogegységi panaszokat,
- dönt az önkormányzati rendelet Alaptörvényen kívüli más, magasabb szintű jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről,
- dönt a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról,
- elbírálja a népszavazással kapcsolatos jogorvoslatokat,

- polgári és közigazgatási ügyekben a bírósági határozat ellen irányuló, ún. valódi alkotmányjogi panasz sikeressége, az AB általi megsemmisítés esetén dönt a követendő eljárásról, azaz a konkrét jogvitában meghatározza az alkotmányellenes helyzet megszüntetésének eljárási eszközét,
- joggyakorlat-elemzést folytat a jogerősen befejezett ügyekben, ennek keretében feltárja és vizsgálja a bíróságok ítélkezési gyakorlatát (Bszi. 24. § (1) bekezdés).

A Bszi. 117. § (1) bekezdésének o) pontja szerint a Kúria elnöke évente egyszer tájékoztatja az OBH elnökét, valamint a Kúria teljes ülését és a Kúria más dolgozóit feladatai ellátásáról, a Kúria működéséről, ügyforgalmi és gazdálkodási helyzetéről, a Kúria hatékony és időszerű működtetése érdekében a következő naptári évre kitűzött célokról és azok megvalósítását szolgáló igazgatási intézkedésekről, valamint a megelőző naptári évben a kitűzött célok és intézkedések végrehajtásáról és eredményéről.

2021-ben a Kúria ítélkező és jogegységi feladatainak ellátását több jogszabályi változás érintette.

2021. január 1-jével módosultak a Bszi. jogegységi panasz eljárást szabályozó rendelkezései. A módosítás több szempontból is egyértelműbbé teszi a jogegységi panasz szabályozását, így például rögzíti, hogy a tanács a jogegységi panasz érdemében határozattal, minden más kérdésben pedig végzéssel határoz. A támadható határozatok körét illetően a módosított Bszi. úgy rendelkezik, hogy - a pervezető végzések kivételével - jogegységi panasznak van helye a Kúriának az eljárási törvény alapján további fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható határozata ellen, ezzel általánossá teszi a panasz benyújtásának lehetőségét. A törvény egyértelművé teszi azt, hogy a jogegységi panasznak a Kúria 2012. január 1-je után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától való eltérésre hivatkozással van helye; továbbá azt is, hogy jogegységi panasszal a Kúria 2020. július 1-jén és azt követően meghozott határozatai támadhatók. Fontos, hogy ez az időpont nem az alsóbb fokú bíróság, hanem kizárólag a Kúria határozatának keletkezésére vonatkozik, tehát jogegységi panasznak – az ügyben alkalmazott és alkalmazandó eljárási törvénytől függetlenül – helye van akkor, ha az alsóbb fokú bíróság a felülvizsgálati kérelemmel támadott határozatot 2020. április 1-jét követően (a Kúria pedig 2020. július 1-je után) hozta.

A jogegység biztosításának feladata – amely a Kúriát a bírósági szervezeten belül egyedülként terheli – szükségessé teszi, hogy a Kúria ítélkező tanácsainak leterheltsége észszerű keretek között maradjon. Az Országgyűlés által 2019. december 17-én elfogadott, az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban Efjtv.) 2020. április 1-jei hatállyal több változást is hozott, ami kihatott a Kúria 2021-es feladataira, működésére. Ezek közül kiemelendő a közigazgatási bíráskodás rendszerének átalakítása. A közigazgatási és közszolgálati ügyekben megszűnt a törvényszékek és az ítélőtáblák másodfokú hatásköre, és a Kúria vált általános másodfokú bírósággá egész Magyarországra kiterjedő illetékességgel. Azaz az új szabályozás a közigazgatási bíráskodás valamennyi jogorvoslatának elbírálását a Kúriára telepítette.

A bevezetése óta eltelt több mint másfél éves időszak tapasztalatai azt mutatták, hogy a Kúria ügyterhe a változtatás miatt aránytalanul megnőtt, a 2020. április 1. napja előtti ügyérkezés több, mint a kétszeresére emelkedett. A Kúriához érkező fellebbezési ügyek összetétele ugyanakkor nem különbözik az ügyek jellegét tekintve más jogágak fellebbezési ügyeitől, mivel elsősorban eljárási típusú végzés formában meghozott döntések jogszerűségéről kell a Kúriának állást foglalnia. Ez a társadalmat szélesebb körben érintő jogegységi kérdések tisztázásától szakmai erőforrásokat vont el.

A jogszabályváltozás már a 2020. évben is a (fellebbezett) közigazgatási ügyek számának meredek, ugrásszerű emelkedését eredményezte, ami 2021-ben tovább fokozódott. Míg a 2019-ben érkezett közigazgatási ügyek száma 2188, ugyanez a szám 2020-ban 3177, 2021-ben pedig már 4414 volt. A közigazgatási szakágba 2020-ban összesen 1527 felülvizsgálati és 1370 fellebbezett ügy, míg 2021-ben összesen 1786 felülvizsgálati és 2234 fellebbezett ügy érkezett. Emellett megjelentek a jogegységi panaszok, 2021-ben 22 jogegységi panasszal érintett ügy kapcsolódott a Közigazgatási Kollégiumban hozott kúriai határozathoz.

2021 tavaszán a 2021. évi LI. törvény a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.) több rendelkezését módosította. A módosítás értelmében a Kúria a törvényszék végzése elleni fellebbezés iránti eljárásaiban az ügydöntő, vagyis a keresetlevelet visszautasító vagy eljárást megszüntető végzések kivételével egyesbíróként jár el, azonban a törvény az ügy bonyolultságára tekintettel ebben az esetben is lehetőséget teremt a tanács elé utalásra. Az azonnali jogvédelem iránti kérelmet elbíráló határozat elleni fellebbezést a módosítást követően a Kúria a felterjesztéstől számított harminc napos határidőn belül bírálja el (az előző szabályozás szerinti nyolc nap helyett).

Mindeközben a Kúrián ténylegesen ítélező bírók száma nem változott. A Kúria az ország legleterheltebb bíróságává vált. A 2020-ban kitört koronavírus-világjárvány késleltette ennek bekövetkeztét, 2021 őszére azonban már várható volt, hogy az ügyterhelés az ítéletáblák felállítása előtti szintre emelkedik, miközben az ítéletáblákat éppen a legfőbb bírói fórum tehermentesítése érdekében hozta létre a jogalkotó.

A kritikussá vált folyamat megállítása, vagy legalább fékezése érdekében megkerestem a jogalkotás kezdeményezésére hatáskörrel rendelkező Országos Bírósági Hivatal elnökét, hogy kezdeményezze a másodfokú közigazgatási hatáskörbe tartozó ügyek nagyobb részének átcsoportosítását az ítéletáblákra.

A Velencei Bizottság 2021 októberében nyilvánosságra hozott CDL-AD (2021)036 számú véleménye több ponton pozitívan értékelt a Kúria működését. A 2020-ban bevezetett jogegységi panasz intézményét illetően a vélemény hangsúlyozza, hogy a joggyakorlat egységesítése a legfelsőbb bíróságok rendkívül gyakori hatásköre, a meghozott döntések a jogbiztonságot szolgálják és összhangban vannak a bírói függetlenség követelményével. A jogegységi panasz intézménye, mint jogorvoslati eszköz megfelel a Velencei Bizottság által érvényesített követelményeknek, különös tekintettel arra, hogy a felek indítványára, az ő részvételükkel zajlik az eljárás. Azt a törvényi szabályt sem érte kifogás, hogy a rendes bíróságoknak tiszteletben kell tartaniuk a Kúria ítéleteit, és meg kell indokolniuk, ha nem követik a kúriai döntéseket.

A Velencei Bizottság fent ismertetett ajánlása alapján várható volt a Bszi. módosítása, ezért – a Kúria Közigazgatási Kollégiumainak tanácselnökeivel folytatott konzultációt követően – jelzéssel éltem az Országos Bírósági Hivatal elnöke felé, hogy a módosítás terjedjen ki a közigazgatási ítélezési hatáskörök átrendezésére is. E jelzésemről az Igazságügyi Minisztériumot is tájékoztattam. A folyamat vége ismert: az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény, amely 2022. január 1-jétől a régi jogegységi eljárást integrálta a jogegységi panasz eljárásba akként, hogy panasz tanács dönthet úgy, hogy az ügyet az érintett kollégium kúriai bíró tagjaival kiegészülve tárgyalja vagy a Kúria teljes ülése elé utalja. A törvény 2022. március 1-jétől hatályba lépő rendelkezései értelmében pedig a másodfokú ítélezési hatáskör átkerül a Fővárosi Ítéletáblára, így ezekben az ügyekben megnyílik a felülvizsgálati eljárás lehetősége.

A fent bemutatott folyamat szép példája az alkotmányos párbeszédnek, ugyanakkor rámutat arra is, hogy – mivel a Kúria határozza meg a többi bíróság joggyakorlatát – a Kúria gondja az egész bírósági rendszer gondja. Ezért a jogalkotó felé megfogalmazandó javaslatok szempontjainak sorrendje mindig a következő: először legyen alkalmas a Kúria működésével kapcsolatos zavarok kiküszöbölésére, másodsor legyen elfogadható a bírósági szervezet és a velünk együttműködő más intézmények számára.

2. A bírósági jogalkalmazás egysége érdekében kifejtett tevékenység a 2021. évben

2.1. A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa

2.1.1. A jogegységi panasz lényege, jogszabályi alapja

A Kúria 2020. évi tevékenységéről szóló országgyűlési beszámolómban már érintettem a jogegységi panasz intézményének bevezetéséről szóló rendelkezéseket. A jogegységi panasz benyújtásával, befogadásának feltételeivel, a panasz eljárással kapcsolatos rendelkezéseket a 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban Bszi.) 41/A. §–44.§-a tartalmazza. A 2020-as év végén a jogalkotó az előzőekben már említettek szerint – módosította a Bszi. vonatkozó szabályait. Az eljárási módosítások közé tartoztak azok a szabályok, amelyek a panasz visszautasításának egyes eseteit pontosították, szélesítették a panasszal támadható határozatok körét. A módosítások továbbá bevezették az eljárás megszüntetésének és felfüggesztésének eseteit. Utóbbi esetben lehetővé vált a Jogegységi Panasz Tanács számára, hogy az Európai Unió Bíróságához forduljon előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése céljából. Ezen túl a változtatások a Bírósági Határozatok Gyűjteményében történő közzététel helyes értelmezéséhez is világos, egyértelmű támpontot biztosítottak. A Jogegységi Panasz Tanács 2021. évben kifejtett tevékenysége ezen új szabályok alkalmazását, a szabályok értelmezésének gyakorlattá formálását valósította meg.

A jogegységi panasz eljárással kapcsolatban szükséges kiemelni, hogy a jogegység biztosítása elsősorban a felülvizsgálati eljárásokban történik, az eljárási törvényekben a Kúria közzétett határozataitól való eltérés a felülvizsgálat alapjaként szerepel, ezek a szabályok meghatározzák, hogy a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozással felülvizsgálati kérelmet terjeszthet elő a jogosult.

Ehhez képest a jogegységi panasz kivételes jogegységi és jogorvoslati eljárás, amely a peres felek indítványára, rájuk kiható módon járul hozzá a jogegység biztosításához, és nem elvi szinten, általában, hanem a konkrét, egyedi ügyben vizsgálja a jogegység kérdését. Ugyanakkor nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál, hanem a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza.

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa több ügyben rámutatott, hogy a jogegységi panasz eljárás egy a Bszi-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, sui generis eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz.

A panasz eljárás bevezetésének egyik indoka a Velencei Bizottság azon elvárása és töretlen gyakorlata, hogy a jogegységet a peres felek indítványára, rájuk kihatóan, jogorvoslati eszközökkel kell biztosítani, amelyben a döntés következményeit viselő felek is kifejtethetik álláspontjukat.

A jogegység fogalmát törvény nem határozza meg, azonban a Jogegységi Panasz Tanács gyakorlatában kirajzolódik a jogegység fogalmának lényegi tartalma. Egyfelől a jogegység hiányát a korábbi döntéstől való indokolatlan eltérés okozza. A jogegység követelménye tehát sohasem absztrakt, hanem mindig konkrét ügyekhez, jogértelmezéshez köthető, az csak

meghatározott és megjelölt bírói döntések tekintetében merülhet fel. Másfelől a jogegység leggyakrabban anyagi jogi kérdés, mivel azt kell biztosítani, hogy a bíróságok hasonló ügyeket ugyanolyan tartalommal döntsenek el. A jogegység követelményén belül tehát az az elvárás, hogy ugyanazon jogkérdést felvető ügyekben a jogértelmezés is azonos legyen. Ha nincs meg az ügyek közötti összevethetőség, mert eltérő háttérűek a bírói döntések, akkor sem jogilag, sem tágabb értelemben nem értelmezhető a jogegység.

A Bszi. rendelkezése értelmében a jogegységi panaszokat a Kúria elnöke vagy elnökhelyettese által vezetett, legalább 9 tagú jogegységi panasz tanács bírálja el. A jogegységi panasz tanács elnöke a tagokat a Kúria kollégiumaiból jelöli ki úgy, hogy minden kollégiumból legalább 1-1 tagot ki kell jelölni. A jogegységi panasz tanács tehát különleges, kollégiumközi tanács, amely az elnökből és legalább 8 további tagból áll. A 2021-ben érvényesült rend szerint a jogegységi panasz tanács tagja a jogegységi ügyekért felelős elnökhelyettes, a tanácsba ezen kívül tagként a Kúria tanácselnökei jelölhetők ki, akiknek névsorait a Kúria ügyelosztási rendjében rögzített táblázatok kollégiumonként, a tanácselnöki beosztás kezdő időpontjához igazodó szenioritási rendben tartalmazták úgy, hogy a lista elején a leghosszabb tanácselnöki kinevezéssel rendelkező bíró állt.

A tagokat a tanács elnöke a fenti táblázatok kötött listájáról jelölte ki a jogegységi panasz jellege szerint olyképpen, hogy az elbírálásra kerülő jogegységi panasz tárgya szerinti kollégiumból négy, míg a további kollégiumokból két-két tag került a tanácsba. A kijelölés az adott lista elejéről és végéről váltakozva, egyesével történt. A kötött listák elejéről és végéről egyenlő arányban történő kijelölés ügyérkezésenként folyamatos volt úgy, hogy amennyiben a két kijelölési irány „összeért”, akkor azokat újra kell kezdeni. Amennyiben e kijelölési szabály alapján a tanácsban az érintett ügygel azonos ügyszakban ítélező bíró nem vett volna részt, úgy a listán soron következő, az érintett ügygel azonos ügyszakban ítélező bírót kellett kijelölni. A következő ügyben a kijelölési sorrend onnan folytatódott, ahol az érintett ügygel azonos ügyszakban ítélező bíró kijelölése miatt a sorrendiség megszakadt. A jogegységi panasz jellege szerinti kollégiumból való kijelöléshez, és a másik két kollégiumot érintő jogegységi panasz tanácsba való kijelöléshez a kijelölés sorrendjét illetően külön-külön vezettük a listákat. Mindez a rögzített rend és a szeniorátus elveinek megfelelő, automatikus ügyelosztást biztosította. A következő, 2022-es évtől a Velencei Bizottság ajánlása folytán a tanácsok száma és összetétele jelentősen változott. 2022. január 1-jétől két 21 fős tanács működik, mindkettőben egy-egy tanácselnök vesz részt a Kúria tanácsaiból kiegészülve a magasabb beosztású vezetőkkel.

2.1.2. A 2021. évben érkezett panaszok

2021-ben 38 jogegységi panasz érkezett: 9 polgári ügyben, 6 gazdasági ügyben, 22 közigazgatási ügyben és 1 munkajogi ügyben. Büntető ügyben nem érkezett panasz a beszámolási időszakban. 2021-ben a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa 26 ügyet fejezett be, 13 ügy maradt folyamatban.

A 2021-ben érkezett 38 panaszból 22-t utasított vissza a Kúria. A visszautasítási okok között a leggyakoribb ok az illeték hiányos fizetése vagy meg nem fizetése volt. A Bszi. szerint a jogegységi panasz eljárás illetékköteles, a Jogegységi Panasz Tanács a panaszt visszautasítja, amennyiben az illetéket nem, vagy hiányosan fizették be. Hasonlóan gyakran fordult elő visszautasítási okként a Jogegységi Panasz Tanács indoklásában, hogy az előterjesztő jogi képviselő hiányában nyújtotta be a panaszt, vagy a meghatalmazást késedelmesen nyújtotta be, amely szintén kizárja a panasz befogadását. A Kúria több jogegységi panasz határozatában is kifejtette, hogy a jogegységi panasz eljárás jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Az alapeljárás során adott meghatalmazás hatálya ezért önmagában, automatikusan nem terjed

ki a jogegységi panasz eljárásra, a panasz előterjesztőjének tehát kifejezetten a jogegységi panasz eljárásra vonatkozó meghatalmazással kell igazolnia jogi képviselője képviseleti jogát. Szintén szerepelt a visszautasítási indokok között, hogy a panasz előterjesztője nem tártá fel részletesen a jogkérdésben történő eltérés lényegét, elvi tartalmát. A Kúria számos határozatában kifejtette, hogy a panaszt benyújtó fél részéről nem elégséges pusztán a határozatok számának említésével az eltérésre való hivatkozás, hanem azt a jogértelmezésre kell vonatkoztatnia.

Előfordult olyan eset, amelyben a panaszt előterjesztő fél olyan határozatra hivatkozott, amelyet nem tettek közzé a Bírósági Határozatok Gyűjteményében. A Bszi. szerint 2012. január 1-jét követően hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozattól való eltérésre hivatkozással kell benyújtani. Egy másik esetben a panaszt előterjesztő fél a támadott határozat érdemi helyességének felülvizsgálatát várta a Kúriától, amelyre jogegységi panasz eljárásban nincs törvény által megengedett mód.

A 2021-ben érkezett 38 panaszból 14-et a Jogegységi Panasz Tanács befogadott. A Kúria honlapján közzétett jogegységi panasz határozatok közül 3 esetben az érdemi elbírálás után a panaszokat elutasította. Ezekben az esetekben a panasz érdemben nem volt megalapozott.

A befogadott határozatok közül egy esetben a Kúria megállapította a jogkérdésében történő eltérést, azonban a támadott határozatot hatályában fenntartotta, mert az eltérés indokolt volt. Ebben az esetben a támadott határozattal ellentétes jogértelmezés nem hivatkozható későbbi hasonló ügyekben. A további befogadott panaszok esetében az ügy elbírálása áthúzódott a 2022-es évre.

2.1.3. Egyes alapkérdések (befogadási feltételek, eljárási feltételek)

2.1.3.1. A jogegységi panasz benyújtása

Jogegységi panasznak van helye – a pervezetésre vonatkozó végzés kivételével – a Kúriának az eljárási törvény alapján további fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy felülvizsgálati indítvánnyal (a továbbiakban: felülvizsgálati kérelem) nem támadható határozata ellen, ha a felülvizsgálati kérelemben a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától (a továbbiakban: a Kúria közzétett határozata) jogkérdésben való eltérésre már hivatkoztak, és a Kúria az eltéréssel okozott jogsértést határozatában nem orvosolta.

Jogegységi panasznak van helye akkor is, ha a Kúria ítélező tanácsa – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – jogkérdésben úgy tér el a Kúria közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbb fokú bíróságok határozatában nem került sor.

Jogegységi panasznak helye van büntető-, közigazgatási-, polgári-, gazdasági-, és munkajogi ügyekben is.

A jogegységi panaszt a határozat közlésétől számított 30 napon belül a Kúriánál terjesztheti elő az, aki az eljárási törvények alapján felülvizsgálati kérelem előterjesztésére jogosult. A jogegységi panasz iránti eljárásban végrehajtás felfüggesztése vagy azonnali jogvédelem iránti kérelemnek van helye, az annak alapjául szolgáló eljárás szabályai szerint. A végrehajtás felfüggesztése vagy azonnali jogvédelem iránti kérelmet a jogegységi panaszban kell előterjeszteni. A Kúriának a jogegységi panasz alapjául szolgáló eljárás során eljáró tanácsa a panaszt az iratokkal együtt haladéktalanul a jogegységi panasz tanács elé terjeszti.

Mivel a jogkérdésben való eltérést pontosan és részletesen szükséges alátámasztani, a Bszi. kötelezően előírja a jogi képviselő közreműködését. A panasz benyújtása illetékköteles.

A panasz benyújtásának tartalmi feltételeit a törvény nem részletezi, a törvény azt a követelményt támasztja a panasz előterjesztőjével szemben, hogy a panaszában jelölje meg azt a határozatot, amellyel szemben a panaszt előterjeszti, és azt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít. A Kúria álláspontja szerint a féltől elvárható, hogy az előterjesztett jogegységi panaszban bemutassa a támadott döntés és a közzétett kúriai döntések közötti ügyszabot, a jogkérdésben való eltérést indokolja, tegye világossá, hogy a közzétett döntésekben milyen elvi álláspontot fogadott el a Kúria, és ehhez képest milyen álláspontot fogadott el az ítélező tanács a támadott határozatban. A panaszt benyújtó féltől tehát elvárható, hogy tartalmi jogértelmezés útján tárja fel az általa vázolt jogi problémát.

2.1.3.2. A panasz befogadásának feltételei

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa először abban foglal állást, hogy van-e helye a panasz befogadásának. A befogadáshoz a törvényben meghatározott összes visszautasítási ok alapos vizsgálatára van szükség. Amennyiben a panasz akár csak egyetlen visszautasítási oknak „eleget tesz”, a panasz befogadására nincs lehetőség. Ha a Kúria befogadja a jogegységi panaszt, az ügy érdemében dönt, azaz állást foglal a jogkérdésben való eltérésről.

A panasz visszautasításának van helye, ha:

- a panaszt nem a jogosult nyújtotta be,
- a panaszt jogi képviselő közreműködése nélkül nyújtották be,
- az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg,
- a panasz elkésett,
- a felülvizsgálati kérelemben az előterjesztő nem hivatkozott a Kúria határozatától jogkérdésben való eltérésre,
- a panaszt nem 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett kúriai határozattól való eltérésre hivatkozással nyújtották be,
- a panaszt 2020. július 1-jét megelőzően hozott kúriai határozattal szemben nyújtották be,
- a panaszban nem jelölték meg azt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti,
- a panaszban nem jelölték meg azt a kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít a fél.

2.1.3.3. A Jogegységi Panasz Tanács jogegységi panasz eljárásban hozott határozatai

A törvény rendelkezése szerint, ha a jogegységi panasz tanács megállapítja a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérést, de az eltérés indokolt volt, dönt a bíróságokra kötelező értelmezésről és határozatában a panasszal támadott határozatot hatályában fenntartja. Ha a panaszt olyan ügyben nyújtották be, amelyben a törvény a bíróság eljárására legfeljebb ötnapos határidőt állapít meg, vagy más törvény így rendelkezik, a Panasz Tanács a jogkérdésben való eltérés megállapítása mellett megállapítja az eltéréssel okozott jogsértést, de a panasszal támadott határozatot hatályában fenntartja.

Ha a Panasz Tanács a jogkérdésben való eltérést megállapítja és úgy találja, hogy az nem volt indokolt, a panasszal támadott határozatot egészben vagy részben hatályon kívül helyezi, és a Kúriát új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.

Amennyiben a jogegységi panasz tanács megállapítja, hogy a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben nem történt eltérés, a jogegységi panaszt elutasítja.

2.1.3.4. A Kúria jogegységi határozatainak közzététele

A törvény értelmében a jogegységi panasz tanács jogkérdésben való eltérést megállapító határozata jogegységi határozat hatályú, azt a jogegységi határozatok közzétételére vonatkozó szabályok szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzé kell tenni. A jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező. Ha a Kúria indokoltnak tartja, a jogegységi határozat egyéb módon történő közzétételéről is intézkedhet.

2.1.4. Kiemelésre érdemes döntések

2.1.4.1. A Kúria Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozata

A határozatban a Kúria kimondta, hogy a 2/2014. PJE határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.

A Kúria kölcsöntartozás megfizetése tárgyában megállapította, hogy a Gfv.30.315/2020/5. számú ítélet jogkérdésben eltér a Pfv.20.185/2018/7. számú, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozattól. Az eltérés indokolt volt, ezért a Kúria a Gfv.30.315/2020/5. számú ítéletet hatályában fenntartotta.

A jogegységi panasz alapjául szolgáló tényállás szerint a peres felek között 2007. június 21-én létrejött devizaalapú kölcsönszerződés alapján a felperes 102.756 CHF összegű kölcsönt nyújtott lakásvásárlási célra. A kölcsönt az alperes ugyanebben a devizanemben volt köteles törleszteni olyan módon, hogy az egyes törlesztőrészletek esedékességekor a törlesztőszámláján akkora forintösszeget kellett tartania, amely fedezte az esedékes részletnek a felperes által alkalmazott aktuális devizaértékesítési árfolyamon számított egyenértékét. Az alperes tudomásul vette, hogy a törlesztőrészletek megfizetéséhez szükséges devizaátváltásból eredő valamennyi árfolyamkockázatot viselni köteles. A felperes – alperes által ismert – árfolyamkockázati tájékoztatója szerint „[e] z azt jelenti, hogy mivel az adott deviza árfolyama időről időre változhat, nem lehet pontosan tudni előre, hogy az egyes, devizában azonos összegű törlesztő részletek megfizetéséhez mennyi forint (vagy egyéb deviza) összeget kell majd az igénylőnek a bankszámlán biztosítania a törlesztő részletek teljesítéséhez. [...] Ebből adódóan a törlesztőrészletek megfizetésével kapcsolatos, a deviza átváltásból adódó esetleges árfolyamkockázatot – ami a forintban (vagy egyéb devizában) számolt törlesztés tekintetében okozhat növekedést, de csökkenést egyaránt – teljes egészében az ügyfél viseli.” A felperes a szerződést 2011. június 29-én felmondta. Az ekkor általa nyilvántartott kölcsöntartozás 92.533,09 CHF volt.

A felperes módosított keresetében 23.731.962 forint tőketartozás és járulékai megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Az elsőfokú bíróság ítéletével a peres felek között létrejött kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította. A másodfokú bíróság a marasztaló rendelkezés tekintetében változtatta meg az elsőfokú ítéletet, ebben a részében elutasítva a keresetet.

A Kúria jogegységi panasszal támadott határozatában a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Ítéletének indokolásában kifejtette, hogy a felperes által az alperesnek adott, az árfolyamkockázat mibenlétéről szóló tájékoztatás nem felel meg a Kúria, illetve az Európai

Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) által felállított követelményrendszernek, mert nem tűnik ki belőle, hogy az árfolyam fogyasztó szempontjából kedvezőtlen változásának reális esélye van, az akár jelentősen megemelheti fizetési kötelezettségeit, ezzel szemben a tájékoztatás jórészt arra szorítkozik, hogy amennyiben a fogyasztó számláján nincs meg a törlesztendő összeg, miként jár el a felperes, illetve hogyan számolja ki ennek forint-ellenértékét. Megállapítása szerint a jogerős ítélet nem tért el a Kúria – felülvizsgálati kérelemben hivatkozott – Pfv.21.868/2018/10. és Pfv.20.185/2018/7. számú ítéleteitől.

A Kúria ítéletével szemben a felperes pénzügyi panaszt nyújtott be jogegységi panaszt, kérve a támadott ítélet hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra, új határozat hozatalára utasítását.

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa határozatában úgy döntött, hogy a jogegységi panasz jogkérdésben való eltérés tekintetében alapos, egyébként alaptalan.

A Kúria a határozatban áttekintette az Európai Unió Bíróságának vonatkozó gyakorlatát, más országok és Magyarország által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásban hozott döntéseit. Az árfolyamkockázat mibenlétét szabályozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatban felállított követelményrendszert maga a fogyasztói irányelv, az irányelvet a hazai jogba átültető szabályozás, valamint az EUB-nak a fogyasztói irányelvet kötelező jelleggel értelmező ítéletei adják meg.

Mivel az EUB egyik, ebben a tárgykörben hozott ítéletében kimondta, hogy a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának követelménye ahhoz, hogy a fogyasztók tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, magában foglalja, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos feltételnek nemcsak alakai és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy a nemzeti fizetőeszköz a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti devizához képest leértékelődhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is. A pénzügyi intézmények feladatába tartozó tájékoztatásnak ki kell terjednie a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészekre gyakorolt hatására. Mindezek közelebbről annyit jelentenek, hogy a kölcsönfelvevőnek világos tájékoztatást kell kapnia egyrészt arról, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik azon devizához képest, amelyben a kölcsönt nyújtották; másrészt fel kell hívnia a banknak a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra; végül pedig a fogyasztó számára tényleges lehetőséget kell biztosítani az összes szerződéses feltétel megismerésére.

Az Európai Unió Bírósága joggyakorlatának részletes elemzése alapján a Kúria rögzítette, hogy a jogegységi panasszal támadott kúriai ítélet illeszkedik az EUB és a Kúria újabb gyakorlatához. Ezért a felperes által ebben az időszakban a lakásvásárlási célú devizaalapú lakossági kölcsönszerződések megkötése során alkalmazott Általános Szerződési Feltételeknek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító rendelkezése tisztességtelen.

2.1.4.2. A Kúria Jpe.I.60.002/2021/7. számú határozata

Ebben, a felperes jogegységi panaszát elutasító határozatában fejtette ki a Kúria, hogy a jogegység fogalmát az egyes eljárási törvények nem definiálják, a Bszi. jogegységi eljárásra és

jogegységi panasz eljárásra vonatkozó rendelkezéseiből, annak egyes eseteire vonható le – negatív oldalról – következtetés, melynek értelmében a jogegység hiányát a korábbi döntéstől való indokolatlan eltérés okozza. A jogegység követelménye tehát sohasem absztrakt, hanem mindig konkrét ügyekhez, jogértelmezéshez köthető, az csak meghatározott és megjelölt bírói döntések tekintetében merülhet fel. Sem a Bszi., sem más jogszabályok nem rendelkeznek a jogegység alapvető feltételéről, a döntések jogi egybevetetőségéről.

A jogegység leggyakrabban anyagi jogi kérdés, mivel azt kell biztosítani, hogy a bíróságok hasonló ügyeket ugyanolyan tartalommal döntsenek el. A jogegység követelményén belül tehát az az elvárás, hogy ugyanazon jogkérdést felvető ügyekben (ügyazonosság) a jogértelmezés is azonos legyen. Ha nincs meg az ügyek közötti azonosság, mert eltérő háttérűek a bírói döntések, akkor sem jogilag, sem tágabb értelemben nem értelmezhető a jogegység.

A jogegység követelménye megköveteli annak vizsgálatát, hogy mikor áll fenn az ügyek (bírói döntések) közötti azonosság. Az ügyazonosság több tényező által befolyásolt, összetett jogfogalom, amelyet mindig esetről esetre kell vizsgálni. Ennek során szigorúan kell venni az összehasonlított bírói döntésekben az alkalmazott anyagi jogszabály egyezőségét (hatály, normatartalom) és a jogértelmezés szempontjából releváns tények lényegi hasonlóságát, továbbá közigazgatási perben – a kérelemhez kötöttség és a közigazgatási ügy tárgya által meghatározott vizsgálat miatt – a hatósági, a kereseti és a felülvizsgálati kérelem ténybeli és jogi azonosságot befolyásoló elemeit.

Nincs ügyazonosság: eltérő anyagi jogi háttérű, azonos anyagi jogi háttér mellett eltérő kérelmet tartalmazó, vagy azonos anyagi jogi háttér mellett eltérő tényállású közigazgatási ügyek és annak alapján indult közigazgatási jogviták között. Alappal kérdőjelezhető meg az ügyazonosság továbbá: azonos anyagi jogi háttér mellett eltérő kereseti vagy eltérő felülvizsgálati érvelés esetén.

Lényeges elvi tétel továbbá, hogy a Kúria a jogegységi panasz eljárásban az ítélező tanács által megállapított tényállást nem bírálhatja felül, mivel ez az eljárás nem jelent egy újabb teljes körű jogorvoslatot, a vizsgálat csak a közzétett és az ítélező tanács által meghozott döntések jogkérdésben való eltérésére szorítkozik.

A Kúria álláspontja szerint a jogegységi panaszt előterjesztő féltől elvárható, épp a jogintézmény sajátos jellege és a kötelező jogi képviselő okán, hogy a támadott döntés és a közzétett kúriai döntés(ek) közötti ügyazonosságot bemutassa, annak fennállását részletesen indokolja, a jogkérdésben való eltérést a kezdeményező pontosan megjelölje, és panaszában állítson fel párhuzamot a jogkérdés szempontjából releváns tények, alkalmazandó jogszabályok, az eljárás kereteit meghatározó kérelmi elemek hasonlóságára utalva, továbbá mutassa be, hogy a közzétett döntésekben milyen elvi megállapításra jutott, ugyanezen jogkérdésben milyen álláspontot fogadott el az ítélező tanács és indokolja meg, miben látja a közzétett és támadott kúriai döntés közötti eltérést. Nem megfelelő az érvelés, ha az nem a közzétett kúriai döntésre, hanem annak kezdeményezői értelmezésére koncentrál, és ezzel elszakad a kúriai döntés elvi magjától. Az ügyazonosság lényeges elemeinek vagy az ezzel kapcsolatos jogi érvelés hiánya esetén sikerrel nem állíthatja a kezdeményező, hogy az ítélező tanács jogegységet sértő módon járt el. Ebben az esetben a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (3) bekezdése alapján el kell utasítani. A Kúria jogegységi panasz eljárásban az ítélező tanács által megállapított tények felülbírálatára nem jogosult, ezért nem vizsgálható a felperes által állított iratellenesség kérdése, a jogegységi panasz elbírálásának kiinduló ténybeli alapja a Kúria ítéletének tényállása.

2.1.4.3. A Kúria Jpe.60.005/2021/5. számú határozata

A jogegységi panasz határozat elvi tartalmában is rögzítettek szerint a jogegységi panasz eljárás egy sui generis jogorvoslat, az nem az alapeljárás folytatása, így a felperes részére az alapeljárásban megállapított munkavállalói költségkedvezmény nem terjed ki a jogegységi panasz eljárásra.

A jogegységi panasz eljárásban a munkavállalói költségkedvezmény iránti kérelmet a jogegységi panasz benyújtásával egyidejűleg kell az általános szabályok szerint előterjeszteni, valamint a jogosultságot valószínűsíteni. A Kúria a költségkedvezmény iránti kérelemről külön végzésben, a jogegységi panasz befogadásáról szóló döntés meghozatala előtt határoz.

A Jogegységi Panasz Tanács hangsúlyozta továbbá, hogy a munkáltatói felmondások indokolásának hasonlósága nem eredményezi feltétlenül a jogértelmezés szempontjából releváns tények azonosságát (ügyszonosság) is.

2.1.4.4. A Kúria Jpe.I.60.011/2021/3. számú határozata

A Kúria végrehajtási ügyben hozott közigazgatási végzés elleni közigazgatási per tárgyában a felperes jogegységi panaszát visszautasította, a panasz befogadhatóságát illetően azt állapította meg, hogy a jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.

A panaszt előterjesztő felperes a jogegységi panaszbeadványában a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett ítélkezési gyakorlattól való eltérés alátámasztására összesen 17 (ténylegesen 16) kúriai ítéletet sorakoztatott fel, ezeknek azonban már nem mindegyikét tartalmazta a felülvizsgálati kérelme.

A Jogegységi Panasz Tanács ebben a döntésében is utalt arra, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog-, és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőséget biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás, mint ahogy a nevében is tükröződik, a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog-, és érdeksérelmének orvoslására. (Jpe.I.60.001/2021/2.)

A Kúria ebben az ügyben is rámutatott arra, hogy a jogegységi panasz eljárás egy a Bszi-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, sui generis eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz, nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indoklás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként”.

A Jogegységi Panasz Tanács álláspontja következetes abban, hogy nem elég arra hivatkozni, hogy az egyik határozat eltért a másiktól, a panasz befogadásához szükséges, hogy az előterjesztő megjelölje miben látja az eltérést. Az eltérés megjelölésének azonban konkrétan kell lennie, pontos jogértelmezésre vonatkozó álláspontnak kell ütköznie, pontos jogértelmezésre vonatkozó állásponttal.

A felülvizsgálati kérelemben is már hivatkozott döntések a BHGY-ben valóban megjelent 2012. január 1. utáni döntések, azonban azokat a felperes „kommentárba beágyazottan” - a kommentár szerzője által interpretált sommás lényegét kiemelve - tüntette fel, melyeket a panaszos részleteiben nem elemzett, nem mutatta be azt a lényegi háttértényállást, azaz a szükséges ügyszonosságot, ami az összehasonlítás alapfeltétele. Nem munkálta ki, hogy a támadott határozat konkrétan melyik jogszabályi rendelkezésre vonatkozó mely jogértelmezést, hol nem tartotta be, hol tért el a támadott ítélet jogkérdésben a Kúria közzétett jogértelmezésétől. Sem az ügyek összehasonlítható tényállását, sem az ügyben felmerült

jogkérdést, az alkalmazandó jogot konkrétan nem tárta fel, tehát nem egy konkrét jogszabály konkrét határozatban való értelmezését vetette össze egy hasonló helyzetben történt más értelmezéssel. Egyébiránt a felperes a panaszában általában a kúriai joggyakorlattól való eltérést állította, noha ez a terminus a Bszi.-ben így nem szerepel, az abban lévő megfogalmazás szerint a Kúria közzétett határozatára lehet hivatkozni.

A panasz előterjesztőjének feladata a panaszolt határozat és az összehasonlításhoz hivatkozott határozatok közötti ellentét feltárása, amelynek azonban jelen esetben konkrét bemutatása elmaradt. A panaszos ugyan indokolta, hogy miben látja az eltérést, de ezt nem konkrét jogértelmezésre vonatkoztatja, hanem alapvetően az indokolási kötelezettség jogszabályoknak megfelelő teljesítését vitatja, mind az elsőfokú, mind a felülvizsgálati ítélet vonatkozásában, azaz eljárási hiányosságra utal. A Jogegységi Panasz Tanács szerint önmagában elvileg nem kizárt akár eljárási kérdésben is - eltérő jogértelmezésre hivatkozással – jogegységi panasz előterjesztése, de ez esetben az ügyazonosságának az összemérhetőség szintjéig történő kimunkálása még részletesebb elemzést kíván a panasz előterjesztőjétől, mint egy jól körülhatárolható anyagi jogi kérdés felmerülésénél. Jelen ügyben a panaszos lényegében a felülvizsgálati eljárás megismétlését kéri, amelyre utalás is történik, amikor a jogegységi panaszt az ügy érdemére kiható eljárási jogszabálysértéssel indokolja.

A fentiekre tekintettel a felperes jogegységi panasz befogadására nem volt lehetőség, a jogegységi panasz rögzített hiányosságát a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa olyan befogadást akadályozó okként minősítette, amely miatt a panasz érdemi elbírálására nem kerülhetett sor, azt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdése e) és h) pontja alapján visszautasította.

2.2. A jogegységi tanácsok tevékenysége

A jogegységi panasz – mint az ítélet kockázatát viselő felek által kezdeményezhető, az ő részvételükkel zajló kivételes eljárás – bevezetése a jogegységi határozatok iránti igény látványos növekedését eredményezte. Ennek világos oka van: minden kúriai határozat egyúttal a jogegységet is szolgálja; a Kúria e kiemelt szerepe és tekintélye pedig megköveteli, hogy az esetleges jogegységi panasz „bevárása” nélkül, maga gondoskodjon ítélkezési gyakorlatának egyöntetűségéről, ennek eszköze pedig a jogegységi eljárás indítványozása és szükség esetén jogegységi határozat hozatala.

A jogegységi panasz bevezetését követően előterjesztett jogegységi indítványok „öntisztító” jellegét jól mutatják a 2021-es év adatai. A Kúria jogegységi tanácsai 2021-ben összesen 15 jogegységi határozatot hoztak, emellett a Kúria kollégiumai összesen 7 kollégiumi véleményt fogadtak el. A 15 jogegységi határozat közül hármat hoztak külső indítványozó (a Fővárosi Ítéltábla elnöke, a Győri Ítéltábla elnöke és a legfőbb ügyész) indítványára, a fennmaradó tizenkét jogegységi határozatot a Kúria ítélkező tanácsai és vezetői indítványára hozták meg. Tíz esetben az egyedi ügyben eljáró kúriai tanács indítványozta a jogegységi eljárást, mert el kívánt térni a Kúria korábban közzétett másik határozatától. Egy esetben a Kúria elnöke, ugyancsak egy esetben pedig a Kúria jogegységi feladatokért felelős elnökhelyettese kezdeményezett jogegységi eljárást az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása érdekében.

2.2.1. Büntető jogegységi tanács

2021. évben a büntető jogegységi tanács két jogegységi határozatot hozott, és két ügy maradt folyamatban.

1/2021. számú Büntető Jogegységi Határozat

A jogegységi határozatban a Kúria az eljárási szabálysértés miatt előterjesztett felülvizsgálati indítvány iránya, valamint a terhelt terhére szóló felülvizsgálati indítvány bejelentésére nyitva álló hat hónapos határidő számításának módja tekintetében adott iránymutatást.

A határozatban a Kúria kifejtette, hogy a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések miatti felülbírálatnak a felülvizsgálatban is kötelező feltételek nélküli érvényesítését jelenti a hatályon kívül helyezés. Ezek jogkövetkezménye alapvetően ugyanaz valamennyi esetben. A Be. nem tesz különbséget a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések között abban a tekintetben, hogy az törvénysértő eljárást eredményezett, avagy törvénysértő akadályát képezte az eljárás lefolytatásának. Következményük nem mérlegelhető, ezért az eljárási szabálysértés miatt előterjesztett felülvizsgálati indítványnak nincs iránya, így azt az ügyészség az ügydöntő határozat közlésétől számított 6 hónap leteltét követően is előterjesztheti.

2/2021. számú Büntető Jogegységi Határozat

E jogegységi határozatban a Kúria a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizáró jogszabályi rendelkezés önhibára vonatkozó kitételének értelmezését végezte el.

A határozat lényege szerint az elítélt köteles magát a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásának alávetni. Ennek megtagadása esetén vele szemben a törvényben meghatározott jogkövetkezmények állnak be; így a büntetés-végrehajtási bíró kizárhatja őt a feltételes szabadság kedvezményéből. A Kúria ennek megfelelően határozta meg a Büntető Törvénykönyv Általános Részéhez igazodóan az ilyenkor figyelmen kívül nem hagyható szempontokat.

Két további jogegységi eljárás maradt ebből az évből folyamatban. Az egyik a költségvetési csalás bűncselekménye esetén a törvényi egység időpontja bekövetkezésének értelmezésével foglalkozik.

A másik közös eljárás a Polgári Kollégiummal, amelynek tárgya a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtására vonatkozó 11/2003. (V.8.) IM-BM-PM együttes rendelet 89. § (1) és (2) bekezdésére alapított kamatigény érvényesítése, valamint a rendelet alkalmazása körében a lefoglalásra rendelt szabályok értelmezése.

2.2.2. Közigazgatási jogegységi tanács

A Közigazgatási Kollégium a jogegység követelményének biztosítása érdekében 2021. évben a Polgári Kollégiummal három közös, ezen kívül két önálló jogegységi határozatot hozott, egy jogegységi eljárás pedig folyamatban maradt.

2.2.2.1. A közigazgatási-polgári jogegységi tanács jogegységi határozatai

1/2021. számú KPJE határozat

A Kúria ítélkező tanácsa jogegységi eljárást kezdeményezett az előtte folyamatban lévő, ingatlan-nyilvántartási ügyben indult közigazgatási perben A Kúria Közigazgatási-Polgári Jogegységi Tanácsának (a továbbiakban: Jogegységi Tanács) abban kellett döntenie, hogy az ingatlanügyi hatóságnak be kell-e jegyeznie az ingatlan-nyilvántartásba a vevő tulajdonjogát abban az esetben, ha a felek és az elővásárlásra jogosult között vita alakul ki az elfogadó nyilatkozat hatályossága tekintetében. A vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint az anyagi jogi feltételeket nem teljesítő elfogadó nyilatkozat esetén a jogkövetkezmény a vevő tulajdonjogának bejegyzése, az elővásárlásra jogosult számára pedig a hatálytalanság iránti per

megindítása (és a perfeljegyzés) biztosít kellő jogvédelmet; ha viszont a nyilatkozat az anyagi jogi feltételeknek megfelel, de az elővásárlásra jogosult és a vevő között jogvita alakul ki az adásvételi szerződés jogszerűsége tekintetében, akkor az ingatlanügyi hatóság az eljárás felfüggesztése mellett felhívja az elővásárlásra jogosultat a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per megindítására és ennek igazolására. A Jogegységi Tanács álláspontja szerint e rendelkezés alkalmazandó akkor is, ha a jogosult személye bizonytalan, ami a szerződés hatálytalanságának megállapítása iránti perben vitatható, azaz az elővásárlásra jogosult e megállapítási per megindítását köteles határidőben igazolni; ellenkező esetben a jogkövetkezmény a vevő tulajdonjogának bejegyzése, amelyet követően a hatálytalanság megállapítása iránti pert már a tulajdonossal szemben indíthatja meg az elővásárlásra jogosult.

2/2021. számú KPJE határozat

A Kúria Közigazgatási és Polgári Kollégiumának kollégiumvezetői által indítványozott jogegységi eljárást az indokolta, hogy a Kúria gyakorlata nem egységes abban a kérdésben, hogy a NIF Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zártkörűen működő részvénytársaságot (a továbbiakban: NIF Zrt.) és más a Magyar Állam nevében és javára eljáró gazdasági társaságokat megilleti-e a személyes illetékmentesség a polgári és közigazgatási peres eljárásokban. A vonatkozó ágazati jogszabályok vizsgálata alapján a Jogegységi Tanács megállapította, hogy a NIF Zrt. egyrészt az állam nevében és javára jár el, másrészt, az építetői és vagyongazdálkodói feladatok ellátása során saját nevében eljáró ügyfélnek minősül. Amennyiben a NIF Zrt. saját jogán indít polgári vagy közigazgatási pert, a keresetlevélben felperesként magát tünteti fel, eljárása nem azonosítható a Magyar Állam nevében kifejtett tevékenységgel. A Magyar Államot megillető személyes illetékmentesség célja, hogy az állam „önmagának” ne fizessen bizonyos szolgáltatásokért, ezért megfelelne a józan észnek és a közjónak, ha az Itv. úgy rendelkezne, hogy az állam nevében és javára eljáró jogi személyeket megilleti a személyes illetékmentesség. Az Alaptörvény 28. cikke alapján azonban az ilyen kiterjesztő értelmezésre – az erre vonatkozó kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában – illetve a gazdasági társaságok státuszát, eljárását rendező ágazati törvények mellett, nincs lehetőség. A kiterjesztő jogértelmezés az alkalmazandó jogszabályoktól való olyan mértékű elszakadást jelentene, amely az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezéssel nem igazolható.

3/2021. számú KPJE határozat

A Kúria jogegységi feladatokért felelős elnökhelyettese indítványozta a jogegységi eljárás lefolytatását annak meghatározása érdekében, hogy a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítéletéhez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezés elbírálására melyik bíróság rendelkezik hatáskörrel. Az indítványozó álláspontja szerint eltérő jogalkalmazási és jogértelmezési gyakorlat alakult ki abban a kérdésben, hogy másodfokon az ítéletábrá vagy a Kúria járjon-e el. A Kúria egyik tanácsa a közigazgatási és munkaügyi bíróság végrehajtási lapot visszavonó végzése elleni fellebbezést elbírálta, az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta. A Kúria egy másik tanácsa megszüntette az eljárást, megállapította a hatásköre hiányát és az ügyet áttette az ítéletábrához. Álláspontja szerint a végrehajtási lap iránti kérelem nem minősül közigazgatási jogvitának vagy egyéb olyan eljárásnak, amely tekintetében a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 5. §-a értelmében a közigazgatási bírói út biztosított. Az indítvány szerint a végrehajtást elrendelő bíróság végzése elleni fellebbezés elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság megállapításakor a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. tv. (a továbbiakban: Pp.) szabályait kell alkalmazni, következésképp, a fellebbezéssel támadott végzés elbírálására az ítéletábrá rendelkezik hatáskörrel. A Kúria összevont Közigazgatási és Polgári-Gazdasági-Munkaügyi Jogegységi Tanácsa (a továbbiakban: Jogegységi Tanács) a vonatkozó jogszabályhelyek összevetése és értelmezése alapján arra az álláspontra jutott, hogy a

végrehajtási eljárás elrendelésével kapcsolatos jogvita nem tartozhat a Kp. tárgyi hatálya alá. A bírósági végrehajtás ugyanis önálló, a per körén kívül eső eljárás. Azokra a kérdésekre, amelyeket a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) nem szabályoz, a nemperes eljárások sajátosságaiból eredő eltérésekkel a Pp.-t és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényt kell alkalmazni. A Vht. a polgári és közigazgatási ügyekben hozott marasztaló határozatok végrehajtását egységesen szabályozza, a végrehajtási lap kiállítását az első fokon eljáró bírósághoz telepíti, emellett biztosítja a fellebbezés lehetőségét a végrehajtási lap visszavonását elrendelő és a visszavonás iránti kérelmet elutasító végzéssel szemben. E törvény a végrehajtási tárgyú végzések elleni fellebbezések elbírálására – függetlenül attól, hogy azt polgári vagy közigazgatási ügyben hozták – a Pp. szabályait rendeli alkalmazni. A Pp. vonatkozó rendelkezése alapján a törvényszékhez tartozó ügyekben az ítéletábra jár el másodfokon. Mindezek alapján a Jogegységi Tanács akként határozott, hogy a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezés elbírálására a Kp. nem irányadó.

2.3.2.2. A közigazgatási jogegységi tanács jogegységi határozatai

1/2021. számú KJE határozat

A Kúria elnöke indítványozta a jogegységi eljárás lefolytatását a mezőgazdasági termelészövetkezet földhasználati joga megszűnése időpontjának és törlésének az ingatlan-nyilvántartási eljárással összefüggő egyes kérdései, továbbá az egykori mezőgazdasági termelészövetkezet ingatlan-nyilvántartási eljárásban fennálló ügyféli jogállása és keresetességi joga tárgyában. Az indítványozó szerint a jogegységi eljárás lefolytatására azért volt szükség, mert az azonos ténybeli alapból származó jogkérdések megítélésénél a Kúria Kfv.37.475/2019., Kfv.37.471/2019., Kfv.37.472/2019., Kfv.37.473/2019., Kfv.37.478/2019., Kfv.37.480/2019., Kfv.37.481/2019. és Kfv.37.483/2019. számú döntéseiben kifejtett álláspontjai nem egységesek.

A kérdés eldöntése szempontjából releváns tényállás szerint a felperes mezőgazdasági termelészövetkezet a vonatkozó jogszabályi előírások alapján rendelkezett a vagyona felosztásáról. A földkiadás tárgyában eljáró hatóság megkeresése alapján indult ingatlan-nyilvántartási eljárásban a földkiadási határozat alapján a részarány-tulajdonosok tulajdonjogát bejegyezték, a felperes földhasználati jogát törölték. A jogerős határozattal szemben előterjesztett kereset alapján indult közigazgatási pert az elsőfokú bíróság mintaperként bírálta el. Az elsőfokú bíróság a részarány-tulajdonos tulajdonjogának bejegyzése tekintetében a keresetet a keresetességi jog hiányára alapítottan elutasította. A földhasználati jog körében pedig arra a következtetésre jutott, hogy a földhasználati jog törlése jogszerű, mivel az a jogszabály erejénél fogva szűnt meg.

A korábbi mintaperben meghozott döntésre figyelemmel a Kúria tanácsai eltérően döntöttek egyrészt a földhasználati jog megszűnésének időpontjával (csak a tulajdonjog bejegyzését követően, avagy a bejegyzéstől függetlenül is törölhető), másrészt a mezőgazdasági termelészövetkezet keresetességi jogával kapcsolatban (a keresetességi jog a mintaperben elismerést nyert, avagy a mintaperben hozott ítélettől el lehet térni).

A Közigazgatási Jogegységi Tanács (a továbbiakban: Jogegységi Tanács) rámutatott: a földhasználati jog törvény általi megszűnése és az ingatlan-nyilvántartásból való törlés időpontja szükségképpen elválnak egymástól, ugyanakkor a földhasználati jog törlése nem konstitutív hatályú. A keresetességi jog körében a Jogegységi Tanács arra a következtetésre jutott, hogy a felperesnek a termőföld ingatlanra fennálló bármilyen jogosultsága hiányában, a

határozat tulajdonjogra vonatkozó rendelkezés tekintetében nincs olyan anyagi jogi érdekeltsége, jogmegóvási szükséglete, amely a keresetösségi jogát megalapozná.

2/2021. számú KJE határozat

A Kúria ítélkező tanácsa az előtte folyamatban lévő ügyben indítványozta a jogegységi eljárás lefolytatását, mert el kívánt térni a Kúria Kfv.37.673/2016/4. számú közzétett határozatától és a szintén közzétett Kfv.37.681/2016/10. számú határozatát kívánta követni. Az indítványozó tanács álláspontja szerint a földforgalmi törvény rendelkezései alapján a mezőgazdasági igazgatási szervnek a szerződés szerinti vevő és az elővásárlási jogosult által benyújtott nyilatkozatokat azonos szempontok alapján kell értékelnie. Ettől eltérő álláspontot tartalmaz a Kfv.37.673/2016/4. számú határozata, amely szerint, ha a vevő nem megfelelően jelöli meg az elővásárlási jog jogalapját vagy pontatlan nyilatkozatot tesz, azt a Földforgalmi tv. nem szankcionálja, ellenben, ha az elővásárlási jog jogosultja teszi ugyanezt, a részére a megtagadás jogkövetkezményét írja elő.

A Közigazgatási Jogegységi Tanácsnak (a továbbiakban: Jogegységi Tanács) abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a mezőgazdasági szakigazgatási szerv vizsgálhatja-e a szerződés szerinti vevő elővásárlási jogra történő hivatkozásának helyességét, ha a szerződés szerinti vevő az adásvételi szerződésben olyan nyilatkozatot tesz, amelyből nem állapítható meg az elővásárlási jogosultság jogalapja, vagy az, hogy az elővásárlási jog mely törvényen alapul, illetve az elővásárlási jog nem a megjelölt törvényen, vagy a törvényben meghatározott sorrend szerinti ranghelyen alapul, vagy amelyből nem lehet megállapítani, hogy milyen ranghelyen kíván élni elővásárlási jogával. A Jogegységi Tanács álláspontja szerint a törvény a szerződés szerinti vevő és az elővásárlásra jogosultak tekintetében lényegében azonos feltételeket határoz meg a jognyilatkozat tartalmával, formájával, megtételével kapcsolatban. A követelmények azonossága abból ered, hogy a vevő és az elővásárlásra jogosult ugyanarról a kérdéstről, az elővásárlásra jogosultság jogalapjáról nyilatkoznak, jelentősége pedig a jogalkotó által felállított birtokpolitikai preferenciákat tükröző rangsor kialakításánál van. A Jogegységi Tanács szerint minden, akár a vevő, akár az elővásárlásra jogosult nyilatkozati hibája gátolja az objektív és a helyes rangsor kialakulását, ezért ezeket az eseteket úgy kell tekinteni, mint amelyek nem felelnek meg a törvény rendelkezéseinek. Mindezek alapján a Jogegységi Tanács a Kfv.37.681/2016/10. számú közzétett döntésében foglalt jogértelmezéssel értett egyet.

2.2.3. Polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanács

A kollégiumhoz 2021-ban jogegységi eljárás kezdeményezésére nem jogosultak részéről 4 jogegységi eljárás lefolytatása iránti kérelem érkezett (1 esetben ügyvédtől, 2 esetben más magánszemélytől, 1 esetben egy önkormányzattól). Ezekben az ügyekben nem volt indokolt jogegységi eljárás kezdeményezése. A kollégiumhoz 10 jogegységi indítványt is érkezett; az indítványozó 1 esetben a Kúria elnökhelyettese, 2 esetben a kollégiumvezetője (egyikben a Közigazgatási Kollégium kollégiumvezetőjével közösen), 4 esetben a Kúria szaktanácsa, 3 esetben a Fővárosi Ítéltábla elnöke volt. A 2021-ben érkezett indítványok közül december 31-éig 4-et bíralt el a jogegységi tanács.

Az ún. devizahiteles perek száma ugyan csökkent, és a Kúria az előző években számos jogértelmezési kérdésre választ adott, ezeknek az ügyeknek a kezelése még mindig többletfeladatot jelentett a Polgári Kollégium számára, mind az ítélkezésben, mind a jogegység biztosítása terén. Ez utóbbinak mutatója, hogy az összevont polgári-gazdasági-munkaügyi szakágú jogegységi tanács a 2021-ben meghozott – alább ismertetett – 8 határozata közül 5 az ilyen jellegű peres és nemperes eljárásokban felmerült jogkérdésekben született, csakúgy, mint a Jogegységi Panasz Tanács jogegységi hatályú Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozata, és

további két, 2021-ben megindított, de év végéig be nem fejezett jogegységi eljárás, ami szintén ehhez az ügycsoporthoz kapcsolódik.

2.3.3.1. A polgári-gazdasági-munkaügyi szakágú jogegységi tanács határozatai

A Polgári Kollégium héttagú, összevont polgári-gazdasági-munkaügyi szakágú jogegységi tanácsa 2021-ben 8 jogegységi határozatot hozott (ebben az évben a Kollégium mint jogegységi tanács nem hozott jogegységi határozatot).

1/2021. számú PJE határozat

Az együttes aláírási jog átruházásáról szóló 1/2021. Polgári jogegységi határozat szerint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 47. § (2) bekezdése szerinti aláírási jog együttes átruházására vonatkozó rendelkezés nem irányadó, ha a 47. § (1) bekezdése szerinti együttes cégjegyzésre jogosultak a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 222. §-a alapján meghatalmazást adnak a hitelintézet képviselőjére a pénzügyi szolgáltatási tevékenység körében meghatározott szerződéstípusok tekintetében.

2/2021. számú PJE határozat

A biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén a zálogkötelezett jogainak a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 269. § (3) bekezdése alapján történő érvényesítéséről szóló 2/2021. Polgári jogegységi határozat szerint biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén azt, ha a zálogjog közvetlen megszerzőjének jogutódja a zálogjog megszerzésekor legalább arról tudott, hogy az önálló zálogjogot egy másik jogviszonyra tekintettel, annak biztosítékként alapították, úgy kell tekinteni, hogy az alapul szolgáló jogviszonyt ismerte.

3/2021. számú PJE határozat

A végrehajtási lap visszavonása, illetőleg a végrehajtási záradék törlése iránti kérelmet elutasító végzés elleni fellebbezés lehetőségéről szóló 3/2021. Polgári jogegységi határozat szerint a végrehajtási lap visszavonására, illetőleg a végrehajtási záradék törlésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen van helye fellebbezésnek.

4/2021. számú PJE határozat

A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítéléséről szóló 4/2021. Polgári jogegységi határozat szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések részleges semmissége miatt szükséges elszámolási kötelezettséget előíró 2014. évi XL. törvény szerinti elszámolás nem zárja ki, hogy a bíróság a polgári jog szabályai szerint utólag vizsgálja, hogy alapos volt-e a pénzügyi intézet részéről a szerződésnek az adós fizetési késedelmére alapított felmondása.

5/2021. számú PJE határozat

A felszámolás kezdő időpontjában az adós ellen folyamatban lévő végrehajtási eljárás megszüntetéséről szóló 5/2021. Polgári jogegységi határozat szerint, ha a felszámolás kezdő időpontjában folyamatban lévő végrehajtási eljárás időtartama alatt az adós az ingatlanát harmadik személyre átruházza és a tulajdonosváltás bejegyzésére a végrehajtási jognak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését követően kerül sor, akkor a végrehajtási eljárást csak a végrehajtási árverés lefolytatását követően lehet megszüntetni.

6/2021. számú PJE határozat

A fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés semmisségének egyes kérdéseiről szóló 6/2021. Polgári jogegységi határozat szerint a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés a

hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján akkor semmis, ha az éves, százalékban kifejezett teljes hiteldíjmutatót egyáltalán nem tartalmazza.

7/2021. számú PJE határozat

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény szerződésátruházási szabályainak érvényesüléséről szóló 7/2021. Polgári jogegységi határozat rendelkező része szerint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben szabályozott szerződésátruházás a szerződésből kilépő felet megillető, illetve terhelő jogok és kötelezettségek összességének a szerződésbe belépő félre történő olyan átruházását jelenti, amely a jogviszony folytonosságának fennmaradása mellett a szerződésből kilépő és a szerződésbe belépő fél között jogutódlást eredményez; ha a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépése előtt kötött szerződésből származó valamennyi jog és kötelezettség 2016. január 6-án vagy azt követően jogszabály rendelkezése alapján száll át másra, a szerződésre a továbbiakban a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény szabályait kell alkalmazni. A szerződésátruházás ilyenkor is jogutódlást jelent azzal, hogy a szerződést ebben az esetben – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 53/C. § (2) bekezdése alkalmazásában – a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél közötti új szerződésnek kell tekinteni. A szerződés tartalma, a feleket a jogviszony alapján megillető jogok és kötelezettségek változatlanok maradnak.

8/2021. számú PJE határozat

A büntetőügyben tartott nyilvános tárgyaláson készített képmás hozzáférhetővé tételéről szóló 8/2021. Polgári jogegységi határozat szerint a büntető ügy nyilvános tárgyalásán (nyilvános ülésén) részt vevő közhatalmat gyakorló személy képmásának közzétételét a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 74/B. § (1) bekezdésében vagy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 108. § (2) bekezdésében megkövetelt feltétel, az érintett hozzájárulásának hiánya önmagában nem teszi jogszerűtlenné; a közhatalmat gyakorló személy képmásának hozzájárulása nélküli közzététele nem lehet öncélú, és a megjelenítés nem sértheti az emberi méltóságot.

2.3.3.2. A polgári-gazdasági-munkaügyi szakágú jogegységi tanács közigazgatási szakágú jogegységi tanáccsal közös határozatai

A Polgári Kollégium összevont polgári-gazdasági-munkaügyi szakágú jogegységi tanácsa a közigazgatási szakággal közösen 2021-ben 3 jogegységi határozatot hozott.

1/2021. számú KPJE határozat

Az 1/2021. Közigazgatási-polgári jogegységi határozat szerint abban az esetben, ha az elővásárlási jog jogosultjának nyilatkozata bármely – akár alaki, akár tartalmi – okból nyilvánvalóan nem felel meg az anyagi jogi feltételeknek, akkor a vevő tulajdonjogát be kell jegyezni az ingatlan-nyilvántartásba. A jogegységi határozat részletesebb ismertetése az 2.3.2.1. pontban olvasható.

2/2021. számú KPJE határozat

A 2/2021. Közigazgatási-polgári jogegységi határozat szerint az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 5. § (1) bekezdés a) pontjában a Magyar Államnak biztosított teljes személyes illetékmentesség hatálya – törvény erre vonatkozó kifejezett rendelkezése hiányában – nem terjed ki azokra a gazdasági társaságokra, amelyek külön törvény alapján a Magyar Állam

javára és nevében járnak el. A jogegységi határozat részletesebb ismertetése az 2.3.2.1. pontban olvasható.

3/2021. számú KPJE határozat

A 3/2021. Közigazgatási és polgári jogegységi határozat szerint a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezést az ítélőtábla bírálja el. A jogegységi határozat részletesebb ismertetése az 2.3.2.1. pontban olvasható.

A Polgári Kollégium ügykörét érintő jogegységi eljárások közül 2021. december 31-én folyamatban maradt az eljárás az alábbi kérdésekben:

- az anyagi jogerőhatás;
- a közterület-használati jogviszony minősítése;¹
- az Európai Unió bírósága előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletére mint a perben el nem bírált és a perújító félre kedvezőbb határozatot eredményező határozatra alapított perújítás megengedhetősége;
- az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett zálogjogból eredő követelésnek a zálogtárgy új tulajdonosával szembeni érvényesíthetősége nemperes eljárásokban;²
- a bérleti jogviszonynak a bérbeadó vagyongazdálkodó által felmondással történt megszűnését követően a felmondás érvényessége, jogellenessége;
- a jogi személy határozatai végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelmét elutasító végzés elleni fellebbezés lehetősége.

2.3. A Kúria kollégiumi véleményei

A 2019. évi CXXVII. törvény által bevezetett jogegységi panasz intézménye folytán a kollégiumi vélemény – mint nem kötelező erejű jogegységi eszköz – iránti igény megváltozott. A felek indítványára, a részvételükkel folyó jogegységi panasz eljárás célja a támadott kúriai határozatnak a panaszban hivatkozott, korábban közzétett kúriai határozattól jogkérdésben való eltéréseinek, adott esetben az eltérés indokoltságának vizsgálata. E kérdés vizsgálatának másik lehetséges útja az eljáró kúriai tanács által kezdeményezett jogegységi eljárás, amellyel a közzétett határozattól eltérni kívánó tanács lényegében maga kezdeményezi az eltérés indokoltságának vizsgálatát, ezáltal megelőzve az esetlegesen divergáló kúriai gyakorlat kialakulását. Mindezekből következően a jogegységi panasz bevezetése óta a Kúria jogegységi határozatai iránti igény láthatóan megnőtt, ezzel szemben a kollégiumi vélemények iránti igény csökkent. A kollégiumi vélemények egyes megállapításai pedig ítélező tanácsok határozataiba emelve nyertek kötelező erőt.

2.3.1. Büntető Kollégium

A Kúria Büntető Kollégiuma 2021-ben összesen négy kollégiumi véleményt alkotott.

2.3.1.1. Az 1/2021. (V.13.) BK vélemény

Az olyan foglalkozás gyakorlásától történő eltiltás, amelynek keretében az elítélt 18. életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi, vagy befolyási viszonyban áll, a Btk-nak a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményről szóló fejezetének bármely bűncselekménye esetében

¹ Az 1/2022. KPJE határozat bírálta el.

² Az 1/2022. PJE határozat bírálta el.

kiszabható, bármely elkövetési magatartás és bármely elkövető esetében, kivéve a Btk. 202. §-ba ütköző kitarottság bűncselekményét.

A Kollégium rámutatott, hogy a büntetés kiszabása körében kategorikus, mérlegelést nem engedő kötelezettséget ró a bíróságra, hogy a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjét, ha bűncselekményt 18. életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, végleges hatállyal tiltsa el minden olyan foglalkozástól, amelynek keretében 18. életévét be nem töltött személlyel áll kapcsolatban. Ezt a rendelkezést – egy kivétellel – valamennyi nemi erkölcs elleni bűncselekmény esetén alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy az elkövető azt tettesként, vagy részesként valósította meg.

2.3.1.2. A 2/2021. (V.13.) BK vélemény

Ha jogerős ítéletben kiszabott büntetés a törvény szerint kivételt nem tűrően kötelező büntetési nem kiszabásának elmulasztása miatt törvénysértő, a Kúria azt felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére érdemben orvosolhatja akkor is, ha a bíróság ítéletét a terhelt beismerő vallomásának elfogadásával hozta meg, és az ügyészi indítvány a kötelezően alkalmazandó büntetés kiszabására nem terjed ki. Ugyancsak érdemben orvosolhatja a Kúria az ilyen törvénysértést akkor is, ha a büntetés jogerős kiszabása büntetővégzésben történt.

A kollégiumi vélemény lényege szerint törvénysértő büntetést a bíróság semmilyen perjogi helyzetben nem szabhat ki, a törvénysértő büntetés korrekciója pedig – erre irányuló, joghatályos indítvány esetén – a Kúria törvényi kötelezettsége.

2.3.1.3. A 3/2021. (V.13.) BK vélemény

A Be. 14. § (1) bekezdésében írt kizárási ok kizárólag az ügyben eljáró bíróval szemben jelenthető be [Be. 14. § (2) bekezdés], a bíróság egészére tett bejelentés nem érvényes. Az ilyen nem indokolt bejelentés érdemi indokolás nélkül elutasítható [15. § (5) bekezdés].

A véleményben a Kollégium kifejtette, hogy a Be. megváltozott rendelkezéseire figyelemmel a kizárással célzott bírák személyének megnevezése hiányában a kizárás iránti bejelentés szükségképpen oktalán, ilyen indokkal a törvény nem ad lehetőséget kizárás indítványozására.

2.3.1.4. A 4/2021. (V.13.) BK vélemény

A bíró kizárásáról rendelkező határozatban a bíróság kijelölése tárgyában hozott döntés ellen – a törvény kifejezett rendelkezése hiányában, illetve az e rendelkezés alapját szükségképpen képező döntés elleni fellebbezés törvényi kizártságának értelemszerű következményeként – fellebbezésnek nincs helye. Azaz nemcsak a Kúriára vonatkozó általános fellebbezési kizártság (Be. 6. § (4) bekezdés), hanem más bíróság ilyen döntése esetében is.

A vélemény lényege szerint a bíró kizárásáról rendelkező határozatban történő kijelölés eljárási kényszer, ebben az esetben a határozatot hozó bíróság átveszi a törvényi mandátumot és a törvény helyébe lép; ezért határozatával szemben kizárt a fellebbezés. Az ilyen határozat címzettje ugyanis a törvény szerint eredetileg eljárni köteles bíróság.

2.3.2. Közigazgatási Kollégium

A Kúria Közigazgatási Kollégiuma 2021-ben két kollégiumi véleményt alkotott.

2.3.2.1. Az 1/2021. (IX. 27.) KK vélemény

A szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos jogorvoslatról szóló KK véleményben a Kúria Közigazgatási Kollégiuma megállapította, hogy a helyi választási iroda szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos döntése elleni fellebbezés elbírálása a közigazgatási kollégiummal rendelkező törvényszék hatáskörébe tartozik.

A véleményben a Kollégium rámutatott: a választási bíráskodás 1990 óta a közigazgatási bíráskodás feladatköréhez tartozott, a választási jogviták közjogi jellege és törvényességi felülvizsgálatot jelentő tartalma miatt a bíróság a közigazgatási jogviták elbírálásával sok tekintetben egyező feladatot lát el. A választási eljárásról szóló törvény módosítása a fórumrendszer megváltoztatásához kapcsolódott; a jogalkotó a választási bíráskodás közigazgatási bíráskodáshoz rendelt feladatait a közigazgatási bíráskodás fórumrendszerének megváltozásához igazította. Ebből pedig egyértelműen levonható az a következtetés, hogy a névjegyzékkel összefüggő jogviták elbírálása 2020. április 1. napját követően a közigazgatási kollégiummal rendelkező törvényszékek hatáskörébe tartozik a Bszi. 21. § (6) és a Ve. 236. § (4) bekezdésére tekintettel.

2.3.2.2. A 2/2021. (XI. 08.) KK vélemény

A jogszabályi előírásoknak nem megfelelő informatikai módon előterjesztett keresetlevél elfogadhatóságáról szóló KK véleményében a Kúria Közigazgatási Kollégiuma a kormányhivatalok, valamint a járási és kerületi hivatalok közigazgatási perben megtámadható döntéseivel szemben, jogi képviselő útján, Ügyfélkapu használatával előterjesztett keresetlevél elfogadhatósága kapcsán az egységes ítélezési gyakorlat előmozdítása érdekében az alábbi megállapításokat tette. Kiemelte egyrészt azt, hogy nem utasítható vissza a keresetlevél, ha a jogi képviselővel eljáró felperes a keresetlevél benyújtásának jogszabályban előírt informatikai módon való előterjesztésében akadályoztatva volt. Rögzítette továbbá, hogy az eljáró bíróságnak egyedileg szükséges vizsgálni, hogy a keresetlevél Céggkapun keresztül történő előterjesztése lehetetlen volt-e az IKR rendszer hibájából adódóan. A Céggkapu működésének hibájára vonatkozó nyilatkozatot és az azt alátámasztó bizonyítékot a jogi képviselőnek kell előterjesztenie, kivéve, ha a hiba köztudomású vagy a bíróságnak tartós hibáról tudomása van.

A közigazgatási ügyekben eljáró bíróságokhoz benyújtott keresetlevelek befogadhatósága kapcsán eltérő bírósági gyakorlat alakult ki, ha a kormányhivatalok, valamint a járási és kerületi hivatalok döntéseivel szemben – közigazgatási per kezdeményezése céljából – előterjeszthető keresetlevelet a jogi képviselő nem a számára kötelezően előírt Céggkapun keresztül, hanem saját Ügyfélkapuján keresztül továbbította az IKR rendszerbe. A legtöbb esetben a bíróságok úgy ítélték meg, hogy ez a technikai körülmény a keresetlevél visszautasítására adhat okot, míg más esetekben a tisztességes eljárás követelményére tekintettel azt nem ítélték pergátlónak.

Az eltérő előterjesztési formát az okozza, hogy egyes esetekben az IKR rendszer nem teszi lehetővé a Céggkapuról történő beadvány-továbbítást a felhasználók számára. Így a Céggkapu használatára kötelezett jogi képviselők, számukra fel nem róható okból nem tudják szabályszerűen előterjeszteni a keresetlevelet, míg a bíróság, az eljárási szabályokra tekintettel visszautasíthatja azt. Ez utóbbi gyakorlat érzékelhetően nem felel meg a tisztességes eljárás követelményének, valamint ezen esetekben a közigazgatási jogvitákhoz biztosított jogorvoslati lehetőség, valamint a hatékony bírói jogvédelemhez fűződő jog is sérül. Emiatt szükséges volt e mulasztás perjogi következményeinek kúriai értelmezése.

2.3.3. Polgári Kollégium

A Polgári Kollégium 2021-ben egy kollégiumi véleményt fogadott el, a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló a 1/2021. (VII. 12.) PK véleményt.

A véleményben a Kollégium részletesen értelmezte a felülvizsgálat engedélyezésének törvényben meghatározott okait, és pontosan meghatározta, hogy mely feltételek fennállta szükséges ahhoz, hogy a Kúria az adott okból – a jogegység biztosítása érdekében, a joggyakorlat továbbfejlesztésének szükségességére figyelemmel, a felvetett jogkérdés különleges súlyára vagy társadalmi jelentőségére figyelemmel, az Európai Unió Bírósága

előzetes döntéshozatali eljárásának szükségességére figyelemmel, vagy a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben eltérő jogerős ítélet miatt – engedélyezze a jogerős ítélet felülvizsgálatát.

A Kollégium e véleményében többek között kiemelte, hogy a felülvizsgálatot a fenti esetekben is csak akkor engedélyezi, ha az adott jogkérdésben saját ítélkezési gyakorlatában még nem foglalt állást, továbbá, hogy a Kúria az engedélyezés szükségességét hivatalból vizsgálja, és nem engedélyezheti a felülvizsgálatot olyan okból, amelyre a fél nem hivatkozott az engedélyezés iránti kérelmében. Kimondta továbbá, hogy a 2/2017. (XI. 13.) PK véleményt meghaladottnak tekinti.

2.4. Kollégiumi ülések és szakmai tanácskozások

2.4.1. Büntető Kollégium

2.4.1.1. Kollégiumi ülések, értekezletek, szakmai tanácskozások

A Kúria Büntető Kollégiuma 2021-ben összesen hét alkalommal tartott kollégiumi ülést. Ezek témája egyrészt a törvény által kötelezően előírt feladatok teljesítése volt úgy, mint a kollégium ügyrendjének és éves munkatervének elfogadása, pályázatok véleményezése, valamint az ügyelosztási rend változásának megszavazása.

Egy esetben a kollégiumvezető tartott értekezletet az ítélőtáblák kollégiumvezetőivel, a lehetséges, illetve szükségesnek tartott kollégiumi vélemények meghatározásáról.

Egy kollégiumi vélemény tárgya volt a büntetés-végrehajtással kapcsolatos joggyakorlat-elemzés összefoglaló jelentésének elfogadása; míg a további esetekben kollégiumi vélemények megalkotása történt.

A járványhelyzet miatt a tanácselnöki értekezleteken kívül más szakmai tanácskozást a kollégium nem tudott szervezni. Az egységes gyakorlat kialakításának legfontosabb kérdéseit ezért 2021-ben a tanácselnöki értekezletek határozták és tárgyalták meg.

2021-ben összesen 28 esetben tartottak tanácselnöki értekezletet. Ezeken – az előzőekben leírtakon túlmenően – a résztvevők a kollégium napi ügyeit tárgyalták meg, a kollégiumvezető tájékoztatást adott a Kúriát érintő általános kérdésekről, végül a szakmai kérdések megvitatása is megtörtént.

2.4.1.2. Részvétel más bíróságok szakmai tanácskozásain

2021-ben a Kúria kollégiumvezetője, illetve bírói 11 ítélőtáblai és 19 törvényszéki kollégiumi ülésen vettek részt. Ezek tárgya elsősorban szakmai kérdések megbeszélése volt: így például a felmerült jogértelmezési problémák, valamint a jogszabály-módosítások értelmezése.

A korábbi gyakorlatnak megfelelően a Büntető Kollégium bírói csak akkor vettek részt az ítélőtáblák és törvényszékek büntető kollégiumainak tanácskozásain, ha azok napirendjén szakmai kérdések megtárgyalása (is) szerepelt.

A Kúria egy-egy tanácselnöke vett részt 2021. július 2-án, majd november 26-án a Szegedi Törvényszék és illetékességi területén működő járásbíróságok büntető bírói részére szervezett szakmai tanácskozáson.

2.4.2. Közigazgatási Kollégium

2.4.2.1. Kollégiumi ülések, értekezletek, szakmai tanácskozások

A Közigazgatási Kollégium 2021. évben nyolc kollégiumi ülést tartott, jellemzően Skype értekezlet formájában. Ezek tárgyai egyrészt a kollégiumi ügyelosztási rendje változásainak megvitatása, a Kollégiumba kiírt bírói és bírósági vezetői (tanácselnöki, kollégiumvezető-helyettesi) álláshelyekre benyújtott pályázatok véleményezése, másrészt szakmai kérdésekben (kollégiumi vélemények tervezetei, joggyakorlat-elemző csoportok összefoglaló véleményei) történő vita és döntéshozatal voltak. A kollégium 2021. szeptember 27-ei ülésén megtárgyalta és egyhangúlag támogatta a szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos jogorvoslatról szóló 1/2021. (IX. 27.) KK véleményt; megvitatta és elfogadta az építésügyi hatósági eljárások gyakorlata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét. A kollégium ugyanezen az ülésen tárgyalta a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő informatikai módon előterjesztett keresetlevél elfogadhatóságának kérdéskörét.

A Közigazgatási Kollégium 2021. november 8-án, Skype értekezlet útján megtartott ülésén véleményezte a 2022. évi ügyelosztási rend tervezetét. A kollégium ugyanezen az ülésen elfogadta a 2/2021. (XI.08) KK véleményt a nem megfelelő informatikai módon előterjesztett keresetlevél elfogadhatóságával kapcsolatos tárgykörében, végül a felülvizsgálati kérelem befogadhatóságával kapcsolatos egyes kérdésekről szóló kollégiumi vélemény tervezetét vitatta meg.

2.4.2.2. Részvétel más bíróságok szakmai tanácskozásain

A törvényszékek közigazgatási kollégiumának ülésein a Közigazgatási Kollégium a Bszi. szerint képviseltette magát; e kollégiumi üléseket Skype értekezlet útján tartották. A törvényszéki közigazgatási kollégiumoktól érkező szakmai kérdéseket a Közigazgatási Kollégium feldolgozta, így például kollégiumi véleményt fogadott el a szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos jogorvoslat tárgyában.

2.4.3. Polgári Kollégium (Munkaügyi Részkollégium)

2.4.3.1. Kollégiumi ülések, értekezletek, szakmai tanácskozások

2021. évben a Polgári Kollégium – a személyi kérdésekben (pályázatok véleményezése, kitüntetési javaslatok megtétele, ügyelosztási rend véleményezése) döntő üléseken felül – 2 alkalommal tartott kollégiumi ülést. A Kúria Polgári Kollégiuma a 2021. július 12-én tartott ülésén megtárgyalta és elfogadta a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló PK vélemény tervezetét; a 2021. november 29-ei ülésén megvitatta a Ptk. 4:170. § értelmezésével kapcsolatos előterjesztést, arról azonban végleges álláspontot nem alakított ki. Ezen felül a Polgári Kollégium tanácselnökeinek részvételével 8 alkalommal tartottak tanácselnöki értekezletet, ahol aktuális szakmai és igazgatási kérdéseket vitattak meg.

2.4.3.2. Részvétel más bíróságok szakmai tanácskozásain

A korábbi évekhez hasonlóan a Polgári Kollégium 2021. évben is szoros kapcsolatot tartott fenn az ítélőtáblák és a törvényszékek civilisztikai kollégiumaival és azok vezetőivel. A Polgári Kollégium 12 esetben írásbeli észrevétel megküldésével, 13 esetben pedig személyes részvétellel (a járványhelyzetre tekintettel többségében online módon bekapcsolódva) segítette az alsóbb fokú bíróságok kollégiumi üléseit. Az ítélőtáblák kollégiumi ülésein az elnökhelyettes, illetve a kollégiumvezető rendszerint személyesen vett részt, míg a törvényszékek kollégiumi ülésein vagy személyesen, vagy írásban fejtette ki észrevételeit a megküldött vitaanyagokkal kapcsolatban. A Munkaügyi Részkollégium képviselője mint

területi felelős révén a Kollégium részt vesz az ítélőtáblák munkaügyi kollégiumainak ülésein, ezzel is elősegítve a munkaügyi ítélkezés egységét.

2.5. A joggyakorlat-elemző csoportok tevékenysége

Amint arra a beszámoló bevezetőjében is utaltam, a Kúria a korlátozott precedensrendszerre épülő jogegységet elsősorban a felülvizsgálati és egyéb jogorvoslati, másodsorban a jogegységi és jogegységi panaszeljárásokban hozott határozatai útján biztosítja. Ez az elvárás szükségessé tette a joggyakorlat-elemzés szerepének, jelentőségének átgondolását. A joggyakorlat-elemzés időigényes tevékenység, ezért a Kúria jelenlegi leterheltsége mellett nagyszámú joggyakorlat-elemző csoport egyidejű működésére nincs lehetőség.

Átgondolást igényelt az elemzések eredményének – az ügynevezett összefoglaló véleménynek – hasznosítása is. Egyrészt jobban összhangban van a vonatkozó törvényi előírásokkal az összefoglaló vélemény – a tárgykör szerint érintett Kollégium által megtárgyalt – rövid, összegző megállapításainak közzététele a teljes vélemény helyett (ez utóbbi a bíróságok központi intranetes oldalára kell, hogy felkerüljön), másrészt a korlátozott precedensrendszerben a joggyakorlat-elemzés célja kizárólag valós elemzési következtetések levonása lehet. Az elemző csoport feladata tehát az adott jogkérdésben fennálló ítélkezési gyakorlat(ok) bemutatása, esetleg a meghatározó ítélkezési gyakorlat megjelölése; nem feladata ugyanakkor az elemzés tárgyát képező jogszabályok értelmezése, fiktív jogértelmezési megoldások kidolgozása.

2.5.1. Büntető Kollégium

2021. évben egy joggyakorlat-elemző csoport által készített összefoglaló jelentést fogadott el a kollégium, míg további két vizsgálat folyamatban maradt.

A kártalanítás és a feltételes szabadságra bocsátás feltételei a büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatban elnevezésű joggyakorlat-elemzés összefoglaló anyagát a kollégium 2021. július 1. napján tartott ülésen fogadta el.

A joggyakorlat-elemzés két aktuális és a gyakorlatot foglalkoztató kérdéskör feltárásával foglalkozott. Az egyik az ügynevezett büntetés-végrehajtási kártalanítás kérdésével kapcsolatos gyakorlati problémákat tárta fel. Rámutatott arra, hogy egy előzmények nélküli sui generis büntetés-végrehajtási ügyről van szó, amely teret nyert, és az immáron megfelelő szabályozás mellett megfelelő jogalkalmazói gyakorlat alakult ki. A jogalkotó létrehozott egy kompenzációs, hatékony jogorvoslati módszert. Ez ugyan komoly terhet jelent a bíróságok számára, azonban ennek az igénynek eleget tudnak tenni. A Kúria ebben a tárgykörben több határozatot is hozott, illetve korábban már joggyakorlat-elemzést is folytatott.

A feltételes szabadságra bocsáthatóság vizsgálata kapcsán pedig feltárta, hogy kúriai elvi bírósági döntés alapján olyan módosítás történt, amelyhez a bírói gyakorlat is igazodott.

Immáron megfelelően alkalmazzák azt a szempontrendszert, amelyet a feltételes szabadságra bocsáthatóság kérdése kapcsán vizsgálni kell.

A járványhelyzet okozta nehézségek okán az „Emberkereskedelem értelmezésével kapcsolatos bírói gyakorlat vizsgálata”, valamint „Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire” tárgyú joggyakorlat-elemzések kapcsán az összegző jelentések elfogadása 2022-re várható.

2.5.2. Közigazgatási Kollégium

A Kúria Elnöke által a közigazgatási ítélkezési tevékenység vizsgálata keretében „Az építésügyi hatósági eljárások gyakorlata” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményében a kitűzött céloknak megfelelően elemezte a szabályozási modellváltás (2013) előtti és utáni jogszabályokon alapuló kúriai döntéseket, egyben felhívta a figyelmet a jogi környezet változásaira és a következményekre.

Ezek közül kiemelendő, hogy az Étv., amely kezdetben egy kógens, alapvetően anyagi jogi szabályokat tartalmazó kódex volt, mára szubszidiárius kerettörvénnyé vált, és ezzel egyidejűleg meghatározó szerepre tett szert a kormányrendeleti szintű jogalkotás. A fentiek mellett a szabályozás hangsúlya az anyagi jogi kérdésekről áttevődött az eljárásjogiakra, így több, az Ákr.-től eltérő rendelkezés lelhető fel az Étv.-ben és az alacsonyabb szintű jogszabályokban.

Az építési hatósági eljárások vonatkozásában a jogalkotói cél egyértelmű: az eljárási rend egyszerűsítése és a gyorsítás. Ennek megfelelően az előzetes hatósági engedélyhez kötött építési tevékenységek köre jelentősen csökkent, ezzel párhuzamosan meghatározóvá váltak az építésfelügyeleti és építésrendészeti eljárások mint a jogkövető magatartás elérésének legfőbb eszközei. Ezekkel az eljárásokkal súlyuknak megfelelően a joggyakorlat-elemző csoport önálló fejezetben foglalkozott.

A joggyakorlat-elemzés során a törzsanyagot képező klasszikus építésügyi területek – építési, fennmaradási, használatbavételi, bontási ügyek – mellett a joggyakorlat-elemző csoport külön fejezetekben tárgyalta az ügyféli jogállás és a keresetösségi jog, a szakértői bizonyítás és a bírói döntéssel megismételt hatósági eljárás témaköreit mint a bírói gyakorlat számára megkerülhetetlen kérdéseket. Miután az Ákr. és a Kp. 2018. január 1-jén léptek hatályba, így az elemzéssel érintett ügyek többségében a bíróságok a Ket.-et és a régi Pp.-t alkalmazták, azonban az eljárásjogi témájú részanyagok kitekintést adnak az új eljárási kódexek szabályozására és a hozzájuk kapcsolódóan kialakuló bírói gyakorlatra. Külön részanyag készült a korlátozási kártalanításról, egyrészt azért, mert ezt a jogintézményt elsődlegesen az Étv. szabályozza, és a jogalap körében alapvetően építésügyi jogszabályokat kell alkalmazni. Másrészt azért is, mert a kisajátítási perek gyakorlatával foglalkozó joggyakorlat-elemző csoport nem tárgyalta a korlátozási kártalanítást. Az összefoglaló vélemény bemutatja az új szabályozási rendszerhez kapcsolódó hatósági jogalkalmazási problémákat, amelyek közül a bírói gyakorlat egyes jogértelmezési kérdésekre már választ adott, míg a további vitás kérdések eldöntése szintén a közigazgatási ügyekben eljáró bíróságok, végső fokon a Kúria feladata lesz az előttünk folyó perekben. A szabályozási modellváltást a joggyakorlat-elemző csoport két aspektusból vizsgálta. Egyfelől annak hatásait az építésügyi hatósági eljárásokra, másfelől az építésügyi igazgatás, ezen belül a településtervezés oldaláról, figyelemmel a szervezeti és hatásköri változásokra is. Elsősorban jogalkotási szemszögből foglalkozott a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházásokkal és az ún. plázastop törvényekkel. A részanyagok szerzői bemutatták a szabályozás célját, szempontjait, módszerét és hatásait az építési jogterületre. Az épület, illetve az építési, kivitelezési munkák okozta szomszédjogi jogsértések témaköre a polgári jog területére tartozik, azonban a konkrét jogesetek eldöntésekor az elsődlegesen alkalmazandó magánjogi szabályok mellett – a jogviták jellegéből fakadóan – nem mellőzhetők az építésjogi rendelkezések. A joggyakorlat-elemző csoport az építésügyi igazgatás területén nem tapasztalt olyan lényeges ítélkezési eltérést, amely miatt a joggyakorlat továbbfejlesztése vagy az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatala szükséges. Az építési jogosultság igazolása körében megfontolásra javasolta, hogy a jogalkotó vizsgálja meg a 2013. január 1-jén hatályba lépett jogszabály-

módosítások hatását és az ennek következtében előállt helyzetet a problémák orvoslása érdekében.

2.5.3. Polgári Kollégium

2021. évben a kollégiumban 7 joggyakorlat-elemző csoport működött az alábbi tárgykörökben:

- A gondnokság alá helyezési perek bírósági gyakorlata;
- A gyógyulási (túlélési) esély csökkenésével (elvesztésével) kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata;
- A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény gyakorlata;
- Az atipikus foglalkoztatási formák bírói gyakorlata;
- A sérelemdíj alkalmazásának gyakorlata;
- Az online térben elkövetett jogsértések, különös tekintettel a személyiségi jogok megsértésére;
- Az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének gyakorlata.

Az atipikus foglalkoztatási formák bírói gyakorlata tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét a Polgári Kollégium már a 2021-es évet követően, 2022. január 26-ai ülésén fogadta el; a többi joggyakorlat-elemző csoport 2022. évben is folytatja a munkát.

Az atipikus foglalkoztatási formák bírói gyakorlatának vizsgálatára felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló jelentése rámutatott: a munkajogi szakirodalom az egy munkavállaló és egy munkáltató között, határozatlan időre, teljes munkaidőre, a munkáltató székhelyén, vagy telephelyén végzett feladatok ellátására létrejött munkaviszonyt tekinti tipikus munkaviszonynak; a fentiekől bármely elemében eltérő munkaviszony az ún. atipikus munkaviszony kategóriájába esik. A munkaerőpiac és a munkáltató foglalkoztatási igényei folyamatosan változnak, így egyre inkább teret nyertek a hagyományostól eltérő munkaszerződések. Az elmúlt időszakban kezdődött világjárvány pedig egyes ágazatokban általánossá tette a távmunkavégzést, továbbá a home office keretében történő munkavégzést. Az atipikus munkaszerződések és az ezen szerződésekkel foglalkoztatott munkavállalók számának növekedése indokolta e jogterület munkajogi gyakorlatának átfogó elemzését és annak összefoglaló megjelenítését. A joggyakorlat-elemző csoport ennek fényében a következő vizsgálati tárgyköröket vizsgálta meg érdemben: részmunkaidős foglalkoztatás, a határozott időre létesített munkaviszonyok, a több munkáltató által létesített munkaviszony, a távmunkavégzés, a bedolgozói munkaviszony, valamint a munkaerő-kölcsönzés keretében történő foglalkoztatás. A vizsgálat tárgyát képezte továbbá a közfoglalkoztatás, az egyszerűsített foglalkoztatás és az alkalmi munkára irányuló munkaviszonyok, valamint azok a közigazgatási perek, amelyek tárgya az atipikus munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók ellenőrzése. A joggyakorlat-elemző csoport az atipikus foglalkoztatási formák bírói gyakorlata elemzésével összefüggésben az alábbi összegző megállapításokat tette:

- I.1. Ha teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részmunkaidőre kötött munkaszerződése, színlelt megállapodása semmis, azt a leplezett megállapodás alapján kell megítélni [Mt. 27. § (2) bekezdés]. A munkavégzés tényleges napi időtartamát a peres eljárásban a munkavállaló érdekében áll bizonyítani [Pp. 265.§ (1) bekezdés].
- I.2. Ha a munkáltató a munkavállalót a részmunkaidőre kötött munkaszerződés ellenére teljes munkaidőben foglalkoztatta, a munkavállaló – tényállástól függően – nem csupán a teljes munkaidős foglalkoztatás megállapítását és elmaradt munkabére megfizetését kérheti, hanem vagylagosan lehetősége van arra is, hogy – választása szerint – az Mt. 107. § -a szerint

rendkívüli munkaidőnek minősülő munkaórákra az Mt. 143. § (2) bekezdése szerint bérpótlékot igényeljen.

- I.3. A munkáltató az Mt. 61. § (3) bekezdése alapján csak az általános teljes napi munkaidő felére vonatkozó munkavállalói ajánlat elfogadására köteles, egyéb esetekben a feleknek az Mt. 58. §-a szerint a munkaszerződés-módosításában meg kell állapodni.
- II.1. A határozott idő „más alkalmas módon” történő kikötése nem bontó feltételnek, hanem időhatározásnak minősül. Az ilyen kikötésnek a felek akaratától függetlennek, bizonyosan bekövetkezőnek és kalkulálhatónak kell lennie.
- II.2. A határozott idő kikötése érvénytelenségének megállapítása iránt a munkavállaló a munkaviszony fennállása alatt a Pp. 172. § (3) bekezdése szerinti megállapítási keresettel élhet. A gyakorlatban ugyanakkor ilyen tartalmú keresetet a munkavállaló általában csak a munkaviszony megszűnését követően terjeszt elő, amelyben a határozott idő kikötésének érvénytelensége mellett a munkaviszony jogellenes megszüntetésének jogkövetkezményeit érvényesíti. A keresetlevelet ebben az esetben az Mt. 287. § (1) bekezdés b) pontja szerint 30 napon belül kell előterjeszteni, így az eljáró bíróságnak lehetősége van mindkét kereseti kérelem vizsgálatára.
- II.3. Az Mt. a határozott idejű munkaviszony létesítéséhez nem kívánja meg a munkáltatói érdek fennállását, azonban annak meghosszabbítására, vagy a határozott idejű munkaviszony megszűnését követő hat hónapon belüli ismételt létesítésére az Mt. 192. § (4) bekezdése csak munkáltatói jogos érdek fennállása esetén ad lehetőséget. A megállapodás nem irányulhat a munkavállaló jogos érdekének csorbítására. Azt, hogy a határozott idejű munkaszerződés meghosszabbítása a munkáltató jogos érdeke a munkáltató, azt pedig, hogy a hosszabbítás a munkavállaló jogos érdekét csorbítja a munkavállaló érdekében áll bizonyítani.
- II.4. Amennyiben a felek között megkötött munkaszerződés határozott időre vonatkozó kikötése az Mt. 192. § (4) bekezdése és a 27. § (1) és (3) bekezdése alapján érvénytelen, a felek közötti munkaviszony az Mt. 29.§ (3) bekezdése alapján határozatlan időre jött létre. Ha az érvénytelenül kikötött határozott idő lejártakor a munkáltató a munkavállalót nem foglalkoztatja tovább, jogellenesen jár el. A munkavállaló ilyen esetben a jogellenes munkaviszony megszüntetése esetén járó jogkövetkezmények iránt pert indíthat.
- II.5. A rövidebb időre kötött határozott idejű munkaszerződés esetén sem kizárt a próbaidő kikötése, ugyanakkor, ha a munkaszerződés időtartama azonos a próbaidő tartamával, a próbaidő kikötése az általános magatartási követelményekbe ütközik.
- II.6. A próbaidőt követően, a próbaidő célját szolgáló okból megkötött határozott idejű munkaviszony nem felel meg törvénynek, nem tekinthető az Mt. 192. § (4) bekezdése szerinti munkáltatói jogos érdeknek.
- II.7. Az Mt. kötött írásbeli indokolással lehetővé teszi a munkavállaló számára, hogy a határozott idejű munkaviszonyát felmondással megszüntesse. Erre akkor van lehetőség, ha a munkaviszony fenntartását valamely ok lehetlenné tenné, vagy körülményeire tekintettel mindez aránytalan sérelemmel járna. A törvény szerint megkövetelt ok nem utal a munkáltató kötelezettségzegésére, magatartására, így a felmondási jog lehetőség a munkavállaló számára, hogy pl. egészségi állapotára, személyi vagy családi körülményeiben bekövetkezett változásra tekintettel határozott idő lejártát megelőzően megszüntesse a munkaviszonyát. A jogalkotó a munkavállaló felmondásához külön jogkövetkezményt nem fűz, ezért saját jognyilatkozatára alapítottan a munkavállaló általában nem alapíthat igényt.

A munkavállaló felmondásának azonnali hatályú felmondássá való átminősítésére pedig nincs jogszerű lehetőség.

II.8. A határozott idejű munkaviszonyban a munkáltató vitathatja a munkavállalói felmondás jogszerűségét és érvényesítheti igényét az Mt. 84. § (2) bekezdése alapján. Ebben az esetben az Mt. 64. § (2) bekezdése alapján a munkavállaló érdekében áll bizonyítani a közölt okok valóságát és okszerűségét, azt, hogy a felmondása szerinti ok olyan súlyú, amely a jogviszony fenntarthatatlanságát vagy ennek aránytalan elnehezülését eredményezi.

II.9. A „vis maior” helyzet [Mt. 66. § (8) bekezdés c) pont] önmagában nem, csak a munkáltató működésére és az adott munkavállaló munkaviszonyára gyakorolt hatásával együttesen adhat alapot a határozott időre kötött munkaviszony megszüntetésére.

III.1. Amennyiben a munkavállaló a kikölcsonzés során számára okozott kárért vagy személyiségi joga megsértéséért kizárólag a kölcsönvevő munkáltatóval szemben érvényesíti igényét, célszerűnek mutatkozik a kölcsönbeadó munkáltató perbevonása.

3. A Kúria Önkormányzati Tanácsa

Magyarországon a közigazgatási normakontroll szinte egyidős a közigazgatási bíráskodással, amelynek elvi alapjait a közigazgatás és az igazságszolgáltatás elválasztását kimondó 1869. évi IV. törvénycikk teremtette meg. A törvény 19. §-a szerint a bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és ítélni, és míg a rendesen kihirdetett törvények érvényét nem vonhatja kétségbe, „de a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a bíró ítélt.” A XIX-XX. század fordulóján bekövetkezett jogfejlődés további mérföldköveként értékelhető a Közigazgatási Bíróság felállítása, amely az egyéni jogok közigazgatással szembeni védelme mellett szűk körben direkt normakontroll-feladatot is ellátott: az önkormányzatok (törvényhatóságok) jogait sértő kormány- és minisztériumi rendeleteket, más közigazgatási döntéseket semmisíthetett meg. Ugyanakkor nem önkormányzati jogokat érintő ügyekben csupán a törvénnyel ellentétes rendelet mellőzésére volt lehetősége. Ma az önkormányzati jogok védelmét a bírói út (és bizonyos esetekben az alkotmányjogi panasz) biztosítja, a Kúria pedig 2012-től kezdődően sajátos hatáskörként az önkormányzati rendeletek magasabb szintű (de alaptörvényi szintet el nem érő) jogszabályoknak való megfelelését, illetve az önkormányzatok jogalkotási kötelezettségének teljesítését vizsgálják, azaz normatív aktusok intézményes, jogalkalmazói kontrollját végzi. Bár a szervezeti és hatásköri keretek az elmúlt egy évszázadban sokat változtak, a közigazgatási normakontroll a magyar alkotmányos hagyomány része; olyan örökség, amelyet a XXI. századi modern magyar jogállam sem nélkülözhet.

3.1. Az Önkormányzati Tanács működése a számok tükrében

2021-ben a Kúriára önkormányzati normakontroll eljárás keretében 55 ügy érkezett, amelyek közül 17 bírói kezdeményezés, 37 kormányhivatali kezdeményezés, egy pedig előterjesztésre nem jogosult magánszemély(ek) indítványa volt. Az érkezett ügyek számában határozott emelkedés figyelhető meg az elmúlt évekhez képest (2017-ben 37, 2018-ban 42, 2019-ben 39, 2020-ban 32 ügy érkezett). Mindez elsősorban a kormányhivatali indítványok száma emelkedésének tudható be (2020-ban megközelítőleg ugyanennyi, 20 bírói kezdeményezés érkezett, ám csak 9 kormányhivatali indítvány), ily módon jelentősen változott az indítványozók aránya is. 2017-től kezdve az elmúlt években (az összes, adott évben érkezett ügy számához viszonyítva) a bírói kezdeményezések száma volt a legmagasabb – 2018-ban 69 %, 2019-ben 67%, 2020-ban 63% –, 2021-ben viszont ez az arány csak 31%, míg a kormányhivatali indítványok aránya 67%. Az Alapvető Jogok Biztosától – hasonlóan a tavalyi

évhez – ebben az évben sem érkezett indítvány. Az önkormányzati normakontroll eljárás kezdeményezések indítványozók közötti megoszlását a 4. sz. mellékletben található diagram szemlélteti.

Az Önkormányzati Tanács 2021-ben 35 ügyet fejezett be, amelyből 7 darab 2020-as, 28 darab 2021-es érkezésű volt. A 35 befejezésből 28-ban érdemi döntés született, a többi 7 esetből 6 alkalommal az eljárást megszüntette, egyszer az indítványt visszautasította. A befejezett ügyeken belül a nem érdemi döntések aránya hasonló a tavalyi évhez és valamivel magasabb az azt megelőző három évhez (2017–2019) képest.

A 28 érdemi ügy megoszlása: 18 határozat megsemmisítő vagy törvényellenességet megállapító (egy esetben – Köf. 5.029/2021/4. számú határozat – részben még hatályba nem lépett rendelet vonatkozásában), 7 elutasító tartalmú; 3 pedig részben törvényellenességet megállapító, részben elutasító, illetve visszautasító tartalmú. Törvényen alapuló jogalkotói kötelezettség elmulasztását 2 esetben állapította meg.

Az érkezett és befejezett ügyek számának alakulását 2012-2021 között a 4. sz. mellékletben található táblázat tartalmazza.

Összességében az ügyek eloszlása diverzifikáltabb, mint az elmúlt években. 2021. évben a helyi adó (telekadó, illetve települési adó) szabályozás törvényességének megítélése körében született döntések aránya még mindig a legmagasabb (8 a 35 befejezett ügyből), ám ez az arány már nem olyan meghatározó, mint a korábbi években (2020-ban 13 volt adózási tárgyú a 29 befejezett ügyből). A helyi építési szabályzat (HÉSZ), településrendezési szabályozás törvényességi vizsgálatának tárgyában született döntések száma a tavalyival azonos (6), az ügycsoport arányának kis mértékű csökkenését eredményezve (tekintettel arra, hogy tavaly kisebb volt az összes befejezett ügy száma). Kismértékben nőtt a közterület-használat szabályozásával összefüggő ügyek száma (4). Számában és arányában is tovább csökkent ebben az évben a településkép védelmének szabályozása, valamint a közösségi együttélés szabályozása tárgyában született döntések aránya a korábbi évekhez képest, immár csak 1-1 ügyre. Hasonlóan a tavalyi évhez (ám eltérve az azt megelőző évek gyakorlatától), költségvetési, illetve zárszámadási rendelet megalkotásának elmulasztása tárgykörben 2021-ben a Kúria Önkormányzati Tanácsa nem hozott határozatot. Megjelentek ugyanakkor olyan ügycsoportok, amelyek korábban egyáltalán nem, vagy csak kivételesen kerültek az Önkormányzati Tanács elé (ilyenek például a gépjárművel várakozás szabályozásával, illetve a vagonrendeletek törvényességi vizsgálatával összefüggő ügyek).

A befejezett ügyek tematikus megoszlását a 4. sz. mellékletben található diagram szemlélteti.

3.2. Egyes tartalmi kérdésekről

3.2.1. Helyi adók, hozzájárulás a közösségi terhekhez: telekadó, települési adó

A Kúria Önkormányzati Tanácsa 2021. évben a helyi adó szabályozás törvényességének megítélése körében a telekadó (6 döntés) és települési adó (1 döntés) adónemben vizsgált felül önkormányzati rendeleteket, valamint települési adó törvényességi vizsgálata tárgykörben született egy nem érdemi döntés is. A telekadó mértékének meghatározását érintő indítványok mindegyike – hasonlóképpen a korábbi évekhez – konkrét normakontroll eljárás keretében, azaz bíróságoktól érkezett az Önkormányzati Tanácshoz, míg a települési adót szabályozó rendeletek törvényességének megítélésére irányuló eljárásokat kormányhivatal indította.

A Kúria 2021-ben – hasonlóan a korábbi évek gyakorlatához – többnyire elutasította, illetve érdemben nem tudta vizsgálni a telekadó-, illetve a települési adó-rendeletek törvényellenességének megállapítására vonatkozó indítványokat; az összesen 8 (7 érdemi) ügyben két telekadó-rendeletet talált törvényt sértőnek.

3.2.1.1. Vagyoni típusú adók

Az utóbbi évek joggyakorlatában a helyi adóval kapcsolatos ügyeket érintően lényeges változást jelentett a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) 6. § c) pontjának módosítása, aminek következtében a Kúria Önkormányzati Tanácsának – a 2017. és azt követő adóévek vonatkozásában – újra kellett értelmeznie a vagyoni típusú adók (elsősorban telekadók) arányosságára vonatkozó, korábbi döntéseiben kimunkált elveket. E jogszabályi változás a 2021-ben érkezett ügyek tekintetében is meghatározó jelentőséggel bír, ami az alábbiak szerint foglalható össze.

A 2016. évi LXVI. törvény 2017. január 1-től hatályon kívül helyezte a Htv. 6. § c) pontjában foglalt azon hármas követelményt,³ amely szerint az adó mértékét a helyi sajátosságokhoz, az önkormányzat gazdálkodási követelményeihez és az adóalanyok teherviselő képességéhez igazodóan kell megállapítani. A Kúria korábbi gyakorlata szerint az e rendelkezésben „az adóalanyok teherviselői képességéhez igazodó” fordulat arra utal, hogy az önkormányzati jogalkotó *minden adóalany esetében* a teherbíró képességhez igazítottan köteles az adófizetés mértékét megállapítani (Köf.5017/2012/8.). Ennek alapján súlyosan aránytalan az az adómérték, ami évente a vagyon értékének 60–70 %-át teszi ki (Köf.5012/2019/3.). A Htv. 2017. január 1-től hatályos 7. § g) pontja azonban újradefiniálja a helyi szabályozás e korlátját az adóalanyok terhelése tekintetében, aminek a révén 2017. január 1-jei hatállyal az adóalap fajtája, az adó mértéke, a rendeleti adómentesség és adókedvezmény úgy állapítható meg, hogy azok összességükben egyaránt megfeleljenek a helyi sajátosságoknak, az önkormányzat gazdálkodási követelményeinek és az adóalanyok *széles körét érintően* az adóalanyok teherviselő képességének.

Az új szabályokat a 2017. adóévtől kell alkalmazni, a 2021-ben érkezett indítványok egy része azonban az ezt megelőző adóévekre vonatkozott. A hat érdemi, telekadót érintő döntésében a Kúria 2021-ben két alkalommal vizsgálta a fentiek szerint módosított Htv. 7. § g) pont, két alkalommal a korábbi 6. § c) pont, további két esetben pedig mindkét rendelkezés alapján a vitatott rendelet törvényességét.

A vagyoni típusú adók konfiskáló jellegének értelmezésére vonatkozó – mind a Htv. korábbi 6. § c) pontjára, mind a jelenleg hatályos 7. § g) pontjára irányadó – kúriai joggyakorlat alakulása szempontjából ugyanakkor meghatározó jelentőséggel bírt az Alkotmánybíróság két, 2021-ben hozott döntése [20/2021. (V. 27.) és a 3233/2021. (VI. 4.) AB határozatok]. Az Alkotmánybíróság e döntésekben a konfiskáló mérték meghatározásának további mércéjét állította. A 3233/2021. (VI. 4.) AB határozat indokolásának [40] pontja szerint „az indítványozókat terhelő telekadó fizetési kötelezettség mértéke (kb. 42 %) olyan szintet ér el az alkotmányjogi panasz alapját képező esetekben, hogy a telkek forgalmi értékének a kétszeresét is meghaladja a fizetendő adó összege az általános adóügyi elévülési ciklus alatt.” A döntés értelmében tehát konfiskáló jellegű lehet az a helyi adó, amely az általános, öt éves elévülési időn belül az adótárgy kétszeres értékét eléri. Az Alkotmánybíróság szerint ez a telekadó-

³ A Htv. fent részletezett módosítása eredményeként tehát a jelenleg hatályos Htv. 6. § c) pontja az adóalanyok teherviselő képessége figyelembevételének követelményét már nem tartalmazza. A Htv. jelenlegi 6. § c) pontja szerint az önkormányzat adómegállapítási joga 2017. január 1-től arra terjed ki, hogy az adó mértékét – a Htv.-ben meghatározott felső határokra, illetőleg az építményadó tekintetében a Htv. 16. § a) pontjában meghatározott m2-alapú felső határnak 2005. évre a KSH által 2003. évre vonatkozóan közzétett fogyasztói árszínvonal-változással, 2006. évtől pedig a 2003. évre és az adóévet megelőző második évig eltelt évek fogyasztói árszínvonal változásai szorzatával növelt összegére (a felső határ és a felső határ növelt összege együtt: adómaximum) figyelemmel – megállapítsa.

terhelési szint összeegyeztethetetlen az Alaptörvény rendelkezéseivel, azaz a tulajdonhoz való joggal [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés] és a közteherviselési kötelezettséggel [Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdés]. „Konfiskáló jellegűnek minősül, hiszen a teherbíró képességgel és a gazdaságban való részvétel elvével ellentétes az a telekadó, amelyik arra kötelezi az adóalanyt, hogy ilyen rövid időn belül újra és újra az adótárgy értékével egyező összeget fizessen meg. Az indítványban előadott súlyos aránytalanság tehát igazolást nyert.” {3233/2021. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [40] pont}

Az Önkormányzati Tanács az Alkotmánybíróság fenti döntését is figyelembe vette a telekadó mértékének törvényességét vizsgáló négy, (az AB határozatot követően) 2021-ben meghozott határozatában. A Köf.5018/2021/4. számú határozatában megállapította a vitatott telekadó konfiskáló jellegét és a Htv. korábbi 6. § c) pontjába ütközését, tekintettel arra, hogy a perbeli esetekben „a 13 db ingatlanból 7 db esetében az adó éves összege azonos az ingatlanok értékével, így már két év alatt eléri az érték kétszeresét, míg a többi hat esetben is meghaladja az 50 %-ot és nagyjából három-három és fél év alatt az ingatlanok kétszeres értéke az adóteherrel felemésztésre kerül.” A Köf.5.021/2021/5. és Köf.5028/2021/4. számú döntések értelmében pedig a vizsgált rendelet alapján kivetett adó nem konfiskáló jellegű, legfeljebb ugyanis az ingatlan értékének 26%-át teszi ki, és emiatt nem ellentétes sem a Htv. 2016. december 31-ig hatályban volt 6. § c) pontjával, sem a 2017. január 1-től hatályos 7.§ g) pontjával. A Köf.5030/2021/3. számú határozat szerint az ingatlantulajdonos ingatlanjai fajlagos értékének 35 %-át kitevő, az ingatlanok forgalmi értékének kétszeres értékét az általános öt éves elévülési idő alatt sem elérő telekadó nem minősült kivételesen és szélsőségesen magasnak, azaz konfiskáló jellegűnek és így nem ütközött Htv. 7. § g) pontjába sem.

A vagyoni típusú adó konfiskáló jellege megítélését illetően lényeges megállapítást rögzít az Önkormányzati Tanács Köf.5.021/2021/5. számú határozata. Budapest Főváros XXIII. kerület Soroksár Önkormányzata helyi adókról szóló rendeletének törvényességi felülvizsgálatát kezdeményező bíróság indítványában kifejtette, hogy az alapügy tárgyát képező telkek vonatkozásában a rendelet által meghatározott telekadó konfiskáló, mivel a telkek értéke a rekultivációs költségek figyelembevételével negatív. A Kúria – figyelemmel az Alkotmánybíróság 20/2021. (V. 27.) AB határozatára – kiemelte, hogy amennyiben az adóztatás magára a vagyonelemre irányul, vagyoadóról van szó. A vagyoadó statikus abban az értelemben, hogy nem a jogviszonyokban bekövetkező változásoktól függ, hanem éppen ellenkezőleg: azt a jogi állapotot adóztatja, amelyben egy adóalany megfelelő jogcím alapján vagyonelemmel rendelkezik az adóév egyik (jellemzően az első) napján. A telekadó, mint vagyoadó tekintetében a rekultivációs változások ezért nem vehetők figyelembe. A rendelet vizsgált rendelkezései alapján kivetett adó tehát nem tekinthető konfiskálónak.

3.2.1.2. A differenciált adóztatás kötelezettsége

A teherbíró képességhez igazodó közteherviselés alkotmányos kötelezettsége magában foglalja – többek között – az adómérték arányosságát. Ezt az arányossági követelményt a vagyoni típusú adók szabályozására vonatkoztatva a Kúria ítélezési gyakorlata az adómérték meghatározásának differenciáltságához szorosan kapcsolódó kérdésként vizsgálja (Köf.5.021/2021/5. számú határozat). A közteherviselés arányossága elvének megfelelő differenciált adóztatás annak kifejezését jelenti, hogy az önkormányzat figyelembe veszi az illetékességi területe alá tartozó ingatlanok, építmények rendeltetését, azok földrajzi elhelyezkedését, a településre jellemző eltérő forgalmi értékeket általában és a településen belüli forgalmi értékekben jelentkező eltéréseket is. 2021-ben az Önkormányzati Tanács több döntése megerősítette, illetve pontosította a helyi adóztatás differenciált jellegének megállapítására vonatkozó, korábbi joggyakorlatában kialakított elveket.

1) A fent említett Köf.5.021/2021/5. számú határozat tárgyát képező helyi adó rendelet értelmében adókedvezmények és adómentességek a vállalkozót, mint jogalanyt nem illetik meg. Az indítványozó bíróság szerint a rendelet vonatkozó rendelkezései (azért is) törvényellenesek, mivel nem differenciálnak a vállalkozó adóalanyok között. Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy a rendelet az adó mértékének meghatározásakor különbséget tesz külterület és belterület között, a külterületen belül pedig eltérő adómértéket állapít meg az ingatlannyilvántartásban út, magánút, saját út művelési ágban nyilvántartott földterületre, illetve csatorna, árok művelési ágban nyilvántartott földterületre. Továbbá a rendelet felsorolja az adómentesség körébe tartozó ingatlanokat, a szabályozás figyelemmel van a telkek rendeltetésére, beépíthetőségére, földrajzi elhelyezkedésére. A Kúria álláspontja szerint nem jogellenes, hogy a mentességek a vállalkozót nem illetik meg, sőt a helyi önkormányzatok adóztatási szabadságába tartozik, hogy az önkormányzat az üzleti célból megszerzett telket nem kívánja kedvezményekkel ösztönözni, azaz a mentességek köréből az ilyen telkeket kizárja, amennyiben a reguláció nem egyetlen adóalanyt céloz.

2) Somogytúr Község Önkormányzatának a Köf.5030/2021/3. számú ügyben vitatott helyi adó rendelete az indítványozó bíróság szerint törvénysértő, mivel a szükséges differenciálást nem végezte el. Azaz, a közművesített és közművesítetlen telkek, illetve a zöldterület sérelme nélkül, közútról megközelíthető és közútról meg nem közelíthető telkekre nem osztotta fel a telekadó hatálya alá tartozó telkeket, hanem egységesen állapította meg az összes típusú telekre a helyi adó mértékét (60 Ft/m² mértékben), holott az érintett ingatlanok fajlagos forgalmi értékében jelentős különbségek állnak fenn. Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy az önkormányzat a telekadó mértékének meghatározása során ilyen irányú differenciálásra nem volt köteles. A Htv. 7. § g) pontját nem lehet ugyanis úgy értelmezni, hogy amennyiben az adó mértéke a legalacsonyabb fajlagos forgalmi értékű ingatlanra tekintettel sem túlzó mértékű, tehát figyelembe veszi az összes adóalany, így a magasabb értékű ingatlanok tulajdonosainak teherviselő képességét is, az önkormányzat mégis köteles lenne a rendelet által meghatározott maximálisan megállapítható adómérték harmadát sem elérő adómértéknél is alacsonyabb adómértéket meghatározni. A Htv. 7. § g) pontjából nem vezethető le, hogy a helyi önkormányzatoknak magasabb telekadóval kell sújtania az értékesebb telkek tulajdonosait akkor, amikor az egységesen kivetett adó konfiskáló jellege egyébként nem állapítható meg. Az ingatlanok adóügyi szempontból való csoportosítása az önkormányzatok adópolitikai szabadsága körébe tartozik, e tárgyban a demokratikusan megválasztott helyi képviselő-testületnek van döntési kompetenciája.

3.2.2. Koronavírus-járvány és helyi jogalkotás

A koronavírus-járvány kezelését célzó intézkedések körében két olyan kormányrendelet született, amely jelentős mértékben korlátozta az önkormányzati jogalkotás addigi, Alaptörvényben, illetve törvényben biztosított lehetőségeit. E rendeletek szabályainak betartásával összefüggésben több ügy is az Önkormányzati Tanács elé került 2021-ben.

2020-ban a Kormány elfogadta a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges helyi adó intézkedésről szóló 535/2020. (XII. 1.) Korm. rendeletet (a továbbiakban: 535/2020. Korm.r.), melynek 1. §-a értelmében az önkormányzat a 2021. évre nem emelhet adót, nem szüntethet meg adókedvezményt, és nem vezethet be új adót. Továbbá, az önkormányzatnak a Korm.r. hatálybalépése napján hatályos adórendelete szerinti adómentességet, adókedvezményt a 2021-ben végződő adóévben is biztosítania kell.

A koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges gazdasági intézkedésről szóló 603/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 603/2020. Korm. rend.) 1. § (1) bekezdése értelmében 2021. december 31. napjáig az önkormányzat által

nyújtott szolgáltatásért, végzett tevékenységéért megállapított díj, az önkormányzati vagyonnal való gazdálkodás keretében felmerülő díj, illetve egyéb díjfizetési kötelezettség mértéke sem lehet magasabb) mint a 603/2020. Korm. rendelet hatálybalépését (2020. december 19. napját) megelőző napon hatályos és alkalmazandó mérték volt. Továbbá, ugyanezen rendelkezés (2) bekezdése szerint az önkormányzat e rendelet hatálybalépésének napjától már megállapított új díjat nem vezethet be, 2021. december 31. napjáig új díjat nem állapíthat meg, meglévő díjat új kötelezeti körre nem terjeszthet ki.

1) Csanádpalota Város Önkormányzatának földadóról szóló, a Köf.5009/2021/5. számú határozatban vizsgált rendeletének 6. §-a értelmében mentes a földadó alól az a Csanádpalota városban életvitelszerűen lakó adóalany, aki a tulajdonában vagy használatában lévő termőföldet saját maga műveli. Az indítványozó kormányhivatal szerint e 6. § az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvénybe (a továbbiakban: Ebktv.) ütközik, mivel az adóalanyok között lakóhely szerinti megkülönböztetést alkalmaz, ami nem minősül jogszerű megkülönböztetésnek. A mentességet biztosító 6. § megsemmisítése esetén azonban az önkormányzati rendelet az 535/2020. Korm.r. 1. §-ába ütközne azáltal, hogy új alanyi körre terjesztené ki a földadót, ezért a jogellenes helyzet kizárólag a teljes rendelet hatályon kívül helyezésével szüntethető meg. Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy a Htv. 1/A. § (5) bekezdése értelmében, a települési adóból származó bevételből közös szükségletként fejlesztési célok, valamint a települési önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartozó szociális ellátások elégíthetők ki. Tehát a legitim cél, ami a szabályozások során megkülönböztetés alapjaként elfogadható, és az indítványozó nem mutatott rá olyan körülményre, amely kétségbe vonta volna az adó kivetésének legitim célját. Hangsúlyozta továbbá, hogy az önkormányzati rendelet 535/2020. Korm.r. 1. §-ára tekintettel történő teljes megsemmisítése (beleértve a más jogszabályba nem ütköző rendelkezéseket is) a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 146. § (1) bekezdésének a) pontját, valamint az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésében deklarált jogállamiság részét képező jogbiztonság alapelvét. A rendelet hatályban tartása ugyanakkor teljes mértékben összhangban van az 535/2020. Korm.r. 1. §-ában megmutatkozó jogalkotói céllal.

2) A Köf.5016/2021/10. sz. határozat tárgyát képező, Budapest Főváros VIII. kerület Józsefváros Önkormányzata járművel történő várakozást szabályozó rendelete a VIII. kerületben állandó bejelentett lakóhellyel rendelkező lakosok által igénybe vehető lakossági várakozási hozzájárulást szabályozza. A rendelet korábban hatályos rendelkezései szerint „lakásonként” az első gépjárműre kiadott hozzájárulás esetén a díjkedvezmény mértéke 100%, és szintén „lakásonként” a második gépjármű esetében (annak környezeti besorolásától függően) 30–100%. A rendelet módosítása azonban a normaszövegben a „lakosonként” szót „lakásonként” szóra cserélte. Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy a módosítás eredményeként 2021 januárjától a lakossági hozzájárulást már csak lakásonként két gépjármű vonatkozásában lehet igényelni, így azon lakosok, akik által használt, az adott lakáshoz köthető jármű már a harmadik vagy azt követő a sorban, elesnek a kedvezménytől. E módosítás tehát a meglévő díjfizetési kötelezettség új kötelezeti körre történő kiterjesztésének minősül és ily módon a 603/2020. Korm.r.-be ütközik. A Kúria hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a megsemmisítés indoka kizárólag ez a körülmény és nem megalapozott az indítványozó kormányhivatal arra vonatkozó érvelése, amely szerint a fővárosi vonatkozó rendelet rendelkezéseivel való összhang megteremtésére irányuló, kerületi önkormányzati jogszabály-módosítás ne volna egy legitim célt követő, szükséges lépés az Alaptörvény 32. cikkének (3) bekezdése és az ágazati jogszabályok alapján.

3) Budapest Főváros IX. Kerület Ferencváros Önkormányzata gépjármű elhelyezést szabályozó rendelete szintén a 603/2020. Korm.r. alapján képezte normakontroll tárgyát a Köf.5019/2021/6. sz. határozatban. Az indítványozó kormányhivatal szerint a vitatott rendeletben rögzített gépjármű elhelyezési kötelezettség ellentételezése a korábbi rendeletben szabályozott valamennyi díjhoz viszonyítva jelentősen emelkedett, ami a 603/2020. Korm.r.-tel ellentétes. Érvelése szerint az ellentételezés a parkolóhely-megváltási kötelezettség díjnak minősülő ellenértéke, ezért vonatkozik rá a Korm.r. korlátozása.

Az Önkormányzati Tanács mindenekelőtt a parkolóhely megváltásáról szóló döntés alapját adó jogviszony jellegét vizsgálta az önkormányzati rendelet egésze szabályozásának tükrében. Megállapította, hogy a gépjármű-elhelyezés adott településrészen tartalmában a helyi építési szabályzat által meghatározott közigazgatási kötelezési jogviszony. E kötelezettség kiváltása alapulhat megállapodáson, de abban az esetben a garanciális feltételeket vagy magasabb szintű jogforrás szabályozása alapján, vagy azok részletes helyi jogalkotás keretében történő kialakítása révén kell megállapítani, és az önkormányzati rendeletben szabályozott jogintézmény nem felel meg ennek a követelménynek. A gépjármű-elhelyezés ellentételezését rögzítő megállapodás polgármesteri engedély alapján jön létre, amely kétségkívül hatósági aktus és ily módon a szerződés nem hagy teret a felek akarata szerinti megállapodásnak. A kétféle jogviszony kapcsolódásának tisztázatlansága végeredményben a szerződő magánfelet, illetve az engedélyes ügyfelet illetően a garanciális jogvédelem kereteinek felismerhetetlenségét eredményezi, vagyis annak tisztázatlanságát, hogy erre közigazgatási vagy polgári jogi keretek között van-e módja. Az elégséges garanciák hiányában mindenekelőtt a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 2. § (1) bekezdése sérült – ami a rendelet egészének megsemmisítését teszi szükségessé –, így a 603/2020. Korm. r. hatálya alá tartozás kérdése okafogyottá vált.

3.2.3. A szabályozási hatáskör egyéb korlátai és feltételei

3.2.3.1. Helyi építési szabályzat

A helyi építési szabályzatról (HÉSZ) szóló, illetve településrendezést szabályozó önkormányzati rendeletek törvényességi felülvizsgálatának tárgyában 2021-ben hat döntés született. Ezek közül az alábbiakban egy döntést ismertetek, amelyben az Önkormányzati Tanács az Európai Unió jogának releváns szabályait is figyelembe vette a vitatott önkormányzati rendelet törvényességének vizsgálata során.

A Köf.5.014/2021/3. számú határozat tárgyát képező ügyben a vitatott HÉSZ rendelkezése értelmében Balatonfüzfő közigazgatási területén önálló hírközlési adótorony, új hírközlési berendezés és bázisállomás, lakó- és üdülőterületen, valamint a lakóépület elhelyezését lehetővé tévő település központi területeken, valamint azoktól 1500 m-es távolságra nem helyezhető el; továbbá a meglévő hírközlési berendezések 5G hálózat fejlesztés céljából nem bővíthetők, ill. nem cserélhetők le. A Kúria Önkormányzati Tanácsa megsemmisítette a HÉSZ vitatott rendelkezését és megállapította egyrészt, hogy az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvényben (a továbbiakban: Eht.) megfogalmazott célok és alapelvek, továbbá az EU Hírközlési Kódexben lefektetett jogharmonizációs célok alátámasztják, hogy az Eht. a köz érdekét szolgálja. Ennek érdekében előírja, hogy a település tervezésénél és rendezésénél biztosítani kell az elektronikus hírközlési építmények elhelyezésének lehetőségét. Az Eht. lehetővé teszi, hogy külön jogszabály az elektronikus hírközlési építmények elhelyezésének módját meghatározza, ennek azonban nem feleltethető meg az önkormányzati rendeletben meghatározott hírközlési berendezések 5G hálózat fejlesztés céljából történő felszerelésének teljes tilalma. Másrészt kifejtette, hogy az elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtása antennák, antennatartó-szerkezetek és az ezekhez tartozó műtárgyak létesítése és működtetése

nélkül lehetetlen. A mobiltelefon- és internetszolgáltatás pedig mára már nélkülözhetetlenné vált, a kellő lefedettség iránt széleskörű igény mutatkozik. Az önkormányzati rendelet szerinti korlátozás mindezek alapján nem felel meg az EU Hírközlési Kódex fényében értelmezett Eht., valamint az elektronikus hírközlési építmények elhelyezéséről és az elektronikus hírközlési építményekkel kapcsolatos hatósági eljárásokról szóló 20/2020. (XII. 18.) NMHH rendelet követelményeinek, mivel az az elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtásának szabadságát az önkormányzat közigazgatási területének – frekventált – részén az alkalmazott technológiától és berendezéstől függetlenül, az arányosság vizsgálata nélkül korlátozza.

3.2.3.2. Közösségi együttélés szabályozása

A közösségi együttélés szabályait meghatározó önkormányzati rendeletek törvényességi felülvizsgálatának tárgyában 2021-ben egy döntés született.

A Köf.5015/2021/3. számú ügy tárgyát Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerületi Önkormányzat közösségi együttélés szabályairól szóló rendelet képezte. A rendelet által kiadott, az alapügyben támadott határozat elektromos roller bérbeadása miatt szankcionálta a felperest. A rendelet bírsággal rendelte súlytani, aki „közterületen zaklató, másokat zavaró módon árusít, osztogat vagy szolgáltatást nyújt”, továbbá, aki a rendeletben meghatározott elektromos eszközöket (segway, elektromos roller stb.) bérbe adja. Az Önkormányzati Tanács az önkormányzati rendelet vonatkozó rendelkezéseit megsemmisítette, kifejtve, hogy a rendelet a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvénnyel (a továbbiakban: Kertv.) ellentétesen vonja kereskedelmi tevékenység – azaz közterületi értékesítés – korlátozását a közösségi együttélés szabályozási tárgya körébe. A Kertv. rendelkezései alapján az önkormányzatnak nem volt jogszabály általi felhatalmazása arra, hogy e tárgykörben önkormányzati rendeletet alkosson, mivel a bérbeadási tevékenység szabályozását a Kertv. törvényi vagy kormányrendeleti hatáskörbe utalja. A vitatott önkormányzati rendeleti rendelkezések – a bírság kiszabása miatt – a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) rendelkezésével is ellentétesek. Emellett sértik a Jat. normavilágosságra és párhuzamos jogalkotás tilalmára vonatkozó §-ait is.

3.2.3.3. Közterület-használat szabályozása – a közjog és a magánjog határán

2021-ben az Önkormányzati Tanács négy ügyben vizsgálta közterület-használat szabályozásáról szóló helyi önkormányzati rendelet törvényességét. E döntéseiben az Önkormányzati Tanács megerősítette korábbi évek ítélkezési gyakorlatában megfogalmazott elveket.

A Köf.5017/2021/6. sz. határozat tárgyát Balatongyörök Község Önkormányzata közterületek használatáról szóló rendeletének felülvizsgálata képezte. Az alapügy alperese az önkormányzat tulajdonában lévő strandfürdő területéből bérelt meghatározott területet, ám amikor bérleti szerződése megszűnt, a területet nem adta a felperes birtokába. Az önkormányzati rendelet értelmében közterületet közterületi funkciótól eltérően csak az önkormányzattal kötött közterület bérleti szerződés alapján lehet használni és csak olyan tevékenységekre, amelyekre e rendelet felhatalmazást ad, a rendeletben meghatározott díjtételek alapján. Az Önkormányzati Tanács – megerősítve korábbi gyakorlatát (Köf.5033/2017/4.) – megállapította, hogy az önkormányzat rendeletalkotási feljogosítottságánál fogva közhatalomként jár el, tehát nem lehet mellérendeltségi viszonyban a használatot igénylővel. A közterület rendeltetésétől eltérő – például kereskedelmi jellegű – használatát ezért az önkormányzat csakis közhatalomként és nem tulajdonosként dönti el. Ezért ebben a kérdésben az önkormányzat megfelelő fórumának közigazgatási határozatot kell hoznia, amellyel szemben fellebbezési jog biztosítandó, a jogerős közigazgatási határozat felülvizsgálata pedig közigazgatási bíróságtól kérhető. Az önkormányzat a közterület-használat szabályozása terén alkalmazhat ugyan polgári jogi

viszonyelemeket is, de csak a maga helyén és összefüggésében felfogva, az alapul fekvő közigazgatási jogviszonyba ágyazottan, a koherencia követelményének érvényesítése mellett. Ha a közhatalmi szereplő diktálni tudja a szerződési feltételeket, akkor a másik megállapodó fél számára közjogi garanciákat kell biztosítani, mindenekelőtt jogorvoslati formában. Az önkormányzatnak tehát nincs korlátlan szabadsága az alkalmazandó jogviszony kiválasztása terén, nem lehet „hintázni” a köz- és a magánjogi jogviszonyok között, azaz mindig onnan kölcsön venni egy-egy elemet, ahonnan célszerűbbnek látszik. Az Önkormányzati Tanács mindezek alapján egyetértett az indítványozó bíróság álláspontjával, mely szerint a közterület-használattal összefüggő ügyek önkormányzati hatósági ügynek minősülnek. Azonban a vitatott önkormányzati rendelet olyan szabályozási rendszert épített fel, amelyben az önkormányzat a közterület-használati jogviszonyban nem közhatalomként, hanem polgári jogi jogalanyként határozta meg magát és a közterület-használati díj polgári jog szabályai szerinti behajtásának lehetőségét biztosította, amivel megfosztotta a közterület igénybe vevőjét a jogorvoslatihoz fűződő jogától. Erre tekintettel az Önkormányzati Tanács önkormányzati rendelet vonatkozó rendelkezését – tekintettel arra, hogy azok Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény és az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény rendelkezéseibe ütköztek – megsemmisítette.

3.2.3.4. Útfenntartási hozzájárulási díj törvényességének vizsgálata

A Köf.5.029/2021/4. számú határozat tárgyát képező, kormányhivatali indítvány alapján indult ügyben az Önkormányzati Tanács Gödöllő Város Önkormányzat rendeletének törvényességét vizsgálta, amely a település egyes területeire való behajtás rendjét és a fizetendő díjakat szabályozta. Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy az önkormányzatnak nincs törvényi felhatalmazása útfenntartási hozzájárulási díj megállapítására, ezért a rendelet vonatkozó rendelkezéseit megsemmisítette. Indokolása szerint használati díj fizetésére vonatkozó kötelezettség, illetve a használaton alapuló „útfenntartási hozzájárulási díj” megállapítására a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (a továbbiakban: Kkt.) nem ad felhatalmazást az önkormányzatoknak, a helyi közutak tekintetében sem. Nem megalapozott az önkormányzat azon érvelése sem, melynek értelmében, mivel a Kkt. úthasználati díj megállapítására vonatkozó tiltást nem említi, az önkormányzati rendelet vitatott rendelkezései nem törvénytörések. Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Stv.) szerint fizetési kötelezettséget előírni, a fizetésre kötelezettek körét, a fizetési kötelezettség mértékét, a kedvezmények, mentességek körét és mértékét megállapítani kizárólag törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendeletben lehet, kivéve, ha az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eltérően rendelkezik. Az Stv. e rendelkezéséből következően tehát kifejezett törvényi felhatalmazás hiányában az érintett önkormányzat útfenntartási hozzájárulási díjra vonatkozó fizetési kötelezettséget nem írhat elő.

Más önkormányzatok hasonló tartalmú, lényegében ugyanezen szabályozási koncepción alapuló behajtási /útfenntartási díjat meghatározó rendeletei törvénytörő voltának megállapítása érdekében 2021-ben további 20 kormányhivatali indítvány érkezett az Önkormányzati Tanácshoz, amelyeket azonban már 2022-ben bírált, illetve bírál el.

3.2.4. Mulasztásban megnyilvánuló jogsértés

A korábbi évek gyakorlatához képest (költségvetési, illetve zárszámadási rendelet, valamint településkép védelméről szóló rendeletek megalkotásának elmulasztása) 2021-ben „szokatlanabb” tárgyú ügyekben (településfejlesztési koncepció [Köm.5024/2021/9.]; környezetvédelmi program [Köm.5.026/2021/8.]; illetve a képviselő-testület bizottságai tagjainak vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségére vonatkozó szabályozás megalkotásának

elmulasztása [Köm.5.034/2020/3.] kerültek a Kúria Önkormányzati Tanácsa elé olyan indítványok, amelyek értelmében az önkormányzat elmulasztotta rendelet megalkotására vonatkozó kötelezettségét.

A Köm.5024/2021/9. számú határozatában az Önkormányzati Tanács elutasította az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) rendelkezésén alapuló településfejlesztési koncepció megalkotására vonatkozó jogalkotási kötelezettség elmulasztásának megállapítására irányuló kormányhivatali indítványt. Az önkormányzat még 2015-ben hozott határozatával a saját területére hatályossá és érvényessé nyilvánította Balatonkenese Város településfejlesztési koncepcióját, valamint e határozatban a képviselő-testület önálló településfejlesztési koncepció elkészítésére vonatkozó szándékát is kinyilvánította. Az indítványozó szerint az önkormányzati határozattal a Balatonakarattya területére érvényesnek nyilvánított Balatonkenese város koncepciója az Étv.-ben foglalt tartalmi követelményeknek nem felel meg, mivel ez utóbbi koncepció csak a 2013-ban önálló településsé vált Balatonakarattya község önkormányzatára vonatkozatható.

Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy a településfejlesztési koncepció fogalma 2021. július 1. napjától az Étv.-ben már nem létezik, mert az Étv. 2. §. 27. pontjának [„Településfejlesztési koncepció: a település környezeti, társadalmi, gazdasági adottságaira alapozó, a település egészére készített, a változások irányait és a fejlesztési célokat hosszú távra meghatározó dokumentum”] hatályon kívül helyezése miatt. Ezzel egyidőben módosult az Étv. 2. §. 29. pontja is és a településszerkezeti terv helyébe a településterv lépett, mely a településfejlesztési terv és a településrendezési terv együttes megnevezése. A településfejlesztési terv önálló fogalmi meghatározását az Étv. nem tartalmazza. Az Önkormányzati Tanács mindezek alapján azt állapította meg, hogy a jelenleg hatályos szabályozás értelmében 2021. július 1. napjától az önkormányzatok már nem kötelezhetők településfejlesztési koncepció megalkotására (legfeljebb a már megkezdett koncepció befejezésére), ehelyett a fejlesztési tervet kell elkészíteniük. A Kúria hangsúlyozta ugyanakkor: döntése nem értelmezhető úgy, hogy az önkormányzat ne lenne köteles a Balatonkenese Város településfejlesztési koncepciója azon rendelkezéseinek betartására, amelyeket a 2015-ös önkormányzati határozatával saját területére hatályossá nyilvánított.

3.3. Eljárási kérdések

3.3.1. Általános és egyedi alkalmazási tilalom

A Kp. 147. § (1) bekezdése szerint, ha az önkormányzati rendelet vagy rendelkezésének megsemmisítése, illetve más jogszabályba ütközésének megállapítása bírói indítvány alapján történt, a megsemmisített önkormányzati rendelet, illetve annak rendelkezése nem alkalmazható a bíróság előtt folyamatban lévő egyedi ügyben, valamint valamennyi, a megsemmisítés időpontjában valamely bíróság előtt folyamatban lévő egyedi ügyben. Ugyanezen rendelkezés (2) bekezdése azonban lehetőséget ad az általános alkalmazási tilalom mellőzésére, ha azt a közérdek védelme, a jogbiztonság vagy a rendelet hatálya alá tartozó jogalanyok alapvető jogainak védelme indokolja.

A Kúria Önkormányzati Tanácsa 2021-es gyakorlatában az általános alkalmazási tilalmat hat alkalommal mondta ki, egyedi alkalmazási tilalmat három esetben alkalmazott (hasonlóan a tavalyi évhez, ahol az arány 7:3), ez utóbbira két esetben vagyoni típusú adó mértékét meghatározó rendelet (Köf.5.030/2020/5. és Köf.5.018/2021/4. számú határozatok), egy esetben közterület-használatot szabályozó rendelet törvényességi vizsgálatával összefüggésben (a fenti Köf.5.017/2021/6. számú határozatban).

3.3.2. Ideiglenes alkalmazási tilalom

A Kp. 145. §-a értelmében a Kúria – az azonnali jogvédelemre vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával – kérelemre vagy hivatalból elrendelheti az önkormányzati rendelet alkalmazásának ideiglenes tilalmát. A Kp. 51. § (3) bekezdése szerint a bíróság az arányosság elve alapján, a közérdek és valamennyi fél szempontjából azt mérlegeli, hogy az azonnali jogvédelem elmaradása nem okoz-e súlyosabb hátrányt, mint amilyennel az azonnali jogvédelem biztosítása járna. Az ideiglenes alkalmazási tilalommal érintett önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése nem alkalmazható az ügydöntő határozat közzétételét követő napig.

A korábbi években ideiglenes alkalmazási tilalom indítványozására, illetve hivatalból történő elrendelésére nem került sor az Önkormányzati Tanács gyakorlatában. 2021-ben ugyanakkor négy ilyen kérelem is érkezett, mindegyik kormányhivatal indítványozótól. A Köf.5002/2021. számú ügyben a Kúria elrendelte a vitatott, közterület használatáról szóló rendelet ideiglenes alkalmazási tilalmát; ezt követően az érintett önkormányzat a vizsgálni és megsemmisíteni kért rendelkezést hatályon kívül helyezte, így a Kúria előtti eljárást megszüntették. Három alkalommal a Kúria elutasította az ilyen irányú kérelmet (Köf.5.016/2021/8., Köf.5.019/2021/4. és Köf.5.023/2021/6. számú határozatok), mindegyik esetben arra tekintettel, hogy a vitatott rendeleti rendelkezéseknek az ügydöntő határozat meghozataláig történő alkalmazása összességében kisebb hátrányt okoz, mint az ideiglenes alkalmazási tilalom elrendelése, mivel a tilalom épp szabályozás előnyeit oltaná ki. Így például a fenti *Köf.5.016/2021.* számú ügyben a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy az ideiglenes alkalmazási tilalom teljes mértékben megfosztaná a VIII. kerületi lakosokat a kedvezményes lakossági várakozási hozzájárulás lehetőségétől (azaz a lakásonként maximum két autó tekintetében sem lenne lehetőség a díjkezdmény igénybevételére), ami súlyosabb joghátránnyal járna, mint az alkalmazási tilalom elmaradása, ezért a kérelem teljesítését nem tartotta indokoltnak.

4. A tárgyévre kitűzött célok és teljesülésük

A 2021. évi célokat a Kúria 2021. január 11-én tartott Teljes ülésén jelöltem ki.

Általános célkitűzésként szükségesnek tartottam erősíteni azt a jogegységesítő szerepet, amelyet az Alaptörvény ír elő, és amelyet a Kúria önkényuralom által megszakított ítélezése újra-indulása óta eltelt 160, a fővárosi letelepítése, állandó főbíróságként megalapítása óta eltelt közel 300 év során ellátott Magyarország alkotmányos működésének biztosításában. A Kúria működését meghatározó két jellemző a mérték és az egyensúly, amelyeket a bírák, ítélező tanácsok és más működési formák közötti állandó, érdemi és valódi együttműködéssel lehet fenntartani.

Ezt az általános célt három eszköz alkalmazása tette megvalósíthatóvá. Az első eszköz az állandó konzultáció, a bírák véleményének rendszerszintű figyelembevétele. A második eszköz a szakágak közötti együttműködés megerősítése. Ennek érdekében az egyes kollégiumok vezetői is állandó meghívottként vesznek részt egymás ülésein. A harmadik eszköz pedig az ítélezéssel kapcsolatos, az elnöki igazgatási és a Kúria külső képviselével kapcsolatos feladatok szétválasztása. Az ítélezéssel kapcsolatos feladatok tekintetében szem előtt kell tartani, hogy a Kúria bíróság, az Alaptörvény szerint az ítélezést ellátó általános hatáskörű bíróságok egyike. Ugyanakkor a Kúria más, mint a többi bíróság. Mindenekelőtt azért más, mert csak rá jellemző, hogy a saját ítélező szintjén egyedülként működünk. Ezt pedig a sajátos, a bíróságok jogalkalmazásának egységét biztosító alkotmányos feladatai követelik meg. A Kúria ilyenként különleges felsőbbbíróság, egyike a bíróságok működését meghatározó négy felsőbbbíróságnak. Ráadásul e vonatkozásban is sajátos a helyzete, mivel kizárólagos

közvetítő szerepe van egyfelől a másik három felsőbb bíróság, az Alkotmánybíróság, az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága, másfelől az általános hatáskörű bíróságok között. Ebben a szerepben kell kiegyensúlyoznia a külső bírósági hatásokat, egyszersmind belső mértékül kell szolgálnia a többi bíróság számára. A Kúriának ezért szilárdnak, magabiztosnak és megbízhatónak kell lennie.

A közvetítő és kiegyensúlyozó szerephez rendelt eszköz az Alaptörvényen alapuló formális, normatív jogegységesítő feladat. Az a feladat, amelyet a Kúria nem tud átruházni, megosztani, szétteríteni. Viszont a vele járó felelősséget sem. Ezt a felelősséget hordozza immár minden egyedi döntése. A megkülönböztetett döntések, a jogegységi és jogegységi panasz határozatai pedig a törvény erejénél fogva megkerülhetetlenek. Utóbbit a 2020 decemberi törvénymódosítás pontosította. Így érdemi alkalmazásának észszerű jogértelmezés mellett már nem lehet akadálya.

A jogegység biztosításának mégsem ezek a fő eszközei, hanem a felülvizsgálati és a rendes jogorvoslati eljárások. Elsősorban ezek útján kell biztosítani az egységes, ugyanakkor az Alaptörvénnyel összhangban álló jogértelmezést és jogalkalmazást. Minden kúriai döntés a felek jogvitáját dönti el, de egyetlen döntés hatása sem korlátozódik az éppen elbírált ügyre. Minden egyes ítéletnek és ügydöntő végzésnek a Kúria jogegységesítő feladatát kell teljesítenie, mert mindegyik a Kúria határozata. Szükséges ezért, hogy a sok tanács különböző eljárásjogok alapján hozott, megannyi anyagi jogi szabályt érvényre juttató döntése egymással összhangban álljon.

A tisztább összhang eléréséhez a Kúria bíróival folytatott konzultáció eredményeként több intézkedést is hoztam, ide tartozik különösen a kollégiumok közötti szorosabb együttműködés megteremtése érdekében a kollégiumvezetői és az elnökhelyettesi feladatok világos szétválasztása.

A kúriai gyakorlat összhangját biztosító igazgatási eszközt kínált a 2020 decemberi törvénymódosítás. Ez – összhangban a saját alkotmányos hagyományainkkal és más országok felsőbb bíróságainak szokásaival – lehetővé tette az áttérést a nagyobb létszámú ítélkező tanácsokra a 2021-es év folyamán. Ez azonban lassú, többlépcsős folyamat eredményeként valósítható meg. Első körben létrejöttek a valódi nagytanácsok, de a szervezeti átalakítást még nem követi a háromtagú ítélkező tanácsokra épülő ítélkezés megváltoztatása. Második körben – 2021 ősztől – kísérleti jelleggel indult el egyes ügyszakokban és ügytípusokra nézve az új összetételű működés. A nagyobb létszámú tanácsokra történő áttérés közigazgatási ügyszakban jogalkotói megerősítést nyert a 2021. évi CXXXIV. törvény 154.§-ával, amelynek értelmében 2022. március 1-jétől kezdődően közigazgatási ügyekben a Kúria öt hivatásos bíróból álló tanácsban jár el.

Az ügyelosztás rendjét illetően figyelembe kellett venni, hogy az elmúlt években ez a kérdés indokolatlanul és egyoldalúan hangsúlyossá vált. A túlhangsúlyozás nemkívánatos mellékhatásaként az a látszat alakulhat ki, hogy csak egyetlen ítélkező tanács teljesen törvényes, független és pártatlan, az összes többi, különösen pedig a tanácsokat kijelölő vezető nem az. Ez minden alapot nélkülöző, szélsőséges álláspont. Ennek ellenére nem tekinthetünk el attól, hogy az ügyelosztási rendről törvény rendelkezik. Ennek pedig a Kúria a jogorvoslati eljárásokban, de az Alkotmánybíróság és az európai felsőbb bíróságok is nagy jelentőséget tulajdonítanak. A mérték és az egyensúly akkor biztosítható, ha az ügyelosztás két alapvető elvre a rögzített rendre és a szeniorátusra épül. Ezek által a törvények és az Alkotmánybíróság értelmezésének megfelelően a ténylegesen eljáró tanácsok összetétele és a bírák személye tekintetében biztosítható az előreláthatóság, a kiszámíthatóság és a nyilvánosság.

A fenti célkitűzések megvalósításával biztosítható, hogy a Kúria olyan alkotmányos fórumként működjön, amelynek bírái Magyarország nagytekintélyű felsőbbbíróságának bíráiként össze tudják hangolni az egyes ügyek eldöntéséhez szükséges aprólékos dogmatikai megfontolásokat az Alaptörvény érvényesítésének általános követelményével.

5. Kitekintés a 2022. évre kitűzött célokra

A Kúria előtt alapvetően feladatok állnak. Más, mint ezek ellátása nem fogalmazható meg célkitűzésként sem. A feladatok ellátásának keretei sem változnak lényegesen, a célok tehát általánosságban azonosak a 2021. évre vonatkozóan megfogalmazottakkal.

A 2021-es és 2022-es év fordulója önmagában nem változtat a Covid járványhelyzet által jelentett fenyegetésen. Ennek a már kialakított védekezési módszerek következetes alkalmazásával kell, kellett ellenállni. Sőt, a következetességet 2022. első harmadában különösen komolyan kell(ett) venni, mert a tanácsok esetleges kiesése, a Kúrián belüli fertőzési góc kialakulása a választási időszakban megoldhatatlan zavarokhoz vezetne (vezethetett volna).

Változatlan a jogegységesítő feladatok prioritásként kezelése. A Velencei Bizottság ajánlásának megfelelően 2022. januártól nagyobb létszámú, a 2021. decemberben elfogadott ügyelosztási rend szerint két 21 fős jogegységi panasz tanács jár el, amely elbírálja az új szabályok szerint a jogegység érdekében kezdeményezett előzetes döntéshozatali indítványokat is. Ez a különlegesen nagy összetételű tanács eddig nagyrészt ismeretlen működési forma (korábban kivételesen fordult elő, ha a kollégium járt el jogegységi tanácsként). Ennek napi működési kereteit haladéktalanul ki kell(ett) jelölni.

A 2022. év kiemelt feladatát jelentik az országgyűlési választást érintő ítélezési feladatok – amelyeket a Kúria lényegében kizárólagosan lát el. Ebben az évben új elem, hogy a választásokkal együtt népszavazás is esedékes. Ezek együttes megvalósítása és leképződése az ítélezésben először fordul elő, így ebben nincs tapasztalat. Ez koncentrált igazgatási előkészületeket és nagyon fegyelmezett ítélezést tesz szükségessé.

A – már említett – 2021. évi CXXXIV. törvény 154. §-a 2022. március 1-jétől öttagú tanácsokra bízta az ítélezést a közigazgatási ügyszakban. Ennek feltételeit már kialakítottuk, így a bevezetése jelentős intézkedéseket nem igényel. Ugyanakkor nem képzelhető el, hogy a polgári és a büntető ügyszak hosszú távon eltérő rendben, háromtagú tanácsokban ítéلkezzen. A választási időszakot követően ezért fel kell készülni az öttagú tanácsok ítélezésének bevezetésére a Bszi. 10. § (2) bekezdésének alkalmazásával. A szervezeti keretek kialakítása ehhez rendelkezésre áll, de az ügyelosztási rend átalakítása – különösen a polgári ügyszakban – nem kerülhető el.

Ezzel egyidejűleg meg kell kísérelni az öttagú ítélezés előírását – a Velencei Bizottság ajánlást is teljesítve – az eljárási törvények szabályai között. A konkrét törvényi szabályozást megelőző, a Bszi. indokolásában megfogalmazott tapasztalatszerzés ugyanis megtörtént. Kijelenthető, hogy a Kúria hagyományainak és a külföldi legfelelőbb bírósági tapasztalatoknak is megfelelő nagyobb létszámú tanácsokra bízott ítélezésnek nincs akadálya.

Nincs ok feltételezni, hogy a külső – részben politikai természetű – nyomás csökkenne a Kúrián. Választási évben ez különösen várható. Ennek kizárólagos ellenszere a jogszabályok szigorú szem előtt tartása és feladataink lelkiismeretes ellátása. Természetesen sokat segíthet, ha a bírósági szervezetrendszeren belül növekszik a Kúria autonómiája. Amennyiben erre lehetőség lesz, pontos javaslatokat is megfogalmazunk.

Összegzés

A 2021-es év leginkább „a jogegység éveként” vonul be a Kúria történetébe, hiszen a hatásköreit, működését és munkaterhét érintő számos jogszabályi változás, valamint a fennálló járványügyi veszélyhelyzet közepette kellett biztosítani a bírósági jogalkalmazás egységét és betöltenie sajátos közvetítő és kiegyensúlyozó szerepét.

A jogegység biztosításával összefüggő feladatokról hivatalba lépésemet követően, a Kúria 2021. január 11-ére összehívott Teljes Ülése előtt részletesen is szóltam. A korlátozott (vagyis csak a Kúria határozataihoz biztosított) precedenshatás nem új elem a magyar jogrendszerben, tényleges érvényesülése azonban igazgatási és informális eszközökkel nem biztosítható, hanem csak bírói eszközökkel: a felek mint az ítéletek kockázatát viselők részvételével zajló felülvizsgálati és jogegységi panasz eljárásokban. Így válhat a Kúria valóban tekintélyes főbírószággá, amely képes érvényt szerezni döntéseinek.

Amint azt beszámolómban bevezetőjében is említettem, a fenti – egységet és egyensúlyt teremtő – feladatok ellátásához szükséges az is, hogy a Kúria ítélkező tanácsainak leterheltsége ne haladja meg az elviselhető mértéket. A 2020. év küszöbén a magyar Országgyűlés megerősítette a Kúria kitüntetett, Alaptörvényben biztosított jogegységesítő szerepét. A 2019 decemberében elfogadott törvénymódosítások egyrészt vitathatatlaná tették a Kúria eseti döntéseinek kötelező erejét, másrészt a jogszabályi változások további eredménye egy, a jogegységet biztosító új eljárás, a jogegységi panasz eljárás bevezetése volt, amely újszerű és – nem elhanyagolható – ítélkezési és igazgatási feladatokat ró a Kúriára. Mivel az előző, 2020. április 1. napján végrehajtott átszervezés (hatásköri és illetékességi változás) elmúlt másfél éves tapasztalatai a jogalkotó számára azt mutatták, hogy a kúriai ügyérkezés az ítélőtáblák felállítása előtti szintre emelkedett, ezért arról döntött, hogy az ítélőtáblai szintet be kell vonni a másodfokú közigazgatási ítélkezésbe. A módosítás eredményeként a közigazgatási ügyben eljáró bíróságok fórumrendszere módosul, a jogorvoslati feltételek és szabályok nem. Továbbra is általános elsőfokú bíróság a közigazgatási kollégiummal működő törvényszék. Kivételes, törvényben meghatározott esetekben a Kúria jár el elsőfokon. Általános másodfokú (fellebbezési) bíróság a közigazgatási kollégiummal rendelkező ítélőtábla. Azaz rendes jogorvoslati szintként az ítélőtábla hatáskörét mondja ki a törvény, kizárólagos illetékesség megállapításával együtt, ami azt jelenti, hogy a módosítás ismételten megteremtette a Fővárosi Ítélőtábla másodfokú hatáskörét a közigazgatási perekben. A Fővárosi Ítélőtábla a másodfokú ügyeket ún. felmenő rendszerben kapja meg, figyelemmel arra, hogy a fellebbezési ügyek elbírálását döntően a Kp. határidőhöz köti. Ez azt jelenti, hogy folyamatban lévő ügyek átadására a Kúria részéről nem kerül sor, a Fővárosi Ítélőtábla fokozatosan tehermentesíti a legfőbb ítélkező fórumot.

A Kúria soha nemcsak egy volt a közjogi intézmények közül, Nem önmagáért való intézmény volt, és ma sem az. 2021. április 8-án a Kúria ünnepi Teljes Ülés keretében emlékezett meg a Kúria működésének helyreállítása 160. évfordulójáról. Másfél évszázaddal ezelőtt a legfőbb bírói fórum visszaállítása a történeti alkotmány vívmányainak helyreállítását, a hazai jogélet újraindítását is jelentette, és mérföldkő volt az 1867. évi kiegyezés felé vezető úton. A Kúria bírónak feladata ma sem csekélyebb, mint volt több, mint másfél évszázaddal ezelőtt. Az Alkotmánybírósággal és minden más közjogi intézménnyel együtt védelmeznünk kell Magyarországot függetlenségét és alkotmányos önazonosságát. Súlyos örökség ez a 160 év. Még súlyosabb az 1723, a Kúria fővárosi letelepítése, mondhatni állandó főbírószággá megalapítása óta eltelt közel 300 év. És még ennél is súlyosabb a királyi végrehajtó hatalmat az igazságszolgáltatás útján korlátozó, ezáltal a hatalommegosztásban a bíróságok helyét kijelölő Aranybulla kiadásától számított majdnem 800 év. Ezt az örökséget hordozza ma a Kúria, amely

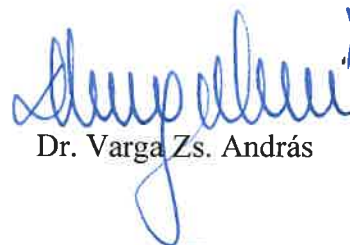
nem absztrakt intézmény, de nem is egy épület vagy egy bírói igazgatási szervezet, hanem a ma ítélkező kúriai bírók közössége.

Az elődök iránti tisztelet vezetett akkor, amikor a 2021. július 1-jével a Kúrián főosztályi szintű szervezeti egységként létrejött kutatóintézetet Werbőczy Istvánról, a Hármaskönyv megalkotójáról neveztük el. A Werbőczy István Országbíró Kutatóintézet egyik feladata éppen az örökségünk ápolása a magyar igazságszolgáltatás történetéhez, alkotmányos rendeltetéséhez és a bírói függetlenség alapkérdéseivel kapcsolódóan végzett kutatások által. A Kutatóintézet ugyanakkor a jelen és a jövő felé is tekint: szükség esetén a Kúria kollégiumvezetőinek és elnökének munkáját is támogatja szakmai anyagok készítésével, emellett dokumentációs tevékenységet is végez. A Kutatóintézet fogja össze a Kúria határozott idejű kinevezés alapján működő és így folyamatosan mozgásban lévő főtanácsadói karát, élő és a Kúria számára hasznosítható kapcsolatot teremtve a jogtudomány és a joggyakorlat között.

A Kúria történelmi öröksége az immár hét évtizedes múltra visszatekintő „Kúriai Döntések – Bíróági Határozatok” folyóirat, amely hiánypótló jelleget képvisel a döntések szerkesztett változatának közzétételével, amely révén jogászok generációi számára jelentett meghatározó tájékozódási pontot az elmúlt évtizedek során a legfontosabb kúriai döntéseket illetően. A 2021-es év végén született döntés arról, hogy a folyóirat saját, szabad hozzáférésű kiadványként jelenjen meg, továbbra is biztosítva a jogkereső közönség tájékozódását.

Múlt és jelen, jogegységi és jogorvoslati feladatok, nemzeti, uniós és nemzetközi jogi követelmények összehangolása – mindez csak a mérték és az egyensúly megtartása esetén lehetséges. A 2021-es évben feladataimat annak fényében végeztem, hogy a Kúriának van elnöke és nem az elnöknek Kúriája. Ez adta a feladataimhoz a helyes mértéket, és ennek szellemében törekedtem az egyensúly megteremtésére Magyarország közjogi intézményeivel, a nemzetközi bírói fórumokkal, s nem utolsósorban a bírói karral és a társhivatásrendekkel.

Budapest, 2022. július „14.”

Dr. Varga Zs. András

1. sz. melléklet

A Kúria 2021. évi jogegységi határozatai

1. Büntető jogegységi határozatok	2
1/2021. számú BJE határozat	2
2/2021. számú BJE határozat	15
2. Közigazgatási jogegységi határozatok	28
1/2021. számú KJE határozat	28
2/2021. számú KJE határozat	36
3. Polgári jogegységi határozatok	46
1/2021. számú PJE határozat.....	46
2/2021. számú PJE határozat.....	51
3/2021. számú PJE határozat.....	55
4/2021. számú PJE határozat.....	58
5/2021. számú PJE határozat.....	66
6/2021. számú PJE határozat.....	69
7/2021. számú PJE határozat.....	75
8/2021. számú PJE határozat.....	92
4. Több ügyszakot érintő jogegységi határozatok	98
1/2021. számú KPJE határozat.....	98
2/2021. számú KPJE határozat.....	103
3/2021. számú KPJE határozat.....	110

1. Büntető jogegységi határozatok

1/2021. számú BJE határozat

Kúria

1/2021. BJE

A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a legfőbb ügyész által előterjesztett indítvány alapján lefolytatott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2021. március 2. napján megtartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. Az eljárási szabálysértés [a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 649. § (2) bekezdés] miatt előterjesztett felülvizsgálati indítványnak nincs iránya.

2. A terhelt terhére szóló felülvizsgálati indítvány bejelentésére nyitva álló hat hónapos határidőt a jogerős ügydöntő határozat közlésétől kell számítani. Amennyiben az ügyészéggel a kihirdetés útján közölt ügydöntő határozat a kihirdetéskor nem emelkedett jogerőre, továbbá a kézbesítéssel közölt ügydöntő határozat esetén a hat hónapos határidőt a jogerősített ügydöntő határozat közlésétől kell számítani [Be. 652. § (3) bekezdés.]

Indokolás

I.

A legfőbb ügyész a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 33. § (1) bekezdés c) pontja alapján az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta. A jogegységi indítvány szerint az ítélkezési gyakorlat megosztott a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés miatt előterjesztett felülvizsgálati indítvány irányának megítélésében.

Az indítványozó az ítélkezési gyakorlat megosztottságának szemléltetésére a következő határozatokra hivatkozott.

1.

A Kúria a 2017. március 1. napján meghozott Bfv.II.1.726/2016/5. számú végzésével a Hajdúböszörményi Járásbíróság 2.B.111/2015/6. számú ítéletét hatályon kívül helyezte, és a Hajdúböszörményi Járásbíróságot új eljárásra utasította.

Indokolása szerint a Hajdú-Bihar Megyei Főügyészség az 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) 416. § (1) bekezdés c) pontja és a korábbi Be. 373. § (1) bekezdés III. pont b) alpontja alapján – az elsőfokú ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes – eljárási szabálysértésre hivatkozással a jogerős ítélet közlésétől számított hat hónapon túl a terhelt terhére nyújtott be felülvizsgálati indítványt, amelyet a Legfőbb Ügyészség akként helyesbített, hogy az nem értelmezhető a terhelt terhére benyújtottként, mivel eljárási okból bejelentett.

A Kúria ezzel egyetértve fejtette ki határozata indokolásának [10] bekezdésében, hogy az eljárási szabálysértés miatt előterjesztett felülvizsgálatnak nincs irányultsága, az sem a terhelt terhére, sem a javára nem szól, ennél fogva időbeli korlátozás nélkül előterjeszhető.

E határozat BH 2017.324. szám alatt került közzétételre. Az elvi tartalom II. pontja szerint az abszolút eljárási szabálysértésre alapított felülvizsgálati indítványnak nincs iránya, ezért az a határozat közlésétől számított hat hónapon túl is előterjeszhető [korábbi Be. 416. § (1) bekezdés c) pont].

A Kúria a 2019. május 22. napján meghozott Bfv.II.1.474/2018/9. számú végzésével a Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 8.B.XXI.286/2017/33. számú és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 24.Bf.13.344/2017/31. számú ítéletét az I. rendű és a III. rendű terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte és a Fővárosi Törvényszéket új elsőfokú eljárásra utasította.

A határozat indokolása szerint a Legfőbb Ügyészség a két terhelt tekintetében felülvizsgálati indítványt terjesztett elő a Be. 648. § b) pontja és 649. § (2) bekezdés d) pontja alapján, hivatkozva a 608. § (1) bekezdés c) pontjában foglaltakra, mely szerint a bíróság hatáskörét túllépte. A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt a másodfokú ítélet közlésétől számított hat hónapon túl terjesztette elő.

A Kúria a határozat indokolásának [25] és [26] bekezdésében kifejtette, hogy a Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt nem a két terhelt terhére nyújtotta be, azt ugyanis feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésre alapította, amelyre határidő nélkül alapozható felülvizsgálati indítvány. Az ún. abszolút eljárási szabálysértésre alapozott felülvizsgálat neutrális (semleges) jellegű, nem irányul sem a terhelt javára, sem a terhelt terhére.

A Kúria a 2018. január 16. napján meghozott Bfv.III.1.158/2017/4. számú végzésével a Szegedi Járásbíróság 6.B.3956/2016/3. számú, illetve a Szegedi Törvényszék 2.Bpkf.54/2017/2. számú végzését hatályában fenntartotta.

A határozat indokolása szerint a Legfőbb Ügyészség terjesztett elő a terhelt terhére felülvizsgálati indítványt a korábbi Be. 416. § (1) bekezdés a) és c) pontját megjelölve a másodfokú határozat hatályon kívül helyezése, és új másodfokú eljárásra utasítása érdekében.

A Kúria határozatának indokolásában rámutatott arra, hogy a korábbi Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján felülvizsgálati ok a korábbi Be. 373. § (1) bekezdés II. pont e) alpontja szerint, ha a bíróság tévesen állapította meg a 373. § (1) bekezdés I. pontjában felsorolt valamely büntethetőségi akadály fennállását, ekként azt, hogy a cselekményt már jogerősen elbírálták. Mindez feltétlen hatályon kívül helyezést és új eljárásra utasítást eredményez, ezért közömbös, hogy a terhelt terhére vagy javára szól-e. Ez esetben ugyanis az történt, hogy az eljáró bíróság nem folytatta le az eljárást, azt pótolnia kell. Ezért az ügyész (hat hónapon túl előterjesztett) felülvizsgálati indítványa joghatályos.

E határozat BH 2018.245. szám alatt került közzétételre.

2.

A Legfelsőbb Bíróság a 2007. január 18. napján meghozott Bfv.III.1.110/2006/6. számú végzésével a Békéscsabai Városi Bíróság 7.B.18/1999/17. számú ítélete ellen a III. rendű terhelt tekintetében benyújtott felülvizsgálati indítványt elutasította.

A Békés Megyei Főügyészség a korábbi Be. 417. § (1) bekezdés II. pont a) pontja és a 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján terjesztett elő felülvizsgálati indítványt hatályon kívül helyezés érdekében.

A határozat indokolása szerint a felülvizsgálati indítvány bár a terhelt javára lett benyújtva, tartalmát tekintve valójában a terhelt terhére irányult. Ugyanis annak következményeként kifogásolta az eljárásjogi jogsértést, hogy a III. rendű terhelt terhére rótt bűncselekmény súlyosabban minősülő esete megállapításának van helye. Ehhez képest az indítvány tartalma szerint anyagi jogsértést sérelmezve a III. rendű terhelt terhére szól.

A Legfelsőbb Bíróság emellett rámutatott arra, hogy a felülvizsgálati indítvány terhelt terhére szóló irányának megítélésénél nem a súlyosítási tilalom korábbi Be. 405. § (1) bekezdése szerinti feltételeinek van jelentősége, hanem annak, hogy az adott (akár anyagi, akár eljárásjogi) kifogás – eredményessége esetén – a jogerős határozatban megállapítottnál hátrányosabb rendelkezés meghozatalára irányul-e.

A Kúria a 2018. október 2. napján meghozott Bfv.I.454/2018/7. számú végzésével a Szegedi Ítéltőábla Bf.I.345/2017/5. számú ítéletét a VIII. rendű terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte és az ítéltőablát új másodfokú eljárásra utasította.

A Szegedi Fellebbviteli Főügyészség által a korábbi Be. hatálya alatt eljárási okból előterjesztett felülvizsgálati indítványt a Legfőbb Ügyészség fenntartotta és az időközben hatályba lépett Be. 649. § (2) bekezdés d) pontjára tekintettel a 608. § (1) bekezdés e) pontjára és az 567. § (1) bekezdés a)-b) és d)-e) pontjaira, valamint a (2) bekezdésre hivatkozva a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezésére, és az ítéltőábla új eljárásra utasítására tett indítványt.

A Kúria indokolásában kifejtette, hogy az ügyészi felülvizsgálati indítvány a másodfokú határozat közlésétől számított hat hónapon belül érkezett az ítéltőablára, és miután a Be. 652. § (3) bekezdése szerint felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított hat hónapon belül lehet előterjeszteni, az joghatályos.

E határozat EBH 2019.B.6. szám alatt került közzétételre.

A Kúria a 2019. május 23. napján meghozott Bfv.II.179/2019/6. számú végzésével a Veszprémi Járásbíróság 1.B.1217/2018/5. számú végzését hatályon kívül helyezte, és a Veszprémi Járásbíróságot az eljárás lefolytatására utasította.

A Veszprém Megyei Főügyészség a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja alapján a 608. § (1) bekezdés e) pontjában meghatározott feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés miatt nyújtott be felülvizsgálati indítványt az eljárás téves megszüntetése miatt.

A Kúria határozatának indokolásában a felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére előterjesztettnek tekintette megállapítva azt, hogy az a hat hónapos jogvesztő határidőn belül érkezett a bíróságra.

E határozat BH 2019.287. számon került közzétételre.

A Kúria a 2020. március 17. napján meghozott Bfv.I.1.512/2019/12. számú végzésével a Veszprémi Járásbíróság 2.B.174/2018/1/VII. számú és a Veszprémi Törvényszék mint másodfokú bíróság 3.Bf.184/2018/11. számú végzése ellen előterjesztett felülvizsgálati indítványt elutasította.

A Veszprém Megyei Főügyészség a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontját, a 608. § (1) bekezdés e) pontját és az 567. § (1) bekezdés b) pontját megjelölve nyújtott be felülvizsgálati indítványt a II. rendű, a VI. rendű, a X. rendű és XIII. rendű terhelteket érintően a büntetőeljárás törvénysértő megszüntetése miatt.

A Kúria indokolása szerint a felülvizsgálati indítvány a terheltek terhére irányult és elkésett. Kifejtette, hogy az eljárási törvény nem tesz különbséget a felülvizsgálati okok között aszerint, hogy az a terhelt javára vagy terhére érvényesíthető, ezért az irányultságot valós kihatásában kell vizsgálni. A Kúria álláspontja szerint az eljárás megszüntetését kifogásoló ügyészségi felülvizsgálati indítvány tartalmilag az érintett terheltek terhére irányul, hiszen ők korábban már jogerős határozat által megszabadultak az eljárástól. A felülvizsgálati indítvány irányának megítélésénél annak van jelentősége, hogy az adott kifogás eredményessége esetén a jogerős határozatban megállapítottnál hátrányosabb rendelkezés meghozatalára irányul-e. Jelen esetben pedig a felülvizsgálati indítvány arra irányult, hogy az eljárás törvénysértő megszüntetése miatt a Kúria a támadott végzéseket helyezze hatályon kívül és az eljárás tovább folytatódjon, végső soron annak eredményeként az érintett terheltek bűnössége megállapításra kerüljön.

Ugyanezen okfejtést tartalmazza a Kúria 2020. április 21. napján meghozott Bfv.I.1.513/2019/6. számú végzése, mely BH 2020.199. számon került közzétételre.

A Kúria a 2020. május 26. napján meghozott Bfv.I.157/2020/17. számú végzésével a Pesti Központi Kerületi Bíróság 9.B.32.660/2017/56. számú ítéletével szemben a III. rendű terhelt tekintetében benyújtott felülvizsgálati indítványt elutasította.

A Legfőbb Ügyészség a III. rendű terhelt esetében a Fővárosi Főügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítványt módosította és azt a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontját, illetve az 567. § (1) bekezdés b) pontját megjelölve az eljárás törvénysértő megszüntetése miatt tartotta fenn.

A Kúria a határozat indokolásában kifejtette, hogy a Legfelsőbb Bíróság, majd a Kúria több határozatában foglalkozott a felülvizsgálati indítvány irányának kérdésével. A Bfv.I.1.513/2019/6. számú végzésében rögzítette, hogy az úgynevezett abszolút (feltétlen) eljárási szabálysértésre alapozott felülvizsgálat általában semleges jellegű, nem irányul sem a terhelt javára, sem a terhelt terhére, s mivel az alakilag törvénysértő eljárásban meghozott ügyszólató határozathoz törvényes jogkövetkezmények nem kapcsolódhatnak, a felülvizsgálati indítvány a jogerős ügyszólató határozat közlésétől számított hat hónapon túl is előterjeszthető. Ezzel szemben az eljárás megszüntetésének kifogásolása esetén arról van szó, hogy a támadott határozat alakilag törvényes eljárásban hozott, ám érdemében törvénysértő. Ez esetben a felülvizsgálati indítvány a terhelt terhére irányul, ezért a jogerős ügyszólató határozat közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthető elő.

A határozat indokolásában a Kúria hivatkozott az EBH 2019.B.17. számú döntésére, mely szerint a terhelt terhére szóló felülvizsgálati indítvány bejelentésére nyitva álló hat hónapos határidőt az ügyszólató határozat közlésétől kell számítani; a kihirdetéssel közölt ügyszólató

határozat kapcsán ez a határidő nem az indokolással ellátott határozat kézbesítésétől, hanem annak kihirdetésétől számítandó.

II.

A legfőbb ügyész az 1. pont szerinti határozatokban, így a Kúria Bfv.II.1.726/2016/5. számú (BH 2017.324.), a Bfv.II.1.474/2018/9. számú és a Bfv.III.1.158/2017/4. számú (BH 2018.245.) végzéseiben kifejtett álláspontot tartotta helytállónak. Rögzítette, hogy a Be. 648. §-a alapján felülvizsgálatnak a bíróság jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt, eljárási szabálysértést miatt, az Alkotmánybíróság vagy nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szervezet határozata alapján, és a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától való eltérés esetén van helye.

A Be. 649. § (2) bekezdése szerint eljárási szabálysértés miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a határozatát joghatóság hiányában, a magánindítvány, a feljelentés vagy a legfőbb ügyésznek a 4. § (9) bekezdésében vagy a Btk. 3. § (3) bekezdésében meghatározott rendelkezése hiányában, nem az arra jogosult által emelt vád alapján, a 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel vagy a súlyosítási tilalom megsértésével hozta meg.

A Be. 651. § (1) bekezdése alapján a terhelt terhére az ügyészség terjeszthet elő felülvizsgálati indítványt, míg a (2) bekezdés a)–f) pontjai a felülvizsgálati indítványt a terhelt javára előterjesztők körét sorolja fel, köztük az a) pontban az ügyészséget is. A Be. 652. § (3) bekezdése szerint felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított hat hónapon belül lehet előterjeszteni, a (4) bekezdés alapján a terhelt javára szóló felülvizsgálati indítvány benyújtása nincs határidőhöz kötve.

A korábbi Be. 416–418 §-ai lényegében a hatályos Be. rendelkezéseivel azonos módon rendelkeztek a felülvizsgálati indítványról.

A legfőbb ügyész rámutatott arra, hogy a Be. nem határozza meg, hogy mi tekinthető a terhelt terhére irányuló felülvizsgálati indítványnak. A Be. 595. § (2) bekezdése azonban a súlyosítási tilalommal összefüggésben rögzíti, hogy mit kell a vádlott terhére bejelentett fellebbezésnek tekinteni. A fellebbezés és a felülvizsgálati indítvány jogi természete között a terhelt terhére való irányultság szempontjából nincs különbség, ezért ezen felsorolás irányadónak tekinthető a felülvizsgálati indítvány irányának megítélésénél is.

A terhelt terhére irányultság nem vonatkozik az olyan feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések alapján benyújtott felülvizsgálati indítványokra, amelyek az alapeljárás érvénytelenségén, semmisségén és ebből fakadó nem létezésén alapulnak. Ezért azok nem tekinthetők a terhelt terhére bejelentettnek, mivel nem a Be. 595. § (2) bekezdésében felsoroltakra irányulnak.

Az úgynevezett abszolút eljárási szabálysértések között a Be. nem tesz különbséget a tekintetben, hogy az alakilag törvénysértő eljárást eredményezett-e vagy éppen az eljárás lefolytatásának képezte törvénysértő akadályát. Ilyen különbségtétel a felülvizsgálati indítvány esetében sem tehető. Önmagában az a körülmény, hogy a felülvizsgálati indítvány alapossága esetén a terhelti jogállás visszaállítását eredményezheti, nem teszi a felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére bejelentettnek.

Erre figyelemmel a legfőbb ügyész indítványozta, hogy a jogegységi tanács az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben hozzon jogegységi határozatot.

III.

A Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárás lefolytatásának van helye, ha az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben jogegységi határozat meghozatala szükséges.

A Bszi. 33. § (1) bekezdés c) pontja értelmében a jogegységi eljárást le kell folytatni, ha azt a legfőbb ügyész indítványozza.

A Kúria jogegységi tanácsa ezért a legfőbb ügyész indítványa alapján, a jogegységi döntés meghozatalát az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében szükségesnek tartva, az eljárást – a Be. 670. § (1) bekezdésére figyelemmel a Bszi. 34-41. §-ai alapján eljárva – lefolytatta.

IV.

Az indítvány elbírálásánál irányadó törvényi rendelkezések a következők:

Be. 648. § Felülvizsgálatnak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen

- a) a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt,
- b) eljárási szabálysértés miatt,
- c) az Alkotmánybíróság vagy nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján,
- d) a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától való eltérés esetén

van helye.

Be. 649. § (2) Eljárási szabálysértés miatt felülvizsgálati indítvány terjeszhető elő, ha a bíróság a határozatát

- a) joghatóság hiányában,
- b) a magánindítvány, a feljelentés, vagy a legfőbb ügyésznek a 4. § (9) bekezdésében vagy a Btk. 3. § (3) bekezdésében meghatározott rendelkezése hiányában,
- c) nem az arra jogosult által emelt vád alapján,
- d) a 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel,
- e) a súlyosítási tilalom megsértésével,
- f) a specialitás szabályán alapuló mentességnek, a törvényben meghatározott mentelmi jogon alapuló mentességnek vagy a nemzetközi jogon alapuló mentességnek a megsértésével

hozta meg.

Be. 608. § (1) A másodfokú bíróság nem ügydöntő végzésével hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha

- a) a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, vagy a tárgyaláson a tanács tagjai nem voltak mindvégig jelen,

- b) az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt,
- c) a bíróság a hatáskörét túllépte, katonai büntetőeljárásra vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyet bíralt el,
- d) a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a jelenléte a törvény értelmében kötelező,
- e) a bíróság a 492. § (1) bekezdés c)-d) és i) pontjában, valamint a (2) bekezdésében vagy az 567. § (1) bekezdés a)-b) és g) pontjában, valamint (2) bekezdésében meghatározott valamely ok törvénytörtő megállapítása miatt az eljárást megszüntette,
- f) az elsőfokú ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes,
- g) az ítélet szóbeli indokolása során elhangzott és az írásba foglalt ítélet tényállási elemei a bűncselekmény minősítését befolyásoló mértékben térnek el egymástól, és a fellebbezést az 583. § (3) bekezdése alapján jelentették be vagy az eltérés az 584. § (2) bekezdése szerinti fellebbezés esetén a fellebbezéssel nem érintett cselekményre vonatkozik, vagy
- h) az elsőfokú bíróság a bűnösséget beismerő nyilatkozatot az 504. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek hiányában fogadta el, vagy az írásba foglalt ítélet tényállási elemei a bűncselekmény minősítését befolyásoló mértékben térnek el a vádirati tényállástól.

Be. 657. § (5) Az ügyészség a nyilatkozatában, valamint a felülvizsgálattal érintett terhelt vagy a védője az észrevételében a 649. § (2) bekezdésében meghatározott okra akkor is hivatkozhat, ha felülvizsgálati indítványt nem terjesztett elő.

Be. 659. § (6) A Kúria a megtámadott határozatot a 649. § (2) bekezdése alapján akkor is felülbírálja, ha az indítványt nem ebből az okból nyújtották be.

Be. 663. § (2) A Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja, illetve az ügyiratokat az ügyészségnek megküldi, ha az alapügyben a bíróság a jogerős ügydöntő határozatát a 649. § (2) bekezdés a)–d) pontjában meghatározott valamely eljárási szabálysértéssel hozta meg.

Be. 651. § (1) A terhelt terhére az ügyészség terjeszthet elő felülvizsgálati indítványt.

Be. 652. § (3) Felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított hat hónapon belül lehet előterjeszteni.

Be. 653. § (1) A felülvizsgálati eljárás lefolytatására a harmadfokú bírósági eljárás szabályait az e Fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Be. 617. § A harmadfokú bírósági eljárásban a másodfokú bírósági eljárásra vonatkozó rendelkezéseket az e Részben foglalt eltérésekkel kell értelemszerűen alkalmazni.

Be. 589. § A Tizenegyedik, valamint Tizenharmadik-Tizennegyedik Részben megállapított rendelkezéseket a másodfokú bírósági eljárásban az e Részben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Be. 583. § (1) Fellebbezésnek jogi és ténybeli okból van helye.

(4) Az ügyészség a vádlott terhére és javára is, a vádlott és a védő csak a terhelt javára fellebbezhet; az ügyészségnek a fellebbezésében meg kell jelölnie, ha az a vádlott terhére irányul.

Be. 586. § (2) Az ügyészség, a fellebbezéssel érintett vádlott vagy a védője, valamint a fellebbező észrevételében arra, amit a másodfokú bíróság hivatalból felülbírált akkor is hivatkozhat, ha nem vagy nem azon okból fellebbezett.

Be. 595. § (1) Az elsőfokú bíróság által felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, a vádlott büntetését, illetve a büntetés helyett alkalmazott intézkedést súlyosítani csak akkor lehet, ha a terhére fellebbezést jelentettek be. Ez irányadó akkor is, ha a másodfokú bíróság bizonyítást vesz fel, és annak eredményeként súlyosabb büncselekmény állapítható meg.

(2) A vádlott terhére bejelentett fellebbezésnek azt kell tekinteni, ami a bűnösségének megállapítására, büncselekményének súlyosabb minősítésére, a büntetésének súlyosítására, illetve a vele szemben büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabbnak a megállapítására, vagy az ilyen intézkedés helyett büntetés megállapítására irányul.

Be. 590. § (2) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az ítélet megalapozottságát, az ítéletnek a bűnösség megállapítására, a büncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, intézkedés alkalmazására vonatkozó rendelkezéseit, valamint az indokolás helyességét és az eljárási szabályok megtartását a bíróság arra tekintet nélkül bírálja felül, hogy ki, milyen okból fellebbezett.

(5) A másodfokú bíróság a (3) és a (4) bekezdésben meghatározott esetben az ítélet fellebbezéssel nem érintett része tekintetében is felülbírálja

a) az elsőfokú bírósági eljárást és ennek során vizsgálja azon eljárási szabályok megtartását, amelyek megsértése esetén a 607. § (1) bekezdése, valamint a 608. § (1) bekezdése alapján az ítéletet hatályon kívül kell helyezni.

Be. 618. § (1) A harmadfokú bíróság

b) az elsőfokú és a másodfokú bírósági eljárást arra tekintet nélkül bírálja felül, hogy ki, milyen okból fellebbezett.

(3) A harmadfokú bíróság az ítélet fellebbezéssel nem érintett része tekintetében is felülbírálja

a) az 590. § (5) bekezdés a)–c) pontjában meghatározottakat.

Be. 625. § (2) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a másodfokú bíróság az ítéletét

a) a 608. § (1) bekezdésében meghatározott valamely eljárási szabálysértéssel,
b) a súlyosítási tilalom megsértésével

hozta meg.

(3) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése mellett az elsőfokú bíróság ítéletét is hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot utasítja új eljárásra, ha a (2) bekezdés a) pontjában meghatározott eljárási szabálysértést az elsőfokú bíróság követte el.

Be. 634. § (1) Ha a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést, a megismételt eljárásban nem lehet a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, vagy a hatályon kívül helyezett ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni.

(3) Az (1) bekezdés nem irányadó, ha

a) az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése a 608. § (1) bekezdés a)-c) vagy e) pontjában vagy a 610. §-ban meghatározott ok miatt történt, e) az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére bejelentett felülvizsgálati indítvány folytán került sor.

V.

A jogegységi eljárásban a Kúria által eldöntendő elvi kérdés az, hogy az eljárási szabálysértés miatt előterjesztett felülvizsgálati indítványnak [B4. 649. § (2) bekezdés] van-e iránya, illetve előterjesztésének van-e időbeli korlátja.

A felülvizsgálat a bíróság jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen jogi okból terjeszthető elő, kizárólag a törvényben kimerítően meghatározott anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe.

A terhelt terhére kizárólag az ügyészség terjeszthet elő felülvizsgálati indítványt [Be. 651. § (1) bekezdés], a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított hat hónapon belül [Be. 652. § (3) bekezdés]. E határidő jogvesztő, elmulasztásának következménye az elkésett felülvizsgálati indítvány elutasítása [Be. 656. § (2) bekezdés c) pont]. A terhelt javára szóló felülvizsgálati indítvány benyújtása nincs határidőhöz kötve [Be. 652. § (4) bekezdés].

A legfőbb ügyész jogegységi indítványában felvetettek alapján szükséges a Be. 648. § a) pont szerinti büntető anyagi jogi szabálysértés és a b) pont szerinti eljárási szabálysértés miatti felülvizsgálati okoknak a Be. jogorvoslati rendszere szerinti vizsgálata és elhatárolása.

A vádról rendelkező ügydöntő határozat jogerő utáni felülbírlata mint felülvizsgálat, illetve a jogerő előtti másod- és harmadfokú felülbírlata egyértelműen kapcsolódik egymáshoz és illeszkedik e rendszerbe, egyrészt az azonos jogszabályi rendelkezésekre történő hivatkozás, másrészt az általános érvényű visszautalások következtében.

Ez utóbbi esetben egyszerűen arról van szó, hogy felülvizsgálati eljárásban eltérő rendelkezés hiányában érvényesülnek a harmadfokú eljárás szabályai, a harmadfokú eljárásban eltérő rendelkezés hiányában érvényesülnek a másodfokú eljárásra vonatkozó szabályok, míg a másodfokú eljárásban szintén eltérő rendelkezés hiányában érvényesülnek a Tizenegyedik és a Tizenharmadik–Tizenegyedik Részre vonatkozó rendelkezések [Be. 653. § (1) bekezdés, 617. §, 589. §]. Ezen általános visszautaló rendelkezések megteremtik a kereteit az adott jogszabályhelyek egységes értelmezésének.

A Be. Tizenegyedik Részében (Az elsőfokú bírósági tárgyalás) szabályozza a fellebbezés okát, tartalmát és irányát. Eszerint fellebbezésnek jogi és ténybeli okból van helye, az ügyészség a vádlott terhére és javára is, a vádlott és a védő csak a terhelt javára fellebbezhet, az ügyészségnek a fellebbezésben meg kell jelölni, ha az a vádlott terhére irányul [Be. 583. § (1) és (4) bekezdés].

A Be. a vádlott terhére irányuló fellebbezés törvényi tartalmát a Tizenötödik Részben (A másodfokú bírósági eljárás) határozza meg a súlyosítási tilalomra vonatkozó rendelkezések között.

Ekként a vádlott terhére bejelentett fellebbezésnek azt kell tekinteni, ami a bűnösség megállapítására, bűncselekményének súlyosabb minősítésére, a büntetésének súlyosítására, illetve a vele szemben büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabbnak a megállapítására vagy az ilyen intézkedés helyett büntetés megállapítására irányul [Be. 595. § (2) bekezdés].

Ez a tartalom egyértelmű, alapja anyagi jogi, valamint zárt.

A felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, a vádlott büntetését, illetve a büntetés helyett alkalmazott intézkedést súlyosítani pedig csak akkor lehet, ha a vádlott terhére ezen anyagi jogi tartalommal bíró fellebbezést az ügyészség bejelentette [Be. 595. § (1) bekezdés].

A súlyosítási tilalom ezen rendelkezései az irányadók a Be. Tizennyolcadik Részében is (A megismételt eljárás), ekként, ha a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést, a megismételt eljárásban nem lehet a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, vagy a hatályon kívül helyezett ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni [Be. 634. § (1) bekezdés].

A megismételt eljárásban a súlyosítási tilalom feloldásának önálló törvényi oka a jogerő előtti, vádlott terhére bejelentett ügyési fellebbezés hiányában is, ha az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére bejelentett felülvizsgálati indítvány folytán került sor [Be. 634. § (3) bekezdés e) pont].

A vádról rendelkező ügydöntő határozat ellen a vádlott (terhelt) terhére bejelentett jogorvoslatnak (fellebbezés, felülvizsgálat) a Be. 595. § (2) bekezdésén alapuló anyagi jogi tartalomhoz képest eltérő törvényi meghatározása a büntetőeljárás törvényben nincs.

A megismételt eljárás során a súlyosítási tilalom önálló feloldási okaként szabályozott a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére – ekként nyilvánvalóan anyagi jogi okból – bejelentett felülvizsgálati indítvány mellett, attól elkülönülten ugyancsak a súlyosítási tilalmat feloldó önálló ok a Be. 634. § (3) bekezdés a) pontja szerinti rendelkezés, amely arra az esetre vonatkozik, ha az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése a 608. § (1) bekezdés a)–c) vagy e) pontjában meghatározott ok miatt történt, amely pedig nyilvánvalóan eljárási szabálysértés miatti ok.

Következésképpen a vádról rendelkező jogerős ügydöntő határozat ellen a terhelt terhére felülvizsgálat az anyagi jog szabályainak megsértése miatt terjeszthető elő, ekként a Be. 652. § (3) bekezdés szerinti hat hónapos határidő pedig erre vonatkozó.

Ehhez képest a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés olyan perjogi sérelem, amely megvalósulása esetén minden ezt követő, további vizsgálat nélkül hatályon kívül kell helyezni az azt követően, annak következményeként, vagy akként meghozott vádról rendelkező ügydöntő határozatot.

Az eljárási szabályok megtartásának felülbírálata abszolút érvényű jogerő előtt és jogerő után is. Mindez a Be. egységes jogorvoslati rendszerében a következőket jelenti.

A Be. Tizenötödik Részében (A másodfokú bírósági eljárás) a felülbírálat terjedelmére vonatkozóan az 590. § (1) bekezdésében rögzíti, hogy a másodfokú bíróság a fellebbezéssel sérelmezett ítéletet az azt megelőző bírósági eljárással együtt bírálja felül, a (2) bekezdésében pedig – egyebek mellett – azt, hogy az eljárási szabályok megtartását a bíróság arra tekintet nélkül bírálja felül, hogy ki milyen okból fellebbezett; míg az (5) bekezdés szerint a másodfokú bíróság a (3) és (4) bekezdésben meghatározott esetben (korlátozott felülbírálat) az ítélet fellebbezéssel nem érintett része tekintetében is felülbírálja az elsőfokú bírósági eljárást és ennek során vizsgálja azon eljárási szabályok megtartását, amelyek megsértése esetén a 607. § (1) bekezdése, valamint a 608. § (1) bekezdése alapján az ítéletet hatályon kívül kell helyezni.

Emellett az ügyészség, a fellebbezéssel érintett vádlott vagy a védője, valamint a fellebbező észrevételében akkor is hivatkozhat arra, amit a másodfokú bíróság hivatalból felülbírál, ha nem vagy nem azon okból fellebbezett [Be. 586. § (2) bekezdés].

Ezt követően pedig a másodfokú bíróság határozatai körében taxatívén felsorolja mindazon eljárási okokat, amelyek fennállása esetén a másodfokú bíróság nem ügydöntő végzésével hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja [Be. 608. § (1) bekezdés a)–h) pont].

A feltétlen hatályon kívül helyezés alóli szűk körű kivételeket a 608. § (2) bekezdés a), b) és c) pontja rögzíti, amelyek a védő, illetve a vádlott távollétével kapcsolatosak.

A Be. Tizenhatodik Részében (A harmadfokú bírósági eljárás) a korábbi szabályozással összhangban a Be. 618. § (1) bekezdés b) pontja rögzíti, hogy a harmadfokú bíróság az elsőfokú és a másodfokú bírósági eljárást arra tekintet nélkül bírálja felül, hogy ki milyen okból fellebbezett, továbbá a (3) bekezdése szerint a harmadfokú bíróság az ítélet fellebbezéssel nem érintett része tekintetében is felülbírálja az 590. § (5) bekezdés a)–c) pontjában meghatározottakat.

A harmadfokú eljárásban is ugyanazon jogkövetkezménnyel jár a harmadfokú bíróság határozataira vonatkozó rendelkezések körében a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések megvalósulása, ekként a harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a másodfokú bíróság az ítéletét a 608. § (1) bekezdésében meghatározott valamely eljárási szabálysértéssel, továbbá a súlyosítási tilalom megsértésével hozta meg. A másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése mellett pedig az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére is sor kerül, ha a (2) bekezdés a) pontjában meghatározott eljárási szabálysértést az elsőfokú bíróság követte el [Be. 625. § (2) bekezdés a), b) pont és (3) bekezdés].

Az eljárási szabályok felülbírálatára vonatkozó rendelkezések a jogerőt követő rendkívüli jogorvoslati eljárásban a felülvizsgálat során a következők.

Eljárási szabálysértés miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a határozatát joghatóság hiányában; a magánindítvány, a feljelentés, vagy a legfőbb ügyésznek a 4. § (9) bekezdésében vagy a Btk. 3. § (3) bekezdésében meghatározott rendelkezése hiányában; nem az arra jogosult által emelt vád alapján; a 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel; a súlyosítási tilalom megsértésével; a specialitás szabályán alapuló mentességnek, a törvényben meghatározott mentelmi jogon alapuló mentességnek vagy a nemzetközi jogon alapuló mentességnek a megsértésével hozta meg [Be. 649. § (2) bekezdés a)–f) pont].

E törvényi felsorolás taxatív, felülvizsgálat kizárólag ezen feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések esetén terjeszthető elő.

Miként a Be. 586. § (2) bekezdése szerinti észrevétel esetében a másodfokú eljárásban (és a visszautaló rendelkezés alapján a harmadfokú eljárásban), úgy a felülvizsgálati eljárás során az ügyész a nyilatkozatában, valamint a felülvizsgálattal érintett terhelt vagy a védője az észrevételében a 649. § (2) bekezdésében meghatározottakra akkor is hivatkozhat, ha felülvizsgálati indítványt nem terjesztett elő [Be. 657. § (5) bekezdés].

A Kúria a megtámadott határozatot a Be. 649. § (2) bekezdése alapján pedig akkor is felülbírálja, ha az indítványt nem ebből az okból nyújtották be [Be. 659. § (6) bekezdés].

Emellett a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések miatti felülbírálatnak a felülvizsgálatban (is) kötelező, alapvetően feltételek nélküli érvényesítését, érvényesülését jelenti a Be. 650. § (1) bekezdés a) pontja szerinti rendelkezés, amely alapján a harmadfokú bíróság jogerős ügydöntő határozatának rendelkezése, illetve része ellen felülvizsgálatnak csak a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt nincs helye. E korlát tehát kifejezetten anyagi jogot érintő, az eljárási szabálysértésekre nem vonatkozó.

Mindezen rendelkezéseken túlmenően pedig az eljárási szabálysértések jogkövetkezménye is alapvetően azonos a másod-, illetve harmadfokú eljárásban szabályozottakkal, azaz a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja, illetve az ügyiratokat az ügyésznek megküldi, ha az alapügyben a bíróság a jogerős ügydöntő határozatát a Be. 649. § (2) bekezdés a)–d) pontjában meghatározott valamely eljárási szabálysértéssel hozta meg. Az eltérés a felülvizsgálatban a súlyosítási tilalom megsértésével meghozott határozatot érinti, amely esetében a Kúria a megtámadott határozatot megváltoztathatja és a törvénynek megfelelő határozatot meghozza. A specialitás szabályán alapuló mentesség esetében pedig a Be. 721/A. § (8) és (9) bekezdése tartalmaz rendelkezéseket.

A Be. jogorvoslati rendszerében a felülbírálat terjedelme a jogerő előtt a másod- és azt követő harmadfokú eljárásban, majd jogerő után a rendkívüli jogorvoslattal bezárólag nyilvánvalóan egyre szűkül. Ehhez képest a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésekre vonatkozó rendelkezések lényegüket tekintve változatlanok. Az eljárási okból történő felülbírálat hivatalbóli. Megelőzi az érdemi felülbírálatot, az eljárási szabálysértés ténye pedig a további, érdemi (anyagi jogi) felülbírálat akadályát képezi. A hivatalbóli, kötelező felülbírálat nélkülözi az irányultságot, független az egyébként bejelentett jogorvoslatok korlátaitól, korlátozottságától, az erre vonatkozó rendelkezések ugyancsak egységesek a másod- és harmadfokú eljárásban, miként a felülvizsgálati eljárásban is.

Ezen eljárási szabálysértések jogkövetkezménye pedig alapvetően ugyanaz valamennyi esetben, az ügydöntő határozat hatályon kívül helyezése. A Be. nem tesz különbséget a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések között a tekintetben, hogy az törvénysértő eljárást eredményezett, avagy törvénysértő akadályát képezte az eljárás lefolytatásának. A hatályon kívül helyezés mint jogkövetkezmény alóli szűk körű törvényi kivételek pedig nem adnak teret eltérő értelmezésnek.

Az eljárási szabálysértés [Be. 649. § (2) bekezdés] miatt előterjesztett felülvizsgálati indítványnak nincs iránya.

Következésképpen az is közömbös, hogy az ekkénti indítványt akár az előterjesztője, akár a felülvizsgálattal érintett a terhelt javára vagy terhére irányulónak tekinti. A Be. nem ad lehetőséget sem jogerő előtt, sem jogerőt követően a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések valós, lehetséges kihatásának mérlegelésére, az ugyanis az abszolút relativizálása lenne. A Be. a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó rendelkezések között ugyan kifejezetten valóban nem rögzíti, hogy mi tekinthető a terhelt terhére irányuló felülvizsgálati indítványnak, mindez azonban nem jelent hiányt, a választ pedig a Be. egységes jogorvoslati rendszere, a számba vett rendelkezések megadják. Aminek pedig nincs iránya jogerő előtt, annak nincs iránya jogerő után sem. Kivételt a törvény eltérő rendelkezése jelenthetne, ilyen rendelkezés azonban nincs.

Ezen túlmenően észlelte a Kúria, hogy a jogegységi indítványban hivatkozott határozatok egyikének indokolásában hivatkozás történt az EBH 2019.B.17. számú elvi határozatra, mely szerint a terhelt terhére szóló felülvizsgálati indítvány bejelentésére nyitva álló hat hónapos határidőt az ügydöntő határozat közlésétől kell számítani; a kihirdetéssel közölt ügydöntő határozat kapcsán ez a határidő nem az indokolással ellátott határozat kézbesítésétől, hanem annak kihirdetésétől számítandó.

Ezen elvi tartalom azonban a „jogerős” kitétel elhagyása miatt részben ellentmond a Kúria következetes, törvényi rendelkezésnek megfelelő gyakorlatának, ezért a Kúria szükségesnek tartotta a törvényhely helyes értelmezését a jogegységi határozatban, a rendelkező részben rögzíteni.

Ekként a terhelt terhére szóló felülvizsgálati indítvány bejelentésére nyitva álló hat hónapos határidőt a jogerős ügydöntő határozat közlésétől kell számítani. Amennyiben az ügyészséggel a kihirdetés útján közölt ügydöntő határozat a kihirdetéskor nem emelkedett jogerőre, továbbá a kézbesítéssel közölt ügydöntő határozat esetén a hat hónapos határidőt a jogerősített ügydöntő határozat közlésétől kell számítani [Be. 652. § (3) bekezdés].

VI.

A fentiekre figyelemmel a Kúria az ítélezési gyakorlat egységessége érdekében – a Bszi. 37. § (1) bekezdése szerinti ülésen eljárva – meghozta a rendelkező részben foglalt jogegységi határozatot.

A jogegységi tanács a határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. március 2.

Dr. Székely Ákos s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Bartkó Levente s.k. előadó bíró
Dr. Csák Zsolt s.k. bíró
Dr. Márki Zoltán s.k. bíró
Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró
Dr. Sebe Mária s.k. bíró
Dr. Varga Eszter s.k. bíró
a jogegységi tanács tagjai

2/2021. számú BJE határozat

Kúria

2/2021. BJE

A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a Győri Ítéltábla elnöke által előterjesztett indítvány alapján lefolytatott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2021. június 17. napján megtartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

I. Emberi magatartás megítélése esetében – eltérő, illetve kizáró törvényi rendelkezés hiányában – a Btk. Általános Része szerinti, a magatartás felróhatóságát kizáró rendelkezések értelemszerű alkalmazásának van helye. Ha nincs kiismerhető igazodási pontja annak a magatartásnak, ami az önhiba vonatkozásában végsősorban számon kérhető, felróható, akkor az önhiba megállapítására kizárólag szándékos magatartásból vonható következtetés.

II. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 87. § (1) bekezdése szerinti önhiba mint emberi magatartás megállapítása, illetve megítélése kapcsán nem hagyhatók figyelmen kívül a Btk. Általános Részének a felróhatóság alanyi oldali elvárhatóság vizsgálata szempontjából jelentős rendelkezések. Így mindaz, ami adott személy akarata és az akaratából tanúsított magatartása szempontjából jelentős. Ekként az önhiba megítélésénél a világra kiterjedő járvány (pandémia) ténye, az annak következtében kialakult és az azzal összefüggő helyzet sem hagyható figyelmen kívül.

III. A Kúria felhívja a Veszprémi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportját az 5.F.287/2020. számú ügyben utólagos büntetés-végrehajtási bírói eljárás lefolytatására.

Indokolás

I.

1. A Győri Ítéltábla Elnöke a 2021. március 22-én kelt jogegységi indítványában az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében, elvi kérdésben a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés a) pontjának második fordulatában meghatározott okból, a Bszi. 33. § (1) bekezdés a) pontjában megállapított jogkörében a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.)

87. § (1) bekezdése alkalmazásának tárgyában jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta.

Indítványa szerint eltérő, ellentétes jogértelmezés és gyakorlat alakult ki a Bv. tv. 87. § (1) bekezdése szerinti, a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizáró rendelkezés önhibára vonatkozó kitételének értelmezése kapcsán.

2. Az indítványozó az ítélkezési gyakorlat megosztottságának alátámasztására a következő határozatokat hozta fel.

a) A Veszprémi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja a 2021. január 18-án meghozott és jogerős 24.F.286/2020/10/II. számú végzésével mellőzte az (alapügyben I. rendű terhelt) elítélt feltételes szabadságra bocsátásból kizárását, a Soproni Járásbíróság B.420/2016/20/2. számú és a Győri Törvényszék, mint másodfokú bíróság 3.Bf.168/2018/25. számú határozata folytán 2020. szeptember 9-én jogerős ítéletével kiszabott 1 év 6 hónapi szabadságvesztés büntetéséből.

Indokai szerint az elítélt 2020. október 9-én személyesen átvette a 2020. december 10. napjára, a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe való jelentkezésre szóló felhívást. A büntetés letöltése végett azonban csak 2020. december 15-én jelent meg a büntetés-végrehajtási intézetben.

A végzés rögzítette, miszerint a késelem indoka, hogy amikor az elítélt a külföldi tartózkodásából Magyarországra visszatért, 2020. december 5. napjától 2020. december 14. napjáig kötelező hatósági karanténba került. A karantén időtartamának lejártát követően viszont azonnal jelentkezett a szabadságvesztés letöltésének megkezdésére.

A bíróság álláspontja szerint a szabadságvesztés letöltésének késedelmes – öt nappal későbbi – megkezdése nem arra vezethető vissza, hogy az elítélt a végrehajtás alól kívánta kivonni magát. A bíróság álláspontja szerint az elítélt a jogszabály által rá rótt kötelezettség betartása és nem önhibából eredő mulasztása miatt, illetve következtében kezdte meg későbbi időpontban a szabadságvesztés letöltését. Ezért a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből való kizárására nem kerülhet sor.

b) A Veszprémi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja a 2021. január 18. napján meghozott 5.F.287/2020/8/I. számú, és – a Veszprémi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 1.Bpkf.87/2021/4. számú határozat folytán – 2021. február 12-én végleges végzésével megállapította, hogy az (alapügyben II. rendű terhelt) elítélt feltételes szabadságra bocsátása kizárt, a Soproni Járásbíróság B.420/2016/20/2. számú és (a Győri Törvényszék, mint másodfokú bíróság 3.Bf.168/2018/25. számú határozata folytán) 2020. szeptember 9-én jogerős ítéletével kiszabott 1 évi szabadságvesztés büntetéséből.

Az elsőfokú végzés indokai szerint ezen elítélt számára 2009. október 9-én szabályszerűen kézbesítették a 2020. december 10. napjára, a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe való jelentkezésre szóló felhívást.

A felhívás tartalmazta azt a figyelmeztetést, hogy nem bocsátható feltételes szabadságra, aki a szabadságvesztés letöltését önhibájából nem kezdte meg. 2020. december 5. napján az elítéltet a hegyeshalmi határátkelőhelyen a Mosonmagyaróvári Rendőrkapitányság rendőre 10 napra hatósági házi karanténba helyezte, melynek leteltét követő napon, 2020. december 15-én az elítélt önként jelentkezett a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási intézetbe a büntetés letöltésére.

A végzés hivatkozott arra, hogy az elítélt a bevonulási kötelezettség önhibájából történő elmulasztásának jogkövetkezményeiről való tájékoztatás ismeretében vállalta a külföldre utazást és annak következményeit úgy, hogy az írott és az elektronikus sajtó folyamatos, mindenki számára hozzáférhető tájékoztatást közölt a külföldi utazáshoz kapcsolódó járványügyi előírásokról.

Az eljáró bíróság álláspontja szerint az elítélt önhibája abban áll, hogy a bevonulásra előírt határidő ismeretében olyan időpontban érkezett vissza Magyarországra, amikor az alkalmazandó karantén szabályok mellett már nem nyílt lehetősége a megadott határnapon a bv. intézetben megjelenni, akadályoztatásáról pedig a BVOP értesítését is elmulasztotta.

A másodfokú bíróság hivatkozott továbbá arra is, miszerint az önhiba körébe tartozó, s ekként értékelendő az a körülmény is, hogy az elítélt nem számolt a karantén – egyébként hatósági mérlegeléstől függő – elrendelésének a lehetőségével.

3. Az indítványozó szerint eldöntendő kérdés, hogy

– a hatósági karanténban lévő terhelt esetén megállapítható-e a Bv. tv. 87. § (1) bekezdése szerinti önhiba, ha a karantén lejártakor jelentkezési kötelezettségének eleget tesz;

– mi az elvárható gondosság, illetve annak mérve veszélyhelyzet idején; a veszélyhelyzet az adott terheltek esetében magasabbra helyezte vagy éppen csökkentette a gondosság mércéjét.

Az indítványozó a Veszprémi Törvényszék 24.F.286/2020/10/II. végzése szerinti állásponttal értett egyet. Kifejtette, hogy a hatóság által elrendelt karantén elhagyása alól a jogszabály nem ad felmentést a szabadságvesztés letöltésére szóló felhívás esetére. Ehhez képest, s miután mindkét terhelt a karanténkötelezettség lejártát követően nyomban jelentkezett a szabadságvesztés letöltésére, a felhíváshoz képest késedelmes jelentkezés miatt önhiba nem állapítható meg.

II.

A legfőbb ügyész a Bv.448/2021/2. számú írásbeli nyilatkozatában az indítványozó álláspontjával nem értett egyet.

Indítványozta, hogy a Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa akként határozzon, hogy a Veszprémi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja az 5.F.287/2020/8/I. számú és a Veszprémi Törvényszék, mint másodfokú bíróság az 1.Bpkf.87/2021/4. számú végzésekben kifejtett álláspont a helyes.

Álláspontja szerint, ha a terhelt valamely szándékos magatartása miatt (azzal okozati összefüggésben) úgy kerül hatósági karanténba, hogy emiatt nem tudja időben megkezdeni a határozott tartamú szabadságvesztésének a végrehajtását, terhére a Bv. tv. 87. § (1) bekezdésében a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárásának feltételül előírt önhiba megállapítható.

Kifejtette, hogy az indítványban szereplő esetekben a terheltek 2020. október 9. napján értesültek arról, hogy büntetésük letöltése érdekében 2020. december 10. napján a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben kell jelentkezniük. A terheltek ennek tudatában utaztak külföldre, majd tértek vissza Magyarországra 2020. december 5. napján úgy, hogy a határ átlépésekor a Mosonmagyaróvári Rendőrkapitányság rendőre őket 10 napra hatósági házi karanténba helyezte.

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 2020. június 18. napjától hatályos 67/A. § (1) bekezdés a) pontja szerint: „A járványügyi hatóság meghatározott országokból történő beutazás esetén előírhatja, hogy a járványügyi intézkedés alá vont személy

a számára meghatározott lakást, ahhoz tartozó bekerített helyet vagy egyéb, egészségügyi intézménynek nem minősülő helyet a határozatban meghatározott ideig ne hagyja el (a továbbiakban: hatósági házi karantén).” Az Eütv. ugyanazon §-ának (3) bekezdése alapján ezt a hatósági karanténra vonatkozó döntést a rendőr is közölheti. A járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól szóló 408/2020. (VIII. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) már a terheltek külföldre utazásakor (és Magyarországra történő visszaérkezésekor is) hatályos 2. § (1) bekezdése alapján a külföldről érkező magyar állampolgár egészségügyi vizsgálaton eshet át, amelynek tűrésére nem köteles. A Korm. rendelet 3. § a) pontja alapján, ha a külföldről érkező magyar állampolgár esetében az egészségügyi vizsgálat fertőzés gyanúját nem állapítja meg, és a magyar állampolgár magyarországi lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezik, 10 napra hatósági házi karanténban kerül elhelyezésre. Tekintettel arra, hogy a Magyarországra történő beutazással kapcsolatos, ismertetett előírásokról mind az írott, mind az elektronikus sajtó folyamatosan tájékoztatta hazánk lakosságát, a terhelteknek már külföldre utazásuk időpontjában reálisan számolniuk kellett azzal, hogy hazatérésük után 10 napra hatósági karanténba kerülnek. Erre a körülményre, valamint arra is tekintettel, hogy a jogegységi indítvány alapjául szolgáló bv. bírói eljárásokban és másodfokú bírósági eljárásban nem merült fel adat arra vonatkozóan, hogy bármilyen elháríthatatlan akadály gátolta volna a terhelteket abban, hogy Magyarországra olyan időpontban hazatérjenek, amely lehetővé tette volna számukra, hogy a felhívásban meghatározott határnapon a büntetésük letöltését megkezdjék, őket a szabadságvesztésük határidőben történő meg nem kezdése vonatkozásában önhiba terheli.

Megjegyezte, hogy előfordulhatnak olyan esetek, amikor nem a terhelt szándékos magatartása miatt kerül sor a hatósági házi karanténba helyezésre (pl. a Magyarországon tartózkodó terhelt koronavírussal fertőződik meg), melynek folytán ő nem tudja a büntetését határidőben megkezdeni. Ilyenkor az önhiba nem állapítható meg. Ugyancsak nem lehet az önhibát megállapítani, amikor a terhelt azt tervezi, hogy még kellő időben hazatér Magyarországra, ám valamilyen elháríthatatlan akadály folytán (pl. külföldön baleset éri) erre csak később lesz módja, s emiatt a hatósági karantén meghiúsítja a szabadságvesztése végrehajtásának a határidőben történő megkezdését. Azt tehát, hogy egy konkrét ügyben az önhiba megállapítható-e, mindig csak az adott ügy releváns körülményeinek a gondos vizsgálata alapján dönthető el.

Az indítványban megfogalmazott kérdésekkel összefüggésben megjegyezte, hogy – álláspontja szerint – a veszélyhelyzet nem érintette az önhiba megítélésével kapcsolatban a terheltektől elvárt gondosság szintjét. A világjárványra tekintettel elrendelt egyes kormányzati intézkedések minden Magyarországon élő személy életét alapvetően befolyásolják, ezért azok ismerete és a vonatkozó jogszabályi előírások betartása minden hazánkban élő ember kötelessége. A külföldről történő hazatéréssel kapcsolatos korlátozások ismerete ugyanígy elvárható azoktól a magyar állampolgároktól, akik a veszélyhelyzet idején külföldre utaznak és később vissza kívánnak térni Magyarországra.

Álláspontja szerint nem az elvárhatóság szintje emelkedett magasabbra tehát a járványra, illetőleg a veszélyhelyzetre figyelemmel, hanem azoknak a tényeknek, illetőleg körülményeknek a köre bővült ki, amelyeknek az ismerete a magyar állampolgároktól alappal elvárható.

III.

A Kúria az ügyben – a Bszi. 37. § (1) bekezdése alapján, a 38. § (1)–(2) bekezdése szerint –

ülést tartott; melyen az indítványozó a jogegységi indítványt, a legfőbb ügyész képviselője pedig az írásbeli nyilatkozatban foglaltakat fenntartotta és azzal egyező tartalommal szólalt fel.

IV.

A jogegységi indítvány – a következők szerint – alapos.

1. Az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése szerint a Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz [ezzel egyezően rendelkezik a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja].

Jogegységi igény érvényesítése – értelemszerűen – valamely elvi kérdésben követendő jogi álláspont kialakítását célozza.

A Bszi. meghatározza, hogy mi lehet jogegységi igény tárgya [32. § (1) bek.], ki jogosult jogegységi igényt érvényesíteni [33. § (1) bek.] és rendelkezik a jogegységi tanács összetételéről, döntési jogköréről, határozathozataláról [34–35. §, 39–40. §].

2. A Bszi. 33. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárást kell lefolytatni, ha azt a Kúria elnöke, vagy kollégiumvezetője, illetve helyetteseik, valamint az ítélőtábla elnöke indítványozza.

A Bszi. értelmében a jogegységi eljárást mindenképp le kell folytatni, ha jogosult indítványozza és indítványában – a Bszi. alapján jogegységi igény tárgyát képező – eldöntendő elvi kérdés van.

Jogosult indítványa esetén akkor is helye van jogegységi eljárásnak, ha utóbb az indítványát visszavonta, viszont fennállnak a Bszi. 32. § (1) bekezdése szerinti okok [Bszi. 39. § (2) bek.].

Következésképpen a jogegységi tanácsnak érdemben először mindig arra kell választ adnia, hogy az indítványban foglaltak alapján van-e – a Bszi. alapján jogegységi igény tárgyát képező – eldöntendő elvi kérdés.

Abban a kérdésben, hogy az indítványban foglaltak alapján van-e – a Bszi. alapján jogegységi igény tárgyát képező – eldöntendő elvi kérdés a jogegységi tanácsot nem köti az indítványozó álláspontja. A jogegységi igény mibenléte, illetve annak alapossága a jogegységi tanács önálló elbírálásának tárgya [hasonlóképpen, mint a büntetőjogi felelősség önálló elbírálás; ld. Be. 7. § (5) bek.].

Kétségtelen, hogy az indítványban foglaltak adják a jogegységi eljárás tárgyi keretét, az indítványozónak meg kell jelölnie, hogy milyen kérdésekben és mely okokból kéri a jogegységi határozat meghozatalát.

Ugyanakkor a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja esetében a jogegységi tanács a jogkérdés mikénti eldöntését önállóan határozza meg, arra az indítványozónak javaslatot sem kell tennie [Bszi. 33. § (2) bek.].

Következésképpen – a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben – törvény erejénél fogva a jogegységi tanács döntési jogkörébe tartozik, hogy az indítványban foglaltak alapján

mi képezi eldöntendő elvi kérdés (jogegységi igény) tárgyát, illetve ehhez képest mi tartozik érdemi elbírálás alá.

A törvényi szabályozásból kitűnően jogosulti indítvány esetében nem maradhat érdemi elbírálás nélkül a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi igény tárgyát képező elvi kérdés, viszont a jogegységi tanács dönt abban, hogy az indítványban foglaltak alapján a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerinti törvényi feltételek fennállnak-e.

Ha a jogegységi tanács álláspontja szerint e törvényi feltételek fennállnak, akkor érdemi elbírálásnak [Bszi. 40. § (2) bek.], ha viszont a jogegységi tanács szerint a törvényi feltételek bármelyike hiányzik, akkor a jogegységi határozat mellőzésének [Bszi. 40. § (3) bek.] van helye.

Következésképpen a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben a jogegységi igényről a jogegységi tanács érdemben akkor dönthet, ha azt maga is annak tartja, viszont ez esetben a jogegységi tanácsnak nem csak joga dönteni, hanem – törvény erejénél fogva – kötelessége is.

Rámutat a Kúria arra, hogy a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben a törvényi szabályozásból kitűnően a jogegységi határozat meghozatala az eldöntendő elvi kérdés tartalma vonatkozásában – a korábbi szabályozáshoz képest – nem csupán az indítvány szerinti jogegységi igény alaposságának megítélését, hanem a jogegységi indítvány keretei között maradó konkretizálását is jelenti.

Ezért nincs szükség ilyenkor arra, hogy az indítványozó javaslatot tegyen a jogkérdés mikénti eldöntésére [Bszi. 33. § (2) bek.].

3. Annak eldöntése, hogy az indítványban foglaltak alapján van-e – a Bszi. alapján jogegységi igény tárgyát képező – eldöntendő elvi kérdés, valójában három, egymást feltételező részre osztható:

- először azt kell eldönteni, hogy a jogegységi indítványban van-e elvinek tekintendő kérdés,
- ha van ilyen, akkor abban kell dönteni, hogy valóban kérdéses-e, tehát eldöntésre váró-e,
- ha pedig ilyen, akkor állást kell abban foglalni, hogy az eldöntése jogegységi igény tárgyát képezi-e, tehát a joggyakorlat továbbfejlesztése, vagy az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása végett szükséges.

Ezt követően bírálható el érdemben a jogegységi igény és hozható jogegységi határozat.

4. A Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja alapján jogegységi eljárásnak van helye, ha a joggyakorlat továbbfejlesztése vagy az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben jogegységi határozat meghozatala, korábban meghozott jogegységi határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése szükséges.

A Bszi. 34. § (1) bekezdés zárómondata szerint a jogegységi tanács az elnökből és további 6 tagból áll; a (4) bekezdése szerint pedig a jogegységi tanács a Kúria teljes kollégiuma, ha a jogegységi eljárás célja korábban meghozott jogegységi határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése vagy a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében szükséges elvi kérdés eldöntése.

A Bszi. rendelkezéseinek összevetéséből kitűnően lényeges tartalmi különbség van a joggyakorlat továbbfejlesztését és az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítását célzó jogegységi igény között.

A tartalmi különbözőség az eltérő fogalmiságon túlmenően – s az egy jogszabályhely alá tartozás ellenére – eltérő szabályozást is jelent.

A joggyakorlat továbbfejlesztése azt jelenti, hogy a bevett joggyakorlatot – a meglévőhöz képest – más irányba indokolt elmozdítani. Ez nem feltétlen 180 fokos fordulat, illetve a korábbi joggyakorlat felszámolása, viszont kétségtelen, hogy valamilyen mértékben szembekerülés a korábbival, mégpedig felülről, a jogegységi határozat által kezdődő reformálással (ebből a szempontból közömbös egybevágó eseti döntések is vannak).

Másrészt a joggyakorlat az ítélkezési gyakorlatnál horizontálisan szélesebb terjedelmű fogalom, s nyilvánvaló, hogy az elmozdulás (elmozdítás) eleve kihatással van az ítélkezésen kívüli jogalkalmazásra is, illetve értelemszerűen ilyen igénnyel lép fel.

A bevett gyakorlattól továbblépés és annak a jogalkalmazási hatása egyaránt indokolja, hogy ilyenkor a jogegységi tanács a Kúria teljes kollégiuma.

Az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása viszont azt jelenti, hogy a meglévő, bevett gyakorlat fennállását közrehatás érte, ami azt elmozdítaná, ennek azonban nincs indoka, vagy azért mert ilyen szándék valójában nem volt, vagy pedig azért mert az ilyen igény nem alapos. Ez esetben a jogegységi tanács – amennyiben nincs szükség korábbi jogegységi határozat megváltoztatására, vagy hatályon kívül helyezésére – hétagú.

A jogegységi határozat ugyanis valójában annak kinyilvánítását jelenti, hogy nincs változtatásnak indoka. Ez lényegében a bevett ítélkezési gyakorlat megerősítését, a közrehatástól való megkímélését jelenti.

Jelen esetben – mivel emberi magatartás, illetve a felróhatóság mikénti megítélése a jogegységi igény tárgya – utóbbiról van szó.

5. A Bszi. 33. § (1) bekezdés a) pontja alapján a jogegységi eljárást le kell folytatni, ha azt az ítélőtábla elnöke indítványozza. A Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárás lefolytatásának van helye, ha az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben jogegységi határozat meghozatala szükséges.

Az indítvány alapján a jogegységi eljárás lefolytatásának minden törvényi feltétele adott.

Az indítványozó a Győri Ítélőtábla elnöke.

Az indítványban foglaltak alapján elvi kérdés valójában az, hogy amennyiben az önhiba, illetve annak hiánya – törvény erejénél fogva – joghatást kiváltó körülmény, és az ilyen önhiba megállapításának nincs kifejezett törvényi feltétele, ismérve, akkor az önhiba körében, az önhibára következtetést engedő magatartás vonatkozásában milyen tudattartalom elvart, illetve lehet elvart.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy ennek kiismerhetősége, megismerhetősége nem csupán az eltérő jogértelmezés folytán ellentétes gyakorlat elkerülése szempontjából (másként szólva az

egységes ítélkezési gyakorlat érdekében), hanem a parttalan jogértelmezés kiküszöbölése végett egyaránt jelentős.

Ez a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontjának második fordulata szerinti, azaz egységes ítélkezési gyakorlat biztosítását célzó jogegységi igény, vagyis a Bszi. 34. § (2) bekezdése szerint héttagú tanács elé tartozó.

Nem arról van ugyanis szó, hogy van gyakorlat, amitől el kell lépni, illetve két kúriai döntés között keletkezik szembeállítás.

A Kúria jogegységi tanácsa ezért a Győri Ítélőtábla elnöke indítványa alapján, a jogegységi döntés meghozatalát az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében szükségesnek tartva, az eljárást – a Be. 670. § (1) bekezdésére figyelemmel a Bszi. 34–41. §-ai alapján eljárva – lefolytatta.

V.

1. Az indítvány elbírálásánál irányadó törvényi rendelkezések a következők.

A Bv. tv. 8. § (1) bekezdése szerint:

„Az elítélt köteles magát a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásának alávetni, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló köteles eltérni a szabadságelvonással járó kényszerintézkedés foganatosítását, ennek megtagadása esetén vele szemben a törvényben meghatározott jogkövetkezmények állnak be, illetve kényszer alkalmazható. A kényszergyógykezelt köteles eltérni személyi szabadságának korlátozását, a végrehajtás elővezetéssel és elfogatóparancs kibocsátásával kikényszeríthető. A rendbíróság helyébe lépő elzárásra kötelezett személy köteles eltérni személyi szabadságának elvonását, a végrehajtás elővezetéssel kikényszeríthető.”

A Bv. tv. 55. §-a szerint:

„(1) A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének a 87. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek alapján történő kizárására a bv. intézet tesz előterjesztést – a szabadságvesztés foganatba vételekor – a büntetés-végrehajtási bíróhoz.

(2) A büntetés-végrehajtási bíró az előterjesztés érkezésétől számított tizenöt napon belül dönt.

(3) A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárásának mellőzése esetén a bűnügyi költséget az állam viseli.”

A Bv. tv. 87. §-a szerint:

„(1) Az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből ki kell zárni, ha a határozott ideig tartó szabadságvesztés letöltését önhibájából határidőben nem kezdte meg.

(2) Az elítéltet erre a következményre a szabadságvesztés megkezdésére kiadott felhívásban, halasztás engedélyezése esetén a határozatban figyelmeztetni kell.”

A Btk. 7. §-a szerint:

„Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.”

A Btk. 8. §-a szerint:

„Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.”

A Btk. 20. §-a szerint:

„(1) Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott.

(2) Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van.

(3) Nem zárja ki a büntethetőséget a tévedés, ha azt gondatlanság okozza, és e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli.”

2. Az önhiba esetében értelemszerűen olyan elvárhatóságról van szó, ami felróható.

Sajátos, ám értelemszerű azonban, hogy a jogegységi igény által célzott jogértelmezés olyan önhiba esetére vonatkozó, aminél az elvárhatóság elől hiányzik az előreláthatóság, ehhez képest a kiszámíthatóság esélyének biztosítása, lévén az önhiba fogalmát a törvény nem határozza meg és nem részletezi (példálózóan sem) az önhibát megvalósító emberi magatartásokat. Ehhez képest nincs kiismerhető igazodási pontja annak a magatartásnak, ami végsősorban számon kérhető, felróható.

Ezért mindenkor, minden esetben és mindent megelőzően körültekintő feltárást, tisztázást, vizsgálatot igényelnek azok a tények, körülmények, amelyekből az önhiba fennállására vagy annak hiányára vonható következtetés.

3. A felróhatóság – hagyományosan és általánosan – az ún. alanyi okozatosság. Azt fejezi ki, hogy a személy tehet arról, amit a terhére róttak. Kétségtelen, hogy a tudattartalom vizsgálata perdöntő. Az alanyi okozatosság a személy külvilágban megnyilvánuló magatartáshoz való akarati viszonyulása. Ez a viszonyulás a személyen belüli, külvilágtól elzárt.

Ezért egy adott magatartásról a tudatban előzetesen, illetve egyidejűen meglévő képzet mindig csak valamely, a külvilágban megnyilvánuló, illetve megnyilvánult fizikai, illetve más által érzékelhető (avagy mérhető) tényből való következtetéssel ragadható meg, s mint ilyen, ténykérdés. Ennek körültekintő tisztázása az elengedhetetlen.

Ebből az aktuális tudattartalomra, ekként szándékosságra, avagy gondatlanságra, illetve annak mikéntjére, másképpen szólva a felróhatóságra vont következtetés viszont jogi értékelés, tehát jogkérdés.

A kapcsolat a rá gondolásban fejeződik ki. A személy akkor felelős, ha magatartása tanúsításakor rá gondol a magatartás jellegére és következményére, és azt ebben a tudatban mégis végrehajtja.

A felróhatóság azonban nem csak az aktív rá gondolásban, hanem a rá gondolás hiányában is kifejeződhet, tehát ha a személy úgy bocsátkozik magatartása kifejtésébe, illetve annak következményét éppen azért okozza, mert mindegyik nem gondol, pedig gondolnia kellett volna. Ez esetben a megkívánt és elvárható rá gondolás hiánya róható fel. A szándékosság és a tudatos gondatlanság esetében a rá gondolás kimutatható, míg a hanyag gondatlanság esetében éppen a megkövetelt rá gondolás hiányáról van szó.

A konkrét magatartás egyes tényeiből lehet következtetni, hogy a személy belenyugodott-e magatartása lehetséges következményeibe, avagy könnyelműen bízott azok elmaradásában. Eshetőleges szándék esetén a személy értelmileg valószínűnek tartja a következmény bekövetkeztét, és annak jelentkezése iránt közömbös. Tudatos gondatlanság esetén pedig értelmileg valószínűtlennek, távolinak ítéli azt, és bízik annak elmaradásában.

A két tudattartalom kétféle irányú. Az eshetőleges szándékú személy túljutott a rossz lehetőségének mérlegelésén, azt valóságosnak tartja és bekövetkeztébe belenyugszik, mellé áll. A tudatos gondatlan személy szintén mérlegelte a rossz lehetőségét, viszont azt valószínűtlennek tartja, nem is áll mellé, hanem bízik az elmaradásában. Ez az elhatárolás alapja.

Tehát azt kell vizsgálni, hogy egy adott tudattartalomnak van-e értelmi eleme (előrelátás lehetősége fennáll-e); és ha igen, az annak alapját képező (tudati) tényekhez milyen érzelmi viszonyulás kapcsolódik. Ha az értelmi elem hiányzik, akkor nyilvánvaló érzelmi viszonyulás sincsen, ezért csupán objektív mérce alkalmazása lehetséges.

4. Mindez önhiba vonatkozásában a következőket jelenti. A már kifejtettek szerint az önhiba esetében az elvárhatóság elől hiányzik az előreláthatóság. Következésképpen – az objektív mérce alkalmazásának lehetőségét ide nem értve – eleve, fogalmilag kizárt, hogy gondatlanság legyen a felróhatóság alapja. Az objektív mérce alkalmazása pedig azért nem jön szóba, mert akkor vagy eleve felesleges önhiba esetéről rendelkezni, vagy pedig meghatározottnak kell lenni az önhibára okot adó feltételnek. Jelen jogegységi igény esetében egyikről sincs szó.

Következésképpen eleve csupán szándékosságról lehet szó azzal, hogy még az előreláthatóság (értelmi elem) hiánya is szintén fennáll. Így a felróhatóság alapjaként nyilvánvalóan csupán szándékos magatartás jöhet szóba. Kizárólag ilyen magatartásra nyílik ugyanis következtetési alap.

Másként szólva, ha nincs kiismerhető igazodási pontja annak a magatartásnak, ami az önhiba vonatkozásában végsősorban számon kérhető, felróható, akkor az önhiba megállapítására valójában kizárólag szándékos magatartásból vonható következtetés.

Ellenkező esetben az elvárhatóság a felróhatósággal egyben jelenik meg, eleve kizárt annak esélye, hogy a személy magatartása hozzáigazodjon. Kizárólag utólag válik egyértelműen megismerhetővé az a magatartás, amit el kellett volna kerülni.

5. Kétségtelen, hogy önhiba nem csupán vis maior lehet, következésképpen a két fogalom nem egymás szinonimái és nem fedik le egymást. A vis maior ugyanis nem csak olyan lehet, amely kizárólag a bekövetkezésének pillanatában bír jelentőséggel. Mindemellett kétségtelen az is, ami az érintett terheltek esetében a pandémia (világra kiterjedő járvány) hatását, konkrétan a karanténkötelezettséget, illetve elhelyezést és annak tartamát jelenti.

Utóbbi valójában – és az adott terheltek számára – két egyaránt bevonulásra, ám más-más helyre (egyfelől karanténba, másfelől börtönbe) szóló kötelezés, két magatartási kötelesség kollíziója. Ez esetben pedig szintén körültekintő vizsgálatot igényel a két kötelesség mibenléte és a magatartást vezérlő tudat tartalma, helyessége szempontjából nem hagyható figyelmen kívül a tévedés lehetősége, ami ez esetben szándékosságot kizáró, a Btk. 20. § (1)–(2) bekezdése értelmében.

Kétségtelen az is, hogy a körülményeknek a személyekre gyakorolt, korlátozásban megnyilvánuló hatása is vizsgálandó, hiszen ezáltal válik megítélhetővé az adott személy magatartásának helyessége.

Amint a cselekmény társadalomra veszélyességében való tévedés esetében, a cselekmény társadalomra veszélyes jellegének megítélésénél is a közösség értékelésének van szerepe, amely során az elkövetőnek arról kell tudnia, hogyan értékeli bizonyos cselekményt a közösség, illetve a társadalom többsége.

A közösségi értékelés legfőbb forrása a jogszabály, azonban a közösség társadalmi értékeléséről leginkább a tömegtájékoztatási eszközökből szerezhető tudomás. Minél régebbi egy szabályozás, annál inkább szélesebb körű annak az ismerete, mely egyben kizárja az arról való ismeret hiányát.

Ezen körülmények nyilvánvalóan nem lehetnek közömbösek. A pandémia, vagyis az egész világot érintő fertőző betegség okozta járvány a társadalom minden tagja számára érzékelhető, eddig ismeretlen társadalmi és gazdasági helyzetet eredményezett. Évtizedek, generációk óta nem volt példa a veszélyhelyzeti jogszabályalkotás által bevezetett különleges jogrendre, és bár az abban kihirdetett nagyszámú jogszabályi előírásban való kiigazodást a tömegtájékoztatás a legszélesebb körben segítette, a legnagyobb hangsúlyt az egészségvédelem, azon belül is a fertőzés terjedésének megakadályozását célzó intézkedések kapták.

Az ismeretközlés kitért a külföldre és onnan visszautazással kapcsolatos következményekre, ugyanakkor széles körben váltak ismertté olyan helyzetek is, melyek az állampolgárok kötelezettségeinek a teljesítése körében utalt nagyobb méltányosságra. Ekként volt szó többek között az ügyintézési, igazolási és egyéb határidők meghosszabbításáról.

6. Ami pedig – a legfőbb ügyész írásbeli nyilatkozata szerinti – karanténkötelezettség jogszabályban megismerhető tartalmát illeti, a helyzet a következő.

Kétségtelen, hogy – amint a legfőbb ügyész írásbeli nyilatkozata is tartalmazza – 2020. szeptember 1-jétől a hatósági házi karantén érintő jogszabályi rendelkezés a külföldről hazánkba visszaérkező magyar állampolgár esetén a hatósági házi karantén elrendelését írta elő, nem csupán annak lehetőségét.

Az Eütv. 2020. június 18. napjától hatályos 67/A. § (1) bekezdés a) pontja szerint: „A járványügyi hatóság meghatározott országokból történő beutazás esetén előírhatja, hogy a járványügyi intézkedés alá vont személy a számára meghatározott lakást, ahhoz tartozó bekerített helyet vagy egyéb, egészségügyi intézménynek nem minősülő helyet a határozatban meghatározott ideig ne hagyja el (a továbbiakban: hatósági házi karantén).” Az Eütv. ugyanazon §-ának (3) bekezdése alapján ezt a hatósági karanténra vonatkozó döntést a rendőr is közölheti.

A járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól szóló 408/2020. (VIII. 30.) Korm. rendelet a terheltek külföldre utazásakor (és Magyarországra történő visszaérkezésekor is) hatályos 2. § (1) bekezdése alapján a külföldről érkező magyar állampolgár egészségügyi vizsgálaton eshet át, amelynek túsítésére kötelek. E Korm. rendelet 3. § a) pontja alapján, ha a külföldről érkező magyar állampolgár esetében az egészségügyi vizsgálat fertőzés gyanúját nem állapítja meg, és a magyar állampolgár magyarországi lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezik, – (eredetileg tizenégy napra) 2020. szeptember 21-től – tíz napra házi karanténban kerül elhelyezésre.

A járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos egyes szabályok megállapításáról és a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CIV. törvény – 2020. október 28-tól hatályos – 2. §-a rendelkezett arról, hogy (az Eütv. rendelkezéseitől eltérően)

„(1) Ha a járványügyi készültség alatt kormányrendelet meghatározott országokból történő beutazás esetére hatósági házi karanténkötelezettséget ír elő, – a (2) és (3) bekezdés szerinti tájékoztatás megtörténte esetén – a hatósági házi karantén elrendelésével kapcsolatban egyedi közigazgatási hatósági eljárás lefolytatásának nincs helye.

(2) Az (1) bekezdés szerinti esetben a határellenőrzést végző rendőri szerv a karanténkötelezett személyt tájékoztatja, hogy a Magyarország területére történő belépést követően kormányrendeletben meghatározott ideig kötelek az általa meghatározott lakásban, ahhoz tartozó bekerített helyen vagy egyéb egészségügyi intézménynek nem minősülő helyen (a továbbiakban együtt: karanténlakás) tartózkodni.”

Kétségtelen továbbá az is, hogy a jogszabály a karanténként kijelölt helyiség elhagyásának eseteit meghatározta. Ugyanakkor e körben nincs szó a szabadságvesztés letöltésére felhívás esetéről.

7. A Bv. tv. 87. § (1) bekezdése szerint az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből ki kell zárni, ha a határozott ideig tartó szabadságvesztés letöltését önhibájából határidőben nem kezdte meg. A Bv. tv. 87. § (2) bekezdése alapján az elítéltet erre a következményre a szabadságvesztés megkezdésére kiadott felhívásban, halasztás engedélyezése esetén a határozatban figyelmeztetni kell.

A szabadságvesztés megkezdésére szóló felhívásban megjelölt jelentkezési kötelezettség időpontját megelőzően hatósági házi karanténba helyezett és ott lévő személy – ahogyan arra az indítványozó is utalt – ilyen okból nem rendelkezik jogszabályi felmentéssel a karantén elhagyására. A két konkuráló jogszabályi kötelezettség alapján, ha a karantén leteltét követően a terhelt a jelentkezési kötelezettségének nyomban eleget tesz, terhére a késedelmes jelentkezés miatti önhiba megállapítása – a karanténban maradás okából – fogalmilag kizárt.

8. A kifejtettek azt jelentik, hogy valamely emberi magatartás megítélése esetében – eltérő, illetve kizáró törvényi rendelkezés hiányában – a Btk. Általános Része szerinti, a magatartás felróhatóságát kizáró rendelkezések nyilvánvaló és értelemszerű alkalmazásának van helye.

A Kúria a jogegységi tevékenységet illetően belátással van olyan körülményekre is, amelyek értelemszerűen nem normatívak. Ez nem idegen az ítélezési gyakorlattól, hiszen a büntető anyagi jog több intézménye esetén a bíróságnak olyan összemérést kell elvégeznie, ahol a

tulajdonságok nem azonosak (elsőként ebben a körben a társadalomra veszélyességben való tévedés említhető).

Az indítványban rögzített ellentétes álláspontok kapcsán az eldöntendő kérdés valójában nem az volt, hogy az egyik vagy a másik bíróság álláspontja helyes-e, hanem hogy az önhiba vonatkozásában figyelembe vehető szempontok között milyen körülmények valószínűsítésének van helye, mely körülmények valószínűsítéséről van szó, vagy mely körülményeket kell figyelembe venni.

A Bv. tv. 87. § (1) bekezdésében meghatározott kizárás a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből büntetés-végrehajtási bírói eljárás a Bv. tv. 8. § (1) bekezdésében meghatározott alapelvi jellegű előírásából fakad, mely az alávetési kötelezettséget határozza meg. Eszerint az elítélt köteles magát a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásának alávetni, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló köteles eltérni a szabadságelvonással járó kényszerintézkedés foganatosítását, ennek megtagadása esetén vele szemben a törvényben meghatározott jogkövetkezmények állnak be, illetve kényszer alkalmazható.

A feltételes szabadság törvény által és a perbíró ítéletében biztosított lehetőségének elvesztése tehát szükségképpen kapcsolódik az alávetési kötelezettség megsértéséhez, annak kvázi szankciója. Mindebből pedig az is következik, hogy nem maradhat el az önhiba vizsgálatok az sem, hogy a mulasztás mennyiben vezethető vissza az alávetési kötelezettség megsértésének szándékára.

Ehhez képest a Kúria nem tartotta feladatának a normativitáshoz közelítő tartalommal rögzíteni az önhiba kapcsán szóba jöhető, figyelembe vehető szempontokat.

Döntésében csupán arra szorítkozott, hogy kifejtse, miszerint vannak az adott ügyben is figyelmen kívül nem hagyható szempontok, mégpedig a Büntető Törvénykönyv Általános Részéhez igazodóan.

Kétségtelen, hogy a jogegységi eljárást indítványozó szerint felhozott ellentétes döntések egyike ekként járt el, míg a másik ezzel ellentétesen és kifejezett mellőző álláspontot fogadott el.

A Kúria álláspontja, hogy az adott ügyben – a döntéshez képest – az előző álláspont a helyes.

VI.

Ekként a Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontjának második fordulata szerinti okból, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében, a Bszi. 33. § (1) bekezdés a) pontja alapján a Győri Ítéltábla elnökének indítványára a jogegységi eljárást lefolytatta, a Bszi. 34. § (1) bekezdésének zárómondata alapján hétagú tanácsban eljárva, a Bszi. 37. § (1) bekezdése szerint ülést tartott, s a Bszi. 40. § (2) bekezdése alapján a jogegységi indítványnak helyt adott és a rendelkező rész szerint határozott, egyben rendelkezett arról, hogy a Bv. tv. 71. § (1) bekezdése értelmében utólagos büntetés-végrehajtási bírói eljárásnak van helye.

A jogegységi tanács a határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. június 17.

Dr. Márki Zoltán s.k. a jogegységi tanács elnöke,
Dr. Demeter Zsuzsanna s.k. előadó bíró,
Dr. Csák Zsolt s.k. bíró,
Molnár Ferencné dr. s.k. bíró,
Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró,
Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna s.k. bíró,
Dr. Bartkó Levente s.k. bíró,
a jogegységi tanács tagjai

2. Közigazgatási jogegységi határozatok

1/2021. számú KJE határozat

A KÚRIA

1/2021.KJE

A Kúria Közigazgatási Jogegységi Tanácsa a Kúria Elnöke által kezdeményezett, a mezőgazdasági termelészövetkezet földhasználati joga megszűnése időpontjának és törlésének ingatlan-nyilvántartási eljárással összefüggő, valamint az egykori mezőgazdasági termelészövetkezet ügyféli jogállása és kereshetőségi joga kérdéseiről szóló jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

I. A mezőgazdasági termelészövetkezet földhasználati joga a részarány-földtulajdonnal érintett földrészletre vonatkozóan a törvény erejénél fogva szűnik meg.

II. Az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett földhasználati jog ingatlan-nyilvántartási hatóság által történő törlésére – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a földkiadás tárgyában meghozott jogerős határozat alapján a hatóság megkeresésére kerülhet sor.

III. A mezőgazdasági termelészövetkezet közvetlen anyagi jogi érdekeltiség hiányában a részarány-tulajdonosok tulajdonjoga ingatlan-nyilvántartásba történt bejegyzését elrendelő határozat vonatkozásában kereshetőségi joggal nem rendelkezik.

IV. A Kúria Jogegységi Tanácsa megállapítja, hogy a Kfv.37.475/2019/12. számú határozat a továbbiakban nem hivatkozható.

V. A Kúria a jogegységi határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Indokolás

I.

[1] A Kúria Elnöke a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés a) pontja és 33. § (1) bekezdés a) pontja alapján az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi indítványt terjesztett elő az egykori mezőgazdasági termelőszövetkezet földhasználati jogának ingatlan-nyilvántartási szempontból történő megszűnése időpontjának, a földhasználati jog törlésével kapcsolatos ingatlan-nyilvántartási hatóság eljárásának, továbbá az egykori mezőgazdasági termelőszövetkezet ingatlan-nyilvántartási eljárásban fennálló ügyféli jogállásának és kereshetőségi jogának meghatározása érdekében

[2] Az indítványozó álláspontja szerint a közelmúltban több kúriai döntés született, a Kfv.IV.37.475/2019., Kfv.II.37.471/2019., Kfv.II.37.472/2019., Kfv.II.37.473/2019., Kfv.III.37.478/2019., Kfv.III.37.480/2019., Kfv.II.37.481/2019. és Kfv.II.37.483/2019. számú döntések, amelyek az ügy szempontjából releváns tényeket illetően azonosnak tekintendők. Az egyes tanácsok az azonos ténybeli alapból származó jogkérdések, így az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jog törvény erejénél fogva történő megszűnése esetén követendő eljárás, az egykori mezőgazdasági termelőszövetkezet földhasználati joga ingatlan-nyilvántartási szempontból történő megszűnésének időpontja, illetve az ingatlan-nyilvántartási eljárásban az egykori mezőgazdasági termelőszövetkezet kereshetőségi joga megítélésében egymástól eltértek.

II.

[3] A kérdés eldöntése szempontjából releváns tényállás szerint az ügyben érintett mezőgazdasági termelőszövetkezet (a továbbiakban: felperes) az 1992. augusztus 6. napján megtartott közgyűlésen a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatálybalépéséről és az átmeneti szabályokról szóló 1992. évi II. törvény (a továbbiakban: Ámtv.) 3. § (1) bekezdése alapján rendelkezett a vagyona felosztásáról, a földalapok kijelölése és jóváhagyása jogerősen megtörtént. A földkiadási eljárás során a sorsolási jegyzőkönyvvel szemben előterjesztett kifogás alapján lefolytatott jogorvoslati eljárás eredményeként a felperes által indított perben az elsőfokú bíróság keresetet elutasító döntését a Kúria a 2018. november 7. napján kelt Kfv.VI.38.078/2017/9. számú ítéletével helybenhagyta. Leszögezte, hogy a sorsolással (megállapodással) érintett földterületek nem maradványterületek, a felperes mérlegében vagyonszerűen nem szerepelnek, a területekre a felperesnek tulajdonjoga nincs, ebből következően a tulajdonost megillető jogosítványokat nem gyakorolhatja.

[4] A földkiadásra vonatkozó határozattal szemben a felperes által előterjesztett jogorvoslat alapján az elsőfokú bíróság keresetet elutasító döntését a Kúria 2020. január 21. napján kelt Kfv.IV.37.409/2019/5. számú ítéletében hatályában fenntartotta, így a földkiadási eljárás is jogerősen lezárult.

[5] A földkiadás tárgyában eljáró hatóság megkeresése alapján indult az ingatlan-nyilvántartási eljárás, amelynek során a földművelésügyi hatóság a sorsolási jegyzőkönyv és a földkiadási határozat alapján a részarány-tulajdonosok tulajdonjogának bejegyzését kérte. A fellebbezési eljárásban az alperes az elsőfokú hatóság részarány-tulajdonosok tulajdonjogának bejegyzésére és ezzel egyidejűleg a felperes földhasználati jogának törlésére vonatkozó határozatát helybenhagyta. Indokolásában rögzítette, hogy a megkeresés ingatlan-nyilvántartási szempontból az összes szükséges adatot tartalmazta, ezért az a bejegyzés alapjául szolgálhatott.

[6] A jogerős határozattal szemben előterjesztett kereset alapján indult közigazgatási perben – figyelemmel arra, hogy 44 határozatot érintően 44 külön per indult – az elsőfokú bíróság a

7.K.27.088/2018. számú ügyet a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 33. § (1) bekezdése alapján mintaperként bírálta el. A többi per a mintaperre tekintettel felfüggesztésre került. A mintaperben eljáró tanács az alperes határozatát megsemmisítette és alperest új eljárásra kötelezte annak előírásával, hogy a földkiadási határozat jogerőre emelkedésének, végrehajthatóságának tisztázását követően lehet dönteni a bejegyzés elrendeléséről, illetve annak időpontjáról. A mintaperben meghozott elsőfokú ítélettel szemben felülvizsgálati kérelem előterjesztésére nem került sor.

[7] A felfüggesztést követően folytatódott eljárásban az alperes a határozata indokolását a földkiadási határozat véglegessé válása, valamint erre figyelemmel a tulajdonjog bejegyzésének időpontja vonatkozásában módosította, mely módosított határozatra a felperes a keresetét kiterjesztette. Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. A részarány-tulajdonos tulajdonjogának bejegyzésére és a földhasználati jog törlésére vonatkozó rendelkezéseket külön vizsgálva, az előbbi döntés körében a kereset elutasítását a keresetőségi jog hiányára alapította és érdemben nem vizsgálta. A földhasználati jog törlése esetén a földrendező és földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény (a továbbiakban: Fkbt.) 14. § (1)-(2) bekezdésében foglaltakat felhívva arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felperes földhasználati joga a jogszabály erejénél fogva megszűnt, ezért e jog törlésére jogszerűen került sor.

III.

[8] A felülvizsgálati eljárásban a Kúria tanácsai eltérő álláspontra helyezkedtek az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett földhasználati jog törvény erejénél fogva történő megszűnése esetén az ingatlan-nyilvántartási eljárás szempontjából történő megszűnés időpontja, illetőleg a mezőgazdasági termelőszövetkezet keresetőségi joga tekintetében, figyelemmel a korábbi mintaperben meghozott döntésre.

[9] A földhasználati jog megszűnése időpontjával és az ingatlan-nyilvántartásból való törlésével összefüggésben az egyik álláspont szerint (Kfv.IV.37.475/2019/12.) e jog törlése és a részarány-tulajdonos tulajdonjogának bejegyzése időben egymástól szét nem választható eljárási cselekmények, így a földhasználati jog törlésére mindaddig nincs lehetőség, amíg az érintett tulajdoni hányadra vonatkozóan a tulajdonjog bejegyzése nem történik meg, figyelemmel arra is, hogy mindkét eljárási cselekmény ugyanazon okiraton, a megkereséshez csatolt földkiadási határozaton alapszik. Érvelésük szerint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:167. §-ra, az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Inyvtv.) 6. §-ra és 26. § (1) bekezdésére figyelemmel a bejegyzett jog törlésére hivatalból akkor sem kerülhet sor, ha a földhasználati jog a jogszabály rendelkezése folytán szűnik meg.

[10] A másik álláspont szerint (Kfv.II.37.471/2019/11., Kfv.III.37.478/2019/12. és további 5 döntés) miután a mezőgazdasági termelőszövetkezet földhasználati joga az Fkbt. 14. §-a alapján megszűnt, ezért annak az ingatlan-nyilvántartásból való törlése pusztán deklaratív aktus, arra a részarány-tulajdonos tulajdonjogának bejegyzésétől függetlenül sor kerülhet. Miután a felperes nem vitatta, hogy a tagok földjeinek elkülönítése az Ámtv. 13. § (2) bekezdés a) pontja alapján megtörtént, és a földkiadásra sor került, így a releváns tények bekövetkeztével a földhasználati jog a törvény erejénél fogva megszűnt, annak az ingatlan-nyilvántartásból történő törlése nem konstitutív hatályú.

[11] Az ügyféli jogállással és a keresetőségi joggal összefüggésben az egyik álláspont szerint (Kfv.IV.37.475/2019/13.) a felperes a földkiadási és az ingatlan-nyilvántartási eljárásban

egyaránt ügyfélként vett részt, az ügy a jogát érintette, ezért az ügyféli jogállása elismerésére helyesen került sor. Az ügyféli jogosultságtól elkülönített keresetőségi jog vizsgálata körében arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felperes közvetlen anyagi jogi érintettsége a 44 hasonló tárgyban folyamatban lévő per közül az első mintaperben már elismerést nyert, ezért ettől eltérő döntés meghozatalára az ezt követően lefolytatott közigazgatási peres eljárásban nem volt lehetőség (2/2004.KJE, EBD2016.K.21).

[12] Miután a keresetőségi jogot a felperes által konkrétan megjelölt jogszabálysértésekhez kapcsolódóan szükséges vizsgálni, és a jogi érintettség a mintaperben hozott keresetnek helyt adó ítélettel már elismerést nyert, így utóbb az ettől eltérő döntés meghozatalára a Magyarország Alaptörvénye B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállam integráns részét képező jogbiztonság követelménye miatt csak abban az esetben kerülhet sor, ha a felek kérelmére vagy hivatalból lefolytatott bizonyítás alapján az ügy ténybeli és jogi alapja megváltozik. Érvéle szerint az elsőfokú bíróság indokolatlanul tette önálló vizsgálat tárgyává a földhasználati jog törlése és a részarány-tulajdonosok jogának bejegyzésére vonatkozó döntést annak ellenére, hogy azok szükségszerűen összefüggenek, mivel azok alapját ugyanazon hatósági határozat képezi.

[13] A másik álláspont szerint (Kfv.II.37.471/2019/11. és Kfv.III.37.478/2019/12. a további 5 ítélet) a mezőgazdasági termelőszövetkezet földhasználati jogának törlése és a tulajdonjog bejegyzése ugyan egy határozatba foglalt, de két egymástól jól elkülöníthető közigazgatási cselekmény, melynek elkülönített vizsgálatára sor kerülhetett. A termelőszövetkezet keresetőségi joga a földhasználati jog törlése tekintetében fennáll, de a magánszemély tulajdonjoga bejegyzéséhez kapcsolódóan keresetőségi joga nincs, ugyanis jogi érintettsége nem terjed ki arra, hogy az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joga törlését követően kinek a tulajdonjoga és milyen feltételekkel kerül az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzésre.

[14] A keresetőségi jog vizsgálatával és a mintaperben hozott döntéssel összefüggésben kifejtette, hogy a Kp. 33. § (2) bekezdéséből következően a mintaperben meghozott ítélet jogereje kizárólag akkor érvényesül, ha a mintaperben az adott kérdés konkrétan eldöntésre került, és arra a mintaitélet indokolása kitér, azaz arra vonatkozóan kifejezett döntést tartalmaz. Ennek hiányában a keresetőségi jog hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó töretlen bírói gyakorlatból (Kfv.IV.29.357/1996/6., Kfv.II.38.029/2018/3.) következően az ügyféli jogállás megléte nem eredményez a perben automatikus keresetőségi jogot, azt minden esetben a bíróságnak hivatalból érdemben kell vizsgálnia és értékelnie.

IV.

[15] A Legfőbb Ügyész az ingatlan-nyilvántartási hatóságnak az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jog törvény erejénél fogva történő megszűnése esetén irányadó eljárása és a termelőszövetkezet földhasználati joga megszűnésének időpontja körében előterjesztett jogegységi indítványra tett nyilatkozatában kifejtette, hogy a termelőszövetkezet földhasználati jogának törvényi rendelkezésen alapuló megszűnése időben elválik ugyan a részarány-földtulajdonos tulajdonjogának ingatlan-nyilvántartási bejegyzésétől, de az nem választható el attól, mivel nincs olyan külön eljárás, amely alapján a földhasználati jog külön, ettől függetlenül törölhető lenne. E körben utalt a Ptk. 5:167. §-ára, valamint az Inyvtv. 26. § (8) bekezdésében foglaltakra, hangsúlyozva, hogy a földkiadási határozat alapján a tulajdonjog bejegyzésével egyidejűleg kerül sor a földhasználati jog törlésére, ezért bár e jog megszűnése és annak ingatlan-nyilvántartási kivezetése elválik egymástól, a két rendelkezés egymással összefügg.

Érvelése szerint ugyanakkor a tulajdonjog konstitutív hatályú keletkezésével szemben a földhasználati jog törlésének konstitutív hatálya nincs.

[16] A keresetőségi jog körében az ügyfélképesség, perképesség és keresetőségi jog elhatárolását követően a Kp. 16. § (1) bekezdésben és a 17. §-ban foglaltakra utalva kiemelte, hogy a keresetőségi jog megállapításához elengedhetetlen annak vizsgálata, hogy az érvényesített anyagi joggal közvetlen érintettség áll-e fenn, amely az ügy tárgyával összefüggő konkrét és személyes érdekeltségi viszonyt feltételez. Álláspontja szerint a közigazgatási eljárásban a termelőszövetkezetet az ügyféli jogállás ugyan megillette, azonban a tulajdonjog bejegyzése körében keresetőségi joggal már nem rendelkezik, mivel a tulajdonjog bejegyzéséről rendelkező döntéssel szemben jogmegóvási szükséglete nincs, hiányzik a vitában való anyagi jogi érdekeltsége. Ezen nem változtat az a körülmény sem, hogy az ingatlanügyi hatóság a döntését egy határozatba foglaltan hozta meg.

V.

[17] A Jogegységi Tanács az indítványozó által feltett kérdésekben az alábbiak szerint foglalt állást.

[18] A földhasználati jog megszűnésének időpontjára vonatkozóan az Fkbt. 14. §-a egyértelmű rendelkezéseket tartalmaz. E szerint a volt mezőgazdasági termelőszövetkezet földhasználati joga a részarány-földtulajdon helyének meghatározása esetén a kijelöléssel megszűnik, és ezt követően a szövetkezetnek a gazdasági év végéig már csak haszonbérleti jogosítványai állnak fenn, míg a föld kiadása esetén a felek eltérő megállapodása hiányában a földhasználati jog legkésőbb a földkiadáskori gazdasági év végével szűnik meg. A földhasználati jog törvény erejénél fogva történő megszűnése és annak az ingatlan-nyilvántartásban történő átvezetése (törlése) időpontja nem azonos, az időben szükségképpen elválík egymástól.

[19] Az Inyvtv. 1. § (1a) bekezdése értelmében e törvény alkalmazása során a Ptk. Ötödik Könyvének Negyedik Részében meghatározott ingatlan-nyilvántartási rendelkezések, valamint az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) rendelkezései szerint – az e törvényben meghatározott eljárási szabályok figyelembevételével – kell eljárni. E rendelkezésből következően az ingatlan-nyilvántartási eljárásban a Ptk., illetve az Ákr. szabályait kizárólag az Inyvtv. eljárási szabályai mentén lehet és kell figyelembe venni. Az ingatlanügyi hatóság regisztratív eljárására az ingatlan-nyilvántartási törvény speciális rendelkezései irányadók, az egyéb eljárási szabályok csak mögöttes szabályként alkalmazhatók, melyet a Kúria az EBH2020.K.1. számú döntésében is kifejtett.

[20] A Ptk. 5:167. §-ban lefektetett okirati elv szerint az ingatlan-nyilvántartásba jog és jogilag jelentős tény bejegyzésére, feljegyzésére és adatok átvezetésére jogszabályban meghatározott okirat, továbbá bírósági vagy hatósági határozat alapján kerülhet sor. Az ingatlan-nyilvántartási hatóság eljárására irányadó Inyvtv. 26. § (1) bekezdés első fordulata akként rendelkezik, hogy az ingatlanhoz kapcsolódó jog vagy tény keletkezését, módosulását, illetve megszűnését kérelemre vagy megkeresés alapján kell az ingatlan-nyilvántartásba átvezetni.

[21] Jelen esetben a földkiadásra vonatkozó határozat tartalmazza a bejegyzéshez szükséges adatokat, közöttük a jogváltás jogcímét és annak pontos meghatározását, hogy a korábbiakban a termelőszövetkezeti különlapon megjelölt tulajdoni hányad az adott részarány-tulajdonos esetén melyik helyrajzi számú földrészletben konkretizálódik. A földkiadási határozat az az okirat, amely alapján a jogváltás az ingatlan-nyilvántartásban átvezethető. Az

Inyvtv. 26. § (8) bekezdésében rögzítettek szerint az eljáró hatóság kötelezettsége, hogy megkeresésével a földkiadásra vonatkozó – az ingatlan adataiban bekövetkezett változást tartalmazó – döntését az ingatlanügyi hatóság részére megküldje a termőföld adataiban bekövetkezett változás átvezetése érdekében.

[22] A részarány-tulajdonos az ingatlan tulajdonjogát a Ptk 5:41. § alapján hatósági határozattal, eredeti szerzőmóddal szerzi meg, de a tulajdonjoga a bejegyzéssel – a 18/2010.KK véleményben foglaltakra figyelemmel a bejegyzési kérelem iktatásának időpontjára visszaható hatállyal – keletkezik, vagyis e rendelkezés konstitutív hatályú.

[23] A földkiadásra vonatkozó határozat alapján a földhasználati jog törlése és a részarány-földtulajdonos tulajdonjogának bejegyzése egyaránt a hatóság földkiadásra vonatkozó határozatán alapul, ezért az ingatlan-nyilvántartási eljárás lefolytatására eltérő törvényi felhatalmazás hiányában kizárólag a hatóság megkeresése alapján és a bejegyzésre alkalmas jogerős határozat megküldésével kerülhet sor.

[24] A 2020. július 1. napján hatályba lépett a termelőszövetkezeti földhasználati jog alatt álló földrészletek tulajdonjogának rendezéséről és egyes földügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi XL. törvény (a továbbiakban: Tfftv.) 1. § (5) bekezdése az Inyvtv. 6. §-ban deklarált kérelemhez kötöttség, illetve a Ptk. 5:167. § -ába foglalt okirati elvet áttörve kivételesen rendelkezik az ingatlan-nyilvántartási hatóság hivatalbéli eljárásáról, amely azonban csak a Tfftv. 1. § (1)-(4) bekezdésben meghatározott feltételek szerinti termőföldekre vonatkozik. Ez esetben az ingatlanügyi hatóság hivatalból intézkedik az állam tulajdonjogának, valamint tulajdonosi joggyakorlónak az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzéséről, továbbá az ingatlanra vonatkozóan bejegyzett jogok és tények, köztük a földhasználati jog és jogosultja törléséről. Fontos rámutatni, hogy ez a rendelkezés csak az állam tulajdonába kerülő termőföldekre alkalmazható, ezért a részarány- tulajdonosok (magánszemélyek) földkiadás alapján történő tulajdonszerzése esetén az ingatlan-nyilvántartási hatóság csak a hatóság megkeresésére és a bejegyzésre alkalmas okirat alapján járhat el.

[25] Az ingatlan-nyilvántartási hatóságnak földkiadási határozatban foglaltak alapján szükségképpen a tulajdonjog bejegyzésével egy időben rendelkeznie kell a szövetkezet földhasználati jogának törléséről is. A szövetkezet földhasználati jog törlése azonban nem konstitutív hatályú, az Fkbt. 14. § (1)-(2) bekezdése alapján a termelőszövetkezet földhasználati joga a törvény erejénél fogva a korábbiakban (legkésőbb a földkiadáskori gazdasági év végével) már megszűnt, ezért a földhasználati jog törlésére vonatkozó bejegyzés deklaratív jellegű.

VI.

[26] Az ingatlan-nyilvántartási eljárásban a felperes ügyféli jogával összefüggésben az ügyben eljáró kúriai tanácsok egységes álláspontot foglaltak el abban a kérdésben, hogy a termelőszövetkezetnek az ügyféli jogosultsága az Ákr. 10. §-a alapján megállapítható. Eltérő volt az álláspontjuk azonban abban a kérdésben, hogy a keresetösségi jog fennállását miként kell értelmezni és vizsgálni, amennyiben a bíróság az elsőfokú döntést megelőzően a mintaperben már ítéletet hozott, amelyben a keresetösségi jogról (erre vonatkozó védirati hivatkozás hiányában, illetőleg hivatalból) nem foglalt állást és a keresetről érdemben döntött.

[27] A mintaperben az elsőfokú bíróság a felperes keresetét – amely a határozatot kizárólag eljárásjogi szempontból támadta – alaposnak találta és az alperes határozatát számára – új eljárást előírva – megsemmisítette. Az elsőfokú bíróság erre vonatkozó alperesi hivatkozás

hiányában és hivatalból sem foglalt állást a keresetőségi jogról, ekként erre vonatkozó álláspontot az ítélet indokolása egyáltalán nem tartalmaz.

[28] A keresetőségi joggal összefüggésben az egyik álláspont (Kfv.IV.37.475/2019/12.) azt hangsúlyozta, hogy a mintaperben eljáró bíróság a felperes keresetét befogadta, azt érdemben tárgyalta, így a felperes keresetőségi joga a keresetnek helyt adó ítélettel elismerést nyert. Álláspontja szerint bár a felperes az eredeti és módosított keresetében egyaránt kizárólag eljárási szabálysértésre hivatkozott, ez a hivatkozása a döntés egészére kihat, ezért ezen eljárásjogi hivatkozás egységesen értékelve megteremtette a jogi érdekeltséget, vagyis a keresetőségi jogot (fenti ítélet [39] pont).

[29] A másik álláspont szerint a keresetőségi jog megítélése szempontjából nem volt annak érdemi jelentősége, hogy a bíróság korábbiakban a mintaperben felperes keresetéről érdemben döntött, mert az elsőfokú bíróság a döntésében a keresetőségi jogot érdemben nem vizsgálta, arról nem foglalt állást. Leszögezte, hogy a töretlen bírói gyakorlat szerint a közigazgatási perben a bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia a felperes keresetőségi jogát és az ügyféli jogállás nem eredményez automatikusan keresetőségi jogot, valamint azt nem általánosságban, hanem a konkrét jogsértés mentén kell vizsgálni (Kfv.IV.29.357/1996/6., Kfv.II.38.029/2018./3.). Kiemelte, hogy a közigazgatási hatósági aktus megtámadhatóságához kapcsolódó igényérvényesítési jogosultság fennállásának megállapítása a jogvita érdemére tartozó kérdés, és igényérvényesítési jogosultság hiányában a kereset elutasításának van helye (Kfv.IV.38.039/2016/4.). Hivatkozott arra is, hogy a Kúria a Kfv.IV.37.287/2007/5. számú ítéletében kifejezetten a földhasználó mezőgazdasági szövetkezet keresetőségi jogát a földkiadó bizottsági határozatok bírósági felülvizsgálatával összefüggésben vizsgálva azt állapította meg, hogy e körben a szövetkezetnek keresetőségi joga nincs.

[30] A perindítási jog Kp. 17. § a) pontjából következően a közigazgatási tevékenységgel közvetlenül összefüggő jog vagy jogos érdek fennállását, az érvényesített anyagi joggal fennálló közvetlen érintettséget kívánja meg. Ezzel összefüggésben a bírói gyakorlat egységes abban, hogy ez az ügy tárgyával összefüggő konkrét, személyes érdekeltségi viszonyt feltételez, amely feltétel fennállását a keresetőségi jog körében érdemben kell vizsgálni.

[31] A 2/2004. közigazgatási jogegységi határozat szerint a fél érintettsége a keresetőségi jogban nyilvánul meg. A következetes bírói gyakorlat alapján ez, mint perindítási jogosultság a fél és a per tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatra vonatkozik, vagyis arra, hogy a felperest az ellenérdekű féllel szemben megilleti-e, vagy konkrétan a felperest illeti-e meg a keresettel érvényesített jog (BH2020.208.1.). A keresetőségi jog olyan igényérvényesítési jogosultság, amely így a perbeli alanyi jog és a felperes között egy közvetlen kapcsolatot, a felperes részéről egy olyan jogmegóvási szükségletet feltételez, amely a konkrétan meghatározott közigazgatási határozat (közigazgatási cselekmény) sérelmes volta miatt keletkezett.

[32] A keresetben megfogalmazott igény érvényesítéséhez fűződő közvetlen jogi érintettséget a felperesnek kell bizonyítania (Kfv.III.37.580/2019/13.). Egységes a kialakult ítélkezési gyakorlat abban is, hogy a bíróságnak a keresetőségi jog fennállását hivatalból kell vizsgálnia (Kfv.IV.38.037/2016/4., Kfv.IV.38.057/2016/3., Kfv.IV.38.117/2016/5., Kfv.II.38.094/2017/5.)

[33] A Kp. 33. § (2) bekezdése értelmében a bíróság a felfüggesztett eljárásokat a mintaper eredménye szerint, tárgyaláson kívül bírálhatja el, ha azt állapítja meg, hogy azok a mintapertől sem jogi, sem ténybeli szempontból nem különböznek. A mintaper bizonyítási eredményének

felhasználása nem akadályozza további bizonyítás elrendelésének. E rendelkezések lehetőséget adnak arra, hogy a bíróság tény és jogbeli azonosság esetén a további pert a mintaper eredménye alapján tárgyaláson kívül bírálja el. Tény és jogbeli azonosság esetén ugyanis a mintaper eredménye a további perekben is irányadó, attól eltérni nem lehet. A mintaper kötőereje a bíróság által – kérelemre vagy hivatalból – tett érdemi megállapításokra, jogi következtetésekre korlátozódik.

[34] Megállapítható jelen esetben, hogy a bíróság a mintaperben hozott döntésében – erre irányuló kötelezettsége ellenére – hivatalból sem vizsgálta a termelőszövetkezetnek a részarány-tulajdonosok tulajdonjoga bejegyzéséhez kapcsolódó keresetösségi jogát, emiatt erre vonatkozó megállapítást az ítélet egyáltalán nem tartalmazott. Miután a mintaper e kérdést egyáltalán nem érintette, erre vonatkozó jogi érvelést nem tartalmazott, és az alperes határozatának súlyos – az ügy érdemére kiható – eljárási szabálysértése okán az alperest új eljárás lefolytatására kötelezte, az utóbbi perek keresetösségi jogra vonatkozó döntésére nem hatott ki, ezért az utóbbi perben a keresetösségi jog vizsgálatára sor kerülhetett.

[35] A Kúria a Kfv.IV.38.039/2016/4. számú ítélete [13] pontjában az EBRD2016.K.21. döntésre utalva kiemelte, hogy a keresetösségi jog alapvetően anyagi jogi kérdés, a félnek a vitában való anyagi jogi érdekeltiségére vonatkozik. A Kúria a Kfv.II.38.094/2017/5. számú döntésében elvi érveléssel szögezte le, hogy a keresetben állított, a határozathoz kapcsolódó jog, jogi érdek és az anyagi jogi jogsértés közötti közvetlen kapcsolat alapoz meg keresetösségi jogot. Hasonlóan foglalt állást a Kúria a Kfv.III.37.580/2019/13. számú döntésében, amikor kifejtette, hogy a keresetösségi jog egy, az anyagi jog alapján fennálló közvetlen jogi kapcsolatot feltételez a hatósági döntés és a felperes között.

[36] A fenti döntésekből következően alapvetően eljárásjogi jogsértést tartalmazó kereset esetén is vizsgálnia kell az anyagi jogi érdekeltiség fennállását, ugyanis ennek hiányában a keresetösségi jog megállapítására nem kerülhet sor. Ez alapján a felperes mezőgazdasági szövetkezet keresetösségi jogát a perben érdemben kellett vizsgálni abból a szempontból, hogy van-e olyan anyagi jogi érintettség a részarány-tulajdonos tulajdonjogának bejegyzésével összefüggésben, amely az anyagi jogi érdekeltiségét (jogsérelmét) megalapozza.

[37] A felperes földhasználati joga a törvényben (Fkbt.) meghatározott – még az ingatlan-nyilvántartási eljárást megelőző – időpontban a jogszabály erejénél fogva szűnt meg. A részarány-tulajdonos tulajdonjoga a földkiadási hatósági határozat alapján eredeti szerzőmóddal jött létre, ezért az nem függ a mezőgazdasági termelőszövetkezet földhasználati jogától és az abból fakadó jogosítványoktól, tulajdonjogának terjedelme nem igazodik a felperest korábban megillető joghoz.

[38] A felperesnek az érintett termőföld ingatlanra vonatkozóan fennálló bármilyen jogosultsága hiányában a tulajdonjog bejegyzésére vonatkozó rendelkezés tekintetében nincs olyan jogmegóvási szükséglete, konkrétan a keresetösségi jogban megnyilvánuló anyagi jogi érdekeltisége, amely a határozat e rendelkezése tekintetében a keresetösségi jogát megalapozná. A keresetösségi jog fennállását nem teremti meg az a körülmény sem, hogy a hatóság a tulajdonjog bejegyzésére és a földhasználati jog törlésére vonatkozó rendelkezéseket egyetlen döntésben hozta meg.

[39] Mindebből következően a felperes ügyféli jogállása az ingatlan-nyilvántartási eljárásban fennállt ugyan, de ez a tulajdonjog bejegyzésről rendelkező döntéssel szemben a keresetösségi jogát nem teremthette meg.

VII.

[40] A fentiekre figyelemmel a Kúria Jogegységi Tanácsa a Bszi. 40. § (1) bekezdése alapján az egységes bírósági jogalkalmazás biztosítása érdekében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.

[41] A Jogegységi Tanács a határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdése szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. január 12.

Dr. Kalas Tibor s.k.
a jogegységi tanács elnöke
Dr. Szilas Judit s.k.
előadó bíró
Dr. Tóth Kincső s.k.
bíró
Dr. Fekete Ildikó s.k.
bíró
Dr. Sperka Kálmán s.k.
bíró
Dr. Balogh Zsolt s.k.
bíró
Dr. Figula Ildikó s.k.
bíró

2/2021. számú KJE határozat

KÚRIA

2/2021. KJE

A Kúria Közigazgatási Jogegységi Tanácsa a Kúria Kfv.IV. tanácsa által kezdeményezett jogegységi eljárásban, 2021. január 21. napján megtartott ülésen, meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény 2020. július 1. napját megelőzően hatályos 23. § (1) bekezdés c) pont cc) alpontja alapján a mezőgazdasági igazgatási szerv – akkor is ha a szerződés kifüggesztésének időtartama alatt elfogadó nyilatkozat nem érkezik, azaz más elővásárlásra jogosult nincs – megtagadja az adásvételi szerződés jóváhagyását, ha a vevő elővásárlási jogosultságára vonatkozó nyilatkozatából nem állapítható meg az elővásárlási jogosultság jogalapja, vagy az, hogy az elővásárlási jog mely törvényen alapul, illetve az elővásárlási jog nem a megjelölt törvényen, vagy a földforgalmi törvényben meghatározott sorrend szerinti ranghelyen alapul.

2. A Kúria Közigazgatási Jogegységi Tanácsa megállapítja, hogy a Kúria ítélkező tanácsa – az indítványnak megfelelően – a Kúria Kfv.37.673/2016/4. számú közzétett határozatától eltérhet.

3. A Kúria Közigazgatási Jogegységi Tanácsa a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Indokolás

I.

[1] A Kúria Közigazgatási Kollégiuma Kfv.IV. tanácsa a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés b) pontja és 33. § (1) bekezdése alapján az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi indítványt terjesztett elő a Kfv.IV.38.265/2019. számú földforgalmi ügyben, mert az ítélkező tanács el kíván térni a Kúria Kfv.III.37.673/2016/4. számú – közzétett – határozatától.

[2] Az indítványozó előadta, a Kúria Kfv.III.37.673/2016/4. számú határozata a Bírósági Határozatok Gyűjteményében 2012. január 1. napját követően közzétett határozat, a jogegységi eljárásra az ítélkezési gyakorlat egységesítése érdekében van szükség, különösen, hogy a Kfv.III.37.673/2016/4. számú határozat ellentétes a szintén közzétett Kfv.III.37.681/2016/10. számú döntéssel. A Kúria Kfv.IV. számú ítélkező tanácsa ez utóbbit kívánja követni, amely egyúttal azt eredményezi, hogy döntése ellentétes lesz a Kfv.III.37.673/2016/4. számú döntéssel.

[3] A Kúria ítélkező tanácsa a Bszi. 32. (2) bekezdése alapján a jogegységi eljárás indítványozása mellett a jogegységi határozat meghozataláig az eljárását a Kfv.IV.38.265/2019. számú ügyben felfüggesztette.

II.

[4] A perben nem álló eladó és a felperes, mint vevő 2018. május 17. napján adásvételi szerződést kötöttek szántó művelési ágú ingatlanra. Az adásvétellel érintett ingatlan a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Földforgalmi törvény) hatálya alá tartozik. Az adásvételi szerződésben a felek rögzítették, hogy a felperes elővásárlásra jogosult, az elővásárlási jogát a Földforgalmi törvény 18. § (3) bekezdés d) pontjára alapította, mint helyben lakó földműves. A szerződés kifüggesztésének időtartama alatt elfogadó nyilatkozat nem érkezett. Az alperes a 2018. szeptember 18. napján kelt 572.838/3/2018. számú határozatával a szerződés jóváhagyását megtagadta. Rögzítette, hogy a felperes által megjelölt elővásárlási jogosultságból nem lehet megállapítani, hogy milyen ranghelyen kívánt élni az elővásárlási jogával, mivel a Földforgalmi törvény 18. § (3) bekezdése csupán egy meghatározott elővásárlási jogosultságot tartalmaz (annak d) pontja nincs). Hivatkozva a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Fétv.) 13. § (3) bekezdésére hangsúlyozta, hogy a vevőnek is pontosan rögzíteni kell az elővásárlási jog jogalapját, valamint pontosan meg kell jelölni a jogszabályban meghatározott elővásárlási jog sorrend szerinti ranghelyét. Állította, hogy a szerződés 26. pontja ennek a követelménynek nem felel meg. Kiemelte továbbá, hogy a helyben lakónak minősülő földműves elővásárlási jogosultságot a Földforgalmi törvény 18. § (1) bekezdés d) pontja tartalmazza, amennyiben a felperes helyben lakó földművesként kívánja megvásárolni

az ingatlant, akkor erre a törvényhelyre kellett volna hivatkoznia. Álláspontja szerint a tévesen megjelölt ranghely alkalmas lehet az elővásárlásra jogosultak megtévesztésére, egy alaptalanul megjelölt elővásárlásra jogosulti pozíció távol tarthatja az arra jogosultakat az elővásárlási joguk gyakorlásától, ezért a szerződés jóváhagyását a Földforgalmi törvény 23. § (1) bekezdés c) pontjának cc) alpontjára alapítva megtagadta.

[5] Az alperesi határozat jogszerűségének vizsgálatára irányuló felperesi keresetet az elsőfokú bíróság – a határozatban foglalt érvelés elfogadása mellett – elutasította. A felperes fellebbezése alapján eljáró Fővárosi Törvényszék (továbbiakban: Törvényszék) az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, az alperes 2018. szeptember 18. napján kelt 572.838/3/2018. számú határozatát megsemmisítette és az alperest új határozat hozatalára kötelezte. A másodfokú bíróság – többek között – megállapította, hogy a perben a felek nem vitatták, hogy a felperes az adásvételi szerződésben az elővásárlási jogosultság jogalapját nem a Földforgalmi törvényben meghatározott rangsornak megfelelően jelölte meg, ezen tévedés jogkövetkezményének levonása tekintetében azonban a felek jogi álláspontja alapvetően eltért. A Törvényszék – többek között – hivatkozott a Kúria Kfv.III.37.673/2016/4. számú határozatában foglalt azon jogi álláspontra, amely szerint a Földforgalmi törvény 23. § (1) bekezdésére figyelemmel a vevő vonatkozásában csak az *a)* és a *b)* pontok alapján van helye a szerződés jóváhagyása megtagadásának, míg a *c)* pontban foglalt rendelkezések kizárólag az elfogadó jognyilatkozatot benyújtó elővásárlásra jogosultakra alkalmazandók, ezért az alperes határozatát törvénytörésnek találta.

[6] A Törvényszék döntésével szemben az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet. Az alperes szintén kúriai gyakorlatra, a Kúria Kfv.III.37.681/2016/10. számú határozatára hivatkozott. E kúriai döntés szerint a Földforgalmi törvény szankcionálja az elfogadó nyilatkozatot benyújtó személyt, és a megtagadás jogkövetkezményét írja elő, ha az elővásárlási jog nem a megjelölt törvényen, vagy a törvényben meghatározott sorrend szerinti ranghelyen alapul. Nem történhet ez másként a szerződés szerinti vevő esetében sem, az ő szerződéses jognyilatkozata értékelésekor. Az alperes kiemelte a Kfv.III.37.681/2016/10. számú határozatból, hogy amennyiben a szerződés szerinti vevő elővásárlási ranghelyre vonatkozó nyilatkozata nem helyes, úgy nem lehet a szerződést az ő vonatkozásában jóváhagyni. A törvény ily módon szankcionálja a ranghely téves meghatározását. A fenti határozat elvi lényege szerint a mezőgazdasági szakigazgatási szervnek az elővásárlási jogosultság fennállását azonos szempontok alapján kell vizsgálnia, a szerződés szerinti vevő és az elfogadó jognyilatkozatot benyújtó személyek vonatkozásában is.

III.

[7] Az ítélkező tanács a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján indítványozta jogegységi eljárás lefolytatását abban a kérdésben, hogy vizsgálhatja-e a mezőgazdasági igazgatási szerv a szerződés szerinti vevő elővásárlási jogra történő hivatkozásának helyességét – abban az esetben is, ha szerződés kifüggesztésének időtartama alatt elfogadó nyilatkozat nem érkezett, azaz más elővásárlásra jogosult nincs – a Földforgalmi törvény 2019. január 11. napját megelőzően hatályos és jelen ügyben alkalmazandó 23. § (1) bekezdés c) pont cc) alpontja alapján, ha a szerződés szerinti vevő az adásvételi szerződésben elővásárlási jogára vonatkozó olyan nyilatkozatot tesz, amelyből nem állapítható meg az elővásárlási jogosultság jogalapja, vagy az, hogy az elővásárlási jog mely törvényen alapul, illetve az elővásárlási jog nem a megjelölt törvényen, vagy a törvényben meghatározott sorrend szerinti ranghelyen alapul, vagy amelyből nem lehet megállapítani, hogy milyen ranghelyen kíván élni elővásárlási jogával.

[8] Egyúttal az ítélkező tanács – kifejtett álláspontjának elfogadása mellett – kérte annak engedélyezését, hogy a Kúria Kfv.III.37.673/2016/4. számú határozatától eltérjen.

IV.

[9] A Földforgalmi törvény jelen ügyben alkalmazandó – 2019. január 11. napját megelőzően – hatályos rendelkezései:

18. § (1) A föld eladása esetén az alábbi sorrendben elővásárlási jog illeti meg:

a) az államot a Nemzeti Földalapról szóló törvényben meghatározott földbirtok-politikai irányelvek érvényesítése céljából, valamint közfoglalkoztatás, illetve más közérdekű cél megvalósítása érdekében;

b) a földet használó olyan földművest,

ba) aki helyben lakó szomszédnak minősül,

bb) aki helyben lakónak minősül, vagy

bc) akinek a lakóhelye vagy a mezőgazdasági üzemközpontja legalább 3 éve azon a településen van, amelynek közigazgatási határa az adás-vétel tárgyát képező föld fekvése szerinti település közigazgatási határától közúton vagy közforgalom elől el nem zárt magánúton legfeljebb 20 km távolságra van;

c) az olyan földművest, aki helyben lakó szomszédnak minősül;

d) az olyan földművest, aki helyben lakónak minősül;

e) az olyan földművest, akinek a lakóhelye vagy a mezőgazdasági üzemközpontja legalább 3 éve azon a településen van, amelynek közigazgatási határa az adás-vétel tárgyát képező föld fekvése szerinti település közigazgatási határától közúton vagy közforgalom elől el nem zárt magánúton legfeljebb 20 km távolságra van.

(2) Az (1) bekezdés *c)*-*e)* pontjában meghatározott földművest – az elővásárlásra jogosultak sorrendjében – megelőzi

a) a szántó, rét, legelő (gyep), vagy fásított terület művelési ágban nyilvántartott föld eladása esetén az a földműves, aki a föld fekvése szerinti településen az elővásárlási joga gyakorlását megelőzően legalább 1 éve állattartó telepet üzemeltet, és a tulajdonszerzésének a célja az állattartáshoz szükséges takarmány-előállítás biztosítása;

b) a szántó, kert, szőlő, gyümölcsös művelési ágban nyilvántartott föld eladása esetén az a földműves, aki számára a tulajdonszerzés célja földrajzi árujelzéssel, továbbá eredetmegjelöléssel ellátott termék előállítása és feldolgozása, vagy ökológiai gazdálkodás folytatása.

(3) A közös tulajdonban álló föld esetében a tulajdonostárs tulajdoni hányadának harmadik személy javára történő eladása esetében az (1) bekezdés *b)*-*e)* pontjában, valamint a (2)

bekezdésben meghatározott földműveseket - az elővásárlásra jogosultak sorrendjében - megelőzi a földműves tulajdonostárs.

21. § (5) Az elfogadó jognyilatkozatot legalább teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni. Az elfogadó jognyilatkozatban meg kell jelölni az elővásárlási jogosultság jogalapját, továbbá ha az elővásárlási jog törvényen alapul, akkor azt is, hogy az elővásárlásra jogosult mely törvényen és az ott meghatározott sorrend melyik ranghelyén gyakorolja az elővásárlási jogát. Az elfogadó jognyilatkozatnak tartalmaznia kell a 13-15. §-ban foglalt esetekben az ott előírt nyilatkozatokat is, ennek hiányában azokat a 13-15. §-ban előírt alakszerűségi előírásoknak megfelelően a jognyilatkozathoz csatolni kell. Az elfogadó jognyilatkozathoz – az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározottak szerint – csatolni kell az elővásárlási jogosultságot bizonyító okiratokat is.

(9) A (3)-(7) bekezdésben foglaltak megsértése esetén az elővásárlási jognyilatkozatot olyannak kell tekinteni, mintha az elővásárlási jogát az arra jogosult nem gyakorolta volna.

23. § (1) A mezőgazdasági igazgatási szerv a részére jóváhagyás céljából megküldött okiratok közül az adás-vételi szerződést és az elfogadó jognyilatkozatokat először – kizárólag azok tartalma és alaki kellékei alapján – az érvényességi és hatályosulási feltételeknek való megfelelés szempontjából vizsgálja meg, illetve ellenőrzi. A mezőgazdasági igazgatási szerv az okiratok beérkezésétől számított 15 napon belül döntést hoz az adás-vételi szerződés jóváhagyásának a megtagadásáról, ha megállapítja, hogy

c) pont cc) alpont

- az elővásárlásra jogosulttól származik, de nem állapítható meg belőle az elővásárlási jogosultság jogalapja, vagy az, hogy az elővásárlási jog mely törvényen alapul, illetve az elővásárlási jog nem a megjelölt törvényen, vagy a törvényben meghatározott sorrend szerinti ranghelyen alapul.

24. § (2) A helyi földbizottság az adás-vételi szerződést a köztudomású tények és legjobb ismeretei alapján, különösen a következő szempontok szerint értékeli:

a) az adás-vételi szerződés alkalmas-e a tulajdonszerzési korlátozás megkerülésére;

b) megállapítható-e, hogy a felek már e törvény hatálybalépése előtt megállapodtak a tulajdonjog átruházásában, de az adás-vételi szerződést csak a jelen eljárás keretében léptetnék egyikük nyilatkozatával, illetve harmadik személy jognyilatkozatának megtételével hatályba;

c) az adás-vételi szerződés jóváhagyása esetén az adás-vételi szerződés szerinti vevő, illetve a jegyzék szerinti, az első helyen álló elővásárlásra jogosult, vagy ha több elővásárlásra jogosult áll az első helyen, akkor valamennyi első helyen álló elővásárlásra jogosult

ca) alkalmas-e az adás-vételi szerződés és a 13. §-ban, illetve a 15. §-ban meghatározott kötelezettségvállalások teljesítésére,

cb) elnyer-e olyan jogi helyzetet, amelynek révén a jövőben az elővásárlási jogát visszaélészerűen gyakorolhatja, vagy

cc) indokolható gazdasági szükséglet nélkül, felhalmozási célból szerezne meg a föld tulajdonjogát;

d) az ellenérték a föld forgalmi értékével arányban áll-e, s ha nem, az aránytalansággal a vevő elővásárlásra jogosultat tartott távol az elővásárlási jogának gyakorlásától.

25. § (1) A helyi földbizottság a 24. § (2) bekezdése szerinti értékelést köteles azonos szempontok szerint, a jegyzékben szereplő összes elővásárlásra jogosult, és az adás-vételi szerződés szerinti vevő vonatkozásában elvégezni.

28. § A mezőgazdasági igazgatási szervre is irányadó a 25. § (1) bekezdésében foglalt előírás.

Fétv. 13. § (3) Az adás-vételi szerződésben rögzíteni kell azt is, hogy a vevő elővásárlásra jogosult-e. E jogosultság fennállása esetén meg kell jelölni a szerződésben azt is, hogy a jogosultság mely törvényen, és az ott meghatározott sorrend mely ranghelyén áll fenn. A szerződésen alapuló elővásárlási jog esetén ennek tényét kell rögzíteni az adás-vételi szerződésben.

V.

[10] A Kúria ítélező tanácsának álláspontja szerint (ellentétesen a Kfv.III.37.673/2016/4. számú határozatban foglaltakkal) a Földforgalmi tv. 28. §-a – és az azon keresztül érvényesülő 25. §-a – alapján a mezőgazdasági igazgatási szervnek a vizsgálatot azonos szempontok alapján kell elvégeznie, a szerződés szerinti vevő és az elfogadó nyilatkozatot benyújtó személyek vonatkozásában is, így azonos szempontok alapján kell őket értékelni. A Földforgalmi törvényben az elővásárlási jog intézménye a törvénybe foglalt birtokpolitikai preferenciák érvényre jutását szolgálja. Az elővásárlási nyilatkozatnak tehát attól függetlenül, hogy azt a vevő vagy más elővásárlásra jogosult teszi meg, pontosnak és egyértelműnek kell lennie, a vevő esetében a Fétv. 13. § (3) bekezdése szerint tartalmaznia kell a jogalap pontos jogszabályhelyre utalással történő megjelölését.

[11] A Földforgalmi törvénynek a Kfv.III.37.673/2016/4. számú határozatban foglaltak szerinti értelmezése esetében amennyiben a vevő nem megfelelően jelöli meg az elővásárlási jogának jogalapját, vagy egyébként pontatlan nyilatkozatot tesz, úgy ahhoz nem fűződne a megtagadás jogkövetkezménye, míg az elővásárlásra jogosult esetében a Földforgalmi törvény szankcionálja az elfogadó nyilatkozatot benyújtó személyt, és erre az esetre a megtagadás jogkövetkezményét írja elő. Ebből következően a szerző fél nyilatkozati hibájának a jogkövetkezménye attól függene, hogy a szerződésbe vevőként, vagy elővásárlásra jogosultként lépne be, mely indokolatlan megkülönböztetés sem a Földforgalmi törvény szabályaiból, céljaiból, sem egyéb jogszabályból nem vezethető le.

[12] A Kúria ítélező tanácsa utal arra, hogy a kifejtett álláspontjától való eltérés azzal a következménnyel járhat, hogy a vevő által megjelölt elővásárlási jog annak valóság tartalmától függetlenül a megjelölttől gyengébb elővásárlási joggal rendelkező elővásárlásra jogosultakat távol tarthat az elővásárlási nyilatkozatuk megtételétől, ami visszaélészerű és a Földforgalmi törvény céljaival ellentétes – vevői – joggyakorlást tenne lehetővé.

VI.

[13] A Legfőbb Ügyész véleményében idézte a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontját, hivatkozott a 2019. évi CXXVII. törvény indoklására, a Velencei Bizottság CDL-AD(2010)004 alapjelentésére, ennek keretében arra, hogy az egyedi ügyekben hozott döntésekkel elért jogegységesítő hatás a preferált, ugyanakkor a jogegységi panasz intézményének bevezetése megszünteti az egymással ellentétes eseti döntések közötti ellentmondás feloldását korábban célzó elvi határozat, elvi döntés kiadásának lehetőségét, módosítja a jogegységi eljárásra vonatkozó szabályokat. Álláspontja szerint az indítvány szerinti esetre – amikor két ellentétes döntés is közzétételre került – nincs iránymutatás a hatályos szabályokban. Ezért felvetette, hogy elsődlegesen abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy lehet-e a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontjára utalással jogegységi eljárást indítványozni, ha az ítélkező tanács ugyan el akar térni egy közzétett döntéstől, de van olyan közzétett döntés, amelyet azonban követni tud. Utalt rá, hogy az indítvány is hivatkozik a kialakult ellentétes gyakorlatra, azonban mégsem a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontján alapul a jogegységi eljárás, s ilyen okból az ítélkező tanács elnöke nem is jogosult az indítványt előterjeszteni. Véggkövetkeztetése szerint a Bszi. 40. § (3) bekezdése alapján a jogegységi határozat meghozatala mellőzésének van helye.

[14] Az érdemi állásfoglalás körében – a releváns jogszabályi rendelkezések felsorakoztatása után – kifejtette, hogy a Földforgalmi tv. szerinti jóváhagyási eljárás több szakaszra bontható, amelynek során kétszer – a 23. § (1) bekezdés és a 27. § (1) bekezdése alapján – is értékelésre kerül a szerződés és az elővásárlásra jogosult elfogadó nyilatkozata. A Földforgalmi tv. 23. §-a szerinti vizsgálat az okirat tartalmi és alaki kellékei alapján, az érvényességi és hatályosulási feltételeknek való megfelelésre irányul. Álláspontja szerint a 23. § (1) bekezdése kifejezetten és direkt módon az elfogadó nyilatkozatra vonatkozó vizsgálatot írja elő. A Fétv. 13. § (3) bekezdése alapján a szerződésbe foglalt elővásárlási ranghely megjelölés véleménye szerint a Földforgalmi tv. 23. § (1) bekezdése alapján nem vizsgálható, különösen, hogy a vevő a saját szerződése tekintetében értelemszerűen nem tehet elfogadó nyilatkozatot, saját szerződése vonatkozásában elővásárlási jogosultsága kizárt. Álláspontja szerint az ellentétes jogértelmezés a Földforgalmi tv. 23. § (1) bekezdés c) pont cc) alpont kiterjesztő értelmezését jelentené, még a Földforgalmi tv. 25. § és 28. §-a alapján és analógia útján alkalmazott „azonos szempontú értékelés” elvének követése mellett is. Az azonos szempontú értékelést jelen ügyben kizártnak tekintette, egyrészt, mert a vevő nem tesz és nem is tehet elfogadó nyilatkozatot, másrészt azért, mert a vizsgált esetben elfogadó nyilatkozatot tevő személy hiányában kizárólag egy kontraktus, a szerződés értelmezésére kerülhet sor. Érvéle szerint a Földforgalmi tv. 21. § (9) bekezdés és 23. § (1) bekezdés c) pontja csak az elfogadó nyilatkozat hibájához fűz jogkövetkezményt, az adásvételi szerződéshez nem. Sem a Földforgalmi tv., sem a Fétv. szerint nem vezet önmagában érvénytelenségre az elővásárlási jogcím téves megjelölése, mert ennek jogkövetkezményeit az elővásárlásra jogosultak rangsorának felállításánál kell a hatóságnak figyelembe venni. Jelen ügyben nincs elfogadó nyilatkozatot tevő személy, magának a szerződéses nyilatkozatnak nincs relevanciája, a szerződés érvényes létrejöttének nem kelléke a hibátlan elővásárlási ranghely megjelölése. Az elővásárlási ranghelyre vonatkozó nyilatkozat elfogadó nyilatkozatként történő értékelése és erre vonatkozó szempontok szerinti vizsgálata kizárt. A tévesen megjelölés elővásárlási jogcím megjelölésének több elővásárlásra jogosult esetén az a következménye, hogy úgy kell tekinteni, mintha a vevő az elővásárlási jogával kapcsolatban nem tett volna nyilatkozatot, vagyis figyelmen kívül kell hagyni. A téves, hibás nyilatkozatnak nincs jelentősége, ha elfogadó nyilatkozat nem érkezik.

[15] Összefoglalva a felvetett jogkérdésre az volt a válasza, hogy a Földforgalmi tv. 2019. január 11. napját megelőzően hatályos 23. § (1) bekezdés c) pontja alapján a mezőgazdasági igazgatási szerv a szerződés szerinti vevő elővásárlási jogra történő hivatkozásának helyességét

nem vizsgálhatja abban az esetben, ha a szerződés kifüggesztésének időtartama alatt elfogadó nyilatkozat nem érkezett, azaz más elővásárlásra jogosult nincs.

VII.

[16] A Jogegységi Tanács elsődlegesen azt vizsgálta, hogy a jelen ügyben fennállnak-e a jogegységi eljárás kezdeményezésének és lefolytatásának feltételei, mivel a Legfőbb Ügyész a Bszi. 40. § (3) bekezdése alapján a jogegységi határozat meghozatalának mellőzésére tett indítványt.

[17] A Bszi. 40. § (3) bekezdése alapján a jogegységi tanács az indítványnak nem ad helyt és a jogegységi határozat meghozatalát mellőzi, ha jogegységi határozat meghozatala nem szükséges.

[18] A Jogegységi Tanács álláspontja szerint a jogegységi határozat meghozatalának mellőzésére nincs lehetőség, az indítványról érdemben kell dönten.

[19] A jogegységi indítvány a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontja szerinti feltételnek a Kfv.IV. ítélező tanács indítványa megfelel, mert van a Kúriának egy olyan közzétett határozata, amelytől az ítélező tanács el kíván térni. E feltételt nem rontja le és nem teszi semmissé az a tény, hogy van olyan közzétett kúriai határozat is, amelyet az adott ítélező tanács követni tud. Nem zárja ki a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontja szerinti kezdeményezés lehetőségét az, hogy a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja alapján is helye lehetne jelen ügyben a jogegységi eljárásnak - ebben az esetben más személy lenne jogosult az indítvány előterjesztésére –, hiszen mindegyik jogegységi eljárásnak az az alapvető célja, hogy az egységes ítélezési gyakorlatot megteremtse.

[20] Az indítványozással kapcsolatos álláspont kialakításánál azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a Bszi. módosításával egy új és erős eszköz került bevezetésre a jogegység biztosítása érdekében. Ha az ítélező tanács nem követi a közzétett kúriai döntést és eredményesen nem is kezdeményez jogegységi eljárást a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján, akkor megteremt a jogegységi panasz feltételét.

[21] Előjáróban rögzíti a Jogegységi Tanács, hogy az ítélező tanács az ügyében alkalmazandó 2019. január 11. napja előtt hatályos rendelkezések értelmezését kérte, de a Földforgalmi tv. 23. § (1) bekezdését 2020. július 1. napjával módosította a termelőszövetkezeti földhasználati jog alatt álló földrészek tulajdonjogának rendezéséről és egyes földügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi XL. törvény 86. § (1) bekezdése, emiatt a megadott jogértelmezés a 2020. július 1. napja előtt hatályos rendelkezésekre vonatkozik.

[22] A Jogegységi Tanács a jogkérdés érdemi vizsgálata körében először áttekintette a szerződés szerinti vevőre és az elővásárlásra jogosult(ak) jogosultsági feltételeire és kötelezettségeire vonatkozó releváns törvényi előírásokat. Összességében az állapítható meg, hogy a vevő és az elővásárlásra jogosultak tekintetében – a jogalkotói célkitűzést követve – egyenlő elbánás érvényesül, mert lényegi tartalmukat tekintve azonos jogszabályi követelmények fogalmazódnak meg a jognyilatkozatok megtételével, tartalmával, formájával kapcsolatosan a Földforgalmi tv. 21. § (5) bekezdésében és a Fétv. 13. § (3) bekezdésében, így például mindegyiküknek azonos jogosultsági feltételeket (Földforgalmi tv. 13-15. §) kell teljesíteniük, s mindenkire érvényesek a földtulajdonnak és a birtokban tartható földnek a megengedett mértékére vonatkozó előírások (Földforgalmi tv. 16-17. §). Amennyiben fennáll,

mind a vevő, mind az elővásárlásra jogosult köteles az elővásárlási jogosultságáról nyilatkozni, mely nyilatkozattétel kapcsán is azonos követelményeket kell teljesíteni.

[23] A Fétv. 13. § (3) bekezdése értelmében a vevőnek az adás-vételi szerződésben rögzíteni kell azt is, hogy elővásárlásra jogosult-e. E jogosultság fennállása esetén pedig meg kell jelölni a szerződésben azt is, hogy a jogosultság mely törvényen, és az ott meghatározott sorrend mely ranghelyén áll fenn. A szerződésen alapuló elővásárlási jog esetén ennek tényét kell rögzíteni az adás-vételi szerződésben. E törvényi kötelezettség kapcsán fontos rámutatni, hogy a vevő szerződési nyilatkozata a Földforgalmi tv. 18. §-a szerinti ranghely kialakítás szempontjából releváns, az az elővásárlásra jogosultak közötti sorrendre hat ki.

[24] A szerződéses vevő nyilatkozatának a Fétv. 13. § (3) bekezdése szerint pontosnak és a valóságnak megfelelőnek kell lennie, mert tartalmaznia kell, hogy van-e, s ha igen, mely törvényi rendelkezés, mely ranghelyén alapuló elővásárlási joga, illetve ha szerződésen alapul az elővásárlási jog, akkor erre a tényre kell utalni. A Fétv. 13. § (3) bekezdése alapján elvárás, hogy az elővásárlási jogosultságot megalapozó jogszabályt és a ranghelyet meghatározó rendelkezését pontosan jelöljék meg, amely mellett az esetleges szöveges megjelölésnek e jogszabályi rendelkezés szerinti ranghelyet kell tükröznie, vele összhangban kell állnia. E vevői nyilatkozat alapján döntheti el a további elővásárlási jogosult, hogy rendelkezik-e erősebb jogcímmel vagy sem, azaz sikerrel tud-e élni az elővásárlási jogával.

[25] Az elővásárlásra jogosultnak a Földforgalmi tv. 21. § (5) bekezdése értelmében a teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt elfogadó jognyilatkozatban meg kell jelölnie az elővásárlási jogosultság jogalapját, továbbá ha az elővásárlási jog törvényen alapul, akkor azt is, hogy az elővásárlásra jogosult mely törvényen és az ott meghatározott sorrend melyik ranghelyén gyakorolja az elővásárlási jogát. Az elfogadó jognyilatkozathoz – az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározottak szerint – csatolni kell az elővásárlási jogosultságot bizonyító okiratokat is.

[26] A Földforgalmi tv. 21. § (5) bekezdés és a Fétv. 13. § (3) bekezdés rendelkezéseinek azonos követelménye abból ered, hogy a vevő a szerződésben, az elővásárlási jogosult az elfogadó nyilatkozatban ugyanarról a kérdésről, az elővásárlásra jogosultság jogalapjáról nyilatkozik, ez a nyilatkozatuk a Földforgalmi tv. 18. §-a szerinti, a jogalkotó által felállított birtokpolitikai preferenciákat tükröző rangsor kialakításánál bír jelentőséggel. A Földforgalmi tv. 18. §-a szerinti ranghelyek kiadnak egy törvényi sorrendet, amely azt mutatja, hogy a jogalkotó kit és milyen szempontok szerint támogat másokkal szemben a termőföldtulajdon megszerzésekor. Ezek a szabályok a vevő és az elővásárlásra jogosult(ak) közötti nyilvános, objektív feltételeken nyugvó versenyt biztosítják, átláthatóvá teszik a rendszert. Minden olyan esetben, amikor akár a vevő, akár az elővásárlásra jogosult nyilatkozatában a jogszabályhely pontatlanul, tévesen kerül megjelölése, vagy a jogszabályi és szöveges megjelölés között eltérés van, a nyilatkozat nem tekinthető egyértelműnek, nem alkalmas arra, hogy abból az elővásárlásra jogosultság jogalapja az átlátható szabályok szerint legyen megállapítható, ezáltal az objektív és helyes rangsor alakulhasson ki. Ezért ezeket az eseteket úgy kell tekinteni, mint amelyek nem felelnek meg a Földforgalmi tv. 21. § (5) bekezdés és a Fétv. 13. § (3) bekezdésében foglaltaknak.

[27] A Földforgalmi tv. 23. § (1) bekezdés c) pont cc) alpontjának a Kfv.III.37.673/2016/4. számú határozatban foglaltak szerinti értelmezése esetében amennyiben a vevő nem megfelelően jelöli meg az elővásárlási jogának jogalapját, vagy egyébként pontatlan nyilatkozatot tesz, úgy ahhoz nem fűződne a megtagadás jogkövetkezménye, míg az

elővásárlásra jogosult esetében a Földforgalmi törvény szankcionálja az elfogadó nyilatkozatot benyújtó személyt, és erre az esetre a megtagadás jogkövetkezményét írja elő. Ebből következően a szerző fél nyilatkozati hibájának a jogkövetkezménye attól függene, hogy a szerződésbe vevőként, vagy elővásárlásra jogosultként lépne be, mely indokolatlan megkülönböztetés sem a Földforgalmi törvény szabályaiból, céljaiból, sem egyéb jogszabályból nem vezethető le.

[28] Az elővásárlási ranghely téves, hibás megjelölése torzít a versenyhelyezeten, indokolatlanul változtat a sorrenden, hamis információkkal más(oka)t visszatartat attól, hogy egy adott szerződés vonatkozásában elfogadó nyilatkozatot tegyen(ek). Az ilyen vevői, elővásárlási jogosulti magatartás – önmagában – akadályozza a jogalkotói célok érvényesülését, nem szolgálja a nemzeti birtokpolitikai célkitűzéseket.

[29] Egyértelmű a szabályozási helyzet, amikor az elővásárlásra jogosult a Földforgalmi tv. 21. § (5) bekezdésében foglalt kötelezettségét megszegi, elővásárlási joga tekintetében tévesen, valótlanul nyilatkozik, mert ekkor a 21. § (9) bekezdése alapján úgy kell tekinteni, mintha ilyen nyilatkozatot nem tett volna. A kötelezettségekből fakadó azonos jogi helyzet és a jogalkotói cél sem engedheti, hogy a szerződéses vevő és az elővásárlásra jogosult hibás, téves jognyilatkozatának eltérőek legyenek a jogkövetkezményei. Megbontja a szereplők közötti egyensúlyt, ha a szerződéses vevő minden jogkövetkezmény nélkül tehet téves, vagy akár valótlan nyilatkozatot, vagy akár csalárd módon eljárva megtévesztheti az elővásárlási joggal rendelkezőket, őket a jogügylettől indokolatlanul távol tarthatja. Ezzel szemben az elővásárlásra jogosultnak a nyilatkozata semmissége következményével kell számolnia, amely egyúttal azt is jelenti, hogy nem tud a szerződéses vevő helyébe lépni, a jogügylet megkötésének lehetőségétől elesik.

[30] A Jogegységi Tanács ezért áttekintette, hogy van-e olyan jogszabályi rendelkezés, amely a 21. § (9) bekezdéséhez hasonló jogkövetkezményt tartalmaz a vevő esetében, illetve azt is, hogy a mezőgazdasági igazgatási szerv számára milyen jogi eszköz áll rendelkezésre, ha azt észleli, hogy a vevő ranghelyre vonatkozó nyilatkozata téves, hibás.

[31] A Földforgalmi tv. és a Fétv. sem tartalmaz a vevő vonatkozásában olyan törvényi vélelmet mint amelyet az elővásárlásra jogosult nyilatkozata kapcsán a 21. § (9) bekezdése rögzít.

[32] A Legfőbb Ügyész is utalt arra, hogy a Földforgalmi tv. szerinti jóváhagyási eljárás, amelynek keretében a szerződés és az elfogadó nyilatkozat vizsgálatára sor kerül, több szakaszra bontható. A Földforgalmi tv. 23. §-a és 27. §-a két külön szakaszban teszi lehetővé az adásvételi szerződés jóváhagyásának megtagadását. E rendelkezések közül egyedül a 23. § (1) bekezdése az, amely alapján meghozott jóváhagyást megtagadó döntés megfelelő szankciója lehet a vevői nyilatkozat hibájának.

[33] E rendelkezések mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a Földforgalmi tv. 28. §-a a mezőgazdasági igazgatási szervre is irányadónak tekinti a 25. § (1) bekezdésében foglalt előírást. Ez a jogszabályi hely a helyi földbizottságot kötelezi arra, hogy az adásvételi szerződést és az elfogadó nyilatkozatokat a vevő és az elővásárlási jogosultak tekintetében azonos szempontok szerint vizsgálja. Ez az „azonos szempontú értékelés” elve, amelynek tehát át kell hatnia az egész jóváhagyási eljárást, illetve annak részét képező földbizottsági véleményezést.

[34] A vevő elővásárlási ranghely megjelölésére vonatkozó téves, hibás nyilatkozata a Földforgalmi tv. külön rendelkezése folytán nem minősül semmisnek, ezért a Földforgalmi tv. 60. § (3) bekezdése szerinti jogkövetkezmény, az egész szerződés érvénytelensége sem állapítható meg.

[35] Megvizsgálva a mezőgazdasági igazgatási szerv eljárására vonatkozó szabályokat a Jogegységi Tanács álláspontja az, hogy kizárólag a 23. § (1) bekezdés c) pont cc) alpontja szerinti jóváhagyás megtagadása az egyetlen olyan hatósági eszköz, amellyel megfelelően szankcionálni lehet a szerződéses vevő Fétv. 13. § (3) bekezdését sértő nyilatkozatát, s ez az az intézkedés, amely képes fenntartani a vevő és az elővásárlásra jogosultak jogi helyzete közötti egyensúlyt.

[36] Mindezek miatt a Jogegységi Tanács – az ítélező tanács álláspontját elfogadva – a Kfv.III.37.681/2016/10. számú közzétett döntésben foglalt jogértelmezéssel értett egyet.

VIII.

[37] A Kúria Közigazgatási Jogegységi Tanácsa a jogegységi indítvány és a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján eljárva a rendelkező részben foglaltak szerint határozott a Bszi. 40. § (2) bekezdésének megfelelően.

[38] A Jogegységi Tanács a Bszi. 42. § (1) bekezdése alapján a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzé teszi. A jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.

Budapest, 2021. január 21.

Dr. Kalas Tibor s.k.
a jogegységi tanács elnöke
Dr. Figula Ildikó s.k.
bíró
Dr. Horváth Tamás s.k.
bíró
Dr. Kiss Árpád Lajos s.k.
bíró
Dr. Kovács András s.k.
bíró
Dr. Szilas Judit s.k.
bíró
Dr. Tóth Kincső s.k.
előadó bíró

3. Polgári jogegységi határozatok

1/2021. számú PJE határozat

Kúria

1/2021. Polgári jogegységi határozat az együttes aláírási jog átruházásáról

A Kúria összevont polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria G.VII. tanácsa indítványa alapján az együttes aláírási jog átruházásának értelmezése tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 47. § (2) bekezdése szerinti aláírási jog együttes átruházására vonatkozó rendelkezés nem irányadó, ha a 47. § (1) bekezdése szerinti együttes cégjegyzésre jogosultak a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 222. §-a alapján meghatalmazást adnak a hitelintézet képviselőjére a pénzügyi szolgáltatási tevékenység körében meghatározott szerződéstípusok tekintetében.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria G.VII. tanácsa Gfv.VII.30.020/2020/8-I. számon a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján – az indítvány szöveges tartalma és indokai szerint az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása céljából – jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat hozatalát indítványozta abban a kérdésben, hogy a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 47. § (2) bekezdése szerinti aláírási jog együttes átruházására vonatkozó rendelkezés irányadó-e akkor, ha a régi Hpt. 47. § (1) bekezdése szerinti együttes cégjegyzésre jogosultak a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 222. §-a szerinti meghatalmazást adnak a hitelintézet képviselőjére, adott szerződéstípusba tartozó szerződések körében.

Az indítványozó javaslata annak kimondására irányult, hogy a régi Hpt. 47. § (2) bekezdésében írtak nem irányadóak a meghatalmazott útján történő képviselőre.

Az indítványban kifejtett álláspont szerint a régi Hpt. hatálya alatt kötött ún. deviza hiteles ügyek körében a cégjegyzésre vonatkozó szabály megsértésére alapított kereset esetén a régi Hpt. 47. § (2) bekezdésének nem megfelelő eljárás nem alapozhatja meg a kölcsönszerződés semmisségét. A régi Hpt. rendelkezése szerint a hitelintézet nevében pénzügyi szolgáltatással kapcsolatos kötelezettségvállalásra jogosult két együttesen aláíró személy e jogát átruházhatja, akik nincsenek elzárva attól, hogy együttes aláírásukkal egy harmadik személynek adják meg az ügyleti képviselőre szóló meghatalmazást. Erre figyelemmel a megfelelő meghatalmazással rendelkező ügyleti képviselő egyedüli aláírása nem eredményezi a szerződés érvénytelenségét a régi Ptk. 217. § (1) bekezdése szerinti alaki szabály megsértése okán. Az indítvány szerint így foglalt állást a Kúria a Pfv.VII.21.707/2015/9. számú ítéletében. Az indítványozó álláspontja szerint meghatalmazás esetén nem érvényesül az a korlát, hogy csak két személy együttesen képviselheti a hitelintézetet.

Az indítványban megjelölt döntés mellett ezt a jogértelmezést követi a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett Gfv.VII.30.341/2014/5., a Pfv.V.20.323/2015/4. és a Gfv.VII.30.377/2016/6. számú ítélet is.

Ezzel szemben az indítványban megjelölt, a Kúria BHGY-ban közzétett Pfv.VI.20.968/2015/6. számú felülvizsgálati részítéletében (megjelent: BH2016. 83.) kifejtett jogi álláspont szerint a régi Hpt. 47. §-ában foglalt alaki követelmények megsértését jelenti az együttes aláírási jog egyetlen személyre történő átruházása, mert az aláírására nem a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően kerül sor. A hitelintézet részéről aláírásra jogosultak együttes meghatalmazása alapján, az egyszemélyben aláíró alkalmazott a régi Ptk. 221. § (1) bekezdése szerinti álképviselőként jár el. Amennyiben az álképviselő eljárását a hitelintézet utólag jóváhagyja, vagy ráutaló magatartással – tehát a hitelintézet részéről a kölcsön összegének szerződészerű folyósításával – vagy kifejezett írásbeli nyilatkozattal, úgy a régi Hpt. hatálya alatt folyósított hitelszerződés érvényesen létrejön. Ez a határozat követi a Kúria BHGY-ban közzétett Pfv.I. 21.272/2014/13. számú ítéletében kifejtett jogértelmezést, majd megerősíti a Pfv.I. 21.265/2017/8., a Pfv.I.20.557/2018/4. és a Pfv.I.21.572/2019/2. számú ítélet is.

II.

A legfőbb ügyész jogegységi indítványra tett nyilatkozatában úgy foglalt állást, hogy a régi Hpt. 47. § (2) bekezdése szerinti együttes aláírási jog átruházása nem a régi Ptk. szerinti képviselet ellátásának módját szabályozza, hanem az együttes aláírási jog belső szabályzatban rögzített eljárási rend szerinti együttes átruházására jogosít fel, a régi Ptk. meghatalmazás adására vonatkozó szabályainak alkalmazása nélkül. Ettől eltérő az az eset, amikor a cégjegyzésre együttes aláírási joggal rendelkezők a régi Ptk. 222. §-a szerinti ügyleti képviseletre adnak meghatalmazást, amelyre nem irányadó a régi Hpt. 47. § (2) bekezdése szerinti aláírási jog együttes jogként való átruházására vonatkozó korlátozás.

A képviselet módja a régi Ptk. 205. §-a szerinti szerződési akarattal, míg az érvénytelenséget eredményező alaki hiba a régi Ptk. 216. §-a szerinti szerződési akarat kifejezésre juttatásával kapcsolatos. A szerződési akarat a régi Ptk. 219. §-a értelmében más személy (képviselő) útján is kinyilvánítható. Képviselet nemcsak törvényen, hanem jogügyleten is alapulhat. A jogegységi indítvánnyal érintett esetekben a kölcsönszerződések megkötése során ez utóbbi, a jogügyleti képviselet állapítható meg: a két törvényes képviselő által adott írásbeli meghatalmazás képviseleti jogot biztosít az egyedüli meghatalmazott részére a kölcsönszerződés megkötésére.

III.

A Bszi. 32. § (1) bekezdése *b*) pontján alapuló jogegységi indítvány a jogegységi eljárással érintett ügy indokolására hat (hathat) ki, azonban az a régi Hpt. hatálya alatt kötött ún. deviza hiteles ügyek viszonylag nagy számát érintheti.

A régi Hpt. 47. § (1) bekezdésében írt pénzügyi szolgáltatási tevékenységgel kapcsolatos kötelezettségvállalást eredményező szerződésnek nemcsak a deviza alapú kölcsönszerződés minősül; ide tartozik a forintban, devizában illetőleg valutában végzett hitel és pénzkölcsön nyújtása, valamint a pénzügyi lízing is [rég. Hpt. 3. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pont].

IV.

A jogegységi tanács az indítványban meghatározott elvi kérdéssel kapcsolatban a következő szempontok vizsgálata alapján alakította ki az álláspontját:

1. A régi Hpt. megalkotására a pénzügyi intézményrendszer jelentős és sokrétű megváltozása miatt került sor. A régi Hpt. rendelkezéseire ezért az (is) jellemző, hogy követik a pénzügyi szektorra alkalmazott nemzetközi gyakorlatot, ezzel is elősegítve Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozását.

A pénzügyi intézetek nemzetközi szabályozása a vezető testületekre már a régi Hpt. hatályba lépése előtt is tartalmazta a „négy szem elve” elnevezésű alapelvet. Ez azt jelenti, hogy minden jelentős ügyben csak egy megfelelő kontroll (legalább két személy együttes aláírása) beiktatását követően születhet meg a döntés. Egy személyben senki nem jogosult jelentős döntéseket hozni, mert ez veszélyeztetné a hitelintézet prudens működését és csalásokra, illetve rossz döntésekre adna lehetőséget. Az uniós jogalkotásban ez az elv már a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról szóló 77/780/EGK tanácsi irányelvben megjelent, amelyet a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról szóló 2006/48/EK parlamenti és tanácsi irányelv – a hatályon kívül helyezésének időpontja azonos a régi Hpt. hatályon kívül helyezésével – 11. cikk (1) bekezdése meg is fogalmazott, kimondva, hogy az illetékes hatóságok csak akkor adják meg az engedélyt a hitelintézet számára, ha az intézmény üzleti tevékenységének tényleges irányítását legalább két személy végzi. A régi Hpt. 47. § (1)-(2) bekezdésébe ez az elv került beépítésre, amely a hitelintézetet – és nem az adósokat – védi annak kimondásával, hogy a hitelintézet irányítását legalább két személy végzi. A régi Hpt. 242. §-a és a 6. számú melléklet I.1. pontja utal is e vonatkozásban az irányelv jogharmonizációjára. Ez az elv most is érvényesül, a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2013/36/EU parlamenti és tanácsi irányelv – ezt a régi Hpt. hatályon kívül helyezése miatt már a 2013. évi CCXXXVII. törvény ültette át – 13. cikk (1) bekezdése is tartalmazza ezt a rendelkezést.

2. A régi Hpt. törvényjavaslatának 47. §-ához fűzött indokolása szerint „Hitelintézet esetében a cégjegyzési jognak különleges szerepe van, figyelembevéve a pénzügyi intézménynél kezelt idegen források magas állományát is. Ezért a Javaslattal meghatározza, hogy hitelintézet esetében a cégjegyzésre jogosultságot csak legalább két személy együttesen gyakorolhatja, és azok közül is legalább az egyiknek belső igazgatósági tagnak kell lennie, lehetőség van arra is, hogy az ügyvezetők gyakorolják a cégjegyzési jogot. A cégjegyzési jog belső szabályzat alapján átruházható, a hitelintézet ügyfelének – kérésére – a hitelintézetek nevében kötelezettséget vállalók aláírási jogosultságát tartalmazó belső szabályzatot be kell mutatni.”

A régi Hpt. miniszteri indokolása azt az értelmezést támasztja alá, hogy a régi Hpt. 47. § (1) bekezdése szerinti „korlátozás” objektív célja – a cégjegyzéssel kapcsolatos „többlet” követelmény – a hitelintézet védelmét szolgálja. A törvényes képviselési jogra vonatkozó „többletkövetelmény” nem zárja ki a régi Ptk. szerinti ügyleti képviselést, a jogalkotó „szubjektív” szándéka nem értelmezhető kiterjesztően. A régi Hpt. 47. § (2) bekezdése pedig a régi Hpt. 47. § (1) bekezdése szerinti együttes cégjegyzésre jogosult törvényes képviselők szervezeti képviselési jogának átruházására vonatkozik.

3. A jogegységi indítvánnyal érintett pénzügyi szolgáltatási tevékenységhez tartozó szerződések létrejöttének vizsgálatánál ezért abból kell kiindulni, hogy a régi Hpt. 47. § (1) és (2) bekezdése csupán arról rendelkezik, hogy a hitelintézet részéről ki, hogyan jogosult cégjegyzésre, illetve a hitelintézet nevében pénzügyi szolgáltatási tevékenységgel összefüggő kötelezettségvállalásra. Az együttes cégjegyzési jog a régi Hpt. 47. § (1) bekezdésében meghatározott cégformában működő hitelintézetekre irányadó anyagi jogi jogszabályoknak a

cégjegyzési joggal kapcsolatos rendelkezéseit szigorítja, meghatalmazással kapcsolatos rendelkezéseket azonban nem tartalmaz. Ezért a jogegységi tanács azt is vizsgálta, hogy ennek a „hiányosságnak” van-e, és ha igen, milyen jogkövetkezménye.

Az elvi kérdés kiindulópontja az a tény, hogy a cégjegyzési jog, a szervezeti, a törvényes és a meghatalmazotti képviselő szabályai az egyes cégformáknál eltérőek, más jogszabályok rendelkeznek erről, ezek a fogalmak nem azonosíthatóak egymással.

A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 5. alcíme is megkülönbözteti a képviselőt a cégjegyzéstől. A Ctv. 8. § (1) bekezdése 2014. március 14-ig a cég szervezeti képviselőtől és cégjegyzéséről rendelkezett, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) hatályba lépéséig a cég szervezeti képviselőre vonatkozó rendelkezéseknél az adott cégformára irányadó jogszabályra utalva. A Ctv. 8. § (1) bekezdése szerinti cégjegyzési jog a cég írásbeli képviselőre, a cég nevében történő aláírásra való jogosultság, amely nem zárja ki, hogy a céget meghatározott jogügyleteknél meghatalmazott képviselje. A meghatalmazott személye a cégjegyzékbe nem kerül, nem kerülhet bejegyzésre. A meghatalmazott képviselői jogosultságát a meghatalmazás igazolja az abban megjelölt módon és körben.

4. A régi Hpt. 47. § (1) bekezdésében meghatározott hitelintézetek nevében együttes cégjegyzésre jogosultak által adott meghatalmazásra a régi Ptk. szabályait kell alkalmazni a Ctv. 8. § (1) bekezdése és a régi Hpt. 8. § (2) bekezdésének utaló rendelkezései alapján. A részvénytársasági formában működő hitelintézetek esetén a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) 29. § (1) - (3) bekezdése és 243. §-a nem rendelkezik az ügyleti képviselőről. A Gt. 9. § (2) bekezdésének utaló rendelkezése miatt ezért a régi Ptk. szabályai irányadóak a részvénytársasági formában működő hitelintézet ügyleti képviselőre. A külföldi hitelintézet fióktelepére pedig a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeiről és kereskedelmi képviselőiről szóló 1997. évi CXXXII. törvény (a továbbiakban: Fkt.) 2. § *b*) pontja, 2012. október 28-tól az Fkt. 3. § (1a) bekezdése alapján alkalmazható a régi Ptk.

A régi Hpt. 47. § (1) bekezdésében írt cégformákra vonatkozó speciális anyagi jogi szabályozás „tartománya” is azt az értelmezést erősíti, hogy az aláírási jog együttes átruházására alkalmazható a régi Ptk. ügyleti képviselőre vonatkozó rendelkezése. A régi Hpt. ezt kizáró rendelkezése, a jogi szabályozás „hiánya” nem eredményezhet olyan kiterjesztő értelmezést, ami a régi Hpt. 47. § (1) bekezdésében említett hitelintézeteknél kizárja a meghatalmazás útján való képviselőt.

A régi Ptk. 219. §-a értelmében a szerződési akarat más személy (képviselő) útján is kinyilvánítható. Képviselő nemcsak törvényen, hanem jogügyleten is alapulhat. A jogegységi indítvánnyal érintett esetekben a kölcsönszerződések megkötése során ez utóbbi, a jogügyleti képviselő állapítható meg: a két törvényes képviselő által adott írásbeli meghatalmazás képviselői jogot biztosít az egyedüli meghatalmazott részére a kölcsönszerződés megkötésére.

A fenti szempontokat értékelve az a következtetés tehető, hogy bár a régi Hpt. rendelkezései hitelintézet esetén két személy együttes eljárásához kötik a 3. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pontja szerinti szerződés létrejöttét, ez azonban nemcsak akként valósulhat meg, hogy a hitelintézet részéről a cégjegyzékbe bejegyzett képviselői joggal rendelkező két személy vagy a belső szabályzat szerint együttes átruházott aláírási joggal rendelkező személyek írják alá a szerződést. A szerződés létrejöhet a fent írtakon túl úgy is, hogy a régi Ptk. 222. § (1) bekezdése

alapján az egyik együttes képviselőre jogosult a másik együttes képviselőre jogosultnak ad meghatalmazást, másrésztől azonban úgy is, hogy a két együttes képviselőre jogosult egy harmadik személynek ad meghatalmazást. Ez utóbbi esetben a hitelintézet által kötött szerződés egy személy aláírásával is érvényesen létrejön. Eljárása nem álképviselői eljárás, amelyre figyelemmel nincs szükség sem ráutaló magatartással, sem kifejezett nyilatkozattal történő utólagos jóváhagyásra.

V.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Alaptörvény 25. cikk (2) - (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. február 15.

Dr. Varga Zs. András s.k.
a jogegységi tanács elnöke
Dr. Dzsula Marianna s.k.
előadó bíró
Dr. Puskás Péter s.k.
bíró
Dr. Farkas Attila s.k.
bíró
Dr. Szabó Klára s.k.
bíró
Dr. Kocsis Ottilia s.k.
bíró
Dr. Vezekényi Ursula s.k.
bíró

2/2021. számú PJE határozat

KÚRIA

2/2021. Polgári jogegységi határozat

a biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén a zálogkötelezett jogainak a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 269. § (3) bekezdése alapján történő érvényesítéséről

A Kúria összevont polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria G.VII. számú tanácsának indítványa alapján a biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén a zálogkötelezett jogainak érvényesítése, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 269. § (3) bekezdésének értelmezése tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

Biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén azt, ha a zálogjog közvetlen megszerzőjének jogutódja a zálogjog megszerzésekor legalább arról tudott, hogy az önálló zálogjogot egy másik jogviszonyra tekintettel, annak biztosítékként alapították, úgy kell tekinteni, hogy az alapul szolgáló jogviszonyt ismerte.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria előtt Gfv.VII.30.435/2019. számon folyamatban levő perben az eljáró tanács a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta, mert el kíván térni a Kúria másik tanácsa által hozott Pfv.I.21.934/2016/5. és Pfv.VI.21.076/2019/5. számú határozatban foglaltaktól. Az indítványozó tanács az előtte folyamatban lévő eljárást a Bszi. 32. § (2) bekezdése értelmében a jogegységi eljárás befejezéséig felfüggesztette.

A Pfv.I.21.934/2016. számú ügyben a Kúria eljáró tanácsa úgy foglalt állást, hogy az önálló zálogjog nem járulékos jellegű, nem szükséges, hogy valamely alapügyletbe kapcsolódjon, az ilyen zálogkötelezettség nem járulékos mellékkötelezettség, hanem maga a főkötelezettség. Nincs akadálya annak, hogy az önálló zálogjogot biztosítékként kössék ki, azonban ebben az esetben sem járulékos jellegű, közömbös, hogy az önálló zálogjog alapítását a mögötte álló jogviszony biztosítására szánták-e. Az önálló zálogjog alapítása szempontjából ugyanis a személyes követelés fennállásának nincs jelentősége, mert akár létezik a személyes követelés, akár nem, az önálló zálogjog csak úgy alapítható, hogy az a zálogtárgyat a személyes kötelezettségre tekintet nélkül terhelje. Előfordulhat tehát, hogy a zálogkötelezettel szemben személyes követelés is érvényesíthető, vagy a zálogkötelezett valamely más személlyel szembeni személyes követelésre tekintettel vállalta a zálogkötelezettséget, mindennek azonban a zálogjog létre, jogi sorsára nem lehet kihatása, mert az önálló zálogjog a zálogtárgyat ettől a követeléstől függetlenül terheli. Mivel az önálló zálogjog nem kapcsolódik a személyes követeléshez, önmagában, a követeléstől függetlenül is átruházható. Az önálló zálogjog tehát önmagában is forgalomképes, tulajdonságai emiatt a váltóéhoz hasonlítanak. A zálogjog önállóságából eredően a zálogkötelezett az önálló zálogjog alapjául szolgáló jogviszonyból származó jogait és kifogásait kizárólag az önálló zálogjog közvetlen megszerzőjével (eredeti jogosultjával) szemben vagy annak olyan jogutódjával szemben érvényesítheti, aki az önálló zálogjogot ingyenesen szerezte vagy a szerzéskor az alapul szolgáló jogviszonyt ismerte. Ha az önálló zálogjog megszerzője a jogosultságát nem ingyenesen, hanem például refinanszírozás kapcsán szerezte, és az alapügylet megkötésében nem vett részt, az önálló zálogjog kötelezettje az önálló zálogjog mögött álló alapügylet létrejöttét, érvényességét nem vitathatja.

A Pfv.VI.21.076/2019. számú ügyben a Kúria eljáró tanácsa ugyancsak azt állapította meg, hogy az önálló zálogjog akkor sem járulékos jellegű mellékkötelezettség, ha kölcsönszerződés biztosítására alapították, jogi sorsa ugyanis nem függ a biztosított követelés sorsától. Ebből következik, hogy a zálogjog kötelezettje nem szabadulhat a kötelezettsége alól az önálló zálogjog mögött esetlegesen meghúzódó alapügylet (kölcsönszerződés) létrejöttének vagy érvényességének a vitatásával. Az önálló zálogjog akkor is érvényesíthető, ha a biztosított követelés létre sem jött, vagy érvénytelen, illetve már megszűnt, például az adós teljesítése folytán. Nem érinti az önálló zálogjog lényegadó sajátosságát, a biztosított ügylettől – annak esetleges létre nem jöttétől, érvénytelenségétől – való függetlenségét az rPtk. 269. § (3) bekezdésében szabályozott kifogásolási jog sem. Az önálló zálogjog alapításához vezető körülményeknek az rPtk, 269. § (3) bekezdése alapján engedett vizsgálata ugyanis csak azt

szolgálja, hogy az adóssal szemben ne történjen kétszeres igényérvényesítés, azaz az önálló zálogjog érvényesítése az alapítás biztosítéki céljával összhangban történjen.

Az indítványozó tanács álláspontja szerint az önálló zálogjog biztosítéki célú alapítása esetén az eredeti zálogjogosult (a zálogjog közvetlen megszerzője), valamint az rPtk. 269. § (3) bekezdés kifejezett rendelkezésének megfelelően az ott meghatározott személyek a zálogszerződésből eredő jogukat az alapügyletre tekintettel csak a biztosított követelés érvényesítése érdekében, annak erejéig, elszámolási kötelezettség mellett gyakorolhatják, velük szemben ugyanis a zálogkötelezett érvényesítheti az alapjogviszonyból eredő jogait és kifogásait, így hivatkozhat például az alapul szolgáló jogviszony létre nem jöttére vagy érvénytelenségére, illetőleg arra, hogy az alapügylet alapján fennálló követelés kisebb annál az összegnél, amelynek biztosítására az önálló zálogjogot alapították, illetve hogy az alapul szolgáló szerződés az önálló zálogjogból való kielégítési jog megnyílását – az önálló zálogjogot alapító szerződésben foglaltakhoz képest – további feltételekhez köti. Az önálló zálogjog közvetlen megszerzőjének jogutódjával szemben, ha az önálló zálogjogot a jogutód nem ingyenesen szerezte, ezek a jogok és kifogások az rPtk. 269. § (3) bekezdése értelmében akkor érvényesíthetők, ha legalább arról tudott, hogy az önálló zálogjogot egy másik jogviszonyra tekintettel, annak biztosítékául alapították.

II.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra adott nyilatkozatában úgy foglalt állást, hogy biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén a zálogkötelezett az rPtk. 269. § (3) bekezdésének helyes értelme szerint az önálló zálogjog közvetlen megszerzőjével, illetve annak olyan jogutódjával szemben, aki a szerzéskor legalább arról tudott, hogy az önálló zálogjogot egy másik jogviszonyra tekintettel, annak biztosítékaként alapították, érvényesítheti az alapul szolgáló jogviszonyból (jellemzően: kölcsönszerződésből) eredő jogait és kifogásait. A kifogások érvényesíthetőségéhez nem szükséges, hogy a jogutód az alapjogviszony részleteit is ténylegesen ismerje.

III.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdéssel kapcsolatban a következő.

Az rPtk. 269. §-ában szabályozott önálló zálogjog a törvényi meghatározás szerint olyan zálogjog, amely a zálogtárgyat személyes követelés nélkül terheli, amelynek esetében a zálogjogosult kizárólag a zálogtárgyból kereshet kielégítést. Az önálló zálogjog eszerint pusztán dologi adósság: a zálogjogosult a zálogszerződésben meghatározott összeg erejéig kereshet kielégítést a zálogtárgyból. Előfordulhat például, hogy az önálló zálogjogot ingyenesen (ajándékként) vagy valamely fennálló követelés megszüntetésével, annak teljesítéseként alapítják.

Az rPtk. 269. §-a ugyanakkor nem zárja ki az önálló zálogjog biztosítéki célú alkalmazását sem, sőt a gyakorlatban ténylegesen szinte kizárólag ilyen célból kerül sor önálló zálogjog alapítására. A jogalkotó maga is számításba vette, hogy a felek az önálló zálogjogot biztosítékként is kiköthetik, hiszen az rPtk. 269. § (3) bekezdése kifejezetten megengedi a zálogkötelezettnek, hogy az önálló zálogjog alapjául szolgáló jogviszonyból eredő jogait és kifogásait érvényesítse a zálogjogosulttal és annak egyes jogutódaival szemben. Ilyen, az önálló

zálogjog alapjául szolgáló jogviszony tipikusan az a kölcsönszerződés, amelyben a kölcsön folyósításának feltételeként írják elő a zálogjog alapítását.

Az önálló zálogjog biztosítéki célú alapítása fiduciárius ügylet: a zálogjogosult kielégítési jogát ebben az esetben a felek megállapodása korlátozza. Míg a járulékos zálogjog esetében a törvényi járulékoság intézménye teremti meg a kapcsolatot a zálogjog és a biztosított követelés között, addig a biztosítéki célú önálló zálogjog esetében a felek megállapodása kapcsolja össze a zálogjogot és a biztosított követelést. Az önálló zálogjog ilyenkor, tehát biztosítéki célú alapítás esetén sem járulékos kötelezettség, jogi sorsa nem függ a biztosított követelés jogi sorsától, az alapügylet érvénytelensége például nem teszi magát a zálogszerződést is érvénytelenné. A biztosítéki célból fakadó következmények azonban a felek jogviszonyának részévé válnak, a jogosult tehát a dologi jogosultságait csak a biztosítéki célból fakadó korlátokkal, a zálogjoggal biztosított követelés érvényesítése érdekében gyakorolhatja.

Mivel azonban a biztosítéki célú önálló zálogjog esetében nem a törvényi járulékoság, hanem a felek szerződése (tehát egy relatív hatályú, kötelmi megállapodás) kapcsolja össze a zálogjogot és a biztosított követelést, a zálogjogosult kielégítési jogának a biztosítéki célból fakadó korlátozása csak a zálogjog közvetlen megszerzőjével (az eredeti zálogjogosulttal), valamint az rPtk. 269. § (3) bekezdésének kifejezett rendelkezése alapján a zálogjog közvetlen megszerzőjének olyan jogutódjával szemben érvényesülhet, aki az önálló zálogjogot ingyenesen szerezte, vagy a szerzéskor az annak alapjául szolgáló jogviszonyt ismerte.

Az önálló zálogjog közvetlen megszerzőjének jogutódja esetében az rPtk. 269. § (3) bekezdésének helyes értelme szerint akkor állapítható meg, hogy ismerte az alapul szolgáló jogviszonyt, ha ténylegesen megismerte az alapjogviszony konkrét, az önálló zálogjog érvényesíthetőségére kiható tartalmát, vagy elvárható volt tőle, hogy ebben a körben az alapügyletet megismerje. Ha a jogutód tudott arról, hogy az önálló zálogjogot valamely más szerződés, például kölcsönszerződés biztosítékául alapították, tehát a zálogjog megszerzésekor legalább az alapul szolgáló jogviszony létéről tudomása volt, akkor – az rPtk. 4. § (4) bekezdésére figyelemmel – elvárható volt tőle, hogy tájékozódjon az alapügylet tartalmáról, annak az önálló zálogjog érvényesíthetőségét befolyásoló kikötéseiről. Az ilyen jogutódot ezért úgy kell tekinteni, hogy a szerzéskor az alapjogviszony ismeretében volt.

Az ezzel ellentétes álláspont elfogadása az rPtk. 269. § (3) bekezdését lényegében kiüresítené, hiszen a tipikus gyakorlat szerint az önálló zálogjog megszerzője (az önálló zálogjoggal biztosított kölcsön refinanszírozója) az önálló zálogjogot a kölcsön nyújtása és az önálló zálogjog alapítása után azonnal megszerzi, a kölcsönkövetelés engedményezésére azonban csak később vagy egyáltalán nem kerül sor. Az önálló zálogjog kötelezettjének tehát azt kellene bizonyítania, hogy a kölcsönt refinanszírozó hitelező a kölcsönszerződés feltételeit, konkrét rendelkezéseit már az önálló zálogjog megszerzésekor ismerte, annak ellenére, hogy a kölcsönkövetelés engedményezésére csak az önálló zálogjog megszerzését követően került sor. Ezt a bizonyítási kötelezettséget a zálogkötelezett kivételes esetektől eltekintve nem tudná teljesíteni, így a valóságban nem hivatkozhatna az rPtk. 269. § (3) bekezdése alapján az alapügylet alapján fennálló kifogásokra.

Az önálló zálogjog kötelezettje a kifejtettek értelmében az rPtk. 269. § (3) bekezdésében meghatározott jogosultakkal szemben az alapul szolgáló jogviszonyból eredő jogait és kifogásait is érvényesítheti, így arra is hivatkozhat, hogy az alapügylet létre sem jött vagy érvénytelen, illetőleg az alapjogviszony alapján fennálló követelés kisebb annál az összegnél, amelynek biztosítására az önálló zálogjogot alapították, illetve hogy az alapügylet az önálló

zálogjogból való kielégítési jog megnyílását – az önálló zálogjogot alapító szerződésben foglaltakhoz képest – további feltételekhez köti, és ezért nem vagy kisebb mértékben köteles a zálogtárggyal való helytállásra.

Ezeket a jogokat és kifogásokat a biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén a zálogkötelezett az említettek szerint az önálló zálogjog közvetlen megszerzőjén és annak az ingyenesen szerző jogutódján kívül azzal a jogutóddal szemben érvényesítheti, aki a szerzéskor ismerte az önálló zálogjog alapjául szolgáló jogviszonyt. Attól a jogutódtól, aki a zálogjog megszerzésekor legalább arról tudott, hogy az önálló zálogjogot egy másik jogviszonyra tekintettel, annak biztosítékaként alapították, a jogegységi tanács álláspontja szerint elvárható volt, hogy az alapügyletnek az önálló zálogjog érvényesíthetőségére kiható tartalmát megismerje, ezért az ilyen jogutódot úgy kell tekinteni, hogy az alapul szolgáló jogviszonyt ismerte.

Mindezek miatt a Kúria Pfv.I.21.934/2016/5. és Pfv.VI.21.076/2019/5. számú határozatai a továbbiakban nem hivatkozhatók kötelező erejű határozatként.

V.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. február 18.

Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k.
a jogegységi tanács elnöke
Dr. Farkas Attila s.k.
előadó bíró
Dr. Harter Mária s.k.
bíró
Dr. Orosz Árpád s.k.
bíró
Dr. Puskás Péter s.k.
bíró
Dr. Tibold Ágnes s.k.
bíró
Dr. Vezekényi Ursula s.k.
bíró

3/2021. számú PJE határozat

Kúria

3/2021. Polgári jogegységi határozat

a végrehajtási lap visszavonása, illetőleg a végrehajtási záradék törlése iránti kérelmet elutasító végzés elleni fellebbezés lehetőségéről

A Kúria összevont polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Fővárosi Ítéltábla elnökének indítványa alapján a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 212. § (1) és (2) bekezdése értelmezésének tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A végrehajtási lap visszavonására, illetőleg a végrehajtási záradék törlésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen van helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

I.

A Fővárosi Ítéltábla elnöke a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 33. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján – figyelemmel a Bszi. 32. § (1) bekezdés *a*) pontjában foglaltakra, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében – jogegységi eljárás lefolytatását és határozat hozatalát indítványozta abban a kérdésben, hogy a Vht. 212. § (1) és (2) bekezdései alapján van-e helye fellebbezésnek a végrehajtási lap visszavonására, illetőleg a végrehajtási záradék törlésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen.

Az indítvány szerint a Fővárosi Ítéltábla egyik tanácsa úgy foglalt állást, hogy az említett végzések ellen nincs helye fellebbezésnek, mert önmagában a Vht. 212. § (1) bekezdésének megfogalmazásából ez a következtetés nem vonható le. A Vht. 224. § (1) bekezdésének utolsó fordulata alapján irányadó, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 233. § (1) és (3) bekezdései az említett végzések ellen is biztosították a fellebbezést, azonban a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 365. § (2) bekezdés *b*) pontja szerint – eltérően a korábbi szabályozástól – az elsőfokú bíróság végzése ellen csak akkor van helye fellebbezésnek, ha azt a Pp. külön megengedi, ugyanakkor a Pp. nem tartalmaz a jelen eljárás tárgyát képező végzések elleni fellebbezés lehetőségére vonatkozó rendelkezést.

Mindezekkel szemben a Fővárosi Ítéltábla másik tanácsa a Vht. 212.§ (1) és (2) bekezdése alapján – figyelembe véve Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) 28. cikkét, az egyes bírósági eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (a továbbiakban: Bpnp.) 1. § (5) bekezdését, illetve az egyes közjegyzői eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény (Kjnp.) 1. § (1) bekezdését is – arra a következtetésre jutott, hogy az említett végzések ellen van helye fellebbezésnek.

Az indítványozó kitért arra is, hogy a Vht. 2019. január 1-től hatályos módosítása három jogintézmény tekintetében is beiktatott fellebbezési jogra vonatkozó rendelkezést, azonban nem érintette a jelen eljárás tárgyát képező kérdéskört, ami az indítványozóban további kétséget ébreszt a Vht. 212. § (1) és (2) bekezdésének értelmezésével kapcsolatban.

II.

A legfőbb ügyész nyilatkozatában – a Vht. jogorvoslatokat szabályozó rendszerére és a Pp. fellebbezhető végzésekre vonatkozó előírására figyelemmel – elsődlegesen jogalkotási feladatnak tartotta a vita rendezését; a fellebbezést megengedő kifejezett rendelkezés hiányából pedig azt a következtetést vonta le, hogy a jelenleg hatályos rendelkezések alapján az adott végzések ellen nincs helye fellebbezésnek.

III.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban megfogalmazott kérdéssel kapcsolatban a következő:

Mivel a Pp. rendelkezéseihez képest a Vht. különleges eljárási szabályokat tartalmaz, a végrehajtási eljárás során felmerülő eljárási kérdéseket elsődlegesen a Vht. rendelkezései alapján kell eldönteni. A Vht. 9. §-a megfogalmazásában: azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket a Vht. eltérően nem szabályoz, a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel a Pp. szabályait és a Bpnp.-nek a bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezéseit kell alkalmazni.

Ennek megfelelően a jogegységi tanács elsősorban azt vizsgálta, hogy az indítványban felvetett jogértelmezési kérdés a Vht. rendelkezései alapján megoldható-e.

A Vht. 212. § (1) bekezdésének megfelelően a végrehajtást elrendelő bíróság hivatalból, a végrehajtó bejelentésére vagy a felek kérelmére „elrendelheti” a végrehajtási lap visszavonását, illetve a végrehajtási záradék törlését. A rendelkezés szerint a végrehajtást elrendelő bíróság a visszavonás vagy törlés iránti kérelem megvizsgálása után határozhat úgy is, hogy a fél kérelmét elutasítja, mert álláspontja szerint nem állnak fenn a kérelem teljesítésének feltételei. Az (1) bekezdés nem korlátozza az elrendelő bíróság lehetőségeit: az (1) bekezdés kitér arra, hogy mikor (az eljárás során bármikor) és milyen módon (hivatalból észlelés, bejelentés vagy a fél kérelme alapján) kerül döntési pozícióba az elrendelő bíróság, de az „elrendelheti” szóhasználat kifejezi a döntés szabadságát, amely abban áll, hogy az elrendelő bíróság helyt adhat a fél kérelmének, de el is utasíthatja azt.

A Vht. 212. § (2) bekezdése – mely szerint a végzést kézbesíteni kell a feleknek, akik a végzés ellen fellebbezhetnek – nyilvánvalóan az (1) bekezdésre vonatkozik: az (1) bekezdés körében hozott végzések vonatkozásában biztosítja a feleknek a fellebbezés lehetőségét, anélkül azonban, hogy a (2) bekezdés a végzés típusára vagy tartalmára korlátozást tartalmazna. A Vht. 212. § (2) bekezdése nem azt írja elő, hogy a felek a visszavonást vagy a törlést „elrendelő” végzés ellen fellebbezhetnek, hanem az (1) bekezdés körében hozott végzés ellen, amely az előzőek szerint lehet a kérelmet elutasító is. Ebből következik, hogy a (2) bekezdés a kérelmet elutasító végzésekre is irányadó, azaz a (2) bekezdés alapján a felek végrehajtási lap visszavonására, illetőleg a végrehajtási záradék törlésére irányuló kérelmét elutasító végzések ellen is fellebbezésnek van helye.

A Vht. 212. § (1) és (2) bekezdésének értelmezésével összefüggésben hangsúlyozza a Kúria, hogy – az előzőek szerint – a végrehajtási nemperes eljárás során hozott végzésekre elsődlegesen a különleges eljárási szabályokat: a Vht. rendelkezéseit kell alkalmazni, ugyanakkor a Vht. nem tartalmaz a Pp. 365. § (2) bekezdés *b)* pontjával azonos követelményt: a Vht. nem írja elő általános jelleggel, hogy e végzések ellen kizárólag a törvény jogorvoslatot megengedő rendelkezése esetén van helye fellebbezésnek. Ha a jogalkotó szándéka arra irányult volna, hogy a felek kizárólag a kérelemnek helyt adó végzés ellen nyújthassanak be

fellebbezést, nem lett volna akadálya annak, hogy a Vht. 212. § (2) bekezdése kimondja: a felek az elutasító végzés ellen nem fellebbezhetnek.

A Vht. 2019. január 1-jei módosítása valóban nem érintette az indítványban felvetett kérdést, a kifejtettek szerint azonban az a Vht. jelenleg hatályos rendelkezései alapján is megválaszolható volt.

IV.

A jogegységi tanács az előbbi indokok alapján a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdései alapján – a bíróságok jogalkalmazása egységének az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdésében előírt biztosítása érdekében – a rendelkező részben foglaltak szerint határozott, és határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésének megfelelően a Magyar Közlönyben, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. március 1.

Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k.

a jogegységi tanács elnöke

Dr. Harter Mária s.k.

előadó bíró

Dr. Döme Attila s.k.

bíró

Dr. Kocsis Ottilia s.k.

bíró

Dr. Orosz Árpád s.k.

bíró

Dr. Szabó Klára s.k.

bíró

Dr. Varga Edit s.k.

bíró

4/2021. számú PJE határozat

KÚRIA

4/2021. Polgári jogegységi határozat

**a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések
felmondása jogszerűségének megítéléséről**

A Kúria összevont polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria P.I/B. számú tanácsának indítványa alapján a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítélése tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések részleges semmissége miatt szükséges elszámolási kötelezettséget előíró 2014. évi XL. törvény szerinti elszámolás nem zárja ki, hogy

a bíróság a polgári jog szabályai szerint utólag vizsgálja, hogy alapos volt-e a pénzügyi intézet részéről a szerződésnek az adós fizetési késedelmére alapított felmondása.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria előtt Pfv.I.20.322/2020. számon folyamatban levő felülvizsgálati eljárásban az eljáró tanács a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta, mert el kíván térni a Kúria másik tanácsa által hozott Gfv.VII.30.212/2019/6. számú határozatban foglaltaktól.

Az indítványozó – pontosított indítványában – annak az elvi jelentőségű kérdésnek a megválaszolását kérte a Kúria jogegységi tanácsától, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben (a továbbiakban: DH1 törvény) rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 törvény) szerinti elszámolás kihat-e, és ha igen, milyen módon hat ki a pénzügyi intézet korábbi, az adós fizetési hátraléka miatti felmondásának jogszerűségére.

Az indítványozó tanács az előtte folyamatban lévő eljárást a Bszi. 32. § (2) bekezdése értelmében a jogegységi eljárás befejezéséig felfüggesztette.

II.

A Gfv.VII.30.212/2019. számú ügyben a Kúria eljáró tanácsa úgy foglalt állást, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések részbeni semmisségét kimondó DH1 törvényhez kapcsolódó, a semmisség miatt szükséges elszámolási kötelezettséget tartalmazó DH2 törvény – a Magyar Nemzeti Banknak a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának különös szabályairól szóló 54/2014. (XII. 10.) rendeletével (a továbbiakban: MNB rendelet) együtt – csak a DH1 és a DH2 törvény által szabályozott körben hat ki a szerződéses jogok és kötelezettségek alakulására, az érintett polgári jogi jogviszonyok egészére nem hat ki. A tanács megítélése szerint a jogalkotó csupán a két érvénytelen rendelkezés miatti pénzügyi elszámolás kérdéseit rendezte, de nem zárta ki a fizetési késedelemre alapított felmondás jogszerűtlenségének utólagos, külön perben történő vizsgálatát. A tanács jogi álláspontja értelmében ezt a vizsgálatot a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) szabályai szerint kell – az érvénytelen kikötésekkel előírt fizetési kötelezettség figyelmen kívül hagyásával, a felmondást megelőzően a kölcsöntartozás törlesztéseként befizetett összegeknek az adós javára történő elszámolásával – elvégezni, ami adott esetben a törlesztési hátralék, a fizetési késedelem, tehát a szerződésszegés hiányának és emiatt a felmondás jogellenességének megállapítását eredményezheti.

Az indítványozó tanács álláspontja ezzel szemben az, hogy bár az Alkotmánybíróság 3019/2017. (II. 17.) AB számú határozata iránymutatásának megfelelően a devizaalapú kölcsönszerződések felmondásának jogszerűségét „a polgári jog egyéb, általános szabályai szerint kell megítélni”, a polgári jog szabályainak körében az általános szabályok mellett alkalmazni kell a devizahiteles szerződésekre irányadó speciális szabályokat, így különösen a DH1 és a DH2 törvényeket is.

Az indítványozó érvelése szerint a DH1 törvény semmisnek nyilvánította az árfolyamrés és az egyoldalú szerződésmódosítás alkalmazására vonatkozó szerződési kikötéseket, a DH2 törvény – elnevezésében, rendelkezésében és indokolásában is kifejezett – célja pedig a DH1 törvényben kinyilvánított részleges érvénytelenség jogkövetkezményeinek rendezése, a részleges érvénytelenség kiküszöbölése volt. A jogalkotó a DH2 törvény általános indokolása 6. pontjának utolsó mondatában fogalmazta meg a DH2 törvény célját, nevezetesen, hogy a DH2 törvény meghozatalával a DH1 törvény szerinti semmisség „jelenben történő korrekciójára” került sor.

A „jelenben történő korrekció” következményeként a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseket azok megkötésének időpontjától részben (a DH1 törvényben említett két tárgykörben) érvénytelennek kell tekinteni, ezt a részbeni érvénytelenséget azonban az indítványozó tanács álláspontja értelmében a DH2 törvény a jelenben, a DH2 törvényben részletezett elszámolással orvosolta. Ha viszont a DH2 törvény kiküszöbölte a szerződések részbeni érvénytelenségét, a szerződéseket a DH1 törvény szerinti két tárgykörben már nem lehet érvénytelennek tekinteni, és az orvoslást követően már nem lehet a részbeni érvénytelenségükre hivatkozni és a részbeni érvénytelenségre – az elszámolás iránti igényen kívül további – jogot alapítani. Ha tehát a kölcsönszerződés adója a DH2 törvénynek megfelelő elszámolást nem kifogásolta, az elszámolás alapján neki járó összeget átvette, a DH1 törvény szerinti semmisség „kiküszöbölődött”. Az adós ezért már nem hivatkozhat alappal arra, hogy az orvoslást megelőzően a szerződés részben érvénytelen volt.

Arra is hivatkozott az indítványozó, hogy a szerződés a megkötésétől kezdve részben érvénytelen volt, de az orvoslás miatt úgy kell tekinteni, mintha kezdettől nem állt volna fenn a részbeni érvénytelenség, hiszen a kompenzációját a „jelenben” megkapták a sérelmet szenvedett felek, következésképpen a pénzügyi korábbi, az adós fizetési hátraléka miatti felmondásának jogszerűsége nem vizsgálható.

Másodlagosan, arra az esetre, ha a jogegységi tanács álláspontja szerint a DH2 törvény szerinti elszámolás nem zárja ki a felmondás érdemi vizsgálatát, az indítványozó a Kúria Pfv.VI.22.506/2017/7. számú (BH 2019.132.) ítéletében kifejtett jogi érvek figyelembevételét kérte. E határozat szerint a DH1 törvény alapján a kölcsönszerződés egyoldalú szerződésmódosítást, valamint az árfolyamrés felszámítását lehetővé tévő rendelkezései érvénytelenek, ami azt eredményezi, hogy ezeket a rendelkezéseket a szerződés megkötésétől kezdődően érvénytelennek kell tekinteni, azokra jogot alapítani nem lehet. Ez az érvénytelenség általános jogkövetkezménye, a további jogkövetkezményeket azonban az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontja, valamint a semmisségi ok hivatalbóli észlelése kapcsán követendő eljárásról szóló 1/2005. (VI. 15.) PK vélemény indokolása szerint csak a fél erre irányuló kérelme alapján lehet levonni. Ha tehát az érvénytelen szerződés alapján teljesített valaki, az ebből eredő túlfizetés nem tekinthető utólag, automatikusan az adós havi fizetési kötelezettsége folyamatos, szerződés szerű teljesítésének. A polgári jog általános szabályai szerint ezt a túlfizetést csak akkor lehet az adós javára a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettsége teljesítéseként figyelembe venni, ha a túlfizetést a régi Ptk. 296. § (1) bekezdése szerinti nyilatkozattal a havi befizetésekbe beszámította.

III.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra adott nyilatkozatában úgy foglalt állást, hogy a régi Ptk., illetve a DH1 és DH2 törvény együttes értelmezéséből – az indítványozó érvei ellenében

– nem következik a fizetési késedelemre alapított felmondás jogszerűségével kapcsolatos utólagos vizsgálat kizártsága. A fogyasztói kölcsönszerződés felmondása érvényességének érdemi elbírálása a polgári jog szabályai alkalmazásával a bíróságok feladata.

A jogegységi indítvány pontosítását követően rögzítette azt is, hogy a kötelmi jogi jogviszonyokban a felmondás a szerződés nemteljesítésének következményeként a szerződéses követelést lejárttá teszi. A felmondási feltételek nem a DH1 törvény által módosított, a DH2 törvény alapján az elszámolás alapján rendezett szerződéses pontokhoz kötődően érvényesülnek. Következésképpen álláspontja szerint a szerződés felmondása a szerződéses kötelezettség nemteljesítésének következményeként meghatározott jogosultság, amely jogosultság gyakorlásának jogszerűsége a bíróság előtt vitatható.

Kifejtette, hogy a felmondás jogszerűsége körében azt kell vizsgálni, hogy az érvénytelen szerződési feltételeknek a DH1 és a DH2 törvények alkalmazásával történt kiküszöbölését követően, az elszámolás után, a felmondás időpontjára vetítetten kimutatható-e a felmondást megalapozó adósi tartozás, fennállt-e fizetési késedelme, törlesztési hátraléka, megvalósult-e az adós szerződésszegése.

Kitért arra is, hogy ezt az álláspontot alátámasztja az Alkotmánybíróság 3330/2020. (VIII. 5.) határozata is, amely szerint az Európai Unió Bírósága gyakorlata alapján a tisztességtelen feltételt úgy kell tekinteni, mintha létre sem jött volna. Erre figyelemmel az adós túlfizetése nem az elszámolás pillanatában keletkezik, hanem az első törlesztőrészlet megfizetése után folyamatosan fennáll és növekszik. Ebből következően egy vagy több törlesztőrészlet megfizetésének elmulasztása csak akkor minősülhet késedelemnek, ha a fogyasztó túlfizetésének mértéke nem éri el a meg nem fizetett törlesztőrészlet összegét. Ha a törvények által semmisnek kimondott kikötések alkalmazása nélkül a szerződéskötéstől a felmondás időpontjáig vizsgálandó időszakban a fogyasztó javára túlfizetés állapítható meg, a szerződés késedelmes teljesítés miatti felmondása nem tekinthető jogszerűnek. Az Alkotmánybíróság szerint ezzel az értelmezéssel biztosítható a 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésének érvényesülése.

Összességében álláspontja szerint a deviza alapú kölcsönszerződések részbeni érvénytelenségét kimondó és a semmisség miatt szükséges elszámolási kötelezettséget előíró törvények csak az általuk szabályozott körben hatnak ki a szerződéses jogok és kötelezettségek alakulására, a szerződésekkel összefüggő polgári jogviszonyok egészét nem érintik. Következésképpen az elszámolási törvények nem zárják ki a fizetési késedelemre alapított felmondás jogszerűtlenségének utólagos, a polgári jog szabályai szerinti vizsgálatát.

IV.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdéssel kapcsolatban a következő.

1. A DH1 törvény szabályozási célja – a törvény bevezető részéből kitűnően – az volt, hogy a hatálya alá tartozó, a fogyasztók széles körét érintő jogviszonyokban közvetlenül érvényre juttassa a Kúriának a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések egyes szerződéses rendelkezéseinek tisztességtelensége tárgyában meghozott 2/2014. PJE jogegységi határozatából származó követelményeket, és előkészítsen ezzel összefüggő további intézkedéseket. E szabályozási cél megvalósítása érdekében a DH1 törvény 3. § (1) bekezdése kimondta a törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések azon egyedileg meg nem

tárgyalt vagy általános szerződési feltételnek minősülő kikötéseinek semmisségét, amelyekben a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendelte (árfolyamrés). A törvény 3. § (2) bekezdése ezzel összefüggésben úgy rendelkezett, hogy az árfolyamrés alkalmazását lehetővé tevő, semmisségük folytán a szerződésből kihulló kikötések helyébe – a 3. § (3) bekezdésében meghatározott kivételekkel – mind a folyósítás, mind a törlesztés tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép. A DH1 törvény 4. § (1) bekezdése pedig – a 2/2014. PJE határozat rendelkező részének 2. pontjára, valamint az ahhoz fűzött indokolásra figyelemmel – megdönthető törvényi vélelmet állított fel a fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő, az egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő egyedileg meg nem tárgyalt vagy általános szerződési feltételek tisztességtelensége mellett. Ha a pénzügyi intézmény a DH1 törvény 8. § (1) bekezdése szerinti határidőben nem kezdeményezte a vélelem megdöntésére irányuló speciális polgári peres eljárás lefolytatását, vagy az erre irányuló keresetét a bíróság jogerősen elutasította vagy a pert megszüntette, a tisztességtelenség törvényi vélelme beállt, az érintett szerződéses kikötések tehát semmisnek minősültek. A tisztességtelen kikötésekhez érvénytelenségük folytán nem fűződhet a felek által célzott joghatás, a tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő, egyedileg meg nem tárgyalt vagy általános szerződési feltételeket ezért úgy kell tekinteni, mintha azok nem is váltak volna a szerződés részévé, a szerződés ezek nélkül kötötte – egyebekben változatlan tartalommal – a feleket.

2. A DH2 törvény a fogyasztói kölcsönszerződéseknek az árfolyamrés alkalmazását, illetve az egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő, a DH1 törvény ismertett szabályai értelmében semmis kikötéseivel kapcsolatban a semmisség folytán szükséges elszámolás kérdéseit szabályozta. A törvény 3. § (2) bekezdése, 4. § (1) bekezdése és 5. § (7) bekezdése alapján a pénzügyi intézménynek az elszámolás keretében az általa folyósított kölcsön, valamint a törlesztőrészek összegét – a DH1 törvény 3. § (1) és (2) bekezdésével összhangban – az ezek teljesítésének tényleges elszámolási napján érvényes, a Magyar Nemzeti Bank által közzétett hivatalos devizaárfolyam alapján át kellett számítania úgy, hogy az új törlesztőrészek megállapítása az elszámolás során – a DH1 törvény 4. § (1) és (2) bekezdésére figyelemmel – a tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség- és díjmelés nélküli szerződési tartalommal történjen meg. Az árfolyamrésre vonatkozó, a DH1 törvény 3. § (1) bekezdése szerint semmis kikötés alkalmazása esetén a semmis kikötés alapján folyósított és a DH2 törvény 3. § (2) bekezdés szerinti módon átszámított kölcsön, valamint a semmis kikötésnek megfelelően teljesített és a DH2 törvény 3. § (2) bekezdés szerinti módon átszámított törlesztőrészek közötti különbözet összegét a DH2 törvény 3. § (1) bekezdése értelmében árfolyamrésből származó túlfizetésként kellett elszámolni a fogyasztó javára. Ugyanilyen módon, az egyoldalú szerződésmódosításból származó túlfizetésként rendelte a fogyasztó javára elszámolni a DH2 törvény 4. § (1) bekezdése a DH1 törvény 4. § (1) és (2) bekezdése szerinti semmis kikötés alkalmazása esetén a semmis kikötés alapján teljesített és a kamat-, kamatfelár-, költség-, díjmelés figyelmen kívül hagyásával kiszámított törlesztőrészek közötti különbözet összegét is.

3. A DH2 törvény tehát az árfolyamrés alkalmazását és az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő tisztességtelen kikötésekkel kapcsolatos elszámolás keretében – a szabályozás lényegét tekintve – az érintett kölcsönszerződések részleges érvénytelensége folytán a törlesztőrészek megfelelő újraszámításáról és a semmis kikötések alapján teljesített befizetések elszámolásáról rendelkezett. A törvény – sem közvetve, célján keresztül, sem pedig a konkrét szabályozási tartalma révén – nem tér ki, nem rendezi a szerződő felek, így a hitelező

pénzügyi intézmény felmondási jogát, annak mikénti gyakorlását, nem rendelkezik az elszámolás eredményének a kölcsönszerződés korábbi felmondására vonatkozatható hatásáról. Sem a DH1, sem a DH2 törvény nem zárja ki a késedelemre alapított felmondás jogszerűségének utólagos, külön perben történő vizsgálatát és megállapítását. Nem tartalmazzák a felmondás jogszerűségének megítélésére kiható előírásokat a DH2 törvényhez kapcsolódóan megalkotott, az elszámolás módszertani kérdéseit, gyakorlati-technikai lebonyolítását szabályozó MNB rendeletek [a jogegységi indítvánnyal érintett határozatban hivatkozott, a fentiekben említett MNB rendelet, a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának általános szabályairól szóló 42/2014. (XI. 7.) MNB rendelet, a fogyasztói kölcsönszerződések érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámoláshoz, valamint a fogyasztói kölcsönszerződések módosulásához kapcsolódó fogyasztóvédelmi rendelkezésekről szóló 58/2014. (XII. 17.) MNB rendelet] sem.

A korábbiakban hivatkozott 54/2014. (XII. 10.) MNB rendelet 6. § (2) bekezdésével kapcsolatban az Alkotmánybíróság a 3019/2017. (II. 17.) AB számú határozatában kifejezetten megállapította alkotmányos követelményként, hogy e rendelkezés kizárólag a fogyasztói követelés összegének a pénzügyi elszámolási folyamat során történő meghatározására vonatkozik, a DH2 törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítélését nem érinti. A DH2 törvényben és a kapcsolódó MNB rendeletekben meghatározott elszámolási elvek és módszerek szerint elvégzett elszámolás tehát nem érinti a szerződés pénzügyi intézmény által közölt korábbi felmondásának jogszerűségét, ezért azt helyesen a polgári jog egyéb, általános szabályai alapján kell megítélni. Erre a következtetésre jutott az Alkotmánybíróság is az említett 3019/2017. (II. 17.) AB számú határozatában {Indokolás [42]-[43] bekezdés}.

A jogegységi tanács hangsúlyozza, a DH2 törvény szerinti elszámolás önmagában objektíve nem alkalmas a kölcsönszerződés felmondásához fűződő joghatások kiküszöbölésére. A felmondás alapvető joghatása ugyanis, hogy a szerződést megszünteti [rég. Ptk. 321. § (1) bekezdés], a hitelezőnek a kölcsönszerződésből eredő követelése pedig egyösszegben esedékessé válik [rég. Ptk. 319. § (2), bekezdés, 526. § (2) bekezdés]. Ezek a joghatások, ha a felmondás az adós számára sérelmes, a törlesztőrészletek újraszámításával, a tisztességtelen kikötések alapján teljesített befizetések jóváírásával nem háríthatók el.

Az adósnak a DH1 törvény hivatkozott rendelkezései alapján részlegesen érvénytelen fogyasztói kölcsönszerződés fizetési késedelem miatti felmondása jogellenességére történő hivatkozása nem értékelhető úgy, vagyis nem jelenti azt sem, hogy az adós a DH2 törvény szerinti elszámoláson túl a részleges érvénytelenség további jogkövetkezményét kívánná érvényesíteni, tehát a hitelezővel szemben kétszeresen kerülne sor a részleges érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására. A felmondás a magyar magánjogban nem tartozik az érvénytelenség (részleges érvénytelenség) jogkövetkezményei közé. A szerződésszegésre alapított felmondás jogszerűségét a szerződés érvényes rendelkezései és az irányadó jogszabályok alapján kell megítélni (ezt fejezi ki annak megállapítása, hogy a felmondás jogszerű, avagy jogellenes), nem pedig az érvénytelen szerződéses kikötések alapján.

4. A kifejtettekben következően nincs jogszabályi akadálya annak, hogy a fogyasztó a felmondás jogellenességének, a jogviszony fennállásának megállapítása iránt keresetet indítson. Ebben a perben érdemben vizsgálható, hogy a felmondásban megjelölt indok fennáll-e, és alkalmas volt-e arra, hogy a jogviszony megszüntetését megalapozza, a felmondás pedig mindezekre figyelemmel alapos volt-e.

A pénzügyi intézménnyel kötött kölcsönszerződés alapján a régi Ptk. 523. § (1) és (2) bekezdése szerint az adós főkötelezettsége a kölcsön visszafizetése és a kikötött kamat megfizetése (törlesztési kötelezettség). Ha az adós a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségét esedékességkor nem teljesíti, a régi Ptk. 298. § a) pontja értelmében késedelembe esik. A késedelem alapvető jogkövetkezménye, hogy a jogosult – függetlenül attól, hogy a kötelezett a késedelmét kimentette-e – követelheti a teljesítést, vagy ha ez többé nem áll érdekében, elállhat a szerződéstől, illetőleg – a szolgáltatás eredeti vagy utólagos irreverzibilitása esetén – felmondhatja azt [rég Ptk. 300. § (1) bekezdés]. Nincs szükség a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítására, ha a szerződést a felek megállapodásánál vagy a szolgáltatás felismerhető rendeltetésénél fogva meghatározott időpontban – és nem máskor – kellett volna teljesíteni, vagy ha a jogosult az utólagos teljesítésre megfelelő határidőt szabott, és az is eredménytelenül telt el [rég Ptk. 300. § (2) bekezdés].

A kölcsönszerződések esetében a régi Ptk. 525. § (1) és (2) bekezdése külön nevesíti a szerződés azonnali hatályú felmondását megalapozó körülményeket. Ezek közül a régi Ptk. 525. § (1) bekezdés e) pontja szerint alapot adhat a hitelező számára az azonnali hatályú felmondásra, ha az adós súlyos szerződésszegést követett el. Figyelemmel arra, hogy a kölcsöntartozás teljesítése az adós alapvető kötelezettsége, a fizetési késedelem minősülhet olyan súlyos szerződésszegésnek, ami adott esetben alapot adhat a kölcsönszerződés felmondására. A csupán kisebb összegű hátralék vagy a rövidebb időtartamú késedelem miatt azonban – az arányosság követelményére tekintettel – felmondásnak jellemzően nincs helye. A törlesztés előírt rendszerességétől való eltérés önmagában, súlyos jogkövetkezménnyel nem arányos mértékű lejárt tartozás hiányában ugyancsak nem alapozhatja meg a felmondást.

A kölcsönszerződés fizetési késedelemre alapított felmondása jogszerűségének megítélése során mindezek értelmében azt kell vizsgálni, hogy az adósnak keletkezett-e lejárt tartozása, tehát késedelembe esett-e, és a késedelem – a mértékére, illetve a hátralék összegére figyelemmel – olyan érdeksérelmet okozott-e a hitelezőnek, olyan súlyos szerződésszegésnek tekinthető-e, amely megalapozhatja a szerződés azonnali hatályú felmondását.

5. Az érvénytelenség általános jogkövetkezménye az, hogy az ilyen ügyletre nem lehet jogot alapítani, vagyis a felek által célzott joghatások nem érhetők el [1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pont]. A szerződés részleges érvénytelensége esetén az érvénytelen kikötések kiesnek a szerződésből, azokhoz – az érvénytelenség általános jogkövetkezményének megfelelően – joghatás nem fűződhet. A kölcsönszerződés érvénytelen kikötése alapján ezért az adósnak nem keletkezhet fizetési kötelezettsége, a törlesztőrészletek érvénytelen szerződéses rendelkezésen alapuló részének nemteljesítésével tehát nem eshet késedelembe, szerződésszegés e körben nem valósulhat meg.

6. Előfordulhat, hogy a kölcsönszerződés adója – például azért, mert a teljesítés időpontjában nincs tisztában a szerződés részleges érvénytelenségével – a törlesztőrészletnek az érvénytelen kikötésen alapuló hányadát is megfizeti. Az így megfizetett összeg jogi sorsának megítélése során nem lehet elvonatkoztatni attól, hogy a felek között fennáll egy érvényes szerződéses jogviszony, amelynek alapján a felet az érvénytelen részhez kapcsolódó többlétszolgáltatással egynemű, érvényesen kikötött szolgáltatás teljesítése iránti kötelezettség terheli, a befizetést pedig az azt teljesítő fél felismerhetően magának a szerződésnek a teljesítéséül szánta. A befizetett összeget ezért teljes egészében (tehát az érvénytelen részhez kapcsolódó többlétszolgáltatást is) a szerződés teljesítéseként kell – a pénztartozás teljesítésére vonatkozó szabályok szerint – elszámolni, ehhez az adós további jognyilatkozatára, újabb rendelkezésére nincs szükség. Ha a többlétszolgáltatást teljesítő adós a teljesítéskor az érvényesen kikötött

szolgáltatás tekintetében késelemben volt, a többlétszolgáltatást a hátralékos szolgáltatásra kell elszámolni [rég Ptk. 290. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont; 293. §]. Ha pedig az érvényesen kikötött szolgáltatás vonatkozásában a teljesítéskor nem állt fenn késelelem, a többlétszolgáltatást idő előtti teljesítésként [rég Ptk. 282. § (2) bekezdés, 292. § (2) bekezdés] kell figyelembe venni, és a következő törlesztőrészletre elszámolni. A kölcsönszerződés fizetési késelelemre alapított felmondása jogszerűségének vizsgálata során mindezekre tekintettel a felmondást megelőzően a törlesztőrészleteknek az érvénytelen kikötésen alapuló hányadára teljesített befizetéseket is értékelni kell – az ismertetett szempontoknak megfelelően – az adós javára.

7. A kifejtettek értelmében a jogegységi tanács álláspontja az, hogy a fogyasztói kölcsönszerződéseket illetően a DH2 törvénynek megfelelő elszámolás nem zárja ki, hogy a bíróság a polgári jog szabályai szerint utólag vizsgálja, hogy alapos volt-e a pénzügyi részéről a szerződésnek az adós fizetési késelelmére alapított felmondása. A felmondás jogszerűségét a polgári jog szabályai szerint – a fentieket szem előtt tartva – kell megítélni. A jogegységi tanács megjegyzi, ha az állapítható meg, hogy az adósnak a felmondáskor fennállt olyan lejárt tartozása, amely – az arányosság követelményét is figyelembe véve – megalapozhatta a felmondást, a felmondás jogszerűnek minősül, tekintet nélkül arra, hogy a tényleges tartozás összege esetlegesen kisebb a felmondásban, illetve a megelőző fizetési felszólításban közölnél.

8. Mindezek okán a Kúria Gfv.VII.30.212/2019/6. számú ítélete a továbbiakban is hivatkozható kötelező erejű határozatként, míg az ezzel ellentétes álláspontot tükröző ítéletek nem követhetők, így a hivatkozott határozatban foglaltaktól az indítványozó nem térhet el.

V.

A kifejtett indokokra figyelemmel a jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak folytán a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. március 12.

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Bartal Géza s.k. előadó bíró
Dr. Csesznok Judit Anna s.k. bíró
Dr. Farkas Attila s.k. bíró
Dr. Harter Mária s.k. bíró
Dr. Orosz Árpád s.k. bíró
Dr. Vezekényi Ursula s.k. bíró

KÚRIA

5/2021. Polgári jogegységi határozat

a felszámolás kezdő időpontjában az adós ellen folyamatban lévő végrehajtási eljárás megszüntetéséről

A Kúria összevont polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria G.VII. tanácsa indítványa alapján a felszámolás kezdő időpontjában az adós ellen folyamatban lévő végrehajtási eljárás megszüntetése tárgyában meghozta a következő

jogegységi határozatot:

Ha a felszámolás kezdő időpontjában folyamatban lévő végrehajtási eljárás időtartama alatt az adós az ingatlanát harmadik személyre átruházza és a tulajdonosváltás bejegyzésére a végrehajtási jognak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését követően kerül sor, akkor a végrehajtási eljárást csak a végrehajtási árverés lefolytatását követően lehet megszüntetni.

Indokolás

I.

A Kúria előtt Gfv.VII.30.275/2020. számon indult felülvizsgálati eljárásban az eljáró tanács a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta, mert el kíván térni a Kúria másik tanácsa által hozott Pfv.I.20.839/2017/5. számú határozatban (BH 2018.255.) foglaltaktól. Az eljáró tanács a Bszi. 32. § (2) bekezdése alapján az eljárást felfüggesztette.

A Pfv.I.20.839/2017. számú ügyben eljáró tanács az ítéletében kifejtette, hogy a felszámolás kezdő időpontjában folyamatban lévő végrehajtási eljárásokat abban a „fázisban” kell megszüntetni, ahol a végrehajtási eljárás a felszámolás kezdő időpontjában tart. A végrehajtási eljárás megszüntetését követően a felszámoló jogosult a végrehajtási joggal terhelt – de időközben az adós által harmadik személy részére átruházott – ingatlan értékesítésére, a végrehajtási jog a harmadik személy kérelmére az ingatlan-nyilvántartásból nem törölhető, részéről törlési igény sem érvényesíthető.

A jogegységi eljárást kezdeményező tanács álláspontja szerint a végrehajtási jog nem szűnik meg azáltal, hogy az adós a végrehajtási eljárás alatt az ingatlanát harmadik személyre ruházza át, ilyenkor a végrehajtási eljárás az új tulajdonossal mint dologi kötelezettel szemben folytatható. Az átruházást követően az ingatlan már nem tartozik a felszámolási vagyontárgy körébe, ezért a felszámoló nem jogosult annak az értékesítésére.

Hangsúlyozta, hogy a felszámolónak nincs felhatalmazása arra, hogy az adós elleni végrehajtási eljárás során végrehajtási joggal terhelt, de az adós vagyonából a felszámolási eljárás kezdő időpontja előtt kikerült vagyontárgyakkal szemben „a bírósági végrehajtást folytassa”, vagy a vagyontárgyakat egyébként a felszámolási eljárásban értékesítse.

Az indítványozó kérdésként fogalmazta meg, hogy a felszámolás kezdő időpontja után az adós ellen a korábban indult végrehajtási eljárás folytatható-e, vagy azt teljeskörűen meg kell szüntetni, továbbá, hogy a végrehajtási eljárás megszüntetése esetén a felszámoló jogosult-e a végrehajtási joggal terhelt ingatlan értékesítésére.

II.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra adott nyilatkozatában kifejtette, hogy a végrehajtás alá vonható ingatlannal az adós még a végrehajtási jog bejegyzését követően is rendelkezhet, de az adóstól szerző új tulajdonos az ingatlant végrehajtási joggal terheltlen szerzi meg. Tekintettel arra, hogy az adós a végrehajtási joggal terhelt, ám a felszámolás kezdő időpontját megelőzően már értékesített ingatlannak nem a tulajdonosa, az ingatlan nem tartozik a felszámolási vagyon körébe. Mindezekre figyelemmel a végrehajtási joggal terhelt, de harmadik személy tulajdonában álló ingatlanra a végrehajtási eljárás a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Csődtv.) 38. § (1) bekezdése alapján nem szüntethető meg. Kiemelte, hogy törvényi felhatalmazás hiányában a felszámoló nem értékesítheti az adós elleni végrehajtás eredményeként végrehajtási joggal terhelt, de nem az adós, hanem harmadik személy tulajdonában álló ingatlant, mert a fölött már nincs rendelkezési joga.

III.

A végrehajtási eljárásban a későbbi felszámolási eljárás adósa az ingatlana feletti rendelkezési jogát nem veszíti el, azt másra átruházhatja, és az új tulajdonos a tulajdonjogát a végrehajtási jognak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését követően szintén bejegyeztesheti. A bírói gyakorlat szerint azonban, ha az ingatlan-nyilvántartásba végrehajtási jog van bejegyezve, a bejegyzés ranghelyét követő időpontban az átruházással szerzett tulajdonjog az árverési vevő tulajdonszerzéséhez képest csak feltételes lehet. A feltételes szerzésre tekintettel a szerző nemcsak az árverést, hanem az időközben feltétellel bejegyzett joga megszűnését is köteles túrni (Kfv.III.37.481/2011/8. – EBH 2014.K.20.). Ha a végrehajtó az ingatlant árverésen értékesíti, akkor az árverési vevő tulajdonjogának a bejegyzésével egyidejűleg a végrehajtási jog bejegyzését követő jogszerzést hivatalból törölni kell. Ha a végrehajtási eljárás az ingatlan értékesítése nélkül szűnik meg, akkor a további jogszerző tulajdonjogának a bejegyzése végleges hatályúvá válik.

A Csődtv. 38. § (1) bekezdése kimondja, hogy az adós ellen a felszámolás kezdő időpontjában folyamatban lévő – a felszámolás körébe tartozó vagyonnal kapcsolatos – végrehajtási eljárásokat a végrehajtást foganatosító bíróságnak (hatóságnak) haladéktalanul meg kell szüntetni, a lefoglalt vagyontárgyakat és a befolyt, a végrehajtás költségeinek levonása után fennmaradó, de még ki nem fizetett pénzeszközöket a kijelölt felszámolónak kell átadni. Az adós ingatlanán, illetve bírósági, hatósági nyilvántartásba vett vagyontárgyán fennálló végrehajtási jog a felszámolás kezdő időpontjában megszűnik. A rendelkezés célja, hogy a felszámolás kezdő időpontjában az adóssal szemben fennálló követeléseket csak a felszámolási eljárás keretében lehessen érvényesíteni. Ezzel összhangban mondja ki a Csődtv. 38. § (3) bekezdése, hogy a felszámolás kezdő időpontjától a gazdálkodó szervezet ellen a felszámolás körébe tartozó vagyonnal kapcsolatos pénzkövetelést csak a felszámolási eljárás keretében lehet érvényesíteni. Az egyes hitelezői igények külön, vagy külön eljárásban való kielégítésére már nincs törvényes lehetőség.

A Csódtv. 38. § (1) bekezdésében foglaltak mögött húzódó jogalkotói szándék nem irányult arra, hogy a végrehajtási eljárást akkor is haladéktalanul meg kelljen szüntetni, ha annak az a következménye, hogy a végrehajtási eljárás alatt az adós részéről elidegenített ingatlan e miatt végrehajtási árverés útján már nem értékesíthető, és így az időközben szerző tulajdonjogának a bejegyzése végleges hatályúvá válik.

Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) 28. cikke – egyebek mellett – kimondja, hogy a jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumat, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. Ebből következően a Csódtv. 38. § (1) bekezdésének helyes – részben megszorító – és az Alaptörvény 28. cikkében foglaltakkal összhangban álló értelmezése szerint, ha a felszámolás kezdő időpontjában folyamatban lévő végrehajtási eljárás alatt az adós az ingatlanát harmadik személyre ruhazza át és a tulajdonosváltás bejegyzésére csak a végrehajtási jog bejegyzését követően kerül sor, akkor az átruházott vagyona folytatott végrehajtási eljárást csak a végrehajtási árverés lefolytatását követően lehet megszüntetni.

A végrehajtási joggal terhelt ingatlan árverési értékesítéséből befolyt vételár további sorsát illetően a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvénynek az ilyen összeg felosztására vonatkozó rendelkezései és a Csódtv. 31. § (1) és (3) bekezdésében foglaltak nem adnak egyértelmű választ. Azok összevetéséből és együttes értelmezéséből azonban az tűnik levezethetőnek, hogy az értékesítésből befolyt vételárat – hasonlóan a felszámolás kezdő időpontjában a korábbi végrehajtási értékesítésből már befolyt összegekhez – a felszámolónak kell átadni. A kérdés megnyugtató rendezése és az értelmezési nehézségek feloldása azonban elsősorban jogalkotás útján oldható meg.

Mindezekre figyelemmel a felszámolás kezdő időpontja után a felszámoló a végrehajtó által a még nem értékesített, de időközben az adós részéről a végrehajtási eljárás során átruházott ingatlan értékesítésére nem jogosult. A végrehajtási jog ugyanis a végrehajtó által gyakorolható, ezért a végrehajtási eljárás alatti további megszerzés bejegyzésének a hatálya a végrehajtó eljárásának az eredményétől függ, így csak a végrehajtási árverési vevő tulajdonjoga bejegyzése esetén lehet törölni a korábbi feltételes tulajdonszerzésen alapuló bejegyzéseket.

A fentiekből következően a jövőben a Kúria Pfv.I.20.839/2017/5. számú határozata és az abban foglaltakkal egyező jogi álláspontot tartalmazó más határozatok kötelező erejűként már nem hivatkozhatók.

IV.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1)-(2) és (4) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdés] érdekében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. március 12.

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Kiss Gábor s.k. előadó bíró
Dr. Cseh Attila s.k. bíró
Dr. Farkas Attila s.k. bíró
Dr. Harter Mária s.k. bíró
Dr. Orosz Árpád s.k. bíró
Dr. Vezekényi Ursula s.k. bíró

6/2021. számú PJE határozat

KÚRIA

6/2021. Polgári jogegységi határozat

A fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés semmisségének egyes kérdéseiről

A Kúria jogegységi tanácsa a Kúria eljáró Gfv.VII. tanácsa által az előtte Gfv.VII.30.268/2020. számon folyamatban lévő perben a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 213. § (1) bekezdés b) pontjának értelmezése körében a Kúria Pfv.VI.20.967/2015/7. számú határozatától való eltérés érdekében kezdeményezett jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján akkor semmis, ha az éves, százalékban kifejezett teljes hiteldíjmutatót egyáltalán nem tartalmazza.

Indokolás

I.

A Kúria jogegységi eljárást indítványozó Gfv.VII. tanácsa a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján – a Bszi. 33. § (1) bekezdés b) pontja szerinti okból – jogegységi eljárást lefolytatását és jogegységi határozat hozatalát indítványozta.

Az indítványozó tanács jelezte, hogy az rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontjának értelmezése körében a Kúria a Pfv.VI.20.967/2015/7. számú ítéletében akként foglalt állást, hogy semmis a lakossági kölcsönszerződés, ha nem tartalmazza a jogszabályok által elvárt módon számított teljes hiteldíjmutatót (a továbbiakban: THM). Az rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja ugyanis nem azt írja elő, hogy a szerződés valamilyen THM-et tartalmazzon, hanem azt, hogy a THM a szerződésben a valóságnak megfelelően szerepeljen. A pénzügyi jogi szabályozás szigorú, kötelező jellegű előírásokat tartalmaz, ezért nem képezheti mérlegelés tárgyát az, hogy a szerződés szerinti THM és a valós THM milyen eltérést mutat.

A jogegységi eljárást indítványozó tanács jogi álláspontja szerint viszont az rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján a szerződés semmissége csak akkor állapítható meg, ha a szerződés

egyáltalán nem tartalmazza a százalékban kifejezett éves THM-et, valamint az annak számítása során figyelembe nem vett – esetleges – költségek meghatározását és összegét, vagy ha az ilyen költségek pontosan nem határozhatók meg, az ezekre vonatkozó becslést. A semmisség oka a jogszabály rendelkezéséből következően a THM feltüntetésének hiánya, így a THM esetleges téves megjelölése nem eredményezi a szerződés rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja szerinti semmisségét. A valósnál alacsonyabb mértékű THM megjelölése lehet ugyan megtévesztő, de ez nem gyakorol közvetlen hatást a szerződés érvényességére. Önmagában az, hogy a THM-nek a kölcsönszerződésben feltüntetett mértéke téves, a szerződés rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja szerinti semmisségét nem eredményezi.

II.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra adott nyilatkozatában úgy foglalt állást, hogy mind az rHpt. 2010. június 10-ig hatályban volt 213. § (1) bekezdésének b) pontja, 212. §-a, továbbá az azóta hatályon kívül helyezett, a betéti kamat, az értékpapírok hozama és a teljes hiteldíj mutató számításáról és közzétételéről szóló 41/1997. (III.5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 8. §-ának (1) bekezdése, 9. §-ának (1) bekezdése, 10. §-a és 5. valamint 6. számú melléklete, valamint 11/B. §-a alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy az rHpt. semmisségi oknak kizárólag csak a THM megjelölésének hiányát tekinti. Ezt az értelmezést alátámasztja a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. Polgári Jogegységi határozat (a továbbiakban: PJE) indokolása, valamint a jogegységi határozatban kifejtett álláspontot követő BH2017.343., illetve a BH2019.83. számon közzétett eseti döntések is. Ugyancsak ezt az értelmezést erősíti, hogy az rHpt. vizsgált szabályozását felváltó, a 2008/48/EK irányelv rendelkezéseit implementáló új szabályozás, a fogyasztónak nyújtott hitelekéről szóló 2009. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Fhtv.) is megtartotta ezt a szankciós konstrukciót, a fogyasztói hitelszerződés kötelező elemévé tette a THM feltüntetését, és ennek elmaradásához fűzte a semmisség jogkövetkezményét. Ugyanez a jogi álláspont következik az Európai Unió Bírósága C-453/10. számú ítéletéből is.

Mindezek alapján a legfőbb ügyész jogegységi indítványra adott nyilatkozata szerint a fogyasztási lakossági kölcsönszerződés, az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontja alapján akkor semmis, ha az éves százalékban kifejezett THM-et egyáltalán nem tartalmazza.

III.

A THM egy százalékban megadott érték, amely éves alapon azt fejezi ki, hogy a kölcsön összes költsége hogyan aránylik a folyósított kölcsön teljes összegéhez viszonyítva. A THM alapjaként használatos a teljes hiteldíj fogalma, amelyről az rHpt. 212. §-ának 2010. június 11-ig hatályban volt rendelkezései azt a definíciót adták, hogy a teljes hiteldíj a fogyasztó által a kölcsönért fizetendő terhelés, amely tartalmazza a kamatokat, folyósítási jutalékokat és minden egyéb - a kölcsön felhasználásával kapcsolatosan fizetendő – költséget [rHpt. 212. § (2) bekezdés]. Ehhez képest a THM pedig az a belső kamatláb, amely mellett az ügyfél által visszafizetendő tőke és teljes hiteldíj egyenlő az ügyfél által a folyósításkor a pénzügyi intézménynek fizetett költségekkel csökkentett hitelösszeggel [rHpt. 212. § (3) bekezdés].

A THM központi jelentőségű lehet a kölcsönökkel járó anyagi terhek mérlegelésekor, ezért jogszabályi garanciák vonatkoznak a kiszámításának szabályaira. A THM számításánál a Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése előírja, hogy az ügyfél által a pénzügyi intézménynek fizetett költségeket, valamint a harmadik személynek fizetett költségek közül az ügyfél által felajánlott fedezet értékbecslésének díját és a lakásépítéseknél a helyszíni szemlék díját kell figyelembe

venni. A THM számítási módjára vonatkozó elveket Korm. rendelet 9. § (1) bekezdése, míg az alkalmazandó képleteket a Korm. rendelet 10. §-a valamint az 5. és 6. számú melléklete tartalmazza, és a Korm. rendelet 11/B. §-a a deviza alapú kölcsönökre irányadó sajátos szabályokat is megfogalmazza.

Fontos garanciális szabály, hogy a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződésnek tartalmaznia kell a külön jogszabály alapján megállapított éves százaléokban kifejezett THM-et [rHpt. 212. § (1) bekezdés].

Az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontja értelmében semmis az a fogyasztási lakossági kölcsönszerződés, amelyik nem tartalmazza az éves százaléokban kifejezett THM-et, a hiteldíj mutató számítása során figyelembe nem vett egyéb – esetleges – költségek meghatározását és összegét, vagy ha az ilyen költségek pontosan nem határozhatók meg, az ezekre vonatkozó becslést.

Az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontja értelmezésénél indokolt figyelemmel lenni a jogegységesítés céljából közzétett PJE indoklására [III: 2. a)]. A THM kapcsán a PJE azt rögzíti, hogy az egész szerződés érvénytelenségét az eredményezheti, ha a THM mértéke nincs a szerződésben rögzítve. A PJE a rendelkezés értelmezése körében úgy foglalt állást, hogy csak a THM hiánya és nem annak téves (hibás) megjelölése eredményez semmisséget.

A bírói gyakorlat döntő részben a PJE útmutatását követve ezt az értelmezést fogadja el. Ahogyan arra a jogegységi eljárást indítványozó tanács is rámutatott, így foglalt állást a Kúria a Gfv.VII.30.057/2018/3. számú ítéletében (közzétéve: BH2019.83.), a Gfv.VII.30.068/2017/8. számú határozatában, valamint a Gfv.VII.30.851/2016. számú ítéletében (közzétéve: BH 2017.343.) is.

Az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontja értelmezése körében indokolt tekintettel lenni arra is, hogy a magyar jogba uniós jogharmonizációs kötelezettség teljesítése érdekében került implementálásra számos fogyasztóvédelmi rendelkezés. Az rHpt. többek között a 2010. június 10-ig hatályban volt 87/102/EGK irányelvnek (a Tanács 1986. december 22-i 87/102/EGK irányelve a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről), és az annak szabályait felváltó 2008/48/EK irányelvnek (az Európai Parlament és a Tanács 2008. április 23-i 2008/48/EK irányelve a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről) való megfelelés érdekében került elfogadásra. Az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontjával azonos szabályozási logikával rendezte a THM-mel kapcsolatos előírásokat az ugyancsak a 2008/48/EK irányelvnek való megfelelés körében elfogadott Fhtv. Az Fhtv. 16. § (1) bekezdésének 8. pontja ugyanis a fogyasztói hitelszerződés kötelező elemévé tette a THM feltüntetését a hitelszerződés megkötésének időpontjára vonatkoztatva, és az Fhtv. 16. § (5) bekezdése annak elmaradásához semmisség jogkövetkezményét fűzte. Az Fhtv. 2015. február 1-jétől történő módosítására is kifejezetten a 2008/48/EK irányelv (30) preambulum bekezdésére hivatkozással került sor. A módosított rendelkezésekhez fűzött jogalkotói indokolásból is az állapítható meg, hogy csak THM feltüntetésének hiánya, és nem annak téves volta eredményezett semmisséget. Az uniós jogforrások közül jelentősége van még a fogyasztóvédelmi anyajognak tekinthető 93/13/EGK irányelvnek (a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről, továbbá szűkebben a fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozóan) és a fogyasztóvédelmi jogforrások értelmező gyakorlatának.

Az Európai Unió Bírósága (Bíróság) a THM vonatkozásában adott jogértelmező gyakorlatában arra mutatott rá, hogy a THM meghatározása arra szolgál, hogy a fogyasztó a hitelmegállapodás megkötését megelőzően megfelelő tájékoztatást kapjon, amely alapján össze tudja hasonlítani az alkalmazott mutatókat – akár az Európai Unió egész területén (C-290/19. sz. RN kontra Home Credit Slovakia a.s. ügyben 2019. december 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:1130, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), így kerülhet ugyanis abba a helyzetbe, hogy tájékozott döntést tudjon hozni a hitelmegállapodás megkötéséről (C-686/19. sz. SIA “Soho Group” kontra Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ügyben 2020. július 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:582, 48. pont). A Bíróság több ügyben hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a kölcsönvevőnek rendelkeznie kell mindazon tényezőkkel, amelyek kötelezettségvállalására hatással lehetnek (C-448/17. sz. EOS KSI Slovensko s.r.o. kontra Ján Danko és Margita Danková ügyben 2018. szeptember 20-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:745, 63. pont, C-348/14. sz. Maria Bucura kontra SC Bancpost SA ügyben 2015. július 9-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2015:447, 57. pont), különösen annak jelentőségét, hogy a hitel összköltségét egy egységes matematikai képlet formájában mutassák be (C-448/17. sz. EOS KSI Slovensko s.r.o. kontra Ján Danko és Margita Danková ügyben 2018. szeptember 20-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:745, 63–68. pontja és rendelkező részének 3) pontja, C-76/10. sz. Pohotovost’ s.r.o. kontra Iveta Korčkovská ügyben 2010. november 16-án hozott végzés, ECLI:EU:C:2010:685 68–77. pontja). A C-76/10. sz. ügyben tett megállapításokból (C-76/10. sz. Pohotovost’ s.r.o. kontra Iveta Korčkovská ügyben 2010. november 16-án hozott végzés, ECLI:EU:C:2010:685, 73. pont) az következik, hogy a THM feltüntetését mellőző kölcsönszerződési feltétel esetén kerülhet sor a 93/13 irányelv alapján a feltétel tisztességtelen jellegének vizsgálatára. A THM fogyasztói hitelekre vonatkozó uniós szabályok által előírt feltüntetésének elmulasztása ugyanis „döntő bizonyíték” abban a tekintetben, hogy a megállapodásnak a hitel összköltségével kapcsolatos feltételei világosak és érthetőek-e.

A Bíróság viszont ettől a helyzettől eltérően látta szükségesnek értékelni azokat a szerződéseket, amelyek tartalmazzák a THM-et. A THM-et feltüntető szerződések esetén azt látta vizsgálhatónak, hogy a THM-ben szereplő feltételek a kereskedelmi gyakorlat tisztességességének megfelelnek-e. Ennek körében valamely kereskedelmi gyakorlat akkor minősül megtévesztőnek, ha valószínűsíthetően olyan ügyleti döntés meghozatalára készíti a fogyasztót, amelyet egyébként nem hozott volna meg (C-281/12. sz. Trento Sviluppo srl és Centrale Adriatica Soc. coop. arl kontra Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ügyben 2013. december 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:859, 33. pont), ilyen helyzet pedig előállhat azzal, ha a fogyasztóval a THM-ről közölt információ nem valós (C-453/10. sz. Jana Pereničová és Vladislav Perenič kontra SOS financ spol. s r. o. ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2012:144, 47. pont, és C-435/11. sz. CHS Tour Services GmbH kontra Team4 Travel GmbH ügyben 2013. szeptember 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:574, 42. pont).

Már a Bíróság által az elemzéshez használt „megtévesztő” megfogalmazásból következik, hogy értelmezése szerint a THM feltüntetése esetén a THM-ben közölt adattartalom megfelelőségének vizsgálata nem a semmisség, hanem az érvénytelenséget kiváltó megtámadási okok közé tartozó tévedés, megtévesztés kategóriájába esik. Még egyértelműbb megfogalmazások található azonban a C-453/10. sz. és a C-109/17. sz. ügyekben. Ezekben az ítéletekben a Bíróság kimondta, hogy valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének megállapítása nem gyakorol közvetlen hatást arra, hogy valamely szerződés a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szempontjából érvényes-e (C-453/10. sz. Jana Pereničová és Vladislav Perenič kontra SOS financ spol. s r. o. ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2012:144, 46. pont, C-109/17. sz. Bankia SA kontra Juan Carlos

Mari Merino és társai ügyben 2018. szeptember 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:735, 50. pont).

IV.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdéssel kapcsolatban a következő:

Az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontja értelmezésével lehet állást foglalni abban a kérdésben, hogy a szigorú semmisségi jogkövetkezmény levonására csak akkor van mód, ha a lakossági, fogyasztási kölcsönszerződés egyáltalán nem tartalmazza a THM-et, vagy akkor is, ha az nem a jogszabályok által elvárt módon számított THM-et tartalmazza. Első lépésként az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontjában körülírt semmisségi ok nyelvi-nyelvtani elemzését kell elvégezni, mert a szigorú jogkövetkezmény levonására csak akkor kerülhet sor, ha a semmisség törvényben körülírt feltételei fennállnak,

A törvényszöveg „nem tartalmazza a[...] THM-et” megfogalmazásának szószerinti nyelvtani értelmezésével arra lehet következtetést levonni, hogy az rHpt. semmisségi okként a THM megjelölésének teljes hiányát írja körül. Ez alá nem érthető a jelentéstartalmában lényegesen eltérő helyzet, a THM hibás (téves) megjelölésének esete. Lehetséges olyan nyelvi-nyelvtani megfogalmazás, amivel ez utóbbi eset is a törvényi előfeltétel körébe vonható („nem, vagy nem megfelelően tartalmazza”), amiből a contrario következik, hogy ha nem ilyen megfogalmazású a normaszöveg, akkor a jogalkotói szándék, akarat nem terjedt ki arra, hogy a „nem a jogszabálynak megfelelően” előírt vagy számított THM-hez is semmisségi jogkövetkezményt fűzzön.

Miután a „nem tartalmazza” feltétel nyelvi-nyelvtani szempontból nem azonosítható a „nem megfelelően tartalmazza” megfogalmazással, ezért már ebből következik, hogy a semmisségi jogkövetkezmény jelentéstartalombeli kiterjesztéssel nem vihető át egy olyan jogi helyzetre, amit nem ír elő maga a normaszöveg.

A jelentéstartalombeli kiterjesztésre csak az argumentum a simile logikai elv alkalmazásával juthatunk, ami a konkrét esetben nem indokolt, miután a „nem tartalmazza” és a „nem a jogszabálynak megfelelő (valós) tartalommal tartalmazza” megfogalmazások közötti logikai hasonlóság nem mutatható ki.

A konkrét esetben a kiterjesztő értelmezés sem indokolt. A szakirodalom az interpretatio extensiva alatt általában azt érti, hogy a jogszabály értelmezésének eredményeként, a megállapított értelem szélesebb, mint ami a jogszabály nyelvi értelméből (azaz a szövegéből) következne (Szladits: Magyar Magánjog I. Grill, Budapest 1939. 33.). A jogértelmezés szövegen túli, második lépcsőben használható extenzív módszerének alkalmazására akkor kerülhet sor, ha a normaszöveg nyitott tényállású, de legalább rugalmas megfogalmazású. A kategorikus jellegű (igen-nem megfogalmazású) normaszöveg esetén – az rHpt. 213. § (1) bekezdésének b) pontja ilyen törvényi tényállást tartalmaz – a kiterjesztő értelmezés lehetősége kizárt.

Megfelelően irányadó erre a kérdésre a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi-Polgári Jogegységi Tanácsa által a közigazgatási határozatok semmisségével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2019. KMPJE jogegységi határozat 1. pontjában tett azon megállapítás is, hogy a semmisségi okok köre jogértelmezéssel nem bővíthető.

Mindezek miatt jogviszonyok ex tunc hatályú felszámolását eredményező súlyos jogkövetkezmény, a semmisség oka kiterjesztő értelmezéssel nem bővíthető. Erre a következtetésre lehet jutni a jogegységesítés eszközeként közzétett PJE indokolásából és – a Kúria a Pfv.VI.20.967/2015/7. számú ítéletében elfoglalt jogi állásponttól eltekintve – a fent ismertetett bírói gyakorlatból [Kúria Gfv.VII.30.057/2018/3. számú ítélete (közzétéve: BH2019.83.), az ezen ítéletben és közzétett BH-ban foglalt jogi álláspontot követő Pfv.I.21.062/2019/14. és Pfv.I.21.564/2018/4. számú ítélete, Gfv.VII.30.068/2017/8. számú határozata, valamint Gfv.VII.30.851/2016. számú ítélete (közzétéve: BH 2017.343.) és az ezen ítéletben foglalt jogi álláspontot és mindkét BH-ban közzétett eseti döntést is hivatkozó Pfv.I.21.140/2018/4. számú ítélete] is.

A kiterjesztő értelmezés egyfelől sértené a jogbiztonságból fakadó kiszámítható normatartalom és a jogkövetkezmény kiszámíthatóságának alkotmányos elvét, másfelől nem állna összhangban az Alaptörvény 28. cikkében a jogértelmezésre kötelezően irányadó ésszerűség követelményével sem. Ugyancsak a nem kiterjesztő értelmezést támasztják alá a magyar és uniós jogforrások jogalkotói akaratot tükröző indokolásai és a Bíróság fentebb ismertetett, e téren folytatott joggyakorlata is.

Mindezek alapján az rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés semmissége akkor állapítható meg, ha az egyáltalán nem tartalmazza a THM-et (valamint az annak számítása során figyelembe nem vett egyéb – esetleges – költségek meghatározását és összegét). Önmagában az, hogy a THM-nek a kölcsönszerződésben feltüntetett mértéke téves, a szerződés rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja szerinti semmisségét nem eredményezi. A valósnál alacsonyabb mértékű THM megjelölése lehet ugyan megtévesztő, de ez nem okozza a szerződés semmisségét, ilyenkor egyéb jogkövetkezmények alkalmazására kerülhet sor. Ha pedig a feltüntetett THM magasabb a valósnál, nem a fogyasztó, hanem a pénzügyi intézmény kerülhet emiatt hátrányos helyzetbe a más pénzügyi intézmények által tett ajánlatokhoz képest, ez pedig a fogyasztó érdekében előírt jogkövetkezmény levonásának eleve nem lehet a hivatkozási alapja. A THM-et feltüntető szerződések esetén a nem valós, vagy nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően feltüntetett THM vizsgálatára és jogi következményeinek levonása nem a semmisség, hanem az érvénytelenséget kiváltó megtámadási okok közé tartozó tévedés, megtévesztés alapján kerülhet sor.

V.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

A Kúria Pfv.VI.20.967/2015/7. számú határozata, valamint a hasonló jogi álláspontot tartalmazó további határozatok az rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontjának értelmezése körében nem hivatkozhatók kötelező erejű határozatként.

Budapest, 2021. április 12.

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. előadó bíró

Dr. Gáspár Mónika s.k. bíró
Dr. Cseh Attila s.k. bíró
Dr. Kocsis Ottília s.k. bíró
Dr. Farkas Attila s.k. bíró
Dr. Puskás Péter s.k. bíró

7/2021. számú PJE határozat

KÚRIA

7/2021. Polgári jogegységi határozat

**a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény szerződésátruházási szabályainak
érvényesüléséről**

A Kúria összevont polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria P.VI. számú tanácsának indítványa alapján a szerződésátruházási szabályok érvényesülése tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben szabályozott szerződésátruházás a szerződésből kilépő felet megillető, illetve terhelő jogok és kötelezettségek összességének a szerződésbe belépő félre történő olyan átruházását jelenti, amely a jogviszony folytonosságának fennmaradása mellett a szerződésből kilépő és a szerződésbe belépő fél között jogutódlást eredményez.

Ha a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépése előtt kötött szerződésből származó valamennyi jog és kötelezettség 2016. január 6-án vagy azt követően jogszabály rendelkezése alapján száll át másra, a szerződésre a továbbiakban a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény szabályait kell alkalmazni. A szerződésátruházás ilyenkor is jogutódlást jelent azzal, hogy a szerződést ebben az esetben – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 53/C. § (2) bekezdése alkalmazásában – a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél közötti új szerződésnek kell tekinteni. A szerződés tartalma, a feleket a jogviszony alapján megillető jogok és kötelezettségek változatlanok maradnak.

Indokolás

I.

[1] A Kúria előtt Pkk.VI.24.511/2021. számon az eljáró bíróság kijelölése tárgyában folyamatban levő eljárásban az eljáró tanács a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta, mert el kíván térni a Kúria másik tanácsa által hozott Pfv.V. 21.802/2018/4. számú (BH2020. 106.)határozatban foglaltaktól.

[2] Az indítványozó – pontosított indítványában – annak az elvi jelentőségű kérdésnek a megválaszolását kérte a Kúria jogegységi tanácsától, hogy a szerződésátruházással kapcsolatos vitás kérdések megítélése során a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvénynek (a továbbiakban: Ptk.) a szerződésátruházást jogutódlásként szabályozó 6:208. §-át és 6:211. §-át, vagy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvénynek (a továbbiakban: Ptké.) a szerződésátruházást a szerződés megújításaként (novációként) kezelő 53/C. § (2) bekezdését kell elsődlegesen alkalmazni, e szabályok együttes alkalmazása ugyanis, noha szabályozási tárgyuk azonos, ellentétes tartalmukra tekintettel kizárt.

[3] Az indítványozó tanács az előtte folyamatban lévő eljárást a Bszi. 32. § (2) bekezdése értelmében a jogegységi eljárás befejezéséig felfüggesztette.

II.

[4] A Pfv.V. 21.802/2018. számú ügyben a Kúria eljáró tanácsa úgy foglalt állást, hogy a szerződési pozíció átszállása a Ptk. 6:211. §-a szerinti szerződésátruházásnak minősül. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében jogszabály rendelkezésén alapuló szerződésátruházás esetén a szerződésből kilépő és a szerződésben maradó fél tekintetében a szerződést megszüntnek, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél tekintetében pedig a szerződést az átszálló valamennyi jog és kötelezettség vonatkozásában a jogszabály alapján létrejött új szerződésnek kell tekinteni. A jogalkotó erre a szerződéses konstrukcióra novációként tekint {22/2018. (XI. 20.) AB határozat [72]}. A mezőgazdasági haszonbérlet esetében a szerződésbe belépő fél nem válik a szerződésből kilépő és a szerződésben maradó fél közötti korábbi, megszünt szerződés alanyává. Ezt a jogértelmezést követte a Kúria a Pkk.V.25.037/2018/2., Pkk.V.25.049/2018/3., Pkk.V.25.060/2018/3., Pkk.V.25.061/2018/3., Pkk.V.25.062/2018/2., Pkk.V.25.063/2018/2., Pkk.V.25.055/2018/3., Pkk.II.24.522/2019/2., Pkk.V.25.052/2018/3., Pkk.V.25.054/2018/3., Pkk.V.25.056/2018/3., Pkk.II.24.705/2019/2., Pkk.II.24.791/2020/2. és Pkk.II.24.624/2020/2. számú határozataiban is.

[5] Az indítványozó tanács álláspontja ezzel szemben az, hogy a Ptk. 6:208. §-a, amelyet a Ptk. 6:211. §-a értelmében a jogszabály rendelkezésén alapuló szerződésátruházásra is megfelelően alkalmazni kell, a szerződésátruházást jogutódlásként szabályozza. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdése ezért, amely a szerződésátruházást novációnak tekinti, ellentétes a Ptk. e szabályával. Emiatt a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése nincs összhangban a Ptké. rendeltetésével, szabályozási céljával, nem szolgálja a Ptk.-ban szereplő magánjogi szabályozás megfelelő érvényesülését, a jogrendszer koherenciájának megőrzése mellett történő, zökkenőmentes hatálybalépését. Nem a Ptk. és a korábbi magánjogi szabályok egymás mellett éléséből adódó, a két szabályrendszer időbeli hatályára vonatkozó kérdéseket old meg, nem azt teszi egyértelművé, hogy valamely jogügyletre a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) vagy a Ptk. alkalmazandó, hanem olyan jogintézményt (nováció) kíván életre kelteni, amelyet sem a régi Ptk., sem a Ptk. nem ismer, és amelynek a fogalma, tartalma még a jogtudományban, a jogirodalomban sem tisztázott. Az indítványozó a Kúria Pfv.V.20.251/2019/5. számú (BH2020. 204.) határozatában kifejtettekkel egyetértve hangsúlyozta, a Ptké. rendeltetése, hogy a Ptk. hatálybalépését segítse, következképpen nem tartalmazhat olyan normát, amely a Ptk. tételes szabályát írja felül. A szerződésátruházással kapcsolatos vitás kérdések megítélése során ezért a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése nem alkalmazható. Álláspontjának alátámasztása körében az indítványozó a Kúria Pkk.V.24.824/2017/2. és Pkk.II.25.076/2018/2. számú határozataira is hivatkozott.

III.

[6] A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra adott nyilatkozatában úgy foglalt állást, hogy a Ptk. és a Ptké. közötti ellentmondás nem vezethet a Ptk. rendelkezéseivel ellentétes eredményre. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdése maga is tartalmaz a jogviszony folyamatosságára – tehát a jogutódlásra –, valamint a jogviszony megújítására vonatkozó elemeket. Ezért a Ptké. 53/C. §-a (2) bekezdésének az új szerződés létrejöttére vonatkozó szabályát úgy lehet alkalmazni, hogy ez az új szerződés minden tekintetben a szerződésből kilépő és a szerződésben maradó fél közötti eredeti szerződés folytatását jelenti, vagyis a szerződés lényegadó tartalmát nem változtatja meg.

IV.

[7] A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdéssel kapcsolatban a következő:

[8] 1. A gazdasági-kereskedelmi gyakorlatban rendszeresen előfordul, hogy nem csupán a kötelemből fakadó valamely követelés jogosulti vagy kötelezetti pozíciójában történik alanyváltozás, hanem arra merül fel igény, hogy a szerződő felek egyike – a szerződő partnere közreműködésével – az őt a jogviszony alapján megillető valamennyi jogosultságot és kötelezettséget, tehát a teljes szerződési pozícióját átruházza harmadik személyre úgy, hogy ennek eredményeként a korábbi szerződő fél kilép a jogviszonyból és helyére az új szerződő fél lép be, a jogviszony pedig egyebekben változatlan tartalommal fennmarad. Ilyen helyzet áll elő például akkor, ha a pénzügyi intézmény a jövőben csak vállalati hitelezéssel kíván foglalkozni, ezért a lakossági kölcsönszerződés-állományát másik pénzügyi intézménynek adja át, vagy ha az építési beruházást megkezdő vállalkozás tulajdonosi köre pénzügyi-gazdasági okokból a megrendelő beleegyezésével úgy dönt, hogy a munkálatokat a jogviszony folytonosságának fenntartásával az érdekeltségi körükbe tartozó másik gazdasági társaság folytassa.

[9] 2. A régi Ptk. külön nem szabályozta a szerződésátruházás jogintézményét. Egyes jogviszonyok esetében azonban az adott jogviszonyra vonatkozó speciális szabályozás elismerte, illetve biztosította a szerződési pozíció átruházásának lehetőségét. Így a bérleti szerződésnél az, hogy a bérlet tárgyának elidegenítésével a vevő a régi Ptk. 432. §-ából következően a bérbeadói pozícióba kerül, jogi lényegét tekintve jogszabályon alapuló szerződésátruházást jelent. Ugyanígy értékelhető az ún. munkajogi jogutódlás [a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 85/A. § (1) bekezdés b) pont, a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 36. §] hatása is az érintett munkaviszonyokra. Az utazási szerződés esetén a Ptk. hatályba lépése előtt az utazási és az utazást közvetítő szerződésről szóló 214/1996. (XII. 23.) Korm. rendelet 9. § (1) bekezdése, majd az annak helyébe lépett, az utazási szerződésről szóló 281/2008. (XI. 28.) Korm. rendelet 7. § (1) bekezdése az utas (megrendelő) számára lehetővé tette a szerződési pozíciója átruházását. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 161. § (1) bekezdése, illetőleg az azt felváltó, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény 17/A. §-a a pénzügyi intézmények között a betétállomány és más visszafizetendő pénzeszközök elfogadásából származó jogi pozíció egyoldalú, a betétesek hozzájárulása nélkül történő átruházásának lehetőségét biztosította. Hasonló szabályozási megoldást alkalmazott a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény 93. § (1) bekezdése és a helyébe lépett, a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény 118. §-a a biztosítási szerződésállomány biztosítók közötti átruházásának esetére, továbbá a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az

általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény 140. §-a is a befektetési vállalkozás és az árutőzsdei szolgáltató szerződésállományának átruházása esetére.

[10] A bírói gyakorlat a régi Ptk. alkalmazása során a szerződési szabadság elvéből [rég Ptk. 200. § (1) bekezdés] kiindulva – többnyire az engedményezés és a tartozásátvállalás szabályainak együttes megfelelő alkalmazásával, néhány későbbi határozatban pedig a szerződésátruházást a szerződéses jogok és kötelezettségek tekintetében jogutódlást biztosító sui generis háromoldalú megállapodásként kezelve – az említett esetkörökön kívül is elfogadta, hogy a szerződésből kilépő, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél háromoldalú megállapodásával a szerződési pozíció átruházható (BH2006. 409., BH2015. 163., BH2018. 50., BH2018. 193., Kúria Pfv.V.21.706/2014/6., Pfv.V.21.554/2015/6., Gfv.VII.30.470/2018/3., Debreceni Ítéltábla Pf. II. 20 554/2007/6., Szegedi Ítéltábla Gf. II. 30 010/2007/4., Szegedi Ítéltábla Gf. I. 30 324/2011/5.). A BH2006. 409. számú eseti döntés indoklásában például a Legfelsőbb Bíróság a következőkre mutatott rá: „Az üzleti életben gyakran előfordul, hogy az érdekeltek szerződéssel alanycserében állapodtak meg oly módon, hogy abba harmadik személy – valamelyik fél helyébe – beléphet megszerezve a jogelőd szerződésből eredő követeléseit és átvállalva annak tartozásait. A Ptk. 200. §-ának (1) bekezdése értelmében a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja. Az engedményezés és a tartozásátvállalás a követelés és az ahhoz kapcsolódó alanyi jogok, illetve a tartozás és ehhez kapcsolódó kötelezettségek átruházásának jogi eszköze. Tekintve, hogy a visszterhes szerződéseknél mindegyik fél egyben jogosult és kötelezett is, – háromoldalú megállapodással – alanyváltás a szerződés bármely alanyának személyében történhet.”

[11] A szerződésátruházásra a korabeli bírói gyakorlat jellemzően úgy tekintett, hogy a jogviszony folytonosságának fenntartása mellett valósít meg alanycserét a kötelemben, tehát a szerződési pozícióban bekövetkező változás jogutódlás, nem eredményezi a szerződés megszűnését és új szerződés létrejöttét (BH2006. 409., BH2015. 163., BH2018. 50., BH2018. 193., Kúria Pfv.V.21.706/2014/6., Pfv.V.21.554/2015/6., Gfv.VII.30.470/2018/3., Debreceni Ítéltábla Pf. II. 20 554/2007/6., Szegedi Ítéltábla Gf. II. 30 010/2007/4., Szegedi Ítéltábla Gf. I. 30 324/2011/5., Szegedi Ítéltábla Gf.I.30.409/2012/4.). A BH2006. 409. számú eseti döntésében például a Legfelsőbb Bíróság az alábbiakat hangsúlyozta: „Nem fogadta el a Legfelsőbb Bíróság azt a jogi álláspontot, miszerint az alperes és az újabb vevő között új adásvételi szerződés jött létre. Az alperes mint eladó, valamint a régi és az új vevő között létrejött háromoldalú megállapodásban a szerződő felek szerződési akarata arra irányult, hogy a szerződés a megkötésének időpontjától kezdődően fennmaradjon, a felvett vételárrészletet ne kelljen visszafizetni, a régi vevő helyére az új vevő belépjen és a még hiányzó vételárrészt a régi vevő helyett teljesítse. Ez az akarat tükröződik abban is, hogy a felek bár jogilag hibásan, de szerződésmódosításnak nevezték a megállapodásukat. Tehát jogi értelemben sem kötöttek új szerződést, hanem a vevő még fennálló tartozását az eladó hozzájárulásával harmadik személy átvállalta, és ennek fejében a vevő engedményezte rá az eladóval szembeni – a tulajdonjog átruházására irányuló – követelését. Megállapítható tehát, hogy a háromoldalú szerződés alapján az adásvételi szerződésben a vevői pozícióban jogutódlás történt a felek akaratának megfelelően, a Ptk. 329. §-ának (1), 332. §-ának (2) bekezdése szerint.” A BH2018. 193. számú eseti döntésben pedig a Kúria arra mutatott rá, hogy: „A szerződési pozícióban bekövetkező alanyváltás – a régi Ptk.-ban kifejezetten nem szabályozott – esetét a bírói gyakorlat jogutódlásnak, szerződésmódosításnak és nem új szerződésnek tekinti. A szerződéses

jogviszony folyamatosságát nem érinti az, hogy az egyik szerződési pozícióban háromoldalú megállapodás alapján jogutódlás következik be.”

[12] A szerződési pozíció átruházása tehát a gyakorlatban a Ptk. hatályba lépése előtti időszakban is széles körben alkalmazott megoldás volt, a bírói gyakorlat elismerte annak lehetőségét, és általában úgy tekintette, hogy a szerződésátruházás jogutódlást eredményez, a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél között nem keletkeztet új szerződést.

[13] 3. A Kormány az 1061/1999. (V. 28.) Korm. határozattal módosított 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozattal a polgári jog átfogó korszerűsítésére irányuló munkálatok megkezdését rendelte el egy korszerű, a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak is megfelelő, a gazdaság alkotmányaként, a civilizált alap törvényeként szolgáló Polgári Törvénykönyv megalkotása érdekében. A Kodifikációs Főbizottság ennek alapján elkészítette, majd a 2001. november 8-i ülésén elfogadta az új Polgári Törvénykönyv koncepcióját, amely – egyebek mellett – rögzítette, hogy megfelelő szabályokat kell alkotni az engedményezés és a tartozásátvállalás intézményeit kombináló szerződésátruházás (akkori elnevezéssel: szerződésengedményezés) jogi feltételeire. Az üzleti gyakorlatban ugyanis – a koncepcióban kifejtettek szerint – gyakran előfordul, hogy nemcsak egy követelés, hanem a szerződő partner közreműködésével az egész szerződéses pozíció harmadik személy részére történő átengedésére kerül sor, ilyenkor kombinálnak az engedményezés és a tartozásátvállalás szabályai. A legtöbb esetben ezek a szabályok kielégítő megoldást adnak, a Kodifikációs Főbizottság megítélése szerint azonban megfontolandó az engedményezés, illetve a tartozásátvállalás szabályainak kiegészítése annak érdekében, hogy a szerződésengedményezés jogi feltételei teljesen adottak legyenek (Magyar Közlöny 2002/15. II. kötet 136. o). A koncepció szabályozási mintaként a szerződési jog körében általános jelleggel az UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (UNIDROIT Nemzetközi Kereskedelmi Szerződések Alapelvei), továbbá a The Principles of European Contract Law (Európai Szerződési Jog Alapelvei) elveire (Magyar Közlöny 2002/15. II. kötet 4. o), külön a szerződésengedményezés kapcsán pedig a holland Polgári Törvénykönyv (Burgerlijk Wetboek) szerződésengedményezésre vonatkozó szabályaira (Art. 6–159) utalt (Magyar Közlöny 2002/15. II. kötet 136. o).

[14] 4. A kodifikációs folyamat eredményeként az elfogadott, de végül hatályba nem lépett 2009. évi Ptk. a szerződésátruházást olyan önálló jogintézményként szabályozta, amely háromoldalú megállapodással valósítható meg. A szabályozás novációs megoldást alkalmazott, a törvény 5:180. § (2) bekezdése ugyanis azt rögzítette, hogy „A szerződés átruházásának eredményeként a jogviszonyból kilépő fél és az abban bent maradó fél közötti szerződés megszűnik. Az új szerződés a régi szerződéssel azonos tartalommal, annak megszűnésének időpontjában a jogviszonyba belépő fél és a jogviszonyban bent maradó fél között jön létre.” Az 5:180. § (4) bekezdése arról is rendelkezett, hogy „A szerződésátruházás az elévülést megszakítja.” Az Alkotmánybíróság azonban a 2010. április 26-án kelt 51/2010. (IV. 28.) AB határozattal a kellő felkészülési idő hiányára és a jogbiztonság ebből fakadó súlyos sérelmére hivatkozva alkotmányellenesnek találta és ezért megsemmisítette a 2009. évi Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény 1. § (1) bekezdését és 208. §-át. A 2010. évi LXXIII. törvény 1. §-a pedig ezt követően külön is kimondta, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény nem lép hatályba. A Kormány ezután az 1129/2010. (VI. 10.) Korm. határozattal ismételten megbízta a Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztőbizottságot az új Polgári Törvénykönyv tervezetének elkészítésével.

[15] 5. Az újraindult kodifikációs folyamat eredményeként elkészült Ptk. – Engedményezés, jogátruházás, tartozásátvállalás és szerződésátruházás címet viselő XII. Cím XXXI.

Fejezetében található – 6:208. § (1) bekezdése egyértelműen kinyilvánítja a teljes szerződési pozíció átruházásának lehetőségét annak rögzítésével, hogy „A szerződésből kilépő, a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél megállapodhatnak a szerződésből kilépő felet megillető jogok és az őt terhelő kötelezettségek összességének a szerződésbe belépő félre történő átruházásáról.” A szerződésátruházás joghatásairól a 6:208. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „A szerződésbe belépő felet megilletik mindazon jogok, és terhelik mindazon kötelezettségek, amelyek a szerződésből kilépő felet a szerződésben maradó féllel szemben a szerződés alapján megillették és terhelték. A szerződésbe belépő fél nem jogosult beszámítani a szerződésből kilépő félnek a szerződésben maradó féllel szemben fennálló egyéb követelését. A szerződésben maradó fél nem jogosult beszámítani a szerződésből kilépő féllel szemben fennálló egyéb követelését.” A 6:209. § a szerződésátruházáshoz történő előzetes hozzájárulás feltételeit szabályozza, a 6:210. § pedig a szerződésátruházásra a követelések és a jogok tekintetében másodlagosan az engedményezés, a kötelezettségek tekintetében pedig a tartozásátvállalás szabályainak alkalmazását írja elő.

[16] A Ptk. miniszteri indokolása hangsúlyozta, hogy „A szerződésátruházás szabályozásával megteremti a Ptk. a szerződési pozíció átruházásának a lehetőségét és a feltételeit. A szerződésátruházás egy sui generis háromoldalú szerződés az eredeti jogviszony alanyai (átruházó és kötelezett) és az átvállaló között. A szerződésátruházás eredményeképp a szerződésbe belépő fél a szerződésből kilépő fél szerződési pozíciójába lép be. Mivel a szerződési pozíció nem más, mint jogok és kötelezettségek összessége, a szerződésbe belépő felet mindazok a jogok megillették és mindazok a kötelezettségek terhelik, amelyek a szerződésből kilépő felett megillették, illetve terheltek. A szerződésátruházás gazdasági jelentőségét az adja, hogy a jogok mellett a kötelezettségek tekintetében is tiszta helyzetet teremt: a szerződésből kilépő fél minden kötelemről szabadul. A szerződésbe belépő félre szállnak át a szerződésátruházást megelőzően keletkezett kötelezettségek, így a szerződésbe belépő fél lesz felelős a szerződésből kilépő fél által okozott károkért is.”

[17] A Ptk. tehát a szerződésátruházást önálló jogintézményként szabályozza azzal, hogy kiegészítő jelleggel az engedményezés és a tartozásátvállalás szabályainak megfelelő alkalmazását rendeli el. A szabályozás értelmében a szerződésátruházás sui generis háromoldalú jogügylet, amely a szerződésben maradó, a szerződésből kilépő és a szerződésbe belépő fél között jön létre. A hatályba nem lépett 2009. évi Ptk. rendelkezéseitől eltérően a Ptk. nem tartalmaz olyan előírást, amely szerint a szerződés átruházásának eredményeként a jogviszonyból kilépő fél és az abban bent maradó fél közötti szerződés megszűnne, és a jogviszonyba belépő fél és a jogviszonyban bent maradó fél között új szerződés jönne létre. A fennálló kötelelem megújítására irányuló elemet, vagyis a novációs megoldást tehát a Ptk. szabályozása nem vette át. Nem írja elő a Ptk. azt sem, hogy a szerződésátruházással az elévülés, vagy bármely határidő folyása megszakadna. Mindezekből az következik, hogy a jogviszony folytonosságát a szerződésátruházás nem érinti, a szerződésből kilépő és a szerződésbe belépő fél között tehát a szerződésátruházás eredményeként jogutódlás következik be.

[18] 6. A Ptk. 6:208. §-ának eredeti (3) bekezdése ugyanakkor a szerződésátruházás ismertetett egyéb szabályaival összhangban nem álló rendelkezést tartalmazott, azt mondta ki ugyanis, hogy „A szerződésátruházással a szerződés biztosítékai megszűnnek. A zálogkötelezett hozzájárulása esetén az új zálogjog az eredeti zálogjog ranghelyén jön létre.” E szabályozási megoldás jogértelmezési bizonytalanságot idézett elő a szerződésátruházás jogi lényegével, joghatásaival kapcsolatban, mivel kétségesse tette, hogy a szerződésátruházás valóban jogutódlást eredményez-e, amint az a jogintézményre vonatkozó egyéb szabályokból

következik, vagy megszakítja a felek között fennálló szerződéses jogviszony folytonosságát, tehát mégis novációnak tekinthető. A biztosítékok megszűnésének előírása emellett gazdasági szempontból is problematikus volt, hiszen kifejezetten hátrányt jelentett a jogosulti pozícióban a szerződésbe – például egy hitelügylet-állomány megvásárlásával vagy a bérlet tárgya feletti tulajdonszerzéssel – belépni kívánó fél számára.

[19] A felmerült problémákat észlelve a jogalkotó 2016. július 1-jei hatállyal módosította a Ptk. 6:208. § (3) bekezdését. A jogszabályi rendelkezés módosított szövege szerint „A szerződésbe belépő félre átszálló jogosultság biztosítéka fennmarad. A szerződésbe belépő félre átszálló kötelezettség teljesítésének biztosítéka megszűnik, kivéve, ha a biztosíték kötelezettje a szerződésátruházáshoz hozzájárul.” Ezzel egyidejűleg a Ptk. 6:209. §-ába új (3) és (4) bekezdést iktattak be. A 6:209. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „Ha a biztosíték kötelezettje a szerződésbe belépő félre átszálló kötelezettség biztosítéka fennmaradásához szükséges hozzájáruló jognyilatkozatát előzetesen megteszi, jognyilatkozata a szerződésátruházásról történő értesítésével válik hatályossá.” A (4) bekezdés értelmében „A biztosíték kötelezettje a jognyilatkozat megtételekor fenntarthatja a jogot annak visszavonására.”

[20] A Ptk. módosításáról rendelkező 2016. évi LXXVII. törvény 20. §-ához fűzött részletes indokolás a gyakorlati tapasztalatokra hivatkozva azt hangsúlyozta, hogy „nem indokolt, hogy a szerződésátruházásra átszálló jogosultságok alapjául szolgáló kötelezettségeket biztosító biztosítékok megszűnjenek. A biztosíték nyújtójának helyzetét ugyanis nem befolyásolja, nem teszi terhesebbé a biztosíték jogosultjának személyében bekövetkező változás. A biztosíték megszűnése viszont a szerződésbe belépő új jogosult számára hátrányos lenne. A szerződésátruházással összefüggésben csak akkor indokolt, hogy a biztosíték megszűnjön, ha az alanyváltozás a szerződésből származó kötelezettség tekintetében következik be. Ez utóbbi esetben ugyanis a biztosíték nyújtója számára nem közömbös az, hogy kit terhel az a kötelezettség, amelyért az általa nyújtott biztosítékkal helyt kell állnia. Ezért a törvény alapján a szerződésátruházás következtében csak akkor szűnik meg a biztosíték, ha az az átruházott pozícióval járó kötelezettséget biztosít, és a biztosíték nyújtója a szerződésátruházáshoz nem járul hozzá. A módosítás következtében elhagyásra kerül a Ptk. azon rendelkezése is, amely szerint a zálogkötelezett hozzájárulása esetén az új zálogjog az eredeti zálogjog ranghelyén jön létre. A szerződésátruházással tehát a biztosíték vagy fennmarad vagy megszűnik, és még akkor sem újul meg, hanem tovább él, ha a fennmaradására a biztosítéknyújtó hozzájárulása következtében kerül sor.”

[21] A Ptk. 6:208. § (3) bekezdésének 2016. július 1-jei hatályba lépett módosításával az egyetlen novációra utaló elem is kikerült a törvény szerződésátruházásra vonatkozó szabályozásából. Ez pedig arra utal, hogy a szerződésátruházás a Ptk. hatályos szabályozása értelmében a szerződést nem újítja meg, a maradó és a belépő fél között nem keletkeztet új szerződést, hanem jogutódlást eredményez, a jogviszony folytonossága a szerződésátruházást követően is megmarad.

[22] 7. A Ptk. koncepciójában szabályozási mintaként említett nemzetközi instrumentumok közül az UNIDROIT Alapelvek a 9. fejezet Szerződésengedményezés (Assignment of Contracts) címet viselő 3. részében szabályozza a szerződési pozíció átruházását. A szabályozás értelmében a szerződésengedményezés a szerződésből kilépő engedményező (assignor) szerződésből fakadó jogainak és kötelezettségeinek átruházását jelenti (9.3.1. cikk). Az erre vonatkozó megállapodás az engedményező és a szerződésbe belépő engedményes (assignee) között jön létre, a szerződésben maradó fél (other party) – előzetesen is megadható –

hozzájárulásával (9.3.1, 9.3.3., 9.3.4. cikkek). A 9.3.5. cikk értelmében a hozzájárulás során a szerződésben maradó fél választhat, hogy elengedi a kötelemből az engedményezőt vagy visszatartja őt arra az esetre, ha az engedményes nem teljesítene megfelelően. Egyébként, eltérő rendelkezés hiányában az engedményező egyetemleges kötelezett marad. Az átszálló jogokat és kötelezettségeket, a kifogásokat és a beszámítás jogát illetően az engedményezés és a tartozásátvállalás szabályait kell alkalmazni (9.3.6., 9.3.7. cikk). Az Európai Szerződési Jog Alapelvei a 12. fejezet Szerződésátruházás (Transfer of Contract) című 2. részében rendelkeznek a szerződési pozíció átengedéséről. A 12:201 cikk (1) bekezdése értelmében a szerződés egyik alanya és egy harmadik személy megállapodhatnak a szerződési pozíció átruházásáról. Az átruházás hatályosulásához, a szerződési pozícióban az alanycsere bekövetkezéséhez az is szükséges, hogy a szerződésben maradó személy hozzájáruljon az átruházáshoz. Az átszálló jogok, követelések tekintetében a szerződés átruházása esetén az engedményezés, a kötelezettségek vonatkozásában pedig a tartozásátvállalás szabályai az irányadók [12:201 cikk (2) bekezdés]. Sem az UNIDROIT Alapelvek, sem az Európai Szerződési Jog Alapelvei nem mondják ki azt, hogy a szerződési pozícióban bekövetkező alanycserével a szerződés megszűnne és új szerződés jönne létre. Nem alkalmaz novációs megoldást a Ptk. koncepciójában a szerződésátruházás (akkori elnevezéssel: szerződésengedményezés) körében szabályozási mintaként említett holland Polgári Törvénykönyv (BW) sem, amelynek 6:159. cikkelye szerint a szerződésátruházásra a három érintett fél által kiállított okirattal kerülhet sor. A szerződésátruházás eredményeként minden jog és kötelezettség, tehát az átruházó teljes szerződési pozíciója átszáll a szerződésbe belépő félre. Egyebekben a szerződésátruházásra a holland Ptk. a tartozásátvállalás szabályait rendeli alkalmazni.

[23] 8. A kifejtettekből kitűnően a Ptk. hatályos szerződésátruházási szabályainak nyelvtani, logikai, történeti és rendszertani értelmezése egyaránt azt támasztják alá, hogy a szerződési pozíció átruházása az érintett jogok és kötelezettségek vonatkozásában jogutódlást eredményez úgy, hogy a szerződést nem újítja meg, vagyis a jogviszony folytonosságát nem szakítja meg, hiszen

- a Ptk. nem tartalmaz olyan rendelkezést, hogy a szerződésátruházással a szerződés megszűnne és a belépő féllel új szerződést eredményezne,
- nem rendelkezik arról sem, hogy a szerződésátruházás megszakítaná az elévülést, és hogy a határidők a szerződési pozíció átengedésével újra kezdődnének,
- a szerződésátruházásra másodlagosan alkalmazni rendeli az engedményezés és a tartozásátvállalás – nem novációs jellegű – szabályait,
- a szerződésátruházás szabályai a Ptk.-ban nem „A szerződés megszüntetése megállapodással és egyoldalú nyilatkozattal” címet viselő XIII. Cím alatt, hanem az „Engedményezés, jogátruházás, tartozásátvállalás és szerződésátruházás” címet viselő XII. Cím XXXI. Fejezetében helyezkednek el,
- a jogalkotó szándéka szerint a szerződésátruházás olyan sui generis háromoldalú megállapodás, amely a szerződésből kilépő és a szerződésbe belépő fél között jogutódlást eredményez úgy, hogy a jogviszony folytonossága megmarad,
- a szabályozás előzményeként a régi Ptk. alkalmazása során kialakult bírói gyakorlat jellemzően a jogviszony folytonosságát nem érintő, jogutódlást eredményező háromoldalú megállapodásként ismerte el a szerződésátruházást,
- a hatályba nem lépett 2009. évi Ptk. novációs szabályozási megoldást alkalmazott a szerződésátruházás körében, a Ptk. azonban ezt a szabályt nem vette át,
- a Ptk. megalkotása során szabályozási mintának tekintett nemzetközi instrumentumok és külföldi jogi rendelkezések nem tekintik novációnak a szerződésátruházást.

[24] Ugyanerre az eredményre vezet a Ptk. szabályainak az Alaptörvény 28. cikke szerinti értelmezése is. A szerződésátruházás önálló jogintézménykénti szabályozásának ugyanis – amint az a törvényjavaslat és a 2016. július 1-jén hatályba lépett módosítás javaslatának ismertetett indokolásából is kitűnik – az volt a célja, az a jogintézmény gazdasági rendeltetése, hogy a szerződéses kapcsolatokban a jogfolytonosság fenntartásával, jogutódlást eredményezve lehetővé tegye a teljes szerződéses pozíció kicserélését. Azt ugyanis, hogy a felek az eredeti szerződést megszüntessék, és az egyik fél egy harmadik személlyel ezzel egyidejűleg új, a korábbival akár teljes egészében azonos tartalmú szerződést kössön, a szerződő felek a Ptk. más – már a régi Ptk.-ban is ismert – rendelkezései alapján egyébként is megtehették, illetve megtehetik. Ilyen – novációs – tartalommal ezért nem is lett volna értelme a szerződésátruházás intézményét a Ptk.-ban szabályozni. A régi Ptk.-ban arra vonatkozóan nem szerepeltek tételes szabályok, hogy a szerződésben maradó, a kilépő és a belépő fél megállapodásukkal jogutódlást eredményezve valósíthassák meg a teljes kötelemben az alanycserét, az új jogintézmény törvénybe iktatásának tehát ennek a gazdasági célnak a megvalósulását kellett biztosítani. Az Alaptörvény 28. cikkének mindezekre tekintettel az a jogértelmezés felel meg, amely szerint a Ptk.-ban szabályozott szerződésátruházás nem nováció, hanem a szerződési pozíció tartalmát jelentő jogok és kötelezettségek olyan átruházása, amely a jogviszony folytonosságának fennmaradásával jogutódlást eredményez.

[25] A kifejtettek összegzéseként tehát az állapítható meg, hogy szerződésátruházás a Ptk. szabályozása értelmében olyan, dogmatikailag a szűk értelemben vett szerződésmódosítás és a nováció (újítás) között elhelyezkedő, az engedményezéssel és a tartozásátvállalással rokon sui generis jogintézmény, amely a már fennállt jogviszony alanyaiban változást, jogutódlást eredményez úgy, hogy a szerződés egyéb tartalmi elemeit – a felek kifejezetten erre irányuló szándéka nélkül – nem érinti, az önmagával azonos jogviszonyt nem szünteti meg, a szerződést nem újítja meg. A szerződési pozíció átruházásával a kötelelem a szerződésből kilépő és a szerződésben maradó fél között szűnik meg, a korábban létrejött jogok és kötelezettségek összessége pedig – a szerződésből kilépő fél személyéhez tapadó jogok és kötelezettségek kivételével – a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél között marad fenn.

[26] 9. Szerződésátruházásra nemcsak a szerződésben maradó, a szerződésből kilépő és a szerződésbe belépő fél háromoldalú megállapodása, hanem jogszabály rendelkezése alapján is sor kerülhet. Ha a szerződésből származó jogok és kötelezettségek összessége jogszabály rendelkezése alapján száll át másra, a Ptk. 6:211. §-a a szerződésátruházás szabályait rendeli alkalmazni. Speciális előírásokat a törvény e körben nem tartalmaz. A Ptk. szabályai tehát nem tesznek különbséget a háromoldalú megállapodáson és a jogszabályon alapuló szerződésátruházás joghatásai között. Ez azt jelenti, hogy a jogszabályon alapuló szerződésátruházás sem minősül a Ptk. szerint novációnak, hanem a jogviszony folytonosságának fennmaradása mellett jogutódlást eredményez.

[27] 10. 2016. január 6-i hatállyal ugyanakkor a jogszabályon alapuló szerződésátruházásra vonatkozóan új rendelkezéseket iktattak a Ptké.-be. A törvény új 53/C. § (1) bekezdése kimondja, hogy: „Ha a Ptk. hatályba lépése előtt kötött szerződésből származó valamennyi jog és kötelezettség a Ptk. hatályba lépését követően jogszabály rendelkezése alapján száll át másra, úgy erre a Ptk. 6:211. §-át kell alkalmazni.” Ehhez kapcsolódóan a (2) bekezdés arról rendelkezik, hogy: „Az (1) bekezdés szerinti esetben a szerződésből kilépő és a szerződésben maradó fél tekintetében a szerződést megszüntnek, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél tekintetében pedig a szerződést az átszálló valamennyi jog és kötelezettség vonatkozásában a jogszabály rendelkezése alapján létrejött új szerződésnek kell tekinteni.”

[28] A Ptké.-t módosító 2015. évi CCXX. törvény – amely egyidejűleg a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel (Földforgalmi tv.) összefüggő egyes rendelkezésekből és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvényt (a továbbiakban: Fétv.) is módosította – általános indokolása szerint a törvénymódosítás célja az volt, „hogya hosszú távra kötött haszonbérleti szerződésekben a haszonbér módosításának jogát a törvény a Fétv. korábban elfogadott módosításához képest még megfelelőbben, és a felek érdekei közti egyensúly még hatékonyabb megteremtésével biztosítsa.” A törvényjavaslat 1. §-hoz kapcsolódó részletes indokolás a jogszabályon alapuló szerződésmódosítás kapcsán a következőkre mutat rá: „A szerződésátruházás az új Ptk. új jogintézménye, célja a teljes szerződéses pozíció (jogok és kötelezettségek) átruházása. A szerződésátruházás alapulhat szerződésen és jogszabályon. A jogszabályon alapuló szerződésátruházás esetére mond ki a Ptké.-módosítás egy értelmező rendelkezést, amely lehetővé teszi, hogy a Ptk. hatályba lépése előtt kötött szerződések esetében, a valamennyi jog és kötelezettség jogszabály rendelkezése alapján átszáll, akkor ezt jogszabályon alapuló szerződésátruházásnak kell tekinteni. Ennek következtében az eredeti szerződő felek között a szerződés megszűnik, és az új szerződő felek között jön létre a korábbi tartalommal, külön jogi aktus nélkül.”

[29] Az új szabályozás egyrészt a Ptk. hatálya alá utalja azokat a korábban kötött szerződéseket, amelyek esetében a Ptk. – és a később részletezettek szerint az adott Ptké.-módosítás – hatályba lépését követően következett be jogszabály rendelkezése alapján szerződésátruházás [Ptké. 53/C. § (1) bekezdés], másrészt az említett szerződési kört érintően a jogszabályon alapuló szerződésátruházást a háromoldalú megállapodás alapján megvalósuló szerződésátruházáshoz képest részben eltérő joghatással ruházta fel, hiszen azt mondja ki, hogy a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél tekintetében a szerződést új szerződésnek kell tekinteni [Ptké. 53/C. § (1) bekezdés].

[30] 11. A Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt több indítványozó az Alkotmánybírósághoz fordult, a Kúria egyik tanácsa pedig egyedi normakontroll-eljárást kezdeményezett. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezést az indítványhoz egyesítette, és utólagos normakontroll-eljárásban a 22/2018. (XI. 20.) AB számú határozatában – hivatalból eljárva – megállapította, hogy az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet idézett elő azért, hogy a Ptké. 53/C. §-ában nem határozta meg az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében szereplő jogállamiság alkotmányos alapértékéből fakadó jogbiztonság követelményének megfelelően a jogszabály rendelkezésén alapuló szerződésátruházás részletszabályait. Felhívta ezért az Országgyűlést, hogy a Ptk. szerinti szabályozással való összhang megteremtése érdekében jogalkotói feladatának 2019. március 31-ig tegyen eleget. A Ptké. 53/C. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt és bírói kezdeményezést ugyanakkor elutasította.

[31] A határozat indokolásában az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy nem kíván állást foglalni abban a dogmatikai kérdésben, hogy a szerződésátruházás jogutódlást vagy novációt eredményez-e. Azzal azonban, hogy a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a Ptk. hatálybalépése előtt kötött bármely szerződés esetében a szerződésből származó valamennyi jog és kötelezettség a Ptk. hatálybalépését követően jogszabály rendelkezése alapján száll át valamely más jogalanyra, akkor a korábbi szerződést megszüntnek kell tekinteni, és az új szerződő fél tekintetében egy új szerződés létrejöttét kell megállapítani, a jogalkotó eldöntötte ezt a dogmatikai kérdést, az érintett szerződések esetében erre a konstrukcióra novációként tekint. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének ezt az értelmezését a jogalkalmazó szerveknek is irányadónak kell tekinteniük. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor hangsúlyozta, hogy ez a jogszabályi rendelkezés a felek megállapodásán alapuló

szerezésátruházásra nem vonatkozik, a megállapodáson és a jogszabályon alapuló szerződésátruházás tartalma tehát eltérő. Megjegyezte azt is, hogy a nováció jogi természetére vonatkozóan sem a Ptk., sem a Ptké. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést, ebben a kérdésben a magánjogi jogtudomány is megosztott, a nováció fogalma a jogirodalomban nem tisztázott. Emellett a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése szükségképpen hatással van a Ptk.-n kívüli, külön jogszabályok alapján végbemenő szerződésátruházások eseteire is, és azt eredményezheti, hogy más jogi helyzet állhat elő a hatályba lépése előtt ugyanazon jogszabály alapján végbement, illetve azt követően végbemenő, jogszabály általi szerződésátruházások esetében. Az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy a szerződésátruházás megfelelő szabályozása alapvető jelentőségű a kötelmi és a felelősségi viszonyok átláthatósága és kiszámíthatósága szempontjából {Indokolás [72], [78], [79], [80], [81]}.

[32] A részletszabályok hiánya miatt az Alkotmánybíróság a Ptk. 53/C. §-ában foglalt szabályozás kapcsán mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet állapított meg, és felhívta az Országgyűlést, hogy a jogállami jogbiztonság követelményének megfelelően alkossa meg a jogszabály rendelkezésén alapuló szerződésátruházás részletes szabályait úgy, hogy a Ptk., illetve a Ptké. közötti funkcionális viszonyra figyelemmel teremtsen meg az összhangot a két törvény rendelkezései között. A szabályozás kialakítása során a jogalkotónak az Alkotmánybíróság előírása szerint – a jogintézmény működésének kiszámíthatósága és a szabályozás hatálya alá tartozó kötelmi és felelősségi viszonyok egyértelmű meghatározása, valamint azoknak a Ptk.-val mint a magánjog anyajogával való összhangja érdekében – ki kell térnie a szerződésmódosítástól való elhatárolás kérdésére és a nováció mint jogi konstrukció jogi természetének meghatározására is {Indokolás [84], [86], [87]}.

[33] 12. Az Országgyűlés az Alkotmánybíróság felhívásának a megadott határidőben, de a mai napig sem tett eleget, nem alkotott részletes szabályokat a jogszabály rendelkezésén alapuló szerződésátruházásra. A Ptké. 53/C. §-ának törvénybe iktatását követően mintegy félévvel, 2016. július 1-jei hatállyal a Ptk. szerződésátruházási szabályait érintően éppen ellentétes irányú törvényt módosításra került sor, amellyel a jogalkotó – a korábban már részletezettek szerint – azt tette egyértelművé, hogy a háromoldalú megállapodáson alapuló szerződésátruházást, amelynek szabályait a Ptk. 6:211. §-a értelmében a szerződéses jogok és kötelezettségek összességének jogszabály alapján történő átszállása esetén is alkalmazni kell, nem tekinti novációnak.

[34] 13. A Kúriának az így kialakult szabályozási környezetben kell a jogszabályok értelmezésével – az Alkotmánybíróság 22/2018. (XI. 20.) AB számú határozatában kifejtetteket figyelembe véve – megállapítania a Ptké. 53/C. §-ának szabályozásával érintett szerződési kör vonatkozásában a jogszabályon alapuló szerződésátruházás tartalmát, joghatásait.

[35] 14. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének szabályozása alá tartozó szerződések köre az alábbiak szerint határozható meg:

[36] A Ptké. a Ptk. hatálybalépésével összefüggő átmeneti szabályokat, valamint a felhatalmazó rendelkezéseket tartalmazza, emellett meghatározza a Ptk. hatálybalépésével hatályukat veszítő törvényeket. Magában a Ptk.-ban ugyanis nem szerepelnek az alkalmazásához szükséges átmeneti rendelkezések, azok megállapítását a Ptk. 8:5. §-a külön törvényre bízta. Ez a külön törvény a Ptké., amelynek – amint az az általános indokolásából is kitűnik – a kifejezett célja olyan átmeneti szabályok megfogalmazása volt, amelyek egyértelművé teszik, hogy valamely adott időpontban melyik törvény alkalmazandó.

[37] Az átmenetre vonatkozó szabályozás alapelve a Ptké. 1. §-a szerint – a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 15. §-ával összhangban –, hogy a Ptk. rendelkezéseit eltérő rendelkezés hiányában a hatálybalépését követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megtett jognyilatkozatokra kell alkalmazni. A Ptk. hatálybalépése előtt keletkezett és megszűnt magánjogi jogviszonyokra, bekövetkezett tényekre és megtett jognyilatkozatokra tehát nem a Ptk. az irányadó, hanem a korábban hatályos jogszabályi rendelkezések. A Ptk. hatálybalépésekor már fennálló kötelemlere vonatkozóan a Ptké. 50. § (1) bekezdése az 1. §-ban megfogalmazott főszabályt tovább árnyalja úgy, hogy az ilyen kötelemlerekkel kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényeket, megtett jognyilatkozatokat – ideértve az e tények, illetve jognyilatkozatok által keletkeztetett újabb kötelemlereket is – szintén nem utalja a Ptk. hatálya alá, vagyis ezekre is a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit, mindenekelőtt a régi Ptk.-t kell alkalmazni azzal, hogy a Ptké. 50. § (2) bekezdése alapján a jogviszony alanyai megállapodhatnak abban, hogy a Ptk. hatálybalépése előtt kötött szerződésüket teljes egészében az új Ptk. hatálya alá helyezik. Ha tehát a régi Ptk. hatálya alatt keletkezett kötelemleret már a Ptk. hatálybalépése után érinti olyan tény vagy jognyilatkozat, amelyből újabb kötelemler keletkezik, úgy erre az újabb kötelemlere is a Ptk. hatálybalépése előtt hatályban volt jogszabályokat kell a Ptké. generális kötelemleri átmeneti szabálya értelmében alkalmazni. Ennek az az oka a Ptké. 50. §-ához fűzött indokolás szerint, hogy az a keretjogviszony vagy alapjogviszony (például keretszerződés, előszerződés, vételi jogot engedő szerződés vagy jogszabály által keletkeztetett kötelemleri jogviszony) határozza meg az újabb kötelemleret is, amely még a Ptk. hatálybalépése előtt keletkezett, így a szerződő felek is ehhez igazították jövőbeli magatartásukat.

[38] Arra az esetre, ha a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződés vonatkozásában a Ptk. hatálybalépése után következik be szerződésátruházás, a Ptké. eredetileg nem tartalmazott az 50. § (1) bekezdésében megfogalmazott generális kötelemleri átmeneti szabálytól eltérő rendelkezést. 2016. január 6-i hatállyal azonban a jogszabályon alapuló szerződésátruházásra vonatkozóan új szabályt iktattak be a Ptké.-be. A törvény új 53/C. § (1) bekezdése pedig a Ptk. hatálya alá utalja azokat a korábban kötött szerződéseket, amelyek esetében a szerződésből származó jogok és kötelemlerességek összessége a Ptk. hatályba lépését követően jogszabály rendelkezése alapján száll át másra. Az új szabály a Jat. 15. § (1) bekezdése értelmében a hatálybalépése után, tehát 2016. január 6-án vagy azt követően jogszabály rendelkezése alapján bekövetkező szerződésátruházások esetében alkalmazható.

[39] Mindezekből következően abban az esetben, ha a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződésből származó jogokat és kötelemlerességeket a Ptk. hatálybalépése előtt ruházták át másra, vagy jogszabály rendelkezése alapján szálltak át azok a Ptk. hatálybalépése előtt harmadik személyre, a jogviszonyra a Ptké. 1. §-ból következően a régi Ptk. szabályait kell alkalmazni. Ugyanez a helyzet a Ptké. 50. § (1) bekezdése értelmében akkor is, ha a régi Ptk. hatálya alatt létrejött szerződés esetében a Ptk. hatálybalépését követően bármikor háromoldalú megállapodás alapján, vagy 2016. január 5-ig jogszabály rendelkezése alapján történt, illetve történik szerződésátruházás. A Ptk. rendelkezései – a Ptké. 53/C. § (1) bekezdése alapján – abban az esetben irányadók a jogviszonyra, ha a Ptk. hatálybalépése előtt kötött szerződésből származó jogok és kötelemlerességek összessége 2016. január 6-án vagy azt követően jogszabály rendelkezése alapján szállt, illetőleg száll át másra, valamint – a Ptké. 1. §-ából következően – akkor, ha már magát a későbbi, akár megállapodáson, akár jogszabályon alapuló szerződésátruházással érintett szerződést is a Ptk. hatálybalépését követően kötötték meg.

[40] A Ptké. 2016. január 6-tól hatályos 53/C. §-ában – a korábbiakban már ismertetteknek megfelelően – az átmeneti rendelkezést tartalmazó (1) bekezdés mellett, ahhoz szorosan

kapcsolódóan, a (2) bekezdésben egy a jogszabályon alapuló szerződésátruházás joghatására vonatkozó előírás is szerepel, amely azt rögzíti, hogy ilyenkor a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél tekintetében a szerződést új szerződésnek kell tekinteni. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének ez a rendelkezése kifejezetten visszautal az (1) bekezdésre, az ott meghatározott szerződési körre vonatkozó szabályt tartalmaz. A Ptké. 53/C. § (1) bekezdésében szereplő átmeneti rendelkezés alkalmazási körébe pedig a már említettek szerint kizárólag azok a Ptk. hatálybalépése előtt kötött szerződések tartoznak, amelyek vonatkozásában 2016. január 6-án és azt követően jogszabály rendelkezése alapján került sor szerződésátruházásra.

[41] Mindezekre tekintettel a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése nem vonatkozik azokra a szerződésekre, amelyek esetében a szerződésátruházásra – akár a Ptk. hatálybalépését megelőzően, akár azt követően – a szerződésben maradó, a szerződésből kilépő és a szerződésbe belépő fél háromoldalú megállapodása alapján került, illetve kerül sor, mint ahogy azokra a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződésekre sem, amelyeknél 2016. január 5-ig jogszabály rendelkezése alapján szálltak át a szerződésből származó jogok és kötelezettségek másra, és nem irányadó a Ptk. hatálybalépését követően kötött, később jogszabályon alapuló szerződésátruházással érintett szerződésekre sem. E szerződések esetében tehát a szerződésátruházás, ha a jogviszony a régi Ptk. hatálya alá tartozik, a régi Ptk. alkalmazása során kialakult bírói gyakorlat elveiből, ha pedig a Ptk. hatálya alá tartozik, a Ptk. ismertetett szerződésátruházási szabályaiból következően a jogviszony folytonosságának fennmaradása mellett jogutódlást valósít meg.

[42] A Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének szabályozása a kifejtettek értelmében kizárólag a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződéseket 2016. január 6-án és azt követően jogszabály rendelkezése alapján érintő szerződésátruházásokra terjed ki.

[43] 15. Az ilyen, tehát a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének szabályozási körébe tartozó, vagyis a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződéseket 2016. január 6-án és azt követően jogszabály rendelkezése alapján érintő szerződésátruházás joghatásai az alábbiak szerint határozhatók meg:

[44] Az Alkotmánybíróság 22/2018. (XI. 20.) AB számú határozata szerint a Ptké. 53/C. § (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a jogszabály rendelkezésén alapuló szerződésátruházás novációt jelent {Indokolás [72]}. Az Alkotmánybíróság határozatai – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 39. § (1) bekezdése értelmében – főszabály szerint erga omnes hatályúak, a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésére vonatkozóan a 22/2018. (XI. 20.) AB számú határozatban megfogalmazott jogértelmezést ezért a Kúriának is követnie kell.

[45] A nováció konkrét tartalmát, joghatásait azonban az Alkotmánybíróság nem határozta meg, és a jogalkotó sem alkotta meg azokat a külön szabályokat, amelyek alapján ezek a joghatások, illetőleg a Ptk. szerződésátruházási szabályainak és a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének egymáshoz való viszonya egyértelműen megállapítható lenne. Mindezekre figyelemmel a Kúriának – az Alkotmánybíróság 22/2018. (XI. 20.) AB számú határozatában kifejtettekből kiindulva – jogértelmezéssel, az irányadó jogszabályoknak alapvetően az Alaptörvény 28. cikke és a Ptk. 1:2. § (2) bekezdése szerinti értelmezésével kell a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése szerinti novációs konstrukció tartalmát, joghatásait megállapítania.

[46] A szerződésátruházásra irányadó jogszabályok közül a Ptké. 53/C. § (1) bekezdése a Ptk. 6:211. §-án keresztül a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének szabályozásával érintett szerződési körre is kifejezetten alkalmazni rendeli a Ptk. szerződésátruházási szabályait. A Ptk. 6:208–6:211. §-

aiban szabályozott szerződésátruházás pedig – akár háromoldalú megállapodás, akár jogszabály rendelkezése alapján következik be – az előzőekben részletesen kifejtettek szerint a szerződési pozíció tartalmát jelentő jogok és kötelezettségek összességének olyan átruházása, amely a jogviszony folytonosságának fennmaradásával jogutódlást eredményez. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdése maga is átszálló jogokról és kötelezettségekről beszél, tehát szintén utal a jogutódlásra. A novációra egyébként jellemző jogalapi vagy tartalmi újításról a hatályos szerződésátruházási szabályok egyike sem rendelkezik. A szerződés megújítását fejezi ki ugyanakkor az Alkotmánybíróság által adott értelmezésében a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének az a rendelkezése, amely szerint „a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél tekintetében pedig a szerződést az átszálló valamennyi jog és kötelezettség vonatkozásában a jogszabály rendelkezése alapján létrejött új szerződésnek kell tekinteni”.

[47] A Ptké. 53/C. § (2) bekezdése szerinti novációs konstrukció mindezek értelmében speciális jellegű, a szabályozás ugyanis e körben egyaránt tartalmaz a jogviszony folyamatosságára (jogutódlásra), valamint a jogviszony megújítására vonatkozó elemeket úgy, hogy a szerződés tartalmát érintő változásról nem tesz említést. Az, hogy ennek a sajátos novációs konstrukciónak az eltérő joghatásai (jogutódlás, illetve újítás) hogyan érvényesülnek, az alábbiak szerint ítélni lehet:

[48] Az Alkotmánybíróság 22/2018. (XI. 20.) AB számú határozatában amellet, hogy rámutatott, a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének alkalmazásában a jogszabály rendelkezésén alapuló szerződésátruházás novációt jelent, azt is hangsúlyozta, hogy biztosítani kell az összhangot a Ptk. és a Ptké. rendelkezései között, a két törvény közötti funkcionális kapcsolatra, illetve arra tekintettel, hogy a Ptk. a magyar magánjog anyajoga, a felelősségi viszonyokat pedig egyértelműen és egységesen kell meghatározni {Indokolás [84], [86]}. Az Alkotmánybíróság ezeket a szempontokat ugyan a jogállami jogbiztonság követelményének érvényesülése érdekében a szükséges további jogalkotás számára szabta meg, miután azonban további jogi szabályozásra az Alkotmánybíróság felhívása ellenére sem került sor és így jogértelmezéssel kell a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének alkalmazása során a gyakorlatban jelentkezett problémákat megoldani, az Alkotmánybíróság által megadott szempontokat a helyes jogalkalmazás érdekében a jelenleg hatályos szabályok értelmezése során is érvényesíteni kell.

[49] A Ptk. és a Ptké. között – amint arra az Alkotmánybíróság is rámutatott – funkcionális kapcsolat áll fenn, a Ptké. rendeltetése, szabályozási célja ugyanis a Ptk. alkalmazásához szükséges átmeneti rendelkezések megfogalmazása volt. A Ptké. alkalmazása ezért nem vezethet a Ptk. rendelkezéseivel ellentétes eredményre, hanem éppen a Ptk. szabályainak érvényesülését kell biztosítani. Ez következik a Ptk. 1:2. § (2) bekezdésében rögzített értelmezési alapelvből (az ún. québeci klauzulából) is, amely szerint a polgári jogi viszonyokra vonatkozó jogszabályokat a Ptk.-val összhangban kell értelmezni.

[50] Az Alkotmánybíróság 22/2018. (XI. 20.) AB számú határozatában megfogalmazott követelmények (a Ptk. és a Ptké. közötti összhang biztosítása a két törvény közötti funkcionális kapcsolatból kiindulva, egységes felelősségi viszonyok) figyelembevételével a Ptk. szerződésátruházási szabályainak és a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének együttes, az Alaptörvény 28. cikke és a Ptk. 1:2. § (2) bekezdése szerinti értelmezése alapján a Kúria álláspontja szerint – a kifejtettekre tekintettel – az a következtetés vonható le, hogy a Ptk. hatálybalépése előtt kötött szerződésekből eredő jogok és kötelezettségek összességének jogszabály rendelkezése alapján 2016. január 6-án és azt követően bekövetkezett, illetve bekövetkező átszállása esetén is jogutódlás valósul meg az egyik szerződő fél pozíciójában úgy, hogy a szerződés tartalma, a feleket a jogviszony alapján megillető valamennyi jog és kötelezettség változatlan marad.

Tartalmi szempontból tehát a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél között a jogviszony a szerződésben maradó és a szerződésből kilépő fél közötti jogviszony folytatásának tekinthető, a szerződésbe belépő felet – a kilépő fél személyéhez tapadó jogok és kötelezettségek kivételével – ugyanazok a jogok és kötelezettségek illetik meg, mint a szerződésből kilépő felet. A Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének novációs hatása a hatálya alá tartozó szerződésátruházásoknál alapvetően abban jelentkezik, vagyis a szerződést a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél tekintetében amiatt, illetve abból a szempontból kell új szerződésnek kell tekinteni, hogy a szerződésre alkalmazni kell a Ptk. szabályait és a kapcsolódó egyéb anyagi jogi szabályokat, annak ellenére, hogy az eredeti szerződést korábban kötötték meg.

[51] Mindezekből eredően – a szerződéses jogok és kötelezettségek összességének átszállására, a szerződés tartalmát érintő jogutódlásra figyelemmel – a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződés időtartamát a 2016. január 6-án vagy azt követően bekövetkezett jogszabályon alapuló szerződésátruházás nem érinti, a szerződés határozott időtartama (például egy kölcsönszerződés 10 éves futamideje) az alanycserével nem kezdődik újra. A jogok és kötelezettségek átszállása az elévülést sem szakítja meg, és a jogszabályokban vagy a szerződésben rögzített, a szerződésátruházást megelőzően megindult egyéb határidők (például a szavatossági vagy a jótállási igények érvényesítésére nyitva álló határidők, illetve a felmondási idő) sem indulnak újra. A szerződésátruházással a szerződésből kilépő fél minden kötelemből szabadul, a korábban keletkezett kötelezettségek a szerződésbe belépő félre szállnak át. Ezért a szerződésbe belépő fél lesz felelős a szerződésből kilépő fél által okozott károkért, és vele szemben lehet érvényesíteni a szerződésből kilépő fél szerződésszegéséből eredő egyéb igényeket is.

[52] A szerződés tartalmát érintő jogutódlás következtében a szerződésben maradó és a szerződésből kilépő fél között létrejött szerződésben rögzített illetékességi kikötés hatálya is kiterjed – az alábbiak szerint – a szerződésbe belépő félre.

[53] A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 41. § (1) bekezdése lehetővé tette, hogy a felek a 41. §-ban foglalt feltételeknek megfelelően az egyébként illetékes bíróság helyett jogvitáik eldöntésére más bíróság eljárását kössék ki, vagyis a törvényben meghatározott illetékességi okoktól megállapodásukkal eltérjenek. Ugyanilyen lehetőséget biztosít a felek számára a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 27. § (1) bekezdése is. Az illetékességi kikötés hatálya jogutódlás esetén kiterjed a jogutódokra. Ezt a régi Pp. 41. § (4) bekezdése, illetve a Pp. 27. § (2) bekezdése kifejezetten rögzíti is. Ez azt jelenti, hogy például a jogutódok perelhetők az előtt a bíróság előtt, amely bíróság illetékességének a jogelőd a szerződéses partnerével kötött megállapodásában alávette magát. Ez a joggyakorlat érvényesült már a régi Pp. hatályba lépése előtti időszakban is (Soproni Királyi Törvényszék Pf.627/1916. – Perjogi Döntvénytár III. 31.). Mivel a régi Pp. az illetékességet – a törvényjavaslat miniszteri indokolásából is kitűnően – lényegileg a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikknek megfelelően szabályozta, és az alávetésen alapuló illetékesség szabályait az egyértelműség érdekében éppen azzal tartotta szükségesnek kiegészíteni, hogy az alávetés hatálya kiterjed a jogutódra is, a Pp.-nek a felek által kikötött illetékességre vonatkozó szabályozása pedig lényegét tekintve megfelel a régi Pp. hasonló tárgyú szabályozásának, azon a jogalkotó – amint azt a törvényjavaslat miniszteri indokolása kifejezetten rögzíti is – nem kívánt változtatni, az ítélkezési gyakorlatban e körben kialakult elvek változatlanul irányadónak tekinthetők.

[54] Jogutód alatt a felek által kikötött illetékességre vonatkozó szabályok alkalmazása során az általános és a különös jogutódot egyaránt érteni kell (BH2018. 50.), így az illetékességi kikötés hatálya, mivel a Ptk.-ban szabályozott szerződésátruházás a korábban részletesen kifejtettek szerint jogutódlást eredményez, szerződésátruházás esetén a szerződésbe belépő félre is kiterjed. A már említettek szerint – mivel a szerződés tartalmát érintően ebben az esetben is jogutódlás következik be – ugyanez a joghatás érvényesül akkor is, ha a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződés ilyen illetékességi kikötést tartalmazott, és 2016. január 6-án vagy azt követően jogszabály rendelkezése alapján következett, illetve következik be szerződésátruházás. Az illetékességi kikötés hatálya tehát a jogok és kötelezettségek átszállására tekintettel ilyenkor is kiterjed a szerződésbe belépő félre.

[55] A gyakorlatban ezzel kapcsolatban problémaként jelentkezett, hogy a régi Pp. 41. § (6) bekezdése 2009. június 30-tól kezdődően kizárta a megyei bíróság (törvényszék) hatáskörébe tartozó ügyben a Fővárosi Bíróság (Fővárosi Törvényszék) és a Pest Megyei Bíróság (Budapest Környéki Törvényszék), a helyi bíróság (járásbíróság) hatáskörébe tartozó ügyben pedig a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékességének kikötését, és ezt a tilalmat a Pp. 27. § (6) bekezdése is változatlan formában fenntartotta. Kérdésként merült fel ezért, hogy abban az esetben, ha a 2009. június 30-át megelőzően kötött szerződésben például a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékességét kötötték ki, és a szerződést érintően a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének alkalmazási körébe tartozó szerződésátruházás következett vagy következik be, az illetékességi kikötés irányadó lesz-e a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél közötti, a szerződésből eredő jogvita esetén, vagy azért, mert az alanycsere folytán a szerződést a Ptké. 53/C. § (2) bekezdése alapján új szerződésnek kell tekinteni, az illetékességi alávetésre vonatkozó megállapodás hatálya a jogutódra nem terjed ki.

[56] E vonatkozásban annak van döntő jelentősége, hogy a szerződésben rögzített illetékességi kikötés olyan eljárásjogi hatású magánjogi megállapodás, amelynek érvényességét a megkötésekor irányadó szabályok alapján kell megítélni. Ha tehát a szerződő felek 2009. június 30-át megelőzően kötötték ki például a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékességét és más érvénytelenségi ok sem áll fenn, az illetékességi kikötést érvényesnek kell tekinteni.

[57] Előfordulhat ugyanakkor, hogy az illetékességi alávetésre vonatkozó megállapodás megkötését követően jogszabályváltozás történik, és a jogalkotó az olyan típusú ügyek elbírálását, amelyre a szerződő felek illetékességi megállapodása vonatkozott, más bíróság hatáskörébe utalja vagy valamely másik bíróság kizárólagos illetékességét állapítja meg. Ilyen esetekben, ha a jogszabályváltozást megelőzően nem került sor a keresetlevél benyújtására, az egyébként érvényes illetékességi kikötés nem alapozhatja meg a kikötött bíróság illetékességét. A hatáskör és az illetékesség megállapításánál ugyanis a keresetlevél benyújtásának időpontja az irányadó [rég Pp. 27. § (1) bekezdés, 42. §, Pp. 23. § (1) bekezdés, 30. § (1) bekezdés]. A keresetlevél beadásakor hatásköri, illetve kizárólagos illetékességre vonatkozó szabályokkal szemben pedig a felek illetékességi megállapodása nem érvényesülhet (BH1994. 255.).

[58] Más megítélés alá esik azonban a régi Pp. 41. § (6) bekezdésének, illetve a Pp. 27. § (6) bekezdésének a Fővárosi Törvényszék, a Budapest Környéki Törvényszék és a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékességének kikötését érintő rendelkezése. Az ítélezési gyakorlatban elfogadott jogértelmezés szerint ugyanis a régi Pp. 41. § (6) bekezdése a 2009. június 30-tól kezdődő időszakra, a Pp. 27. § (6) bekezdése pedig a Pp. hatálybalépésétől kezdődően csupán azt tiltotta meg, hogy kikössék e bíróságok illetékességét, azt azonban nem, hogy keresetlevelet nyújtsanak be ezekhez a bíróságokhoz. Az említett eljárási szabályok tehát nem a Fővárosi Törvényszék, a Budapest Környéki Törvényszék és a Pesti Központi Kerületi Bíróság

illetékességének kizárásáról rendelkeznek. Ezért abban az esetben, ha a felek 2009. június 30-át megelőzően kötötték ki e bíróságok valamelyikének illetékességét, és az illetékességi kikötés egyébként anyagi jogi és eljárásjogi szempontból is megfelelő, nincs akadálya annak, sem a régi Pp. 41. § (6) bekezdése, sem a Pp. 27. § (6) bekezdése nem zárta, illetve zárja ki, hogy igényüket peres úton ezek előtt a bíróságok előtt érvényesítsék (Fővárosi Ítéltábla 3.Pkf.26.720/2009/1.).

[59] Ha tehát a régi Ptk. hatálya alatt kötött szerződésben 2009. június 30-át megelőzően a Fővárosi Törvényszék, a Budapest Környéki Törvényszék vagy a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékességét kötötték ki, és 2016. január 6-án vagy azt követően jogszabály rendelkezése alapján szerződésátruházás következett, illetve következik be, az illetékességi kikötés hatálya – a már említettek szerint, figyelembe véve, hogy a szerződéses jogok és kötelezettségek a Ptké. 53/C. § (2) bekezdésének alkalmazási körébe tartozó szerződésátruházás esetén is átszállnak a szerződésbe belépő félre, tehát tartalmilag ilyenkor is jogutódlásra kerül sor – kiterjed a szerződésbe belépő félre, a szerződésből eredő igény pedig a kikötött bíróság előtt érvényesíthető.

[60] 16. A Kúria előzőekben kifejtettektől eltérő tartalmú határozatai a továbbiakban nem hivatkozhatók kötelező erejüként.

V.

[61] A kifejtett indokokra figyelemmel a jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak folytán a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. július 12.

Dr. Varga Zs. András s.k.
a jogegységi tanács elnöke

Dr. Farkas Attila s.k.
előadó bíró

Böszörményiné Dr. Kovács Katalin s.k.
bíró

Dr. Gáspár Mónika s.k.
bíró

Dr. Kocsis Ottília s.k.
bíró

Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k.
bíró

Dr. Szabó Klára s.k.
bíró

8/2021. számú PJE határozat

Kúria

8/2021. Polgári jogegységi határozat a büntetőügyben tartott nyilvános tárgyaláson készített képmás hozzáférhetővé tételéről

A Kúria polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria P.IV. tanácsa indítványa alapján lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A büntető ügy nyilvános tárgyalásán (nyilvános ülésén) részt vevő közhatalmat gyakorló személy képmásának közzétételét a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 74/B. § (1) bekezdésében vagy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 108. § (2) bekezdésében megkövetelt feltétel, az érintett hozzájárulásának hiánya önmagában nem teszi jogszerűtlenné.

A közhatalmat gyakorló személy képmásának hozzájárulása nélküli közzététele nem lehet öncélú, és a megjelenítés nem sértheti az emberi méltóságot.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria előtt Pfv.IV.21.204/2020. számon indult felülvizsgálati ügyben eljáró tanács a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat hozatalát indítványozta abban a kérdésben, hogy a közhatalmat gyakorló személy hozzájárulása nélkül közzé tehető-e a büntető ügyben tartott nyilvános bírósági tárgyaláson készült képmása, azaz hozzáférhetővé tehető-e olyan médiatartalom, amelyen egy büntető bírósági tárgyaláson jelen lévő, közhatalmat gyakorló személy felismerhető. A jogegységi eljárás lefolytatását amiatt indítványozta, mert el kíván térni a Kúria Pfv.IV.21.770/2018/5. számú határozatában foglaltaktól. Az eljáró tanács az előtte folyó eljárást a Bszi. 32. § (2) bekezdése alapján felfüggesztette.

A Pfv.IV.21.770/2018/5. számú ítélet alapjául szolgáló tényállás szerint a büntetés-végrehajtásban alkalmazott felperes kíséresi feladatot teljesített egy közérdeklődésre számot tartó ügy bírósági tárgyalásán. Az alperesi médiaszolgáltató a tárgyalásról hírműsorában beszámolt. A hírműsorban a felperes az általa vezetett vádlott mellett oldalról néhány másodpercig látható volt a tárgyalóteremben. Az alperes a tárgyalásról még két alkalommal beszámolt felhasználva azokat a felvételeket, amelyeken a felperes felismerhető módon látható. A felperes a felvétel készítéséhez és a közléshez nem járult hozzá.

A jogerős ítélet – az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva – megállapította, hogy az alperes azzal, hogy három alkalommal sugárzott hírműsorban a felperest felismerhetően bemutatta, megsértette a felperes képmáshoz fűződő személyiségi jogát, az alperest a további jogsértéstől eltiltotta, és kötelezte 200.000 forint sérelemdíj megfizetésére.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

Döntését azzal indokolta, hogy az Alkotmánybíróság 28/2014. (IX. 29.) számú határozatában kifejtettek értelmében az Alaptörvény VI. cikkében biztosított magánszféra, ezen belül a képmás védelméhez fűződő jog [a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:43. § g) pont, 2:48. § (1) bekezdés] és az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdéseiben elismert szólás- és sajtószabadság ütközése esetén mérlegelendő szempontok alapján dönthető el, hogy indokolt-e a sajtó tájékoztatáshoz való jogának korlátozása a magánszféra védelmével szemben. Az adott esetben megállapítható volt, hogy a felvétel a jelen kor eseményeiről való tájékoztatás keretében, közérdeklődésre számot tartó tudósításhoz kapcsolódott, a közhatalmat gyakorló felperest munka közben tárgyilagosan ábrázolta, ami nem volt öncélú. Ezért önmagában a felperes személyiségi jogainak védelme a sajtó tájékoztatáshoz való jogát nem korlátozhatja. A Kúria a perbeli esetben kiemelt jelentőséget tulajdonított a nyilvánosságot biztosító helyszínnek, amely az Alkotmánybíróság hivatkozott határozatának alapjául szolgáló tényállástól jelentősen eltér. A sérelmezett képfelvétel büntetőügyben tartott bírósági tárgyaláson készült, amelyen a képfelvétel készítésére egyértelmű jogszabályi rendelkezés vonatkozik. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régiBe.) 74/B. § (1) bekezdése alapján a bírósági tárgyalásról a nyilvánosság tájékoztatása érdekében hang- vagy képfelvétel a tanács elnöke engedélyével, a bírósági tárgyaláson jelen lévő személyről – a bíróság tagjain, a jegyzőkönyvvezetőről, az ügyészen és a védőn kívül – csak az érintett hozzájárulásával készíthető. E rendelkezés értelmében a bírósági tárgyaláson jelen lévő személyről, így a felperesről, aki nem tartozik a jogszabályban felsorolt kivételek közé, csak a tanács elnöke engedélyével és a kizárólag a hozzájárulásával készíthető képfelvétel. Utalt arra, hogy az Alkotmánybíróság a 3021/2018. (I. 26.) számú határozatában kifejtette, a szólás- és sajtószabadság gyakorlásának mércéi eltérnek egyfelől a bírósági tárgyalóterem és tárgyalás, másfelől az egyéb helyszínek (jellemzően nyilvános közterületek) és ott zajló közéleti események kontextusában; az igazságszolgáltatás általános és a perben résztvevők speciális érdekei, jogai mentén a tárgyalóterem sajtónyilvánossága másképp ítélandó meg, és a sajtószabadság korlátozása ez esetben szélesebb körben minősülhet indokoltnak, mint a közügyekről, a jelenkori eseményekről szóló szokásos tudósítások kapcsán [26.]. A büntetőügyben tartott tárgyalás helyszínén, a tárgyalóteremben az előállítást végző büntetés-végrehajtási őr, függetlenül attól, hogy közhatalmi funkciót lát el, nem azonos a közterületen intézkedő rendőrrel. Az érintett hozzájárulásának a régi Be. 74/B. (1) bekezdésében előírt megkövetelése, amely a bírósági tárgyalásról szóló sajtótájékoztatónak esetén a demonstrációkon szolgálatot teljesítő rendőröktől is megkülönbözteti az említett személyeket, olyan kifejezett, törvényben rögzített feltétel, amelynek nem teljesülése önmagában jogszerűtlenné teszi a képmás elkészítését és nyilvánosságra hozatalát. A mérlegelés során azt is értékelte, hogy a kifogásolt felvétel a felperest úgy mutatta be felismerhető módon, hogy a közérdeklődésre számot tartó büntetőügy vádlottja – élve jogával megtiltotta a képfelvétel készítését – arctalan maradt.

A jogegységi eljárást indítványozó tanács előtt ugyanannak a felperesnek egy másik médiaszolgáltatóval szembeni perében előterjesztett felülvizsgálati kérelme tárgyában van folyamatban az eljárás. A releváns kereseti tényállás azonos a Pfv.IV.21.770/2018. számú ügyével.

A jogegységi eljárást indítványozó tanács jogi álláspontja szerint a jogvita eldöntésénél és a régi Be. 74/B. § (1) bekezdésének az értelmezésénél nem hagyható figyelmen kívül az Alkotmánybíróság által a 23/2019. (VII. 18.) számú határozatában meghatározott szempontrendszer, amely szerint más a sajtószabadság gyakorlásának a megítélése a bírósági tárgyalóteremben és bármely más, közönség számára nyitva álló területen (akár a bíróság folyosóján) {Indokolás [32]}. A bíróságoknak ez alapján esetről-esetre vizsgálva kell állást

foglalniuk arról, hogy az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésének védelmi körébe tartozó képi tudósítás lehetőségének biztosításához vagy annak korlátozásához fűződik-e erősebb alkotmányos érdek. A régi Be. 74/A. § (2) bekezdése szerint „a bíróság nyilvános tárgyalásáról a sajtó jogosult tájékoztatást adni”, vagyis főszabály szerint a nyilvános bírósági tárgyalás eseményeiről szóló tudósításra is kiterjed a sajtószabadság. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint ezért, ha a bíró nem zárta ki a nyilvánosságot (és ezzel a sajtót) a tárgyalásról, és a per tárgya közérdeklődésre számot tartó ügy volt, úgy az Alaptörvény IX. cikkére hivatkozással a sajtó szabadon közzé teheti a közhatalmat gyakorló személyek képmását. Ilyenkor azt kell vizsgálni, hogy a képmás közzététele sértette-e az érintettnek az Alaptörvény II. és VI. cikkeiben rögzített jogait, az emberi méltóságát {Indokolás, [37]-[38]}.

Az indítványozó tanács megítélése szerint nem hagyható figyelmen kívül az Alkotmánybíróságnak – azonos tényállású ügyben tett – összegző megállapítása, amely szerint „közhatalmat gyakorló személy e minőségében folytatott tevékenységének képi bemutatása csak akkor ütközik akadályba, ha ennek külön alkotmányos indoka van. Az igazságszolgáltatás rendje és a bíróság függetlensége igazolhatja a sajtószabadság korlátozását a tárgyalóteremben, de önmagában a felismerhetővé válás nem ilyen ok. A közhatalmat gyakorló személy – összhangban a 28/2014. (IX. 29.) AB határozatban levont következtetésekkel – a bírósági tárgyaláson sem hivatkozhat az emberi méltóság védelmére amiatt, mert egy médiatartalomban felismerhetővé válik” {Indokolás [41]}.

Az indítványozó tanács jelezte, hogy miután a régi Be. és a hatályos, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) szabályozása a tárgyalótermi nyilvánosság körében tartalmilag azonos, indokolt lenne mindkét eljárási törvényt érintő állásfoglalás meghozatala.

Az indítványozó tanács javaslata annak kimondására irányul, hogy a közérdeklődésre számot tartó ügy nyilvános tárgyalásán a régi Be. 74/B (1) bekezdésében megkövetelt feltétel, az érintett hozzájárulásának nem teljesülése önmagában nem teszi jogszerűtlenné a közhatalmat gyakorló személy képmásának nyilvánosságra hozatalát. Az Alaptörvény IX. cikkére hivatkozással a sajtó szabadon közzé teheti a közhatalmat gyakorló személyek képmását, de a megjelenítés nem sértheti az emberi méltóságot.

II.

A legfőbb ügyész jogegységi indítványra adott nyilatkozata szerint a közhatalmat gyakorló személy – összhangban az Alkotmánybíróság határozataiban levont következtetésekkel – a nyilvános bírósági tárgyaláson sem hivatkozhat az emberi méltóság védelmére önmagában amiatt, mert egy médiatartalomban felismerhetővé válik. A büntetőügy nyilvános tárgyalásán a vádlottat kísérő büntetés-végrehajtási dolgozóról, mint közhatalmat gyakorló személyről az engedélye nélkül készült felvétel közvetíthető a nyilvánosság felé, kivéve, ha ez a felvétel a büntetés-végrehajtási dolgozó emberi méltóságának mint az emberi mivolt benső lényegét feltétlenül megillető védelemnek sérelmét jelenti. Az érintettet nem sértő, őt munkája ellátása során tárgyilagosan ábrázoló felvétel nyilvánosságra hozható engedély nélkül, ha az a közérdeklődésre számot tartó tudósításhoz kapcsolódik, a jelenkor eseményeiről való szabad tájékoztatáshoz kötődik.

III.

Az alkalmazandó jogszabályok:

1.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 39. § (1) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelező.

2.) Ptk. 2:44. § *[Közéleti szereplő személyiségi jogának védelme]*

(1) A közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja; azonban az nem járhat a magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

(2) A közéleti szereplőt a közügyek szabad vitatásának körén kívül eső közléssel vagy magatartással szemben a nem közéleti szereplővel azonos védelem illeti meg.

(3) Nem minősül közügynek a közéleti szereplő magán- vagy családi életével kapcsolatos tevékenység, illetve adat.

Ptk. 2:48. § *[A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog]*

(1) Képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához az érintett személy hozzájárulása szükséges.

(2) Nincs szükség az érintett hozzájárulására a felvétel elkészítéséhez és az elkészített felvétel felhasználásához tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel esetén.

3.) régi Be. 74/B. § (1) A bírósági tárgyalásról a nyilvánosság tájékoztatása érdekében hang- vagy képfelvételt a tanács elnöke engedélyével, a bírósági tárgyaláson jelenlévő személyről - a bíróság tagjain, a jegyzőkönyvvezetőről, az ügyészen és a védőn kívül - csak az érintett hozzájárulásával szabad készíteni. A tanács elnöke a tárgyalás folyamatosságának és zavartalanságának érdekében az engedélyt megtagadhatja, illetőleg azt a bírósági eljárás bármely szakaszában visszavonhatja.

4.) Be. 108. § (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a bíróság tárgyalásáról a médiarendszer útján tájékoztatást kapjon.

(2) A bírósági tárgyalásról az (1) bekezdésben meghatározott célból kép-, hang-, vagy kép- és hangfelvételt az egyesbíró vagy a tanács elnöke engedélyével, a bírósági tárgyaláson jelen lévő személyről – a bíróság tagjain, a jegyzőkönyvvezetőről, az ügyészen és a védőn kívül – csak az érintett hozzájárulásával szabad készíteni.

(3) A hallgatóság számának korlátozása nem eredményezheti a nyilvánosság tájékoztatáshoz való jogának sérelmét.

IV.

A jogegységi eljárást illetően irányadó, hogy az Alkotmánybíróság jelen eljárás alapjául szolgáló büntető ügy tárgyalásán a felperesről történt képmás készítésével és hozzáférhetővé

tételével összefüggésben a 23/2019. (VII. 18.) AB határozatában kimondta, hogy a médiaszolgáltató alkotmányos jogát gyakorolja, amikor a közérdeklődésre számot tartó eseményekről tudósít. E szabadsága kiterjed annak meghatározására is, hogy mely eseményekről milyen részletességgel és tartalommal ad tájékoztatást. Amennyiben a sajtószabadság gyakorlása sérti más alapjogát vagy valamilyen alkotmányos célt, akkor az Alkotmánybíróságnak kell döntést hoznia arról, hogy a konkrét esetben a sajtószabadság gyakorlásának vagy az azt korlátozó célnak kell-e inkább teret engednie [19]. Az Alkotmánybíróság gyakorlatából az tűnik ki, hogy ha valamilyen médiatartalomban egy közhatalmat gyakorló személy e minőségében felismerhetővé válik, akkor önmagában a képmás védelme nem alapozza meg a sajtószabadság korlátozását [27].

A „képmásvédelem” csak akkor lehet a sajtószabadság valós korlátja, ha a képmás közzététele – a felismerhetővé váláson túlmutatóan – valamilyen alapjog sérelmét (különösen az emberi méltóság vagy a magánélethez való jog megsértését) vagy más alkotmányos érték sérelmét okozza. Ilyen esetekben kell a konkrét körülményeket alapul véve egyensúlyozni a sajtószabadság és a képmásvédelem eltérő szempontjai között. Külön nevesített alapjog hiányában a közhatalmat gyakorló személyek e tevékenységük során túrni kötelesek képmásuk közzétételét. Az ilyen esetekben alkotmányjogi szempontból nem azt kell igazolni, hogy miért lehet közzétenni az érintett fényképét, hanem azt, hogy miért ne lehetett volna: az alkotmányossági védelem a sajtószabadság gyakorolhatósága mellett szól, a képmásvédelemmel szemben [28]. Az igazságszolgáltatás általános és a perben résztvevők speciális érdekei, jogai mentén a tárgyalóterem sajtónyilvánossága tehát másképp ítélendő meg, és a sajtószabadság korlátozása ez esetben szélesebb körben minősülhet indokoltnak, mint a közügyekről, jelenkori eseményekről szóló szokásos tudósítások kapcsán {3021/2018. (I. 26.) AB határozat, Indokolás [26]} [31].

A régi Be. 74/B. §-a értelmében a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, az ügyész és a védő személyét leszámítva minden más jelenlétéről, így az előállítást végző büntetés-végrehajtási alkalmazottról is kizárólag a hozzájárulásával készülhetett olyan felvétel, ami alapján az személye felismerhető, és e körben a Be. 108. §-ának szabályozási logikája nem változott. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint mégis a közhatalmat gyakorló személy e minőségében folytatott tevékenységének képi bemutatása csak akkor ütközik akadályba, ha ennek külön alkotmányos indoka van. Az igazságszolgáltatás rendje és a bíróság függetlensége igazolhatja a sajtószabadság korlátozását a tárgyalóteremben, de önmagában a felismerhetővé válás nem ilyen ok. A közhatalmat gyakorló személy – összhangban a 28/2014. (IX. 29.) AB határozatban levont következtetésekkel – a bírósági tárgyaláson sem hivatkozhat az emberi méltóság védelmére amiatt, mert egy médiatartalomban felismerhetővé válik [41].

A jogegységi indítvánnyal érintett Pfv.IV.21.770/2018/5. számú ítélet is felhívta a közhatalmat gyakorló rendőr képmásának közzétételeivel kapcsolatos ügyben meghozott 28/2014. (IX. 29.) AB határozatot, ami [44] bekezdésében rámutatott: A nyilvános helyen készült, nem sértő, az érintett személyt tárgyilagosan ábrázoló felvétel általában nyilvánosságra hozható engedély nélkül, ha az közérdeklődésre számot tartó tudósításhoz kapcsolódik, a jelenkor eseményeiről való szabad tájékoztatáshoz kötődik.

A büntető ügy tárgyalásán kísérési feladatot ellátó büntetés-végrehajtási őr közhatalmat gyakorló személy, és képi ábrázolása azt teszi egyértelművé, hogy a vádlott a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés hatálya alatt áll, vagy már jogerős szabadságvesztés büntetését tölti.

Önmagában a közhatalmat gyakorló személy olyan képi ábrázolása, amelyen felismerhető, figyelemmel az Alkotmánybíróság gyakorlatára, nem jogsértő.

A közhatalmat gyakorló személy képmásának hozzájárulása nélküli közzététele azonban csak akkor jogszerű, ha az nem öncélú, és nem sérti az emberi méltóságot. A közzététel akkor öncélú, ha elszakad a tájékoztatás tárgyát képező eseménytől, magától a nyilvános tárgyalástól, és az eseménnyel szemben vagy attól függetlenül a bemutatott személy kerül előtérbe. Abban az esetben, amikor a közhatalom gyakorlása mint a közzététel oka elveszíti jelentőségét, és a bemutatott személy válik a tájékoztatás meghatározó szereplőjévé, a hozzájárulása nem mellőzhető. Az emberi méltóságot a közzététel akkor sérti – figyelemmel a 28/2014. (IX. 29.) AB határozat [41] bekezdésére –, ha az az ábrázolt személyről sértő, megalázó, bántó, lealacsonyító vagy torz képet közvetít, vagy róla rossz benyomást kelt.

A nyilvános tárgyalásra vonatkozó szabályok a régi Be. 362. § (1), illetve a Be. 425. § (3) bekezdése alapján a nyilvános ülésre és más bírósági eljárásokra is irányadók, ha azokon a sajtó jelen lehet.

Figyelemmel tehát az Alkotmánybíróság jelen ügyben kifejtett – mindenkire nézve kötelező – álláspontjára, indokolt a Kúria Pfv.IV.21.770/2018/5. számú határozatától való eltérés.

V.

A Kúria Pfv.IV.21.770/2018/5. számú határozata és a büntetőügyben tartott nyilvános tárgyaláson készített képmás hozzáférhetővé tételét érintő hasonló jogi álláspontot tartalmazó határozatok a továbbiakban nem hivatkozhatók kötelező erejű határozatként.

A jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak folytán a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. december 6.

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
az aláírásban akadályozott Dr. Madarász Anna előadó bíró helyett

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
az aláírásban akadályozott Dr. Dzsula Marianna bíró helyett

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
az aláírásban akadályozott Dr. Farkas Antónia bíró helyett

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
az aláírásban akadályozott Dr. Pataki Árpád bíró helyett

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
az aláírásban akadályozott Dr. Stark Marianna bíró helyett

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
az aláírásban akadályozott Dr. Osztovits András bíró helyett

4. Több ügyszakot érintő jogegységi határozatok

1/2021. számú KPJE határozat

KÚRIA

1/2021. Közigazgatási-polgári jogegységi határozat

A Kúria Közigazgatási-Polgári Jogegységi Tanácsa (a továbbiakban: Jogegységi Tanács) a Kúria ítélkező tanácsa által a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján indítványozott jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t :

Abban az esetben, ha az elővásárlási jog jogosultjának nyilatkozata bármely – akár alaki, akár tartalmi – okból nyilvánvalóan nem felel meg az anyagi jogi feltételeknek, akkor a vevő tulajdonjogát be kell jegyezni az ingatlan-nyilvántartásba.

I n d o k o l á s

I.

[1] A Kúria ítélkező tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) a Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján jogegységi eljárást kezdeményezett az előtte folyamatban lévő Kfv.37.221/2020.számú, ingatlan-nyilvántartási ügyben indult közigazgatási perben, mert el kíván térni a Kúria Kfv.37.422/2015/5. számú és a Kfv.37.009/2018/8. számú, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett ítéletétől.

[2] Az indítványozó előtt folyamatban lévő ügy tényállása szerint az elővásárlásra jogosult érdekelt a vele teljes terjedelemben közölt vételi ajánlatra úgy nyilatkozott, hogy élni kíván az elővásárlási jogával, de nem olyan módon, ahogyan azt a nyilatkozattételre való felhívás tartalmazza. Ezt követően a perben nem álló eladó és a felperes az ingatlan adásvételi szerződést megkötötték. A felperes – a vételi ajánlat közlését igazoló tértivevény csatolása mellett – kérte tulajdonjoga bejegyzését az ingatlan-nyilvántartásba. Állította, hogy az érdekelt elfogadó nyilatkozata nem hatályos, mert egyrészt elkészt, másrészt nem teljes körű. Az elsőfokú ingatlanügyi hatóság a felperes tulajdonjogát bejegyezte. Az érdekelt fellebbezésére eljárt alperes azonban határozatával az elsőfokú határozatot megváltoztatta és a felperes tulajdonjog bejegyzés iránti kérelmét visszautasította. A felperes keresete alapján a közigazgatási bíróság az alperes határozatát megváltoztatta és elrendelte a felperes tulajdonjogának adásvétel jogcímén történő bejegyzését az ingatlan-nyilvántartásba. A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet.

[3] Az indítványban foglaltak alapján nem egységes a gyakorlat annak megítélésében, hogy az ingatlanügyi hatóságnak be kell-e jegyeznie a vevő tulajdonjogát akkor, ha az elővásárlásra jogosult nem tesz olyan nyilatkozatot, miszerint az elővásárlás jogával nem kíván élni, ugyanakkor a részére megküldött vételi ajánlatot nem fogadja el teljes egészében.

[4] Az indítványozó kifejtette, hogy a Kúria Kfv.37.422/2015/5. számú ítélete értelmében csak az elővásárlásra jogosult vételre vonatkozó nyilatkozata vagy olyan nyilatkozata, amely azt tartalmazza, hogy nem kíván élni elővásárlási jogával, illetőleg a nyilatkozatának elmaradása esetében van helye a vevő tulajdonjogának ingatlan-nyilvántartási bejegyzésének. Az elővásárlási jog jogosultjának egyéb nyilatkozatát az ingatlanügyi hatóság nem vizsgálhatja, ilyen nyilatkozattétel esetén a vevő tulajdonjoga nem jegyezhető be. Ezzel szemben a Kúria Kfv.37.009/2018/8. számú ítélete kimondta, hogy az alperesnek az elfogadó nyilatkozatról azt kellett volna megállapítania, hogy a jogosult nem tett joghatályos elfogadó nyilatkozatot. Ezt a nyilatkozatot úgy kell tekinteni, hogy az elővásárlási jogosultak nem nyilatkoztak. Mivel az elővásárlási jog gyakorlására vonatkozó felhívások közzlése tértivevénnyel igazolt volt, ezért nem volt akadálya a vevő tulajdonjoga bejegyzésének.

[5] Az indítványozó ítélkező tanács a fentiekől el kíván térni, kimondva, hogy az ingatlanügyi hatóságnak nincs hatásköre annak elbírálására, hogy az elővásárlásra jogosult a jogát jogszerűen gyakorolta-e, és ilyen nyilatkozat esetén a vevő tulajdonjogát be kell jegyezni. Az elővásárlásra jogosultnak pedig keresettel kell kérnie annak megállapítását, hogy a sérelmére kötött adásvételi szerződés vele szemben hatálytalan.

[6] Az indítványozó szerint a jövőben az lenne a helyes és jogszerű gyakorlat, hogy a tulajdonjoga bejegyzését kérő vevő felelősségi körébe tartozna annak megítélése, hogy érkezett-e hatályos elfogadó nyilatkozat az elővásárlási jog jogosultjától. Ezt indokolja az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Inytv.) 26. § (4) bekezdése szerinti határidő is. A vevő tulajdonjoga bejegyzésének elutasításakor viszont az adásvételi szerződés ellenére sem az eredeti vevő, sem az elővásárlási jog jogosultja nem szerez tulajdonjogot.

[7] Megjegyezte az indítványozó azt is, hogy az Inytv. 47. § (1) és (3) bekezdéseiben szabályozott eljárás felfüggesztése nem alkalmazható, mivel nem érvénytelenségi perről van szó.

[8] Az indítvány alapján a jogegységi tanácsnak azt a kérdést kellett eldöntenie, hogy az ingatlanügyi hatóságnak be kell-e jegyeznie az ingatlan-nyilvántartásba a vevő tulajdonjogát abban az esetben, ha vita alakul ki a felek és az elővásárlásra jogosult között az elfogadó nyilatkozat hatályossága tekintetében.

II.

[9] A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra úgy nyilatkozott, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:222. § (1) és (4) bekezdése, az elővásárlási joggal kapcsolatos egyes jogértelmezési kérdésekről szóló 2/2009. (VI. 24.) PK vélemény (a továbbiakban: PK vélemény) 7. pontja, valamint az elővásárlásra jogosult egyoldalú kérelme alapján a tulajdonjog bejegyzésének lehetőségéről szóló 3/2007. KPJE jogegységi határozat (a továbbiakban: Jogegységi Határozat) V. pontja alapján a polgári jog a vételi ajánlat nem teljeskörű elfogadása esetén nem tekinti létrejöttnek a szerződést az eladó és az elővásárlási jog jogosultja között.

[10] Megállapította, hogy az Inyvtv. és az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról szóló 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet (a továbbiakban: Inyvtv.vhr.) nem tartalmaz rendelkezést arra az esetre, ha az elővásárlásra jogosult nem teljes terjedelmében fogadja el a vételi ajánlatot, ezért az nem felel meg az Inyvtv.vhr.75. § (1) bekezdésében írt követelményeknek. A Jogegységi Határozat V. pontja leszögezi, hogy az ingatlanügyi hatóság lehetősége csak arra terjed ki, hogy a bejegyzési engedélyben szereplő vevő tulajdonjog bejegyzés iránti kérelmét elutasítsa akkor, ha a vevő nem tud eleget tenni az Inyvtv.vhr. 75. §-ában foglaltaknak. Arra azonban nem ad iránymutatást, hogy ilyenkor az ingatlanügyi hatóságnak be kell-e jegyeznie a vevő tulajdonjogát a bejegyzési kérelem alapján, vagy azt el kell utasítania.

[11] Kifejtette, hogy a Ptk. 5:167. §-ának releváns rendelkezései szerint az okirati elvből következően az ingatlan-nyilvántartásba jog bejegyzésére jogszabályban meghatározott okirat alapján kerülhet sor. Elővásárlási jog fennállása esetén az Inyvtv. 29. §-a és 32. §-a, valamint az Inyvtv.vhr. 75. §-a határozza meg a bejegyzés alapjául szolgáló okiratokat és azok kellékeit. Az Inyvtv. 51. § (1) bekezdése értelmében a kérelem csak az okiratból eredő, nyilvánvaló érvénytelenség esetén utasítható el. Ezen túlmenően az ingatlanügyi hatóság csak akkor utasíthatja el a vevő tulajdonjog bejegyzés iránti kérelmét, ha a vevő nem tud eleget tenni a Vhr. 75. §-ában foglaltaknak. Ha az elővásárlási jog jogosultjától származó nyilatkozat nem felel meg az Inyvtv.vhr. 75. § (1) bekezdésében írt feltételnek, mert a PK vélemény 7. pontja szerint nem tekinthető hatályos elfogadó nyilatkozatnak, akkor azt a bejegyzés szempontjából úgy kell tekintenie, hogy az elővásárlási jog jogosultja a jogszabályok által megkívánt elfogadó nyilatkozatot nem tett.

[12] A közigazgatási hatósági eljárás felfüggesztését nem találta indokoltnak, mert az elővásárlásra jogosult jogait megfelelően védi a perfeljegyzés ténye, amennyiben a szerződés hatálytalansága iránt pert indít.

[13] Összegző nyilatkozata szerint az ingatlanügyi hatóságnak – egyéb feltételek egyidejű fennállása mellett – be kell jegyeznie az ingatlan-nyilvántartásba a vevő tulajdonjogát, ha vita alakul ki a felek között az elfogadó nyilatkozat hatályossága tekintetében.

III.

[14] A Jogegységi Tanács az indítványozó által feltett kérdésben az alábbiak szerint foglalt állást.

[15] A Ptk. 6:222. § (1) bekezdése szerint a tulajdonos a vételi ajánlatot annak elfogadása előtt köteles teljes terjedelemben közölni az elővásárlásra jogosulttal. Ugyanezen § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha az elővásárlásra jogosult a tulajdonoshoz intézett nyilatkozatában az ajánlatot elfogadja, a szerződés közöttük létrejön. A PK vélemény 7. pontja szerint az elővásárlásra jogosultnak a vele közölt ajánlatot teljes terjedelmében, feltételek nélkül kell elfogadnia. A Ptk. idézett rendelkezéseiből következik, hogy ha az elővásárlásra jogosult a tulajdonos által közölt vételi ajánlatot teljes terjedelmében, feltételek nélkül elfogadja, akkor a szerződés a tulajdonos és közte, nem pedig a tulajdonos és az eredeti szerződő féllel jön létre. A Ptk. 5:167. §-a értelmében az ingatlan-nyilvántartásba jog bejegyzésére jogszabályban meghatározott okirat alapján kerülhet sor.

[16] Az Inyvtv. 29. §-a értelmében a jogok bejegyzésének – ha jogszabály másként nem rendelkezik – olyan okirat alapján van helye, amely a bejegyzés tárgyát képező jog keletkezését,

módosulását, illetve megszűnését igazolja. Az Inytv.vhr. 75. § (1) bekezdése szerint, ha az ingatlanra elővásárlási jog van bejegyezve, vagy a nyilvántartás adataiból megállapítható, hogy jogszabályon alapuló elővásárlási jog áll fenn, és a tulajdonjog bejegyzését vétel jogcímén nem az elővásárlási jog jogosultja javára kérik – ha a jogszabály eltérően nem rendelkezik – csatolni kell a jogosult nyilatkozatát arról, hogy az elővásárlás jogával nem kíván élni. A (2) bekezdés alapján, ha a jogosult nem nyilatkozott, annak nyilatkozattételre való írásbeli felszólítását és a kapott vételi ajánlat közlését a kérelmező az átvételt igazoló irattal (tértivevény, átvételi elismervény) köteles igazolni. Az Inytv. 9. § (1) bekezdése értelmében az ingatlan-nyilvántartás vezetése az ingatlanügyi hatóság hatáskörébe tartozik. Az Inytv. 51. § (1) bekezdése szerint el kell utasítani a bejegyzési kérelmet, ha a bejegyzés alapjául szolgáló okiratnak olyan tartalmi, vagy alaki hiányossága van, amely miatt az nyilvánvalóan érvénytelen. Az érvénytelenség akkor nyilvánvaló, ha ez a tény önmagában az okiratból megállapítható.

[17] Az ingatlanügyi hatóság regisztratív szerv, feladata az ingatlan-nyilvántartás vezetése. A tulajdonjog bejegyzésére irányuló eljárásban az ingatlanügyi hatóság – a jogszabályban előírt hiánypótlási eseteket kivéve – bizonyítást nem folytathat le, kizárólag azt vizsgálhatja, hogy a benyújtott okirat megfelel-e a bejegyzés alapjául szolgáló okiratokkal szemben támasztott tartalmi és formai követelményeknek. Polgári jogi jogvitában nem dönthet, így nem foglalhat állást arról sem, hogy az elővásárlásra jogosult jogszerűen gyakorolta-e az elővásárlási jogát. Jogszabályi felhatalmazás hiányában az elővásárlásra jogosult elfogadó nyilatkozata jogszerűségének megítélése nem tartozik a vevő felelősségi körébe sem, erre az Inytv. 26. § (4) bekezdésében – a bejegyzés iránti kérelem benyújtására – előírt határidő sem ad alapot.

[18] Az Inytv.vhr. 75. § (1) és (2) bekezdése értelmében a vevő tulajdonjoga vagy akkor jegyezhető be, ha az elővásárlásra jogosult kifejezetten úgy nyilatkozik, hogy elővásárlási jogával nem kíván élni, vagy pedig akkor, ha a nyilatkozattételre való írásbeli felszólítás és a vételi ajánlat igazolt közlése ellenére az elővásárlásra jogosult nyilatkozatot egyáltalán nem tesz.

[19] Sem a Ptk., sem az Inytv., sem az Inytv.vhr. nem rendelkezik arra az esetre, ha az elővásárlásra jogosult a vételi ajánlatot nem teljeskörűen fogadja el, illetve annak elfogadását feltételhez köti. Ez azonban nem változtat azon, hogy az ingatlanügyi hatóságnak arról kell döntenie, hogy – a benyújtott okiratok, köztük az elővásárlásra jogosult nyilatkozata alapján – a bejegyzési kérelem teljesíthető-e vagy sem.

[20] Ha az ingatlanügyi hatóság arra a következtetésre jut, hogy az elővásárlásra jogosult nyilatkozata – akár elkészttség, akár más tartalmi vagy formai okból – nyilvánvalóan nem felel meg az anyagi jogi feltételeknek, akkor azt kell megállapítania, hogy a nyilatkozat nem alkalmas a szerződés szerinti vevő tulajdonjoga bejegyzésének megakadályozására. Ilyenkor a kérelem szerint be kell jegyeznie a vevő tulajdonjogát. Ez esetben az elővásárlási jog jogosultja pert indíthat annak megállapítása iránt, hogy az eladó és a vevő közötti szerződés vele szemben hatálytalan. A per megindítása tényének feljegyzése kellő jogvédelmet biztosít számára.

[21] Amennyiben az ingatlanügyi hatóság azt állapítja meg, hogy az elővásárlásra jogosult nyilatkozata megfelel az anyagi jogi előírásoknak, akkor az a nyilatkozat alkalmas lehet a szerződés szerinti vevő tulajdonszerzésének megakadályozására. Ilyenkor vita van a bejegyzést kérő vevő és az elővásárlási jog jogosultja között a bejegyzés alapjául szolgáló adásvételi szerződés jogszerűsége tekintetében, amelynek feloldására az ingatlanügyi hatóságnak nincs hatásköre. Ez esetben a vevő tulajdonjoga – figyelemmel az ingatlan-nyilvántartás közhitelességére – nem jegyezhető be.

[22] Az Inyvtv. 47. § (2) bekezdése értelmében az ingatlanügyi hatóság felfüggeszti eljárását, ha a bejegyzés alapjául szolgáló okirat jogszerűsége tekintetében a felek között jogvita alakul ki. A (3) bekezdés szerint, ha a (2) bekezdésben foglalt bejelentést tevő személyek az ingatlanügyi hatósági hiánypótlási felhívásban meghatározott határidő alatt a bejegyzés alapjául szolgáló okirat érvénytelensége iránti per megindítását a keresetlevélnek a bíróságon iktatott példányával, vagy annak hiteles másolatával nem igazolják, az ingatlanügyi hatóság érdemben határoz a bejegyzési kérelemről.

[23] Az Inyvtv. 47. § (2) bekezdése kötelező jelleggel írja elő az ingatlan-nyilvántartási eljárás felfüggesztését a felek közötti jogvita esetére. A (3) bekezdés ugyan érvénytelenségi per megindításáról rendelkezik, az azonban a hatálytalansági perre is értelmezendő. A felfüggesztés oka ugyanis a jogosult kilétének bizonytalansága, ez pedig az eladó és az elővásárlási jog jogosultja közötti szerződés hatálytalanságának megállapítására irányuló perben vitatható. Egyébként a hatálytalanság és az érvénytelenség fogalmi elkülönülése ellenére jogkövetkezményükben megegyeznek, mivel a Ptk. 6:119. § (2) bekezdése értelmében az érvénytelenség jogkövetkezményeire vonatkozó szabályokat a hatálytalan szerződésekre is megfelelően alkalmazni kell.

[24] Ha tehát az elővásárlásra jogosult nyilatkozata megfelel az anyagi jogi előírásoknak, az ingatlanügyi hatóság köteles az elővásárlási jog jogosultját hiánypótlás keretében felhívni a per megindításának igazolására.

[25] Amennyiben az elővásárlásra jogosult a felhívásban megadott határidő alatt nem igazolja a polgári per megindítását, akkor a szerződés szerinti vevő tulajdonjogát ebben az esetben is be kell jegyezni. Ez esetben az elővásárlásra jogosult elveszíti azt a védelmet, amit a felfüggesztés biztosított a számára a vevő tulajdonszerzésével szemben, és kiteszi magát a továbbértékesítések veszélyének. Mulasztása miatt viszont fokozott védelme a vevővel szemben már nem indokolt. Ugyanakkor az elővásárlásra jogosult nincs elzárva attól, hogy a vevő tulajdonjogának bejegyzését követően pert indítson a szerződés hatálytalanságának megállapítása iránt.

[26] A kifejtettek alapján a Kúria Jogegységi Tanácsa úgy döntött, hogy ha az ingatlanügyi hatóság szerint az elővásárlási jog jogosultjának nyilatkozata bármely – akár alak, akár tartalmi – okból nyilvánvalóan nem felel meg az anyagi jogi feltételeknek, akkor a vevő tulajdonjogát be kell jegyeznie az ingatlan-nyilvántartásba. Ebből következően, amennyiben az ingatlanügyi hatóság arra a következtetésre jut, hogy az elővásárlásra jogosult nyilatkozata a jogszabályi feltételeknek megfelel, úgy a vevő tulajdonjoga csak akkor jegyezhető be, ha az elővásárlásra jogosult az ingatlanügyi hatóság felhívásában megadott határidő alatt nem igazolja a hatálytalansági per megindítását. A polgári per igazolt megindításakor az ingatlan-nyilvántartási eljárást fel kell függeszteni, és a tulajdonjogot a per kimenetelétől függően kell bejegyezni.

[27] A Jogegységi Tanács megállapította továbbá, hogy a Kfv.37.422/2015/5.számú ítéletnek az az elvi tartalma, hogy csak akkor jegyezhető be a vevő tulajdonjoga az ingatlan-nyilvántartásba, ha az elővásárlásra jogosult nyilatkozata azt tartalmazza, hogy nem kíván élni az elővásárlási jogával vagy nem tesz nyilatkozatot. A Kfv.37.009/2018/8. számú ítéletben foglalt jogi érvelés lényege az, hogy az elővásárlási jogosultnak a vételi ajánlat elfogadásának nem minősülő – bármilyen más – nyilatkozata azért nem akadályozza a vevő tulajdonjogának bejegyzését, mert azt úgy kell tekinteni, mintha az elővásárlásra jogosult az elővásárlás jogával

nem kívánt volna élni. A III. pontban kifejtettek szerint ezek az ítéletek a jövőben kötelező erejüként nem hivatkozhatók.

IV.

[28] Az előzőekre figyelemmel a Kúria Jogegységi Tanácsa a Bszi. 40. § (1)-(2) bekezdései alapján – a bíróságok jogalkalmazása egységének az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdésében előírt biztosítása érdekében – az egységes bírósági jogalkalmazás biztosítása érdekében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.

[29] A Jogegységi Tanács a határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdése szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

[30] A jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.

Budapest, 2021. március 1.

Dr. Varga Zs. András s.k.
a jogegységi tanács elnöke
Dr. Vitál-Eigner Beáta s.k.
előadó bíró
Dr. Harter Mária s.k.
bíró
Dr. Figula Ildikó s.k.
bíró
Dr. Varga Edit Mária s.k.
bíró
Dr. Patyi András s.k.
bíró
Dr. Orosz Árpád s.k.
bíró

2/2021. számú KPJE határozat

KÚRIA

2/2021. Közigazgatási-polgári jogegységi határozat

A Kúria Közigazgatási és Polgári-Gazdasági-Munkaügyi Jogegységi Tanácsa a Kúria Közigazgatási Kollégiumának és Polgári Kollégiumának kollégiumvezetői indítványa alapján a Magyar Állam javára és nevében eljáró gazdasági társaságokat a közigazgatási és polgári perben megillető illetékkedvezmény érvényesülése tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 5. § (1) bekezdés *a*) pontjában a Magyar Államnak biztosított teljes személyes illetékmentesség hatálya – törvény erre vonatkozó kifejezett rendelkezése hiányában – nem terjed ki azokra a gazdasági társaságokra, amelyek külön törvény alapján a Magyar Állam javára és nevében járnak el.

Indokolás

I.

A Kúria Közigazgatási Kollégiumának és Polgári Kollégiumának kollégiumvezetői a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *a*) pontja, a 33. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi indítványt terjesztettek elő a NIF Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő zártkörűen működő Részvénytársaság (a továbbiakban: NIF Zrt.) és olyan egyéb gazdasági társaságok közigazgatási és polgári peres eljárásokban érvényesülő személyes illetékmentessége kérdésében, amelyeket az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 5. § (1) bekezdése ugyan nem nevesíti, de külön törvény alapján a Magyar Állam nevében és érdekében járnak el.

Az indítvány szerint a Kúria ítélkező tanácsai nem egységesen értelmezik, hogy a saját nevében, de külön törvény alapján a Magyar Állam nevében és érdekében eljáró NIF Zrt-re és a vele azonos jogállású gazdasági társaságokra vonatkozik-e a teljes személyes illetékmentesség kedvezménye. Az eltérő ítélkezési gyakorlat alapvetően a NIF Zrt. jogállásának nem egységes megítéléséből fakad, amely a következő konkrét döntésekben jelenik meg

Az indítványban hivatkozott EBD2012.K. 6. számú elvi bírósági döntés alapjául szolgáló közigazgatási eljárásban a NIF Zrt. jogi képviselője útján 2010. február 24-én tulajdoni lap másolat szolgáltatása iránti kérelmet terjesztett elő a körzeti földhivatalnál.

Kérelmén feltüntette, hogy díjmentes az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény módosításáról, valamint a hiteles tulajdoni lap-másolat igazgatási szolgáltatási díjáról szóló 1996. évi LXXXV. törvény (a továbbiakban: Díjtörvény) 30. § (1) bekezdés *a*) pontja, valamint a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (a továbbiakban: Kkt.) 29. §-a alapján. Az elsőfokon eljáró körzeti földhivatal a NIF Zrt. kérelmét elutasította, mivel a kérelmező hiánypótlási felhívás ellenére nem fizette meg a másolatok kiadásáért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjat. A NIF Zrt. fellebbezése folytán eljáró megyei földhivatal az elsőfokú döntést a díjfizetés tekintetében helybenhagyta.

A NIF Zrt. keresete alapján a Somogy Megyei Bíróság a közzétett elvi bírósági döntésben kimondta, hogy a NIF Zrt. a Kkt. 29. §-a szerint, a magántőke bevonása nélkül megvalósuló országos közutak fejlesztési és építési feladatainak ellátása során törvényi felhatalmazás alapján a Magyar Állam javára és nevében jár el, építettként a Magyar Állam törvényes képviselője. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 219. § (2) bekezdése alapján a képviselő cselekménye által a képviselt válik jogosulttá illetőleg, kötelezetté. Mindezek okán a NIF Zrt. nem köteles a földhivatalnak a tulajdoni lap másolat kiadásáért igazgatási szolgáltatási díjat fizetni, a Magyar Államnak a Díjtörvény 30. § (1) bekezdésén alapuló teljes díjmentességére tekintettel.

Az indítványban a fenti elvi bírósági döntéssel ellentétes joggyakorlatként ismertetett kúriai döntések közül a Kfv.III.37.196/2020/7. számú határozatban a Kúria a kisajátítási ügyben

felperesként perben álló NIF Zrt.-t – mint pervesztes felet – 70.000 forint felülvizsgálati eljárási illeték megfizetésére kötelezte. Megállapította, hogy a NIF Zrt. kiemelten fontos beruházási feladatokat lát el a Magyar Állam nevében, a cégszerű működés körében végzett tevékenysége azonban nem foglalja magában automatikusan a perre vonatkozó képviselést is. A perbeli képviselést szigorú eljárási szabályai vannak, amelytől a NIF Zrt. által végzett feladat jellegére figyelemmel sem lehet eltekinteni. A perben a NIF Zrt. (mint felperes) a peres fél és nem a Magyar Állam, a NIF Zrt. saját jogán és nem a Magyar Állam képviselésében, meghatalmazással indította a pert. Az Itv. 5. § (1) bekezdése tételesen felsorolja a személyes illetékmentességben részesülő szervezetet, ám ebben a felsorolásban a NIF Zrt. nem szerepel. A NIF Zrt. nem azonosítható a Magyar Állammal, ezért az általa hivatkozott Itv. 5. § (1) bekezdés a) pontjára figyelemmel mint önálló gazdasági társaság nem részesül teljes személyes illetékmentességben.

Azonosan ítélte meg a Kúria a NIF Zrt. közigazgatási perben történő illetékviselési kötelezettségét az indítványban megjelölt Kfv.II.37.219/2020/6. számú, valamint a Kfv.IV.37.435/2019/4. számú határozatokban is. Az előbbiben foglaltak szerint, a perben a NIF Zrt. saját jogán peres félként, és nem a Magyar Állam képviselésében meghatalmazással indította a pert. Miután az Itv. 5. § (1) bekezdése tételesen felsorolja a teljes személyes illetékmentességben részesülő szervezetet, és a felperes abban nem szerepel, önálló gazdasági társaságként a teljes személyes illetékmentesség nem illeti meg. A Kfv.IV.37.435/2019/4. számú döntés szerint a II. rendű alperesként perben álló NIF Zrt. az Itv. 5. § (1) bekezdése szerinti taxatív felsorolásban nem szerepel, ezért köteles a felülvizsgálati eljárási illeték megfizetésére.

Az indítványban hivatkozott polgári perekben a Kúria a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett Pfv.III.21.864/2013/2. és a Pfv.I.20.968/2018/8. számú ítéletében, valamint a Pfv.I.21.483/2016/10. számú végzésében a NIF Zrt. az Itv. alapján jogosult a teljes személyes illetékmentességre. A Kúria Pfv.III.20.154/2015/7. és a Gfv.VII.30.284/2012/8. számú határozataiban a NIF Zrt. tekintetében fel sem merült a személyes illetékmentesség „lehetősége”, mivel a NIF Zrt. leróta az illetéket, míg a Pfv.III.20.097/2011/5. számú végzésével a Legfelsőbb Bíróság az illeték megfizetésének elmulasztása miatt utasította el hivatalból a NIF Zrt. által előterjesztett felülvizsgálati kérelmet.

II.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra tett nyilatkozatában úgy foglalt állást, hogy az Itv.-ben nem nevesített olyan gazdasági társaságokat, amelyek a külön törvényben meghatározott körben, a törvény által feljogosítottan a Magyar Államot képviselve, annak nevében és érdekében a közigazgatási eljárásokban félként vesznek részt, illetve a közigazgatási perben vagy a polgári perben félként járnak el, megilleti az Itv. 5. § (1) bekezdés a) pontja szerinti illetékmentesség. Ebből a szempontból azért nincs jelentősége annak, hogy az említett eljárásokban félként közvetlenül a gazdasági társaság jelenik meg, mivel a Magyar Állam nevében és érdekében történő eljárásra – meghatározott tevékenységi körhöz kapcsolódóan – törvény jogosítja fel.

A Magyar Államot megillető személyes illetékmentesség célja annak elkerülése, hogy az állam „önmagának” fizessen bizonyos – általa biztosított – szolgáltatásokért. Erre figyelemmel nem lehetne észszerűnek tekinteni az olyan szabályozást, amelynek értelmében a külön törvény alapján az állam nevében és érdekében eljáró, kizárólag a Magyar Állam tulajdonában álló NIF Zrt. az állami bevételt képező eljárási illetékfizetésre lenne köteles.

III.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdésben a következő:

1. A jogegységi tanács mindenekelőtt rögzíti, hogy az indítványban megfogalmazott jogértelmezési probléma a közigazgatási és a polgári peres eljárásokban a Magyar Állam nevében és javára eljáró jogi személyek esetén érvényesülő teljes személyes illetékmentesség költségkedvezményének a megítélésére irányul. Az EBD2012.K. 6. számú döntés nem a kereseti (felülvizsgálati eljárási) illeték megtérítésével kapcsolatos illetékmentességi szabály értelmezésével és alkalmazásával foglalkozik. Az indítványban megjelölt – a NIF Zrt. teljes személyes illetékmentességét megállapító – polgári döntésekben pedig a Kúria tanácsai az első- és másodfokú bíróság jogértelmezésével azonosan alkalmazták az Itv. vonatkozó rendelkezését.

2. Az Itv. meghatározza azokat az eljárásokat, amelyek mentesek az illetékfizetési kötelezettség alól (tárgyi illetékmentesség), valamint taxatív felsorolja azokat a jogalanyokat, amelyeknek nem kell illetéket fizetni (személyes illetékmentesség). Az 1/2018. Polgári jogegységi határozat is – bár más szempontból – értelmezte az Itv. 5. §-át, és megállapította (III. pont), hogy „az Itv. 5. § (1) bekezdése alapján személyes illetékmentességben részesített jogalanyok esetében a jogalkotó nem volt tekintettel sem a bírósági – vagy bármely más hatósági – eljárás belső logikájára, sem a Pp. szerinti személyi és vagyoni körülményekre. A személyes illetékmentesség közvetlenül a jogszabály rendelkezésén alapul, valamennyi eljárási és vagyonszerzési illetékre kiterjed, indoka pedig az adott jogalany tevékenységi köre, annak közhasznúsága. A jogalkotó az így meghatározott jogalanyi kör – azaz nem az igénybe vett eljárás dinamikája – tekintetében rendelkezik úgy, hogy a kedvezményezettek akkor sem kötelezhetők illeték fizetésére, ha egyébként az adott eljárás szabályai szerint arra kötelesek lennének.”

Az Itv. 5. § (1) bekezdés *a*) pontja a személyes illetékmentességre jogosult alanyi körbe sorolja a Magyar Államot mint amely feltétel nélküli – azaz a konkrét megelőző eljárástól, az abban betöltött pozíciótól, az ellátott tevékenységtől függetlenül – teljes személyes illetékmentességben részesül, tőle mint mentes féltől nem lehet az illetéket követelni. A Magyar Államot hivatalból, a személye alapján illeti meg a teljes személyes illetékmentesség [Itv. 4. § (1) bekezdés].

3. Az állam az egyes – közigazgatási, polgári peres vagy nemperes – eljárásokban nem képes személyesen eljárni. Ezért – ha törvény vagy miniszteri rendelet eltérően nem rendelkezik – a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zártkörűen működő részvénytársaság (a továbbiakban: MNV Zrt.) gyakorolja a rábízott állami vagyon felett az államot megillető tulajdonosi jogok és kötelezettségek összességét tulajdonosi joggyakorlóként, valamint az állami vagyonnal kapcsolatos polgári jogi jogviszonyokban ellátja az állam képviselőjét is [az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény (a továbbiakban: Ávtv.) 3. § (1) bekezdés, 17. § *e*) pont]. A képviselői és a tulajdonosi jog gyakorlása ellenére az Itv. 5. § (1) bekezdés *c*) pontja ezt a gazdasági társaságot külön nevesíti – a társasági adófizetési kötelezettség hiányának feltételéhez kötötten – a teljes személyes illetékmentességre jogosultak között.

4. Az Ávtv.-ben főszabályként meghatározott tulajdonosi joggyakorlásra és képviselőre vonatkozó rendelkezések alól kivételt fogalmaz meg a Kkt. 29. § (1) és (1a) bekezdése, amelyek értelmében az állam kizárólagos tulajdonában lévő, az országos közúthálózat fejlesztési és építetési feladatainak ellátásáért felelős NIF Zrt. az állam javára és nevében jár el. Ugyanezen jogszabályhely (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az építető – a koncessziós szerződés

keretében megvalósuló utak kivételével és a (11) bekezdésben foglaltak figyelembevételével – felelős az építési munkák előkészítéséért. Ennek keretében teljeskörűen elkészítetteti a szükséges műszaki terveket (így különösen az engedélyezési tervet vagy a kiviteli tervet), tanulmányokat, ügyfélként részt vesz a hatósági és egyéb igazgatási eljárásokban, saját nevére megszerzi az építési engedélyeket, elvégzi vagy elvégezteti a munkaterület előkészítését (beleértve különösen a területszerzést, megelőző régészeti feltárást, közmű kiváltást és fejlesztést), továbbá lefolytatja a közbeszerzési eljárásokat. Az építtető építési szerződéseket köt a megvalósításra, gondoskodik az építési műszaki ellenőri tevékenység ellátásáról, lebonyolítja a műszaki átadás-átvételt. Az építtetőre a gyorsforgalmi utak közérdekűségéről és fejlesztéséről szóló jogszabály rendelkezései is irányadóak. A Kkt. arról is rendelkezik, hogy a NIF Zrt.-nek milyen vagyongazdálkodási és elszámolási feladatai vannak [Kkt. 29. § (1b) – (1f) és (3) – (3e) bekezdés]. A Kkt. 29. § (6) bekezdése és a 32. § (6) bekezdése alapján – a NIF Zrt. mellett – a Magyar Közút Nonprofit Zrt. is a Magyar Állam nevében és javára jár el a befejezett beruházások területének rendezése során végzett vagyongazdálkodási feladatai körében. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. közhasznú gazdasági társaság, ezért az Itv. 5. § (1) bekezdés *m*) pontja alapján illeti meg a teljes személyes illetékmentesség.

5. A Kkt. szabályozásához hasonló rendelkezéseket tartalmaz a Vtv. 44. § (3) bekezdése, amely szerint a fejlesztési közreműködőként eljáró NIF Zrt. mint építtető az országos jelentőségű és egyéb vasútvonalakon, az azokhoz kapcsolódó ingatlanokon, valamint a vasútvonalak megállóhelyei megközelítésének fejlesztése és a ráhordás feltételeinek javítása érdekében létrehozott parkolók és kapcsolódó létesítmények tekintetében központi költségvetési és uniós támogatásból beruházási (létesítés, felújítás és fejlesztés) feladatokat lát el az állam nevében és állami tulajdonon megvalósuló fejlesztés esetén az állam javára, amely tevékenység fontos közérdekű és közcélú tevékenységnek minősül. A Vtv. 44. § (3a) bekezdés második mondata rendelkezik az ügyféli jogállásról: a NIF Zrt. ügyfélként részt vesz a hatósági eljárásokban, saját nevére megszerzi vagy megszerzezteti az építési engedélyeket, elvégzi vagy elvégezteti a munkaterület előkészítését (beleértve különösen a területszerzést, a régészeti feltárást és a közműkiváltást vagy -fejlesztést), továbbá lefolytatja a közbeszerzési eljárásokat. (...) A Vtv. 44/A. §-a ezen kívül meghatározza a Magyar Állam tulajdonába került vagyontárgyak esetén a NIF Zrt. vagyongazdálkodási feladatait is. A Vtv. 44. § (7) – (8) bekezdésében meghatározott tevékenységet a MÁV Zrt végzi az állam nevében és az állam javára, amely fontos közérdekű és közcélú tevékenységnek minősül.

6. Az ágazati jogszabályok tehát egyrészt arról rendelkeznek, hogy a NIF Zrt. és a nevesített jogi személyek – az ott meghatározott eljárásokban – az állam nevében és javára járnak el. Másrészt kimondják, hogy saját nevükben eljáró ügyfélnek minősülnek az építtetői és vagyongazdálkodási feladatok ellátása során, amely az állami tulajdonosi joggyakorláshoz kapcsolódó tevékenységi kör lehatárolását jelenti. Az Itv. vizsgált rendelkezésében a személyes illetékmentesség kedvezménye nem az állam nevében végzett tevékenységi körhöz kötődik, helyette konkrét személyi kört (jogalanyokat) határoz meg taxatív módon, külön utaló szabály nélkül. Ez a rendelkezés az Itv.-ben az illetékfizetésre kötelezett személyének a meghatározásával áll összhangban {a szerző fél [Itv. 27. § (1) bekezdés], az eljárást megindító [Itv. 31. § (1) bekezdés], az eljárást kezdeményező [Itv. 38. § (1) bekezdés]}. Az Itv. 5. § (1) bekezdésében meghatározott mentesség is e személyi (és nem tevékenységi) körhöz kapcsolódik, mivel az Itv. 4. § (1) bekezdése értelmében az illeték fizetésére egyébként kötelezett mentessége (személyes illetékmentesség) esetén az illetéket a mentes féltől nem lehet követelni. A teljes személyes illetékmentesség olyan személyes kedvezmény, amely a felet – a személye alapján – hivatalból illeti meg, azt a bíróság nem a mentesség alapjául felhozott indokok mérlegelésével engedélyezi, mivel a mentesség a taxatív meghatározott személyhez,

és csakis ehhez kötött. Annak ténye nem függ (függhet) az egyes megelőző eljárásokhoz kapcsolódó tevékenységi körök peres eljárásokénti egyedi vizsgálatától.

7. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a Kkt., és a Vtv. is – a konkrét tevékenységi kör meghatározása mellett – saját ügyféli pozíciót is biztosítanak az állam nevében és javára eljáró gazdasági társaságok, így a NIF Zrt. számára. Ez – részben – abból is fakad, hogy egyes tevékenységek tekintetében a fenti szabályok önálló felelősségi rendszert, önálló jogszerzést (pl. építési engedély), és önálló ügyféli kötelezettségeket teremtenek az építtető/fejlesztési közreműködő/vagyonkezelő számára. Mivel az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 10. § (1) bekezdése alapján ügyfél az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak, a Kkt. és a Vtv. ügyféli pozícióról szóló rendelkezései közvetlen érintettséget teremtenek az adott ügyfajtákban (vagyis az ügyek a NIF Zrt. jogát is vagy jogos érdekét érintik), ez az érintettség pedig a közigazgatási határozattal összefüggésben is fennáll.

8. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 327. § (1) bekezdése szerint, a közigazgatási per indítására jogosult: *a*) az ügyfél, *b*) a kifejezetten rá vonatkozó rendelkezés tekintetében az eljárás egyéb résztvevője. A Kp. 17. § *a*) pontja értelmében, a per megindítására jogosult az, akinek jogát vagy jogos érdekét a közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti.

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 1. § (2) bekezdése – eltérően a régi Pp. 3. § (1) bekezdésétől és a Kp. 17. § *a*) pontjától – pedig azért nem mondja ki, hogy csak a jogvitában érdekelt fél indíthat pert, mert ez következik az igény érvényesítésre jogosító anyagi jogi szabályból, az eljárási törvény az anyagi jogszabályok érvényre juttatásának útjáról rendelkezik.

Az indítványban megjelölt ügyek közül egy esetben (Kfv.IV.37.435/2019/4.) a NIF Zrt. II. rendű alperesként állt perben, a perben állása a kisajátításról szóló 2007. évi CXXIII. törvény 32. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján kötelező. Más ügyben (Pfv.I.20.968/2018/8., Pfv.III.20.154/2015/7.) a felperesek a NIF Zrt.-vel szemben alperesként érvényesítettek kártérítési igényt. A pert a többi esetben (Kfv.III.37.196/2020/7. Kfv.II.37.219/2020/6., Gfv.VII.30.284/2012/8., Pfv.I.21.483/2016/10.) a NIF Zrt. indította, magát felperesként megnevezve, azaz a régi Pp. alapján mint ügyfél illetve fél, a Kp. szerint pedig mint akinek jogát, jogos érdekét a közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti.

A Kp. 37. § (1) bekezdés *b*) pontja értelmében, a pert keresetlevéllel kell megindítani, amely tartalmazza a felperes nevét, cégjegyzékszámát vagy más nyilvántartásba-vételi számát, lakcímét vagy székhelyét, adóazonosító számát és perbeli állását, továbbá képviselője nevét, lakcímét vagy székhelyét, illetve – ha ilyennel rendelkezik – egyéb elérhetőségét. A Pp. 169. §-a és 170. § (1) bekezdése is ezt a rendelkezést tartalmazza. Amennyiben a NIF Zrt. a keresetlevelében felperesként magát tünteti fel, e rendelkezési jog tőle nem vonható el, hiszen az ügyféli jogállásából következően saját jogán (is) jogosult pert indítani, a Magyar Állam kötelező perben állását pedig az alkalmazandó jogszabályok nem írják elő. A közigazgatási, illetve a polgári per megindítása önmagában nem azonosítható a Magyar Állam nevében kifejtett tevékenységgel.

9. Az Alaptörvény 28. cikke értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A

jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuláját, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

Az Itv. 5. § (1) bekezdés *a*) pontjának az értelmezésénél – az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdése és a T) cikk alapján – a „személyes illetékmentesség” érvényesülését a Kkt. és a Vtv. rendelkezéseinek a kontextusán keresztül kell vizsgálni annak megállapításához, hogy a jogalkotónak „az állam nevében és javára” való eljárást kimondó rendelkezése értelmezhető-e a „Magyar Állam” olyan eljárásaként, amely megalapozza az Itv. 5. § (1) bekezdés *a*) pontjának az alkalmazását, ez az értelmezés megfeleltethető-e az Alaptörvény 28. cikkének.

A Díjtörvény 30. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján a Magyar Állam teljes személyes díjmentességben részesül, a Kkt. és a Vtv. ennek ellenére külön rendelkezik az állam nevében és javára eljáró jogi személyek egyes tevékenységéhez kapcsolódó igazgatási szolgáltatási díj, illetve vagyonkezelői jog létesítésének a mentességéről [Kkt. 29. § (1c) és (1f) bekezdés, 32/A. § (1) bekezdés, Vtv. 44. § (5) bekezdés].

Ezekből a rendelkezésekből az következik, hogy a Kkt. és a Vtv. sem azonosítja az állam nevében és javára eljáró jogi személyeket a Díjtörvény 30. § (1) bekezdés *a*) pontjában meghatározott Magyar Állammal, ellenkező esetben ugyanis szükségtelen lenne rendelkezni az igazgatási szolgáltatási díj, illetve a vagyonkezelői jog bejegyeztetéséhez kapcsolódó fizetési kötelezettség alóli mentességről.

A NIF Zrt.-nek ez a mentessége sem „teljes”, mivel nem terjed ki a Kkt. alapján lefolytatott autópálya építési engedélyezési eljárásban a vízügyi és a vízvédelmi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól szóló 13/2015. (III. 31.) BM rendelet 2. melléklet 4. pontja alapján a szakhatósági eljárásért fizetendő igazgatási szolgáltatási díj megfizetésére, illetve nem mentesíti a gyorsforgalmi út (autópálya, autóút) környezetvédelmi engedélyezési eljárásában a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól szóló 14/2015. (III. 31.) FM rendelet 2. melléklet 9.2 pontján alapuló igazgatási szolgáltatási díjfizetési kötelezettség alól. A NIF Zrt. (mint építető/engedélyes) ezekben az eljárásokban – a speciális jogszabály alapján – azért köteles igazgatási szolgáltatási díjat fizetni, mivel a jogalkotó az állam javára és nevében eljáró NIF Zrt. ezekben a közigazgatási eljárásban történő részvételét, eljárását – a Magyar Állammal ellentétben – a Díjtörvényben és a Kkt.-ben sem tette díjmentessé.

A Magyar Államot megillető személyes illetékmentesség célja annak elkerülése, hogy az állam „önmagának” fizessen bizonyos szolgáltatásokért, ezért a józan észnek és a közjónak is megfelelő az a szabályozás, ha az Itv. úgy rendelkezik, hogy az állam nevében és javára eljáró jogi személyek is személyes illetékmentességre jogosultak. Az Alaptörvény 28. cikke alapján azonban ilyen kiterjesztő értelmezésre – az erre vonatkozó kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában – az ágazati törvényekben ezeknek az önálló jogi személyeknek az eljárását, státuszát is rendező jogszabályi környezet mellett nincs lehetőség. Az ezzel ellentétes jogértelmezés ugyanis már az alkalmazandó jogszabályok rendelkezéseitől való olyan elszakadást jelentene, amely az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezéssel nem igazolható.

10. Mindezek alapján a jogegységi tanács arra a következtetésre jutott, hogy az Itv. 5. § (1) bekezdés *a*) pontjában a Magyar Államnak biztosított teljes személyes illetékmentesség hatálya

– törvény erre vonatkozó kifejezett rendelkezése hiányában – nem terjed ki azokra a gazdasági társaságokra, amelyek külön törvény alapján a Magyar Állam javára és nevében járnak el.

A Kúria ettől eltérő tartalmú határozatai a továbbiakban nem hivatkozhatók kötelező erejűként.

IV.

A kifejtett indokokra tekintettel a jogegységi tanács az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése és a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása érdekében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdése szerint közzéteszi a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján.

Budapest, 2021. október 11.

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Dzsula Marianna s.k. előadó bíró
Dr. Varga Eszter s.k. előadó bíró
Dr. Kalas Tibor s.k. bíró
Dr. Patyi András s.k. bíró
Dr. Orosz Árpád s.k. bíró
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. bíró

3/2021. számú KPJE határozat

KÚRIA

3/2021. Közigazgatási és polgári jogegységi határozat

a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezést elbíráló bíróság meghatározásáról

A Kúria összevont közigazgatási és polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa (a továbbiakban: jogegységi tanács) a Kúria jogegységi feladatokért felelős elnökhelyettesének indítványa alapján a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezést elbíráló bíróság meghatározása tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezést az ítéltábla bírálja el.

Indokolás

I.

[1] A Kúria jogegységi feladatokért felelős elnökhelyettese a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés a) pontja és 33. § (1) bekezdés a) pontja alapján, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta a törvényszék mint elsőfokú bíróság – a közigazgatási perben hozott ítélethez kapcsolódó – végrehajtási tárgyú végzése elleni fellebbezés elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság meghatározása tárgyában.

[2] Az indítvány szerint eltérő jogértelmezési és jogalkalmazási gyakorlat alakult ki abban a kérdésben, hogy másodfokon az ítélőtábla vagy a Kúria járjon-e el.

[3] A Kúria egyik tanácsa elbírálta a közigazgatási és munkaügyi bíróság végrehajtási lapot visszavonó végzése elleni fellebbezést, és helybenhagyta az elsőfokú végzést. Határozata egyben azt is jelenti, hogy nem állapította meg hatásköre hiányát. A Fővárosi Törvényszék joggyakorlata e döntéshez igazodott. Ezzel szemben hasonló ügyben a Kúria másik tanácsa végzésével megszüntette az eljárást, hatáskörének hiányát állapította meg, és az ügyet az ítélőtáblához tette át. Döntésének indokolása szerint a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem nem minősül közigazgatási jogvitának vagy egyéb olyan eljárásnak, amely tekintetében a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 5. §-a értelmében a közigazgatási bírói út biztosított. A végrehajtást elrendelő bíróság végzése elleni fellebbezés elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság megállapításakor a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 224. § (1) bekezdése alapján a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályai – és nem a Kúria másodfokú hatáskörét rögzítő Kp. 7. § (2) bekezdése – alkalmazandók. A fellebbezéssel támadott végzést törvényszék hozta, a döntés elleni fellebbezés elbírálására ezért a Pp. 8. § (2) bekezdés b) pontja alapján az ítélőtábla rendelkezik hatáskörrel. További hasonló ügyben a Kúria ítélkező tanácsa végzésével visszaküldte a fellebbezés folytán felterjesztett iratokat azzal, hogy a fellebbezés elbírálása az ítélőtábla hatáskörébe tartozik.

II.

[4] A legfőbb ügyész nyilatkozatában akként foglalt állást, hogy a Vht. 9. §-a nemcsak utalásként tartalmazza a Pp. és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (a továbbiakban: Bpnp.) meghatározott feltételek szerinti alkalmazásának kötelezettségét. A Vht. 224. § (1) bekezdése külön, kifejezetten előírja, hogy a végrehajtás során hozott bírósági határozatok kijavítására és kiegészítésére, a fellebbezés és más jogorvoslatok előterjesztésének határidejére, az igazolásra, valamint általában a jogorvoslatokkal összefüggő egyéb eljárási kérdésekre a Pp. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. Ezért a végrehajtási tárgyú végzéssel szembeni fellebbezés elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság meghatározásánál nem a végrehajtandó határozat meghozatalánál alkalmazott eljárási rezsimek hatásköri szabályai az irányadóak, hanem minden esetben – a végrehajtási eljárás polgári nemperes jellegére figyelemmel – a Pp. rendelkezéseit kell figyelembe venni.

[5] A Kp. 7. § (1) bekezdés a) pontja alapján a Vht. szempontjából az első fokon eljáró bíróság – a közigazgatási kollégiummal működő – törvényszék [Bszi. 21. § (1), (4) bekezdés]. A Pp. 8.

§ (2) bekezdés b) pontja alapján a törvényszékhez tartozó ügyekben másodfokon az ítélőtábla jár el.

III.

[6] A jogegységi tanács az indítványban megfogalmazott kérdéssel kapcsolatban a következők szerint foglalt állást.

[7] A hatásköri szabályok meghatározzák, hogy az ügy elintézésére mely állami szerv, illetve a bírósági útra utalt jogviták elbírálására mely bíróság jogosult. Ezzel összhangban a perrendi szabályok azt is tartalmazzák, hogy az elsőfokú bíróság határozata ellen benyújtott jogorvoslati kérelmet – alapesetben fellebbezést – melyik bíróság bírálja el jogorvoslati fórumként. A bíróságok hatáskörét meghatározó normának mint sajátos eljárási felhatalmazásnak a Bszi. 2. § (1) bekezdése, illetve 5. §-a alapján minden esetben törvényből kell következnie, a normavilágosság követelményéből fakadóan pedig a tartalmának egyértelműen és kétséget kizáróan meghatározhatónak kell lennie.

[8] A Bszi. 24. § (1) bekezdés a) pontja alapján a Kúria törvényben meghatározott ügyekben bírálja el a törvényszék határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot. A Kp. 7. § (2) bekezdése alapján közigazgatási ügyben másodfokon ítélezik.

[9] A Kp. 1. § (1) bekezdése szerint a törvényt a közigazgatási jogviták elbírálása iránti közigazgatási perben és az egyéb közigazgatási bírósági eljárásban kell alkalmazni. A (2) bekezdés kimondja, hogy a Kp. hatálya nem terjed ki azon közigazgatási jogvitáknak az elbírálására, amelyekre törvény más bírósági eljárási szabályok alkalmazását rendeli.

[10] A Kp. 5. §-a közigazgatási jogvitában, törvény által közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe utalt közjogi jogvitában, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásban, közszolgálati jogviszonnyal, továbbá közigazgatási szerződéses jogviszonnyal kapcsolatos jogvitában teszi lehetővé a közigazgatási bírói utat. A közigazgatási jogvita tárgya a Kp. 4. § (1) bekezdése alapján a közigazgatási szerv közigazgatási jog által szabályozott, az azzal érintett jogalanyok jogi helyzetének megváltoztatására irányuló vagy azt eredményező (3) bekezdés szerinti cselekményének, vagy a cselekmény elmulasztásának a jogszerűsége. A (3) bekezdés alapján pedig ilyen közigazgatási cselekménynek minősül az egyedi döntés, az egyedi ügyben alkalmazandó – a jogalkotásról szóló törvény hatálya alá nem tartozó – általános hatályú rendelkezés, valamint a közigazgatási szerződés.

[11] A törvény tárgyi hatályának meghatározását tekintve a végrehajtás elrendelésével kapcsolatos jogvita nem tartozhat a Kp. hatálya alá.

[12] A bírósági végrehajtás önálló, a per körén kívül eső eljárás, amelyet elsődlegesen a Vht. szabályoz. A Vht. 1. §-a alapján a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani. A Vht. 9. §-a a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel a Pp., továbbá a Bpnp. bírósági nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezései alkalmazását írja elő azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket a Vht. eltérően nem szabályoz.

[13] A Vht. 15. § (1) bekezdés a) pontja a polgári és a közigazgatási ügyekben hozott marasztaló határozatok végrehajtását egységesen szabályozza: a végrehajtási lap kiállítását a bírósági fórumrendszeren belül az első fokon eljáró bírósághoz telepíti. Közigazgatási ügyben a Kp. 7. § (1) bekezdése alapján az első fokon eljáró bíróság – a közigazgatási kollégiummal működő – törvényszék [Bsz. 21. § (1), (4) bekezdés]. A Vht. 212. §-a azzal, hogy a bíróság elrendelheti a végrehajtási lap visszavonását sui generis jogorvoslatot biztosít. A végrehajtási lap visszavonását elrendelő és a visszavonás iránti kérelmet elutasító végzés egyaránt támadható fellebbezéssel [Vht. 212. § (2) bekezdés, 3/2021. Polgári jogegységi határozat]. A Vht. 24. § (1) bekezdése alapján a végrehajtási lap kiállítására jogosult bíróság – a végrehajtási lap kiállítása helyett – közvetlenül letiltó végzést hoz, ha az adós munkabéréből kell behajtani a követelést. A Vht. 213. § (1) bekezdése alapján, ha a bíróság a végrehajtást végzéssel rendelte el, vagy a végrehajtható okiratnak a kérelemtől eltérő kiállítása esetén az eltérésről végzést hozott, a felek e végzés ellen fellebbezhetnek. A (3) bekezdés alapján a végrehajtható okirat kiállítását megtagadó végzés ellen a végrehajtást kérő fellebbezhet. A Vht.-nek a Pp.-ben meghatározott jogorvoslati intézmények végrehajtási eljárásban történő alkalmazásáról rendelkező 224. §-a a jogorvoslatok körében értelmezi és konkretizálja a Vht. 9. §-ában foglalt általános felhatalmazást. E felhatalmazás alapján a végrehajtási tárgyú végzésekkel szembeni fellebbezések elbírálására – függetlenül attól, hogy a végrehajtandó határozatot milyen eljárásrendben hozták – a Pp. rendelkezéseit kell alkalmazni. A Pp. eljárásrendjében a törvényszékhez tartozó ügyekben a 8. § (2) bekezdés b) pontjában foglaltak alapján az ítélőtábla jár el másodfokon.

[14] A kifejtettek alapján a bírósági végrehajtás a követelések állami kényszer útján történő érvényesítését szolgáló önálló, polgári nemperes – tárgyaláson kívüli – eljárás, amelyet alapvetően a Vht. rendelkezései alapján kell lefolytatni. Azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket a Vht. eltérően nem szabályoz a Pp. és a Bpnp. szabályait kell alkalmazni. A közigazgatási ügyben hozott bírósági határozatok alapján indult végrehajtási eljárásra is e szabályok alkalmazandók, speciális mögöttes szabály, így például a Kp. nem irányadó.

IV.

[15] Az előbbiekre figyelemmel a jogegységi tanács – a bíróságok jogalkalmazása egységének az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdésében előírt biztosítása érdekében – a Bsz. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, 40. § (1)-(2) bekezdése alapján a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.

[16] A határozatát a Bsz. 42. § (1) bekezdése szerint a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

[17] A jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.

Budapest, 2021. november 15.

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Gyurán Ildikó s.k. előadó bíró
Dr. Magosi Szilvia s.k. előadó bíró
Dr. Darák Péter s.k. bíró
Dr. Harter Mária s.k. bíró

Dr. Márton Gizella s.k. bíró
Dr. Mocsár Attila Zsolt s.k. bíró

2. sz. melléklet

A Kúria 2021. évben elfogadott kollégiumi véleményei

1. Büntető Kollégium	3
1/2021. (V. 13.) BK vélemény	3
2/2021. (V.13.) BK vélemény	5
3/2021. (V.13.) BK vélemény	7
4/2021. (V.13.) BK vélemény	8
2. Közigazgatási Kollégium	9
1/2021. (IX. 27.) KK vélemény a szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos jogorvoslatról ...	9
2/2021. (XI. 08.) KK vélemény a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő informatikai módon előterjesztett keresetlevél elfogadhatóságáról.....	10
3. Polgári Kollégium	13
1/2021. (VII. 12.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről	13

1. Büntető Kollégium

1/2021. (V. 13.) BK vélemény

A Btk. 52. § (3) bekezdés szerinti foglalkozástól eltiltás a Btk. XIX. Fejezetének bármely bűncselekménye, bármely elkövetési magatartása és bármely elkövetője (tettes, részes) esetében alkalmazható, a Btk. 202. §-ba ütköző kitartottság kivételével.

A Btk. 52. § (3) bekezdésének – az törvényeknek a gyermekek fokozottabb védelme érdekében szükséges módosításáról szóló 2017. évi CXLIX. törvény 1. §-ával módosított – 2017. december 1. napjától hatályos szövege szerint a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjét, ha a bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, végleges hatállyal el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll.

E rendelkezés a büntetés kiszabása körében kategorikus, mérlegelést nem engedő kötelezettséget ró a bíróságra. A törvényhelyben megjelölt feltételek teljesülése esetén a végleges hatályú, fenti tartalmú foglalkozástól eltiltást a bíróságnak a terhelttel szemben ki kell szabnia. A büntetési nem kötelező kiszabását megalapozó feltételek objektívek; pusztán annak kell teljesülnie, hogy a terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítására a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény miatt kerüljön sor, és azt a terhelt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére kövesse el.

További feltételt a törvényi rendelkezés nem határoz meg. Ekként nincs szükség a foglalkozástól eltiltás Btk. 52. § (1) bekezdésében írt feltételeinek megvalósulására sem. Azaz nem feltétel, hogy a terhelt a bűncselekményt foglalkozása szabályainak megszegésével vagy foglalkozásának felhasználásával valósítsa meg, és ekként az sem, hogy a terhelt a magatartásának kifejtése során bármiféle foglalkozási szabály hatálya alatt álljon. A Btk. 52. § (3) bekezdése a foglalkozástól eltiltás kiszabásának önálló törvényi oka, ami egyben kötelezettséget is teremt – az abban írt feltételek megvalósulása esetén – a foglalkozástól eltiltás adott tartalommal és tartamban való alkalmazására. Ebben az esetben sem annak kiszabása, sem tartamának meghatározása nem a bíró mérlegelésére bízott. Következésképp elvételése törvénysértő büntetés kiszabását eredményezi.

Értelmezést igényel azonban a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére való elkövetés, mint törvényi feltétel.

Passzív alany az, akin vagy aki ellen a bűncselekményt elkövetik. A Btk. 52. § (3) bekezdése szerinti „sévelmére követte el” megfogalmazás a passzív alany fogalmának felel meg.

A Btk. XIX. Fejezetében szabályozott, a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket áttekintve megállapítható, hogy passzív alanya valamennyi ott írt bűncselekménynek van. Ez kézenfekvő a szexuális kényszerítés, a szexuális erőszak és a szexuális visszaélés tekintetében. A vérfertőzés, a kerítés, a prostitúció elősegítése, a gyermekprostitúció kihasználása és a szeméremszétség törvényi tényállásában szintén van passzív alany [„egyenesági rokonával” (Btk. 199. § (1) bek.), „testvérével” (Btk. 199. § (2) bek.), „valakit” (Btk. 200. § (1) bek.), „tizennyolcadik életévét be nem töltött személy” (Btk.

200. § (2) bek., Btk. 203. § (1)-(4) bek.), „mást” (Btk. 201. § (1) bek. a) pont), „másnak” (Btk. 201. § (1) bek. b) pont), „más előtt” (Btk. 205. § (1) bek.), „tizennegyedik életévét be nem töltött személy előtt” (Btk. 205. § (2) bek.)].

A gyermekpornográfia (Btk. 204. §) egyes elkövetési alakzatainál a törvény ugyancsak meghatároz passzív alanyt [Btk. 204. § (2) és (5) bek. a) és c) pont]. A pornográf felvétel és a pornográf műsor törvényi meghatározásából adódóan [Btk. 204. § (7) bekezdés] a pornográf felvétel készítése [Btk. 204. § (1) bek. b) pont első fordulat] és a pornográf műsoron való szerepeltetéssel összefüggő magatartások [Btk. 204. § (4) bek. és (5) bek. b) pont] is szükségszerűen feltételezik a konkrét elkövetési magatartással összefüggésben a passzív alany meglétét.

A gyermekpornográfiának a Btk. 204. § (1) bekezdéseiben írt egyéb elkövetési magatartásai esetében is van passzív alany, mert a pornográf felvételen személy (mégpedig tizennyolcadik életévét be nem töltött személy) szerepel.

A kötelező eltiltás pedig nemzetközi kötelezettség következménye. A Btk. 52. § (3) bekezdését korábban eredetileg az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi XCII. törvény 6. §-a iktatta be – 2015. december 1-jei hatállyal – a magyar jogrendszerbe. Az e törvény 3. §-ával kihirdetett nemzetközi egyezmény 5. Cikk 3. pontja szerint a belső jogával összhangban mindegyik fél megteszi a szükséges jogalkotási vagy más intézkedéseket annak érdekében, hogy az olyan szakmák gyakorlásának, amelyeknek része a gyermekekkel való rendszeres kapcsolat, legyen feltétele, hogy a jelentkezőket nem ítélték el gyermekek szexuális kizsákmányolásával vagy szexuális zaklatásával összefüggő cselekményekért.

Az Egyezmény 20. Cikk 1. pontja határozza meg a gyermekpornográfiával kapcsolatos bűncselekményeket. Eszerint mindegyik fél megteszi a szükséges jogalkotási vagy más intézkedéseket az alábbi, jogtalanul elkövetett szándékos cselekmények büntethetősége céljából:

1. gyermekpornográfia előállítása;
2. gyermekpornográfia felkínálása vagy hozzáférhetővé tétele;
3. gyermekpornográfia terjesztése vagy továbbadása;
4. gyermekpornográfia beszerzése saját célra vagy más személy részére;
5. gyermekpornográfia birtoklása;
6. az információs és kommunikációs technológiákon keresztül tudatos hozzáférés a gyermekpornográfiához.

A gyermekpornográfiának a Btk. 204. § (1) bekezdése szerint büntetni rendelt valamennyi elkövetési magatartása a fenti meghatározásokba illeszkedő. A nemzetközi egyezményben a magyar állam e cselekményre (is) vállalta a foglalkozástól eltiltás alkalmazhatóságának lehetővé tételét. Ennek érdekében alkotta meg a Btk. 52. § (3) bekezdését és – törvényben való kihirdetésével – a nemzetközi egyezményt is a belső jog részévé tette.

Következésképp a Btk. XIX. Fejezetében írt valamennyi bűncselekmény esetében alkalmazni kell a végleges hatályú foglalkozástól eltiltást, ha a bűncselekmény passzív alanya – ideértve gyermekpornográfia esetén a felvételen szereplő személyt – a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.

A Btk. XIX. Fejezetében meghatározott bűncselekmény miatt marasztalás esetén a Btk. 52. § (3) bekezdésének alkalmazása csupán a Btk. 202. §-ban írt kitartottság tekintetében kizárt, mivel az tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére fogalmilag nem követhető el.

A törvényi feltételek teljesülése esetén a végleges hatályú foglalkozástól eltiltás – értelemszerűen és törvényi megszorítás hiányában – attól függetlenül kiszabandó, illetve alkalmazandó, hogy az elkövető a bűncselekményt milyen elkövetői alakzatban (tettesként vagy részesként) valósította meg.

Budapest, 2021. május 13.

2/2021. (V.13.) BK vélemény

Ha a jogerős ítéletben kiszabott büntetés a törvény szerint kivételt nem tűróen kötelező büntetési nem kiszabásának elmulasztása miatt törvénysértő, a Kúria azt a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére érdemben orvosolhatja akkor is, ha a bíróság ítéletét a terhelt beismerő vallomásának elfogadásával hozta meg, és az ügyészi indítvány a kötelezően alkalmazandó büntetés kiszabására nem terjedt ki. Ugyancsak érdemben orvosolhatja a Kúria az ilyen törvénysértést akkor is, ha a büntetés jogerős kiszabására büntetővégzésben került sor.

A Btk. 52. § (3) bekezdése szerint a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjét, ha a bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, végleges hatállyal el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. E rendelkezés alapján a végleges hatályú foglalkozástól eltiltás kiszabása a törvényi feltételek teljesülése esetén kötelező, nem a bíró mérlegelésére bízott. Következésképpen elmulasztása – a Btk.-nak a cselekmény minősítésén kívüli, más szabályának [a Btk. 52. § (3) bekezdésének] megsértése miatt - törvénysértő büntetés kiszabását eredményezi, ami a Be. 649. § (1) bekezdés b) pontjának második fordulóba) alpontja szerint felülvizsgálati ok. E törvénysértést a Kúria a felülvizsgálati eljárásban – főszabályként – a határozat megváltoztatásával érdemben orvosolhatja [Be. 662. § (2) bekezdés b) pont].

Értelmezést igényel azonban a Kúria döntési jogköre akkor, ha a törvénysértő büntetés kiszabására a terhelt beismerésének elfogadásával (Be. 504-505. §) vagy büntetővégzésben (Be. 740. §) került sor.

A Be. 565. § (2) bekezdése szerint, ha a bíróság a bűnösséget beismerő nyilatkozatot az előkészítő ülésen fogadta el, - az újabb ügy egyesítésének esetét kivéve - nem szabhat ki súlyosabb büntetést, illetve nem alkalmazhat súlyosabb intézkedést, mint amelyet a vádirat, illetve az ügyésznek az előkészítő ülésen előterjesztett indítványa tartalmaz. Amennyiben a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjével szemben az ügyészség a végleges hatályú foglalkozástól eltiltás kiszabását nem indítványozta és a bíróság a terhelt beismerő vallomását elfogadta, a fenti rendelkezés szerinti súlyosítási tilalom beáll. Az elsőfokú bíróság ekként már nem szabhatja ki a kötelező büntetési nemet, és a törvénysértést a másodfokú bíróság is csak akkor tudja orvosolni, ha az elsőfokú bíróság alkalmazott olyan büntetési nemet, ami

mellőzhető [Be. 595. § (4) bekezdés e) pont]. Kétségtelen tehát, hogy ha a Kúria a felülvizsgálati eljárásban a törvénysértést a végleges hatályú foglalkozástól eltiltás kiszabásával küszöböli ki, akkor a terhelttel szemben az ügyészi indítványban szereplőnél súlyosabb büntetés kerül kiszabásra, amiről a terhelt a beismerő vallomásának megtételekor nem tudhatott.

Ez azonban nem változtat azon, hogy ilyen esetben a jogerős ítéletben kiszabott büntetés a foglalkozástól eltiltás hiányában a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt törvénysértő. Törvénysértő büntetést azonban a bíróság ebben a perjogi helyzetben sem szabhat ki, a törvénysértő büntetés korrekciója pedig – erre irányuló, joghatályos indítvány esetén – a Kúria törvényi kötelezettsége. A felülvizsgálati eljárásban, a terhelt terhére előterjesztett indítvány esetén a törvény súlyosítási tilalmat nem ír elő, illetve súlyosabb büntetés kiszabását vagy intézkedés alkalmazását tilalmazó rendelkezést nem tartalmaz, sőt a terhelt terhére bejelentett felülvizsgálat jogintézménye a súlyosítási tilalmat feloldja (BH 2017.256.), így éppen ennek a lehetőségét teremti meg.

A törvénysértő büntetés kiküszöbölésének főszabálya a felülvizsgálatban a törvénynek megfelelő határozat meghozatala [Be. 662. § (2) bekezdés b) pont]. Ez alól ad kivételt a Be. 663. § (2) bekezdés b) pontja, ami ilyen esetben is lehetővé teszi a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítást akkor, ha az érdemi határozat meghozatala az ügyiratok alapján nem lehetséges.

A Btk. 52. § (3) bekezdése esetén a törvény erejénél fogva kötelezően végleges hatályú foglalkozástól eltiltás feltétele kizárólag a terhelt terhére rótt bűncselekménynek a Btk. XIX. Fejezetében szabályozott volta, valamint annak a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére való elkövetése. Ezek az adatok önmagában az irányadó tényállásból és a jogi minősítésből kitűnnek, ezen túlmenően sem a büntetési nem alkalmazhatósága, sem annak tartama további büntetéskiszabási vagy egyéb körülményekhez nem kötött, azok nem befolyásolják. Ekként a megismételt eljárástól e körben más eredmény nem volna várható, így a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére nincs ok, a Kúria a törvénysértést érdemben orvosolhatja.

A feltételeknek megfelelő cselekmény büntetővégzéssel való jogerős elbírálása esetén ugyancsak felmerül, hogy a terhelt annak ismeretében nem kérte tárgyalás tartását a végzéssel szemben, miszerint vele szemben e büntetési nemet nem alkalmazták. Ebben a körben is irányadó azonban, hogy a Btk. kötelező szabályát sértő törvénysértő büntetés nem szabható ki, amennyiben pedig arra mégis sor kerül, az a felülvizsgálati eljárásban orvosolható. A foglalkozástól eltiltás a Be. 740. § (2) bekezdés a) pontja alapján a büntetővégzésben is kiszabható lett volna, ezért a terhelt eljárási jogai sem sérülnek. Mivel pedig a szükséges adatok ilyen esetben is értelemszerűen rendelkezésre állnak, így ilyenkor sincs akadálya annak, hogy a Kúria a felülvizsgálati eljárásban a törvénysértést a végleges hatályú foglalkozástól eltiltás kiszabásával küszöbölje ki.

Budapest, 2021. május 13.

3/2021. (V.13.) BK vélemény

A Be. 14. § (1) bekezdésében írt kizárási ok kizárólag az ügyben eljáró bíróval szemben jelenthető be [Be. 14. § (2) bekezdés], a bíróság egészére tett bejelentés nem érvényes. Az ilyen nem indokolt bejelentés érdemi indokolás nélkül elutasítható [15. § (5) bekezdés].

A bíró kizárására vonatkozó szabályozás az elfogulatlanság biztosítója, amellyel a Be. a bírói függetlenség, a bíró törvénynek alárendeltsége és a törvényes bíró általi döntés igénye, illetve a törvényes bírótól elvonás tilalma között teremt összhangot.

A bíró kizárására vonatkozó okokat a Be. 14. §-a sorolja fel. Törvény szerint kizárt a bíró, ha vele szemben valamely objektív, konkrét kizárási ok áll fenn [Be. 14. § (1) bekezdés a)-d) pont, (3) és (4) bekezdés], illetve ha önmagával szemben elfogultságot jelentett be [17/2001. (VI. 1.) AB határozat]. Szintén kizárt az a bíró, akinek kizárását a 14. § (1) bekezdésének e) pontja szerint egyéb okból indítványozták, és kizárásának elintézése igazgatási úton megtörtént, vagy kizárását külön határozat megállapította.

Amennyiben a kizárási okot nem a bíró vagy a tanács elnöke jelenti be, a 15. § (2) bekezdése alapján azt az ügyész, a terhelt, a védő, a sértett, továbbá a vagyoni érdekelt jelentheti be.

A 14. § (2) bekezdése egyértelművé teszi, hogy valójában bármely kizárási okot kizárólag az adott ügyben eljáró, illetve az ügyben perjogilag eljárni jogosult bíró személyével szemben lehet bejelenteni. Ebből következik, hogy intézményes kizárás nincs, a bíróság egészére vagy név nélkül a bírák bármely csoportjára tett bejelentés nem érvényes, közömbös.

A kizárással célzott bírák személyének megnevezése hiányában a kizárás iránti bejelentés szükségképpen oktalan [15. § (3) bekezdés], ilyen indokkal a törvény nem ad lehetőséget kizárás indítványozására.

Törvényi ok hiányában, illetve a törvényi feltétel ellenében [14. § (2) bekezdés] előterjesztett kizárás iránti bejelentés a Be. 15. § (5) bekezdése értelmében – értelemszerűen – nem indokoltnak tekinthető. Azaz nincs olyan tartalma, amit a törvény alapján meg lehetne fontolni, vagyis a 15. § (5) bekezdése értelmében nem csupán az a nem indokolt, ami nem tartalmaz indokolást, hanem az is, amely még közvetve sem hozható összefüggésbe valamely ide vonatkozó törvényi feltétellel.

A 15. § (5) bekezdés esetében valójában az ilyen tartalmú kizárás iránti bejelentés nem vált ki perjogi hatást. A 15. § (5) bekezdés és a 18. § (2) bekezdés közötti különbség, hogy nem indokolt a bejelentés, ha nincs törvény által megengedett tartalma vagy nincs tartalma, a 18. § (2) bekezdés szerint nyilvánvalóan alaptalan pedig, ha megengedett törvényi tartalomra mutató, azonban valójában érdemében a bejelentő számára a törvény csak ürügy. Így nyilvánvalóan alaptalan az objektív kizárási okok valamelyikére hivatkozás ténybeli alap, vizsgálendő körülmény nélkül, feltételezés alapján.

A nem indokolt bejelentést a 15. § (5) bekezdése alapján érdemi vizsgálat nélkül el lehet utasítani, a kizárás bíróság általi elintézése (17. §) felől nem kell intézkedni.

Budapest, 2021. május 13.

4/2021. (V.13.) BK vélemény

A bíró kizárásáról rendelkező határozatban a bíróság kijelölése tárgyában hozott döntés ellen – a törvény kifejezett rendelkezése hiányában, illetve az e rendelkezés alapját szükségképpen képező döntés elleni fellebbezés törvényi kizártságának értelemszerű következményeként – fellebbezésnek nincs helye. Azaz nemcsak a Kúriára vonatkozó általános fellebbezési kizártság (Be. 6. § (4) bekezdés), hanem más bíróság ilyen döntése esetében is.

A Be. 24. § (1) bekezdése szerint a bíróságok között felmerült hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetén, továbbá ha a bíróság kizárás miatt nem járhat el, az eljáró bíróságot ki kell jelölni. A (4) bekezdés alapján ha a kijelölés kizárás miatt szükséges, arról a kizárás kérdésében döntő bíróság a kizárással egyidejűleg határoz.

Ez azt jelenti, hogy amennyiben az eljáró bíróság kijelölése a kizárás miatt szükséges, a kizárás kérdésében döntő bíróságnak a kizárással egyidejűleg kell döntenie a kijelölésről.

Ilyen esetekben valójában az ügy elintézésében törvényesen eljáró bíró kijelöléséről van szó, ami törvényi feladat. A bíróság hatáskörét és illetékességét főszabályként a törvény határozza meg. Ha ennek akadálya van, a törvény helyébe a bíróság lép és olyan döntést hoz, ami meghatározza a hatáskört és az illetékességet. Ekként ez – a törvény erejénél fogva – a törvényt helyettesítő döntés, ezért nem lehet helye ellene fellebbezésnek. A bíróság ebben az esetben törvényi mandátum alapján jár el, mérlegelése pedig nem a felek megegyezésének a tárgya. Ahhoz fűződik eljárásjogi érdek és annak érvényesülése, hogy az ügyben ne kizárt bíró járjon el.

A bíró kizárásáról rendelkező határozatban történő kijelölés szükségszerű követelmény, eljárási kényszer, ebben az esetben veszi át a törvényi mandátumot a határozatot hozó bíróság, és lép a törvény helyébe. Ez a döntés a bíróhoz kerülést biztosítja.

A Be. az illetékességi szabályok körében kezeli az esetleges érdekeket (bűncselekmény elkövetésének helye, terhelt vagy sértett lakóhelye), azonban arra, hogy ez kényszerítőleg érvényesíthető legyen, nincs törvényi alap. Ez azt jelenti, hogy az arra jogosult az illetékességi ok alkalmazását kérheti, kezdeményezheti, viszont ki nem kényszerítheti. Ezek alapvetően méltányossági szempontok, az ügy elintézésében azonban nem jelenthetnek akadályt. A büntetőügyben eljáró bíróság nem választottbíróság, ahol a felek megegyeznek abban, hogy a vitájukban melyik bíróság lesz az illetékes. Az áttételre vonatkozó rendelkezéseknek a törvény perjogilag eleve határt szab [21. § (2) bekezdés második mondata, 536. § (1) bekezdés]. Ez azt is mutatja, hogy a törvény a büntetőügy intézését nem akarja végletesen kiszolgáltatni egyéni helyzeteknek.

A Be. 579. § (2) bekezdése szerint az elsőfokú bíróság nem ügydöntő végzése ellen fellebbezésnek van helye a másodfokú bírósághoz, ha azt e törvény nem zárja ki. A (3) bekezdés alapján a végzés elleni fellebbezés elintézésére az ítélet elleni fellebbezés szabályai megfelelően irányadók. A Be. 6. § (4) bekezdése szerint a Kúria határozatai ellen rendes jogorvoslatnak nincs helye.

A Be. 17. § (4) bekezdése szerint a kizárást kimondó, illetve az azt megtagadó határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.

A jogorvoslathoz való jog csupán az ügydöntő (érdemi) határozat kapcsán foglalja magában a devolutív, felszámaztató hatály, azaz egy másik fórumhoz való fordulás feltétlen lehetőségét, mely jelleget a vizsgált döntés tárgya és személyekre gyakorolt hatása szerint kell megítélni. Az eljáró bíróságot kijelölő döntés nem ügydöntő, nem érdemi határozat [3205/2015. (X.27.) AB végzés].

A bíróság kijelölése során a bíróság nem az ügy érdemében határoz, hanem az eljárás lefolytatásának egyik nélkülözhetetlen feltételéről, az adott ügyben konkrétan eljáró bíróságról dönt. Ezzel biztosítja, hogy az ügy bíróság elé kerülhessen, s a bírósághoz fordulás joga, illetve a tisztességes eljáráshoz való jog egyáltalán érvényesülhessen. Ez a döntés önmagában a felek perjogi jogosultságait és kötelezettségeit nem érinti.

Az ilyen határozat címzettje egyfelől a törvény szerint eredetileg eljárni köteles bíróság, másfelől pedig a kijelölt bíróság. Előbbi azért, mert az ügyben további eljárási cselekményeket nem végezhet, utóbbi pedig azért, mert – immár törvényes bíróságként – az ügyben eljárni köteles.

Következésképpen a törvény kifejezett rendelkezése hiányában, illetve az e rendelkezés alapját szükségképpen képező döntés elleni fellebbezés törvényi kizártságának értelemszerű következményeként, a kizárásról rendelkező határozatban történő kijelöléssel szemben sincs helye fellebbezésnek. Akkor sem, ha a kijelölésről nem a Kúria, hanem a Be. 24. § (2) bekezdése alapján a törvényszék vagy az ítéltábla döntött.

A fellebbezés kizárása jogot nem von el, mivel az arra jogosult a kijelölt bíróság ellenében is terjeszthet elő kizárás iránti indítványt, illetve törvényi feltételek megléte esetében áttételnek is helye lehet (utóbbi ugyanis a törvény nem zárja ki).

Budapest, 2021. május 13.

2. Közigazgatási Kollégium

1/2021. (IX. 27.) KK vélemény a szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos jogorvoslatról

A Kúria Közigazgatási Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 27. § (1) bekezdése alapján a szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos jogorvoslatok hatásköri szabályára nézve a következő kollégiumi véleményt alkotta:

A helyi választási iroda szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos döntése elleni fellebbezés elbírálása a közigazgatási kollégiummal rendelkező törvényszék hatáskörébe tartozik.

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.) 236. § (4) bekezdését 2020. április 1. napjával módosította az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXXVII. törvény 172. § b) pontja. E módosítás értelmében a helyi választási iroda szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos döntése elleni fellebbezés elbírálása a törvényszék hatáskörébe tartozik. Erre az

eljárásra akkor kerül sor a Ve. 236. § (4) bekezdése alapján, amennyiben a helyi választási iroda vezetője a névjegyzékkel kapcsolatos fellebbezésnek nem ad helyt. Ebben az esetben a fellebbezést a határidő utolsó napján fel kell terjesztenie a törvényszékhez. A 2019. évi CXXVII. törvény közelebbről nem határozta meg, hogy ezen jogorvoslat elbírálására valamennyi törvényszék vagy csak a közigazgatási kollégiummal rendelkező törvényszék rendelkezik-e hatáskörrel. A választási jogvita – ide értve a szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos jogvitát is – jellegét tekintve nem a Kp. 4. § alapján az általános szabályok szerint folyó közigazgatási jogvita, hanem a Kp. 5. §-a szerinti sajátos közigazgatási per. Sajátos közjogi tartalmú jogvita, régi magyar dogmatikai kifejezéssel, egyfajta „sommás eljárás”. Erre elsődlegesen a Ve. XII. fejezetének rendelkezéseit, másodlagosan pedig a Ve. 228. § (2) bekezdése alapján a Kp. szabályait kell megfelelő eltérésekkel alkalmazni.

2020. április 1. napját megelőzően a helyi választási iroda szavazóköri névjegyzékkel kapcsolatos döntés elleni fellebbezés elbírálás járásbírói hatáskörbe tartozott, amelyre nézve döntően a Ve.-t illetőleg háttérszabályként a Pp.-t kellett alkalmazni.

A választási bíráskodás 1990. óta a közigazgatási bíráskodás feladatköréhez tartozott, a választási jogviták közjogi jellege és törvényességi felülvizsgálatot jelentő tartalma miatt a bíróság a közigazgatási jogviták elbírálásával sok tekintetben egyező feladatot lát el.

A Ve. 236. § (4) bekezdésének módosítása a fórumrendszer megváltoztatásához kapcsolódott, a jogalkotó a választási bíráskodás közigazgatási bíráskodáshoz rendelt feladatait a közigazgatási bíráskodás fórumrendszerének megváltozásához igazította.

Kétségtelen, hogy a Ve. nem határozza meg, hogy mely törvényszékekre vonatkozik a 236. § (4) bekezdésének szabálya. A Ve. sarkalatos törvény, míg a közigazgatási kollégiumokkal rendelkező törvényszékeket egy másik sarkalatos törvény, a Bszi. 21. §-a sorolja fel, az egyes közigazgatási kollégiummal működő törvényszékek illetékességi területét pedig a bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló 2010. évi CLXXXIV. törvény rögzíti, az illetékességi okokat a Kp. szabályozza egyszerű többséggel elfogadható törvényként.

A 2019. évi CXXVII. törvény módosításainak irányából, különös tekintettel a közigazgatási bíráskodás fórumrendszerének kialakításából egyértelműen levonható az a következtetés, hogy a névjegyzékkel összefüggő jogviták elbírálása 2020. április 1. napját követően a közigazgatási kollégiummal rendelkező törvényszékek hatáskörébe tartoznak a Bszi. 21. § (6) és a Ve. 236. § (4) bekezdésére tekintettel.

2/2021. (XI. 08.) KK vélemény a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő informatikai módon előterjesztett keresetlevél elfogadhatóságáról

A Kúria Közigazgatási Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 27. § (1) bekezdése alapján a kormányhivatalok, valamint a járási és kerületi hivatalok közigazgatási perben megtámadható döntéseikkel szemben, jogi képviselő útján, Ügyfélkapu használatával előterjesztett keresetlevél elfogadhatósága kapcsán az egységes ítélezési gyakorlat előmozdítása érdekében a következő kollégiumi véleményt alkotta:

1. Nem kerülhet sor a keresetlevél visszautasítására, ha a jogi képviselővel eljáró felperes a keresetlevél benyújtásának jogszabályban előírt informatikai módon való előterjesztésében akadályoztatva volt.

2. Az eljáró bíróságnak egyedileg szükséges vizsgálni, hogy a keresetlevél Céggkapun keresztül történő előterjesztése lehetetlen volt-e az IKR rendszer hibájából adódóan. A Céggkapu működésének hibájára vonatkozó nyilatkozatot és az azt alátámasztó bizonyítékot a jogi képviselőnek kell előterjesztenie kivéve, ha a hiba köztudomású vagy a bíróságnak tartós hibáról tudomása van.

A közigazgatási bíróságokhoz benyújtott keresetlevelek befogadhatósága kapcsán eltérő bírósági gyakorlat alakult ki, ha a kormányhivatalok, valamint a járási és kerületi hivatalok döntéseivel szemben – közigazgatási per kezdeményezése céljából – előterjeszthető keresetlevelet a jogi képviselő nem a számára kötelezően előírt Céggkapun keresztül, hanem saját Ügyfélkapuján keresztül továbbította az IKR rendszerbe. A legtöbb esetben a bíróságok úgy ítélték meg, hogy ez a technikai körülmény a keresetlevél visszautasítására adott okot, míg más esetekben a tisztességes eljárás követelményére tekintettel azt nem ítélték pergátlónak.

Az eltérő előterjesztési formát az okozza, hogy egyes esetekben az IKR rendszer nem teszi lehetővé a Céggkapuról történő beadvány-továbbítást a felhasználók számára. Így a Céggkapu használatára kötelezett jogi képviselők, számukra fel nem róható okból nem tudják szabályszerűen előterjeszteni a keresetlevelet, míg a bíróság, az eljárási szabályokra tekintettel visszautasíthatja azt. Ez utóbbi gyakorlat érzékelhetően nem felel meg a tisztességes eljárás követelményének, valamint ezen esetekben a közigazgatási jogvitákhoz biztosított jogorvoslati lehetőség, valamint a hatékony bírói jogvédelemhez fűződő jog is sérül. Emiatt szükséges e mulasztás perjogi következményeinek kúriai értelmezése.

1. A Kp. 29. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 608. § (1) bekezdése alapján az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) szerinti elektronikus úton történő kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt kizárólag elektronikusan – az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon – nyújthat be. Az E-ügyintézési tv. 9. § (1) bekezdés b) pontja pedig úgy rendelkezik, hogy az ügyfél jogi képviselője elektronikus kapcsolattartásra kötelezett. Így a jogi képviselővel eljáró fél elektronikusan köteles a bíróságokkal, valamint az érintett közigazgatási szervvel kapcsolatot tartani.

Az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet 91. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az egyéni ügyvéd, az európai közösségi jogász, valamint az egyéni szabadalmi ügyvivő e tevékenysége során a Kormány által biztosított tárhely szolgáltatások közül a Céggkaput használja.

Közigazgatási per kezdeményezése esetében a Kp. 39. § (1) bekezdése szerint a keresetlevelet - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a vitatott közigazgatási cselekmény közlésétől számított harminc napon belül kell a vitatott cselekményt megvalósító közigazgatási szervhez benyújtani.

Az Országos Bírósági Hivatalhoz, illetve a Kúriához is több jelzés érkezett azzal kapcsolatban, hogy a jogi képviselők Céggkapu használatával nem tudják az IKR rendszeren keresztül a keresetlevelet a jogszabályi előírásoknak megfelelően előterjeszteni. Erre tekintettel az a

gyakorlat alakult ki, hogy a jogi képviselő saját Ügyfélkapuján keresztül terjeszti a keresetlevelet az elsőfokú hatóság elé, máskülönben lehetetlenné válna a közigazgatási per kezdeményezése.

Ugyanakkor a Kp. 2020. január 1. napjától hatályos 48. § (1) bekezdés 1) pontja alapján a keresetlevelet a bíróság visszautasítja, ha a keresetlevél befogadhatóságának vizsgálatakor megállapítást nyer, hogy az elektronikus ügyintézésre köteles felperes vagy a jogi képviselő nem elektronikus úton vagy elektronikus úton, de nem a jogszabályban meghatározott módon terjesztette elő.

A tisztességes eljárás elvére tekintettel az E-ügyintézési tv. 9. § (4) bekezdés b) pontja akként rendelkezik, hogy nem alkalmazható az ügyféllel szemben hátrányos jogkövetkezmény, ha az adott ügy elektronikus intézéséhez szükséges elektronikus ügyintézési szolgáltatás, az azt elősegítő szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatás vagy más kapcsolódó szolgáltatás átmenetileg, vagy tartósan nem érhető el.

Így amennyiben a közigazgatási perben megtámadható döntéssel szembeni keresetlevelet a felperes jogi képviselője azért nem tudta szabályszerűen előterjeszteni az IKR rendszerben, mert e szolgáltatás objektíven nem érhető el, úgy hátrányos jogkövetkezmény sem alkalmazható vele szemben. Azaz e rendelkezés biztosít kimentési lehetőséget azon helyzetekben, amikor a fenti jogszabályi kötelezettségének a felperesi jogi képviselő nem tud eleget tenni.

Az elektronikus eljárásban a Cégkapu és ekként az Ügyfélkapu is egyfelől azt a célt szolgálja, hogy a hivatalos kommunikáció és ügyintézés gyorsabb legyen, másfelől ehhez megfelelő hitelesítést biztosítson, azaz, hogy az arra jogosult (felhatalmazott) személyt igazolja. Így tehát azt is szükséges figyelembe venni a kimentési ok mellett, hogy amennyiben az elsődlegesen előírt mód nem alkalmazható, a szabályozás céljának - még ha nem is teljes egészében -, eleget tesz az eltérő informatikai formában történő benyújtás is, hiszen ezzel sem az alperes, sem a felperes számára nem keletkezik joghátrány, a jogaik érvényesítésében és a kötelezettségeik teljesítésében nem akadályozza. Az ezzel ellentétes érvelés vezetne oda, hogy az elektronikus rendszer hibájából adódóan a felperes hatékony bírói jogvédelemhez fűződő joga sérülne, mely elv a tisztességes eljárás elvével együtt az új közigazgatási perjog kialakításánál alapvető szinten jelent meg, melyet a Kp. preambuluma is rögzít. Amennyiben a felperes jogi képviselője nem a jogszabályban előírt kézbesítési módot választja a visszautasítás csak akkor mellőzhető, ha a nyilatkozatok alapján nyilvánvalóvá válik a bíróság számára, hogy az eltérés oka az informatikai rendszer hibája. Ez következik az E ügyintézési törvény 9. § (4) bekezdéséből is.

Az Alkotmánybíróság tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos gyakorlata mind a hatósági, mind a bírósági eljárásokkal kapcsolatosan kiforrott, mely szerint az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése és XXVIII. cikk (1) bekezdése eljárási természetű alapjog, amely az eljárás egészének minőségére vonatkozik. A gyakorlata szerint az egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [3311/2018. (X. 16.) AB határozat].

A Kúria szerint az Alaptörvény XXVIII. cikkében rögzített tisztességes eljáráshoz való jogból is következik, hogy a félnek fel nem róható informatikai probléma nem lehet pergátló akadály, tehát nem eredményezheti azt, hogy a közigazgatási perben megtámadható döntéssel szemben a jogorvoslat lehetősége megszűnjön. Már csak azért sem, mert a hatékony jogvédelem elvének egyik fontos részét képezi a bírósághoz való fordulás lehetősége.

2. A Kúria hangsúlyozza, hogy minden esetben egyedileg szükséges az eljáró bíróságnak az E-ügyintézési tv. 9. § (4) bekezdés b) pontja szerinti kimentési okot vizsgálnia, azaz, hogy a Cégekhasználatára kötelezett jogi képviselő jogszabályban foglalt fenti kötelezettségének jóhiszeműen igyekezett eleget tenni, de objektív módon a rendszer nem tette lehetővé a keresetlevél cégkapuról történő továbbítását. A Cégekhasználatára kötelezett jogi képviselő működésének hibájával összefüggésben a felet, illetőleg a jogi képviselőt nyilatkozattételi kötelezettség terheli, ami azt jelenti, hogy az eltérő informatikai előterjesztés körülményeire és okára egyértelműen hivatkozni kell. A nyilatkozattételi kötelezettségen túl a nyilatkozat tartalmát alátámasztó körülményeket, illetve bizonyítékokat is elő kell terjeszteni, azok hiányában a bíróság nincs abban a helyzetben, hogy az eltérő előterjesztés jogkövetkezményeit érdemben vizsgálja, illetve, hogy a keresetlevél visszautasítását mellőzze. Nem terheli viszont nyilatkozattételi, illetve bizonyítástételi kötelezettség a keresetlevél előterjesztőjét, ha az informatikai hiba széleskörben ismert (köztudomású) vagy a bíróság a hibáról már korábban hivatalosan tudomást szerzett. A Cégekhasználatára kötelezett jogi képviselő esetében az Ügyfélkapu használata önmagában nem tekinthető jogszerűnek, esetről-esetre kell mérlegelnie a bíróságnak, hogy a tisztességes eljárás követelményeire is tekintettel mulasztás történt-e, a kimentési ok fennáll-e, a mulasztás járhat-e hátrányos jogkövetkezménnyel vagy sem. Amennyiben a bíróság úgy ítéli meg, hogy az IKR rendszer működésképtelensége miatt nem volt lehetőség a jogszabály által előírt Cégekhasználatára keresztül történő beadvány-továbbításra, úgy az a félnek nem róható fel, és az eltérő informatikai kapcsolattartás ellenére a Kp. 48. § (1) bekezdés l) pontja alapján a kereset visszautasítására nem kerülhet sor.

3. Polgári Kollégium

1/2021. (VII. 12.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről

1/2021. (VII. 12.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről

A Kúriának mint a magyarországi legfőbb bírói fórumnak a polgári igazságszolgáltatásban betöltött szerepe kettős. Egyfelől felelős a jogalkalmazás egységének megteremtéséért és fenntartásáért (jogegységi funkció), másfelől az elé kerülő ügyekben egyedi határozatokat hoz a felek jogainak megóvása, a jogviták megnyugtató lezárása érdekében (egyéni jogvédelmi funkció). A Kúria jogegységesítő feladatainak különösen nagy hangsúlyt ad Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) 25. cikk (3) bekezdése, amely szerint a Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét.

A 2018. január 1-jén hatályba lépett polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) a Kúria – jogegységi és egyéni jogvédelmi funkcióiból fakadó – feladatainak hatékonyabb megosztása érdekében a korábbi perrendünkhöz képest koncepcionális változásokat tartalmaz. A Pp. a XXIX. Fejezetben elhelyezett felülvizsgálat intézményét továbbra is a Kúria hatáskörébe tartozó rendkívüli perorvoslatként szabályozza, ugyanakkor a Kúria jogegységi és egyéni jogvédelmi funkcióiból fakadó feladatok közötti egyensúly megteremtése érdekében a vagyoni jogi perekre a korábbinál magasabb, ötmillió forintos értékhatárt ír elő, továbbá kizárja a felülvizsgálatot akkor is, ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét azonos jogszabályi rendelkezésre és jogi indoklásra utalással hagyta helyben [Pp. 408. § (1) és (2) bekezdés]. A felülvizsgálat alól kizárt ügyekben a Pp. lehetővé – egy esetben kötelezővé – teszi a felülvizsgálat engedélyezését a 409. § (2)-(3) bekezdéseiben szabályozott esetekben. A jogalkotó szerint az engedélyezési szabályok

megalkotásának oka, hogy a Kúria az itt megjelölt körbe eső ügyek tekintetében is eleget tudjon tenni az Alaptörvénybe foglalt jogegységi funkciójából eredő feladatainak.

A 2020. április 1-jén hatályba lépett, az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Módtv.) a Pp. engedélyezéssel összefüggő szabályait több ponton módosította. Emellett a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvénybe (a továbbiakban: Bszi.) iktatott új jogintézmény, a jogegységi panasz bevezetésével az engedélyezés feltételeinek következetes alkalmazása a korábbinál nagyobb hangsúlyt kap.

A Pp. a felülvizsgálat engedélyezésének feltételeit – az említett módosítást követően is – széles jogértelmezési keretet engedve határozza meg. Az alkotmányos szempontokra tekintettel, a felek és jogi képviselőik eljárásának megkönnyítése, egy átlátható, következetes és egységes gyakorlat kialakítása érdekében, a korábbi hazai engedélyezési rendszer tanulságait, a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 2/2017. (XI. 13.) PK vélemény eddigi tapasztalatait, továbbá több külföldi engedélyezési rendszer megoldásait is figyelembe véve a Kúria Polgári Kollégiuma a Bszi. 27. § (1) bekezdése alapján a következő

véleményt

nyilvánítja:

1. A Kúria a joggyakorlat egységének biztosítása érdekében a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha a jogerős ítélet olyan elvi jelentőségű jogkérdést vet fel, amellyel kapcsolatban a Kúria jogegységi határozatban, az általa a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett eseti határozatban még nem foglalt állást, feltéve, hogy a jogértelmezést igénylő elvi jelentőségű jogkérdésben a bírói gyakorlat nem egységes, vagy a joggyakorlattól eltérő bírói döntés megismétlődésének, ezáltal a jogegység megbomlásának a veszélye áll fenn.

A fél az engedélyezés alapjául szolgáló határozatokat a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében köteles pontosan megjelölni azzal, hogy első fokon jogerőre emelkedett határozatra nem hivatkozhat.

2. A Kúria a joggyakorlat továbbfejlesztésének szükségességére figyelemmel a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha a jogerős ítélet által felvetett elvi jelentőségű jogkérdésben a bírói gyakorlat már kialakult és egységes ugyan, annak követése azonban a körülmények változására tekintettel nem támogatható.

3. A Kúria a felvetett jogkérdés különleges súlyára figyelemmel a felülvizsgálatot egyebek mellett abban az esetben engedélyezi, ha a jogkérdés nagy számban előforduló új típusú ügyben merült fel. A Kúria a felvetett jogkérdés társadalmi jelentőségére figyelemmel a felülvizsgálatot különösen akkor engedélyezi, ha a jogkérdés a jogalanyok széles körét érinti.

A Kúria a felülvizsgálatot ezekben az esetekben is csak akkor engedélyezi, ha az adott jogkérdésben korábban még nem foglalt állást közzétett ítélkezési gyakorlatában.

4. A Kúria az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) előzetes döntéshozatali eljárásának szükségességére figyelemmel a felülvizsgálatot főszabály szerint akkor

engedélyezi, ha a fél az eljárás során már indítványozta az általa felvetett jogértelmezési kérdés EUB elé terjesztését, de azt a bíróság elutasította, vagy arról – a fél kérelme ellenére – nem határozott.

5. A Kúria a közzétett határozatától jogkérdésben eltérő jogerős ítélet miatt a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha a jogerős ítélet a Kúria által meghozott, a BHGY-ben 2012. január 1-je után közzétett eseti határozatban kifejtettektől eltérő jogértelmezésen alapul.

6. A Kúria nem engedélyezheti a felülvizsgálatot olyan okból, amelyre a fél nem hivatkozott az engedélyezés iránti kérelmében.

7. A Kúria a felülvizsgálat engedélyezésének szükségességét hivatalból vizsgálja. Amennyiben a fél szükségtelenül terjeszt elő engedélyezési kérelmet – engedélyezés alá nem eső ügyben – a Kúria az engedélyezési kérelem elbírálását mellőzi, az egyébként szükséges engedélyezési kérelem hiánya esetén pedig e hiányosság jogkövetkezményét vonja le.

A felülvizsgálat engedélyezése körében a Kúria csak a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelemben foglaltakat vizsgálja, a jogerős ítélet felülvizsgálatát tehát csak az engedélyezés feltételei szempontjából végzi el.

Ha azonban a jogerős ítélet felülvizsgálatának törvény kizáró rendelkezése folytán nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelmet – az engedélyezés iránti kérelem vizsgálata nélkül – visszautasítja.

8. Hiánypótlásra kizárólag akkor kerülhet sor, ha a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem alaki szempontból hiányos. A Kúria tartalmi hiányosság esetén nem bocsát ki hiánypótlásra felhívó végzést.

9. A felülvizsgálat megtagadásáról szóló végzést kizárólag abból a szempontból kell indokolni, hogy a felülvizsgálat miért nem volt engedélyezhető. Ha a fél több engedélyezési okra is hivatkozik, a felülvizsgálatot megtagadó végzésben minden engedélyezési okra ki kell térni.

10. Ha a Kúria a felülvizsgálatot engedélyezi, a végzéséből egyértelműen ki kell derülnie, hogy a jogerős ítélet felülvizsgálatát melyik engedélyezési ok alapján engedte meg. A felülvizsgálat engedélyezésének indokaira az érdemi határozat indokolásában kell kitérni.

11. A másodfokú ítélet indoklásában hivatkozott jogszabályhely vagy az indokolás tartalma alapján a Kúria állapítja meg, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét azonos jogszabályi rendelkezésre és jogi indoklásra utalással hagyta-e helyben.

12. A vagyoni jogi perekre előírt korlátozás a keresetlevelet visszautasító és az eljárást megszüntető végzés elleni felülvizsgálati kérelem benyújtása esetén is érvényesül, ezért a felülvizsgálat engedélyezése iránt a félnek kérelmet kell előterjesztenie.

13. A Pp.-nek az engedélyezési okokra vonatkozó rendelkezéseit – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a vagyoni jogi tárgyú nemperes eljárásokban is alkalmazni kell.

14. A Kúria Polgári Kollégiuma a 2/2017. (XI. 13.) PK véleményt meghaladottnak tekinti.

1. A Pp. 409. § (2) bekezdés *a*) pontjának első fordulata a joggyakorlat egységének biztosítása érdekében teszi lehetővé a felülvizsgálat engedélyezését. A joggyakorlat (az Alaptörvény szóhasználatában: jogalkalmazás) egysége azt jelenti: a bíróságok között nincs eltérés a tekintetben, hogy az egyes jogszabályokat miként kell értelmezni, azaz mi a jogi norma alapvető tartalma, illetve azt hogyan kell alkalmazni. Ez az engedélyezési ok lehetővé teszi, hogy a Kúria az alsóbb fokú bíróságok felett megfelelő kontrollt gyakorolhasson, és az egységes ítélezés követelményének megtartása érdekében az alsóbb fokú bíróságok számára – szükség szerint – irányt mutasson.

A joggyakorlat egységének biztosítása érdekében a felülvizsgálat akkor engedélyezhető, ha a jogerős ítélet olyan elvi jelentőségű jogkérdést vet fel, amellyel kapcsolatban – ideértve a Legfelsőbb Bíróság által 2012. január 1-jét megelőzően meghozott és a Bszi. 195. § (1) bekezdésében foglaltak szerint továbbra is „alkalmazható” irányelvben, elvi döntésben, kollégiumi állásfoglalásban vagy a kollégiumi véleményben értelmezett jogkérdéseket is – a Kúria jogegységi határozatban vagy az általa a BHGY-ben közzétett eseti határozatban (a közzétételről lásd az 5. pont indokolását) még nem foglalt állást, feltéve, hogy a jogértelmezést igénylő elvi jelentőségű jogkérdés vonatkozásában a bírói gyakorlat nem egységes, vagy az eltérő bírói döntés megismétlődésének, ezáltal a jogegység megbomlásának a veszélye áll fenn.

Elvi jelentőségű jogkérdésnek minősül minden olyan jogkérdés, amely egy jogszabály rendelkezésének értelmezésével, az alkalmazandó norma alapvető tartalmával és az ahhoz kapcsolódó esetleges jogkövetkezményekkel összefügg. Így például annak meghatározása, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:223. § (2) bekezdésében található objektív igényérvényesítési határidő elévülési vagy jogvesztő jellegű-e, kétségtelenül elvi kérdés, figyelemmel arra, hogy e határidőhöz minősítésétől függően eltérő anyagi jogi és eljárásjogi jogkövetkezmények kapcsolódhatnak.

Nem elegendő ugyanakkor, hogy a Kúria a felmerülő elvi jelentőségű jogkérdésben még nem foglalt állást. Az is szükséges, hogy az engedélyezés iránti kérelemben a fél arra hivatkozzon, hogy az adott jogkérdésben a bírói gyakorlat nem egységes, vagy, hogy a joggyakorlattól eltérő bírói döntés megismétlődésének, ezzel a joggyakorlat egysége megbomlásának a veszélye áll fenn. Ez utóbbi esetkörben – a német és az osztrák gyakorlat tanulságai alapján – akkor kell engedélyezni a felülvizsgálatot, ha a másodfokú bíróság döntése magában hordozza annak a veszélyét, hogy a hibás gyakorlatot a többi bíróság is követi. Az önmagában érdektelen, hogy a hiba megismétlődése milyen valószínűséggel fog nagy számban előfordulni; a felülvizsgálat engedélyezéséhez az is elegendő, hogy az ismétlődésnek van egy rejtett, strukturális veszélye, tekintettel arra, hogy a másodfokú bíróság a „jog félreértéséből” indul ki, az egyedi hibás döntés pedig az elsőfokú bíróságok egységesen rossz gyakorlatához vezethet. Különösen fennállhat az ismétlődés veszélye abban az esetben, ha a következetes bírói gyakorlattól eltérő döntést magasabb bírói fórum (például egy ítélőtábla) hozta.

Ha a fél erre az engedélyezési okra hivatkozik, az engedélyezés alapjául szolgáló eltérő bírói döntéseket az engedélyezés iránti kérelmében egyértelműen azonosítható módon – legalább a határozatot hozó bíróság nevének és a határozat számának feltüntetésével – meg kell jelölnie. A fél kizárólag másodfokon jogerőre emelkedett, vagy legfelsőbb bírósági döntésekre hivatkozhat engedélyezés iránti kérelmében, kizárva ezzel annak a lehetőségét, hogy a nem végleges, a perorvoslati bíróság hatására utóbb változó ítéletek alapozzák meg a felülvizsgálat engedélyezését.

2. A Pp. 409. § (2) bekezdés *a*) pontjának második fordulata abban az esetben teszi lehetővé a felülvizsgálat engedélyezését, ha az a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében indokolt. A külföldi – elsősorban az osztrák és a svájci – gyakorlat tanulságai alapján a felek a joggyakorlat továbbfejlesztésének szükségességére akkor hivatkozhatnak, ha egy elvi kérdésben a bírói gyakorlat már kialakult és egységes ugyan, de e gyakorlat követése a továbbiakban változatlan formában nem támogatható, figyelemmel például a társadalmi vagy gazdasági viszonyok megváltozására, avagy arra, hogy a jogszabályokban változás következett be, amely kétséges teszi, hogy a meglévő iránymutatások továbbra is irányadók lehetnek. Példának okáért a jogtudományban felmerülő újabb doktrínák előretörése szintén alapot adhat a meglévő gyakorlat továbbfejlesztésére.

3. A Pp. 409. § (2) bekezdés *b*) pontja abban az esetben teszi lehetővé a felülvizsgálat engedélyezését, ha a fél által állított jogszabálysértés vizsgálata a felvetett jogkérdés különleges súlya vagy társadalmi jelentősége miatt indokolt.

E rendelkezés első fordulata kizárólag akkor teszi lehetővé a jogerős ítélet felülvizsgálatát, ha a vizsgált jogkérdés az egyedi ügyön – különleges súlyára tekintettel – túlmutat. Előfordulhat, hogy – az előző pontban elemzett esetköröktől eltérően – nem alakult ki szétartó bírói gyakorlat, a joggyakorlat továbbfejlesztésére sincs szükség, de a felülvizsgálati kérelem olyan jogértelmezési kérdést tartalmaz, amellyel kapcsolatban a Kúria korábban még nem foglalt állást. Ez az eset áll fenn például akkor, ha egy új jogszabály értelmezése, vagy egy joghézag kitöltése elvi iránymutatást igényel. Ezekben az esetekben azonban az is szükséges a felülvizsgálat engedélyezéséhez, hogy valamilyen további – általában a jogegységgel, illetve közvetetten a jogbiztonsággal kapcsolatba hozható – fontos ok fennálljon, és ennek folytán a Kúria iránymutatása váljon szükségessé. Ilyen ok lehet például az új típusú ügyek nagy száma.

Ha a felek olyan jogkérdés értelmezését kérik a Kúriától, amely bár új, de a jogegységet (jogbiztonságot) a jogkérdés megválaszolása annak csekély jelentősége vagy kisszámú gyakorlati előfordulása folytán nem érinti, a felülvizsgálatot nem indokolt engedélyezni.

A 409. § (2) bekezdés *b*) pontjának második fordulata szerint a felülvizsgálat akkor engedélyezhető, ha a fél által állított jogszabálysértés vizsgálata a felvetett jogkérdés társadalmi jelentősége miatt indokolt. „Társadalmi jelentősége” van az olyan jogkérdéseknek, amelyek a társadalom széles körét közvetlenül vagy közvetett módon érintik. Ez megvalósulhat például úgy, hogy a vitássá tett szerződési feltétel az üzleti életben használt általános szerződési feltételek között jellemzően szerepel, így a feltétel tisztességtelenségének megítélése kihatással lehet a perben nem álló személyekre is. Nagy társadalmi jelentősége lehet egy jogkérdésnek akkor is, ha a jogsértő gyakorlat fenntartása másokat is a jogsértő gyakorlat folytatására ösztönözhet.

Az e pontban elemzett okok alapján a felülvizsgálat csak akkor engedélyezhető, ha a Kúria a különleges súlyú, illetve a nagy társadalmi jelentőségű jogkérdésben korábban még nem foglalt állást jogegységi határozatában, kollégiumi véleményében vagy az általa a BHGY-ben közzétett eseti határozatban (a közzétételről lásd az 5. pont indokolását). Nincs szükség például – az egyébként nagy társadalmi hatású – devizahiteles ügyekben a felülvizsgálat engedélyezésére, ha a Kúria az adott kérdésben az említett módokon már állást foglalt, és a jogerős ítélet a Kúria gyakorlatától nem tér el.

4. A Pp. 409. § (2) bekezdés *c*) pontja lehetővé teszi a felülvizsgálat engedélyezését akkor is, ha az ügy érdemére kiható jogszabálysértés vizsgálata azért indokolt, mert – a másodfokú

bíróság erről való döntése hiányában – az EUB előzetes döntéshozatali eljárásának szükségessége merül fel.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikk első bekezdésének *a*) és *b*) pontja szerint az EUB rendelkezik hatáskörrel előzetes döntéshozatal meghozatalára a Szerződések értelmezése vagy az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése érdekében.

A felülvizsgálat engedélyezésének feltétele, hogy az uniós jogszabály alkalmazása vagy annak elmaradása az ügy érdemére kihatott és a Kúria úgy ítéli meg, hogy a fél által a Pp. 410. § (2) bekezdés *c*) pont *cc*) alpontja alapján felvetett jogkérdést az EUB elé kell terjeszteni.

A Pp. 409. § (2) bekezdés *c*) pontjának a „másodfokú bíróság erről való döntése hiányában” fordulatát úgy kell értelmezni, hogy a fél az eljárás során indítványozta ugyan az általa felvetett jogértelmezési kérdés EUB elé terjesztését, de azt a bíróság elutasította, vagy arról – a fél kérelme ellenére – nem határozott. A Pp. e rendelkezésének alkalmazásában főszabályként nincs lehetőség arra, hogy a fél először a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében indítványozza az EUB megkeresését.

Kivételesen előfordulhat, hogy bár a fél először a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében indítványozza az EUB megkeresését, mégis a Pp. 409. § (2) bekezdés *c*) pontjában írt engedélyezési ok alapján kérheti a felülvizsgálat megengedését. Erre kerülhet sor, ha a fél korábban azért nem kezdeményezte az EUB megkeresését, mert először a jogerős határozat alapján – pl. a számára kedvezőbb elsőfokú határozat megváltoztatása folytán – szembesült azzal, hogy a jogvita elbírálására irányadó magyar jog értelmezése eltér jellemzően valamely uniós irányelv általa helyesnek tartott értelmezésétől.

Ebben a körben szükséges hangsúlyozni, hogy a felülvizsgálat engedélyezése a Pp. 409. § (2) bekezdés *c*) pontjára hivatkozással az előzőekben kiemelt feltétel (a fél előzetesen indítványozta az általa felvetett jogértelmezési kérdés EUB elé terjesztését) esetében sem automatikus. A Kúriának azt is mérlegelnie kell, hogy az engedélyezés iránti kérelemben a Pp. 410. § (2) bekezdés *b*) pont alapján megjelölt jogszabálysértés elbírálásához a Pp. 410. § (2) bekezdés *c*) pont *cc*) alpontja szerinti jogkérdés megválaszolása érdekében szükséges-e előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményeznie.

Mindezekon túlmenően a Pp. 409. § (2) bekezdés *c*) pontja mellett a fél nincs elzárva attól, hogy valamely más rendelkezésre hivatkozással kérje a felülvizsgálat uniós jog megsértésén alapuló engedélyezését. Ebben az esetben a kérelem nem – vagy nem kizárólag – a 409. § (2) bekezdés *c*) pontján, hanem ugyanezen bekezdés *a*)-*b*) pontján vagy a 409. § (3) bekezdésén alapulhat. A felülvizsgálat engedélyezésének indokát a fél ilyen esetben is köteles pontosan megjelölni a kérelmében. A Pp. 409. § (2) bekezdés *a*) pontjára alapítottan a felülvizsgálat engedélyezésének akkor van helye, ha annak a 2. pontban írt egyéb feltételei (például a Kúria még nem foglalt állást ebben az elvi jelentőségű jogkérdésben és a felülvizsgálattal támadott határozat ellentétes a fél által megjelölt egy vagy több másodfokú, vagy legfelsőbb bírósági határozattal) fennállnak. Emellett a Pp. 409. § (2) bekezdés *b*) pontjára alapítottan a vizsgált jogkérdésnek az egyedi ügyön túlmutató különleges súlya is alapot adhat a felülvizsgálat engedélyezésére abban az esetben például, ha fél az általa érvénytelennek tartott másodlagos uniós jogforrás alkalmazását sérelmezi a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében, tekintve, hogy az EUMSZ 267. cikk első bekezdés *b*) pontja szerint az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusai érvényességének megítélésére az EUB rendelkezik hatáskörrel. Megalapozhatja a

felülvizsgálat engedélyezését a Pp. 409. § (3) bekezdése alapján a Kúria által hozott és 2012. január 1-je után a BHGY-ban közzétett határozatban alkalmazott uniós jogszabály értelmezésétől való eltérés is.

5. A Pp. 409. § (3) bekezdése szerint a Kúria a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha a felülvizsgálati kérelemmel támadott ítélet a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben eltér. A „közzétett” határozat fogalmát a Pp. 346. § (5) bekezdésére, illetve a Bszi. 32. § (1) bekezdés *b)* pontjára figyelemmel úgy kell értelmezni, hogy az alatt a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett, 2012. január 1-je után meghozott határozatokat kell érteni. A felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet előterjesztő félnek minden esetben egyértelműen azonosítható módon – az eltéréssel érintett határozatok ügyszámának pontos feltüntetésével – meg kell jelölnie, hogy a jogerős határozat melyik korábban közzétett döntéstől tér el.

Ha megállapítható, hogy a jogerős ítélet a Kúria által a fentiek szerint meghozott és közzétett határozattól eltér, a fél által állított jogszabálysértésre tekintettel a felülvizsgálatot engedélyezni kell, az engedélyezés körében – ellentétben a 409. § (2) bekezdése szerinti engedélyezési okokkal – a Kúriának mérlegelése jogköre nincs. A mérlegelést nem tűrő engedélyezési ok ellenére nem engedélyezhető a felülvizsgálat abban az esetben, ha a jogerős ítélet a Kúria által korábban közzétett határozattól eltér ugyan, de ez utóbbiban kifejtett jogi álláspont már nem irányadó, mert a Kúria a kérdésben eltérően rendelkező jogegységi határozatot hozott.

6. A Pp. 2. § (2) bekezdése szerint a bíróság – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. Ez a szabály a felülvizsgálat engedélyezése körében is érvényesül. Ebből következően a Kúria nem engedélyezheti a jogszabálysértés felülvizsgálatát olyan okból, amelyre a fél nem hivatkozik az engedélyezés iránti kérelmében. A felülvizsgálat engedélyezése minden esetben a fél kérelmén alapul, azon a Kúria akkor sem terjeszkedhet túl, ha az engedélyezés vizsgálata körében az ügy érdemére kiható jogszabálysértést észlel.

7. A Kúria a felülvizsgálat engedélyezésének szükségességét – a Pp. 24. § (1) bekezdésére figyelemmel – hivatalból vizsgálja. Amennyiben a fél szükségtelenül terjeszt elő engedélyezési kérelmet engedélyezés alá nem eső ügyben, a Kúria az engedélyezési kérelem elbírálását mellőzi és – a felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálhatósága esetén – a jogerős határozatot felülvizsgálja. Ezzel ellentétben, ha a fél tévesen úgy ítéli meg, hogy a felülvizsgálat engedélyezésére nincs szükség, következképpen engedélyezési kérelmet nem terjeszt elő, a Kúria a Pp. 415. § (1) bekezdés *e)* pontja szerinti következményt vonja le, azaz a felülvizsgálati kérelmet visszautasítja.

A Pp. 412. § (2) bekezdése szerint az engedélyezés iránti kérelmet – elsősorban praktikus okokból – a felülvizsgálati kérelemmel egyszerre kell előterjeszteni. Ennek ellenére az engedélyezés iránti kérelem érdemi vizsgálata csak arra szorítkozhat, hogy a félnek megadható-e a felülvizsgálat iránti engedély: ebben a szakaszban kizárólag a fentebb részletezett okok fennállását lehet vizsgálni, és arról kell döntenie, hogy a felülvizsgálat engedélyezhető-e. Nem kell azonban vizsgálni az engedélyezés iránti kérelmet, ha a jogerős ítélet felülvizsgálatának nincs helye. Ha például a fél olyan jogerős ítélet felülvizsgálatát kéri, amelynek felülvizsgálata egyébként is kizárt [példának okáért a Pp. 407. § (1)-(2) bekezdése vagy az 569. § (3) bekezdése alapján], vagy a fél több évvel a felülvizsgálati kérelem benyújtása előtt jogerőre emelkedett ítéletet támad felülvizsgálati kérelemmel (következésképpen a felülvizsgálati kérelem elkésett), az engedélyezési okok vizsgálata szükségtelenné válik, tekintettel arra, hogy felülvizsgálatnak egyébként sincs helye. Ilyen esetben a Kúria a felülvizsgálati kérelmet (és nem a felülvizsgálat

engedélyezése iránti kérelmet) az engedélyezés iránti kérelem vizsgálatát mellőzve visszautasítja.

8. A felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem vizsgálatánál a Pp. által meghatározott szigorú követelmények érvényesülnek: a Kúria az engedélyezés iránti kérelmet visszautasítja, ha a kérelem nem felel meg a törvényi feltételeknek [Pp. 410. § (4) bekezdés].

A 410. § (3) bekezdése alapján alkalmazandó – a felülvizsgálati kérelem tartalmáról szóló – 415. § (1) bekezdés *f*) pontja alapján a Kúria a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet visszautasítja, ha a kérelem nem felel meg a törvény által meghatározott követelményeknek, és az ennek megfelelő kiegészítése a kérelem benyújtására biztosított törvényes határidőn belül nem történt meg. Figyelemmel arra, hogy ez a rendelkezés a felülvizsgálati kérelem tartalmára vonatkozó alcím alatt szerepel, azt a korábban is érvényesített értelmezést kell követni, hogy a felülvizsgálati kérelem (ideértve az engedélyezés iránti kérelmet is) alaki hiányosságai – így például a Pp. 405. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó 115. § (2) bekezdésére tekintettel az illeték teljes vagy részleges hiánya (illetékhiány); vagy a jogi képviselő meghatalmazásának nemléte – hiánypótlásra való felhívást követően is pótolhatók.

Nem eredményezi a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem visszautasítását önmagában például az sem, ha a fél a felülvizsgálati kérelmet és a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet egy beadványban, szerkezetileg elkülönülten terjeszti elő, feltéve, hogy a beadványban az engedélyezési kérelem minden tartalmi eleme hiánytalanul szerepel. Ebben az esetben hiánypótlás elrendelésének nincs helye.

9. Ha az engedélyezés iránti kérelem visszautasításának nincs helye és hiánypótlásra sincs szükség, a Kúria az engedélyezés iránti kérelemről érdemben határoz. A Pp. 411. § (1) bekezdése szerint, ha a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem érdemi elbírálásra alkalmas, a Kúria tanácsban, tárgyaláson kívül határoz a felülvizsgálat engedélyezéséről vagy annak megtagadásáról. A Pp. 411. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálat megtagadásáról szóló végzést röviden indokolni kell. A felülvizsgálat megtagadásáról szóló végzést kizárólag abból a szempontból kell indokolni, hogy a felülvizsgálat miért nem volt engedélyezhető (így például azért, mert a Kúria már döntött a felmerült elvi kérdésben, avagy a felvetett jogkérdés társadalmi jelentősége nem jelentős). E végzésben nincs helye annak, hogy a Kúria az ügy érdemét érintő kérdésekre is kitérjen, figyelemmel arra, hogy az ügy érdemére kiható jogszabálysértést a Kúria csak akkor vizsgálhatja, ha a felülvizsgálatot engedélyezi.

Ez a gyakorlat megfelel az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) által kialakított szempontrendszernek. Az EJEB több határozatában – így például az *Ovlisen kontra Dánia - 16469/05.*, *Kukonnen Kontra Finnország No. 2.- 47628/06.*, *Nerva kontra Egyesült Királyság - 42295/98.*, *Jaczkó kontra Magyarország - 40109/03. ügyekben* – is kifejtette, hogy a legfőbb bírói fórum eljárását megtagadó határozatot kizárólag abból a szempontból kell indokolni, hogy az engedélyezési okoknak a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem miért nem felelt meg. Nem eredményezi a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét, ha az ügy érdemi kérdéseire a felülvizsgálatot megtagadó határozat nem tér ki, a Kúria a felülvizsgálatot kizárólag az engedélyezési okok fennállásának hiányára hivatkozva tagadja meg.

Ha a fél több engedélyezési okra is hivatkozik, a felülvizsgálatot megtagadó végzésben minden engedélyezési okra ki kell térni.

10. Ha a Kúria a felülvizsgálatot engedélyezi, az engedélyező végzés indoklására nincs szükség, ugyanakkor a végzésből ki kell derülnie, hogy a Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálatát melyik engedélyezési ok alapján engedte meg. Ha a fél több engedélyezési okra is hivatkozik a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében, de a Kúria az okok egy részére alapítottan nem látott lehetőséget a felülvizsgálat engedélyezésére (a konkrét engedélyezési ok tekintetében a felülvizsgálatot megtagadta), ennek indokait az engedélyező végzésben is szerepeltetni kell. Ilyen esetben a Kúria a jogerős ítéletet csak az eredményes engedélyezési okkal összefüggő jogszabálysértések tekintetében vizsgálja felül.

A Kúria a felülvizsgálat megengedhetőségét csak a jogerős ítélet azon rendelkezései körében vizsgálhatja, amelyek keretében a fél engedélyezési okot állít. Ebből következően, ha a fél a felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet teljes terjedelmében való felülvizsgálatát kéri, az engedélyezés iránti kérelmében azonban csak egyes kereseteket elbíráló ítéleti rendelkezések vonatkozásában állít kivételes engedélyezésre alapot adó feltételt, míg más kereseteket elbíráló ítéleti rendelkezéssel összefüggésben ilyen feltételt nem jelöl meg, akkor a Kúria a felülvizsgálatot részben engedélyezi, feltéve, hogy a fél engedélyezés iránti kérelme a hivatkozott körben megalapozott. Abban az esetben, ha a felülvizsgálat engedélyezését kérő fél a valódi tárgyi keresethalmazatot elbíráló ítélet valamennyi rendelkezését sérelmesnek tartja, akkor köteles valamennyi ítéleti rendelkezés vonatkozásában megjelölni és megindokolni azt, a Pp. 409. § szerinti engedélyezési okot, amelyre a kérelmét alapítja. A valódi tárgyi keresethalmazat esetén ugyanis a keresetek léte egymástól független, ezért azok akár elkülönült perekben is érvényesíthetők. Következésképpen a felülvizsgálat Pp. 408. § szerinti korlátjának a megkerülésére – így jogszabálysértéshez – vezethetne az, ha a Kúria valamennyi – önállóan tekinthető – ítéleti rendelkezés felülvizsgálhatóságát érdemben vizsgálná úgy, hogy a felülvizsgálat engedélyezését megalapozó feltételek kizárólag csak egyes rendelkezésekkel összefüggésben állnak fenn. Ugyanez az elvi megfontolás érvényesül abban az esetben is, ha a fél az engedélyezés iránti kérelmében valamennyi ítéleti rendelkezés vonatkozásában megjelöl engedélyezési okot, azonban az engedélyezés feltételei csak részben, egyes ítéleti rendelkezésekkel összefüggésben állnak fenn. A Kúria ebben az esetben is csak részben engedélyezi a felülvizsgálatot.

A felülvizsgálat engedélyezésének indokaira az érdemi határozat indoklásában kell kitérni.

11. A Pp. 383. § (2) bekezdés első fordulata szerint, ha az elsőfokú bíróság ítélete érdemben helyes, a másodfokú bíróság ítéletével azt helybenhagyja. Az „érdemben helyes” ítélet fogalma magában foglalja azt az esetkört is, amelyben a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet annak indokai alapján hagyja helyben. Ebben az esetben a másodfokú bíróság ítélete a Pp. 386. § (4) bekezdésének második mondata alapján – csupán erre a körülményre utalással – rövidített indokolást tartalmaz. Ez a helybenhagyó ítélet tehát értelemszerűen a Pp. 408. § (2) bekezdése által támasztott együttes feltételnek megfelelően azonos jogszabályi rendelkezésen és azonos jogi indokoláson alapul.

A Pp. 383. § (2) bekezdésén alapuló helybenhagyó ítélet azonban akkor is megfelel a 408. § (2) bekezdése szerinti döntés kritériumainak, ha a másodfokú bíróság az ítélet indoklásában értékeli a fél másodfokú eljárásban megtett perbeli cselekményeit, illetőleg, ha az elsőfokú bíróság általa is helyesnek tartott és a döntését megalapozó érveit további érvekkel kiegészíti. Ugyancsak ide tartozik az az eset, amikor a kizárólag hatályon kívül helyezésre irányuló fellebbezés minden tekintetben alaptalannak bizonyul, s ezért a másodfokú bíróság a Pp. 382. §-a alapján – az ügy érdemét nem érintve – helybenhagyja az elsőfokú ítéletet.

A 408. § (2) bekezdés érvényesülése érdekében a másodfokú bíróság ítéletének indokolásából egyértelműen ki kell derülnie, ha az elsőfokú bíróság indokaival maradéktalanul egyetértett, illetőleg, ha további indokokat csupán a fél fellebbezésére figyelemmel fogalmazott meg.

Tekintve azonban, hogy a Kúria a 408. § (2) bekezdése szerinti feltételek fennállását minden esetben hivatalból vizsgálja, így azt akkor is megállapíthatja, ha a másodfokú bíróság a fentebb említett jogszabályhelyekre kifejezetten nem hivatkozott az ítéletében.

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy sok esetben a másodfokú bíróság azonos jogi indokolással hagyja helyben az elsőfokú ítéletet, ugyanakkor döntése indokait további – jellemzően a fellebbezésben felhozott érvekre reagáló – indokokkal is kiegészíti, amely azonban a fentiekre figyelemmel nem zárja ki a 408. § (2) bekezdésében foglaltak alkalmazását. Az említett szabály alkalmazásának nem akadályozza az sem, ha a másodfokú bíróság az általa elvégzett anyagi pervezetést követően jut az elsőfokú bírósággal azonos végkövetkeztetésre, tekintettel arra, hogy önmagában a másodfokú bíróság anyagi pervezetése nem zárja ki a 408. § (2) bekezdésének alkalmazását. Nem zárható ki, hogy a másodfokon elvégzett anyagi pervezetés szükségtelen, téves vagy eredménytelen volt, és emellett az elsőfokú ítélet helybenhagyó döntés születik. Ennek okán anyagi pervezetés esetén is minden esetben a másodfokon meghozott döntés és az elsőfokú ítélet összevetése alapján állapítható meg, hogy az elemzett szabály szerinti feltételek fennállnak-e.

Amennyiben a perben több keresetről kell döntenie (valódi tárgyi keresethalmazat) a Pp. 408. § (2) bekezdése érvényesülését keresetenként kell vizsgálat tárgyává tenni. Ilyen esetben a fél engedélyezési kérelme csak azokra a keresetekre terjedhet ki, amelyeket érintően a hivatkozott bekezdés szerinti feltételek teljesülnek. Ezzel ellentétben egyazon kereset esetén egyes jogkérdések egybehangzó eldöntése nem zárja ki a fél által állított jogszabálysértés alapján az érintett jogkérdés szempontjából a jogerős ítélet felülvizsgálatát.

12. A felülvizsgálható határozatok körét a Pp. 406. §-a határozza meg. Az említett § (1) bekezdése szól az ítéletről, és az ezzel egy tekintet alá eső ügy érdemében hozott jogerős végzésről.

A 408. § a felülvizsgálható határozatok körét a vagyoni jogi perekben korlátozza. A Pp. új megközelítést érvényre juttatva a korábbi jogértelmezéstől [1/2009. PJE határozat III. pont] eltérően határozza meg a vagyoni jogi per fogalmát. A 7. § (1) bekezdés 18. pontja szerint vagyoni jogi per „az a per, amelyben az érvényesített igény a fél vagyoni jogain alapul, vagy az igény értéke pénzügyben kifejezhető.” E meghatározás alapján a tisztán pénzkövetelés iránt indított perek mellett a vagyoni jogi perek (és az ilyen tárgyú nemperes eljárások) körébe tartoznak azok is, amelyek esetén az érvényesített igény a fél vagyoni jogain – azaz valamilyen társasági jogi, dologi, kötelmi vagy öröklési jogi jogosultságon – alapul, tekintet nélkül arra, hogy az igényt milyen eljárásban bírálják el.

Következésképpen a személyiségi jogi perek közül vagyoni jogi pernek minősülnek a sérelemdíj, illetve a személyiségi jogi jogsértéssel összefüggésben okozott kár megtérítése iránt indított perek. A szellemi alkotásokkal kapcsolatos igények közül e körbe tartoznak például a szerző vagyoni jogain alapuló szerzői jogi igények, illetve az iparjogvédelmi (peres és nemperes) eljárások is. Ilyennek minősülnek a jogi személyekhez kapcsolódóan a jogi személyek határozatai felülvizsgálata iránt indított perek, egyéb, a Pp. 7. § (1) bekezdés 9. pontjában említett perek, a cégekkel kapcsolatos külön törvényben szabályozott perek és nemperes eljárások, valamint a fizetéseképtelenséggel kapcsolatos eljárások és a vagyoni rendezési ügyek.

A dologi jogi perek köréből vagyoni joginak minősülnek egyebek mellett a birtokviták, a tulajdoni perek különböző formái (így különösen a tulajdonjog megszerzésével, gyakorlásával, korlátaival és megszüntetésével kapcsolatos ügyek), a társasházi közgyűlési határozat érvénytelenségének megállapítása iránti, valamint a földtulajdonosi közösség határozatának felülvizsgálata iránt indított perek is. Vagyoni természetük folytán vagyoni jogi perek minősülnek a nem közvetlenül pénzkövetelésre irányuló kötelmi ügyek (így egyebek mellett a szerződés létrehozására, érvénytelenségének, hatálytalanságának megállapítása iránti vagy szavatossági jogok gyakorlása iránt indított perek vagy a zálogjog érvényesítése iránt indított nemperes eljárások) és öröklési jogi jogviták (például a végintézkedés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perek) is. Mindezekhez képest nyilvánvalóan nem vagyoni jogi perek az objektív szankciók érvényesítése iránt indított személyiségi jogi perek, a sajtóhelyreigazítási perek, valamint a szerző személyiségi jogain alapuló szerzői jogi igények, a személyállapotú perek és – személyegyesítő jellegük folytán – a civil szervezetek nyilvántartásával kapcsolatos eljárások, illetve a civil szervezetek határozatainak hatályon kívül helyezése iránt indított perek.

Tekintve, hogy a Pp. a vagyoni jogi per fogalmát a korábbiaktól eltérően az értelmező rendelkezések körében minden eljárásra irányadóan egységesen, alapvetően az igény természete alapján határozza meg, a különleges eljárásokban a vagyoni jelleg megítélése – a munkaügyi perek kivételével – attól függ, hogy a konkrét igény pénzkövetelésre irányul-e, illetve a fél vagyoni jogain alapul-e. Ebből következően vagyoni jogi perek minősülnek a családjog körébe tartozó vagyoni természetű jogviták (tipikusan a házassági, élettársi vagyoni jogi, illetve tartásdíj érvényesítése iránt indított perek). A végrehajtással kapcsolatos eljárások megítélése attól függ, hogy az azzal érintett határozat vagyoni jogviszonyon alapul-e (ugyanaz irányadó például a külföldi határozat tanúsítvánnyal való ellátásával összefüggésben benyújtott felülvizsgálati kérelem megítélésére is). A fentiek ellenében nem minősülnek vagyoni jogi perek a választottbírói ítéletek érvénytelenítése iránt indított perek sem, figyelemmel arra, hogy ezekben kizárólag a határozat eljárásjogi szempontú, szűk körű felülbírálatára történik.

A Pp. 408. §-ában említett korlátozásokat minden vagyoni jogi perben alkalmazni kell azzal, hogy ha a vagyoni jogon alapuló igény értéke nem meghatározható, akkor a 408. § (1) bekezdése szerinti értékhatáron alapuló korlátozás nem alkalmazható, következésképpen e körben kizárólag a (2) bekezdés szerinti feltételek teljesülése esetén kizárt a jogerős ítélet felülvizsgálata.

A Pp. 406. § (2) bekezdése szerint a 406. § (1) bekezdésének megfelelő alkalmazásával van helye felülvizsgálati kérelem benyújtásának a keresetlevelet a 176. § (1) bekezdés *a)-i)* pontjai és a 176. § (2) bekezdés *b)-c)* pontja alapján visszautasító és az eljárást a 240. § (1) bekezdés *a)-c)* és *f)* pontja alapján megszüntető jogerős végzések ellen. A „*megfelelő alkalmazás*” kritériuma e körben azt jelenti, hogy ezek a végzések – az ítélethez és az ügy érdemében hozott végzésekhez hasonlóan – a 408. § (1) és (2) bekezdésében előírt korlátozás alá esnek. Ha tehát a keresetlevelet visszautasító vagy az eljárás megszüntető végzés tekintetében a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték az ötmillió forintot nem haladja meg, vagy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését azonos jogszabályhelyre és jogi indoklásra utalással helybenhagyta, a félnek kérnie kell a felülvizsgálat engedélyezését. A fentiek csak azokra az esetekre vonatkoznak, ha az eljárás megszüntetése a Pp. hivatkozott rendelkezésein alapul.

13. A nemperes eljárásokra vonatkozó szabályok ugyan nem tartalmazzak utalást arra nézve, hogy a felülvizsgálat korlátozására, illetve a felülvizsgálat engedélyezésére vonatkozó

szabályokat ezekben az eljárásokban is alkalmazni kell, a Pp. funkcionális hatályára (mögöttes jogszabályi jellegére), illetve a „megfelelő alkalmazás” követelményére figyelemmel a korlátozó szabályoknak a vagyoni tárgyú nemperes eljárások körében is érvényesülniük kell.

A Pp. 406. § (1) bekezdésére figyelemmel e kollégiumi vélemény alkalmazásában jogerős ítélet alatt a vagyoni tárgyú nemperes eljárások vonatkozásában az ügy érdemében hozott jogerős végzést kell érteni.

14. A Módtv. újításaira, illetve a Pp. hatálybalépését követő tapasztalatokra figyelemmel szükségessé vált a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 2/2017. (XI. 13.) PK vélemény felülvizsgálata, és ennek okszerű következményeként – e PK vélemény elfogadásával – az említett elvi iránymutatás meghaladottá nyilvánítása.

Budapest, 2021. július 12.

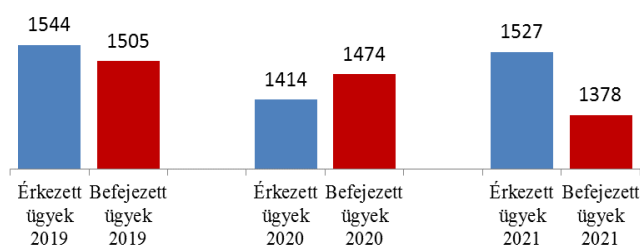
3. sz. melléklet

A Kúria 2021. évi ügyforgalmi adatai

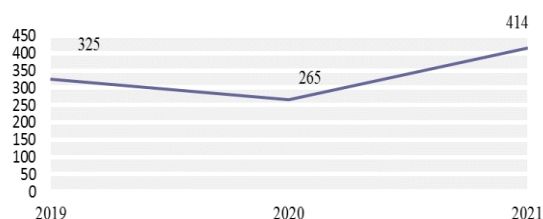
1. Az ügyforgalom

1.1. Az ügyérkezés, a befejezés, a folyamatban maradt ügyek általános tendenciái az előző három év viszonylatában.

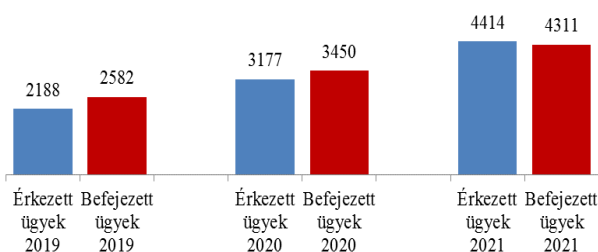
Büntető Kollégium

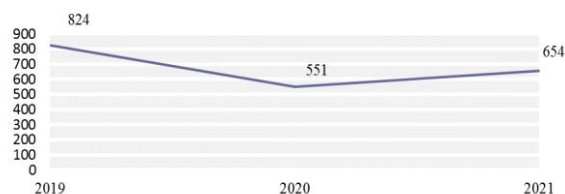
Büntető Kollégium
folyamatban maradt ügyek

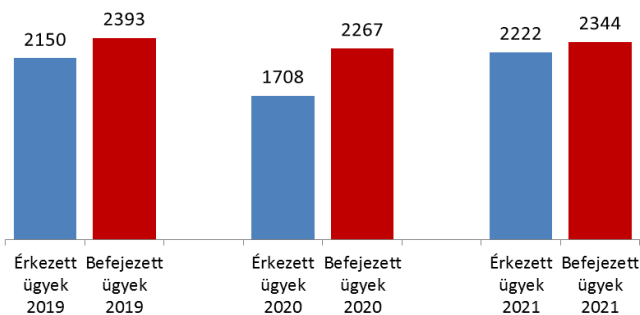
Közigazgatási Kollégium

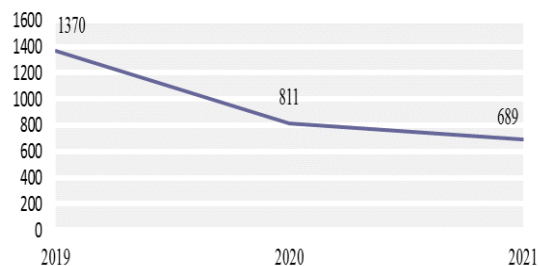
Közigazgatási Kollégium

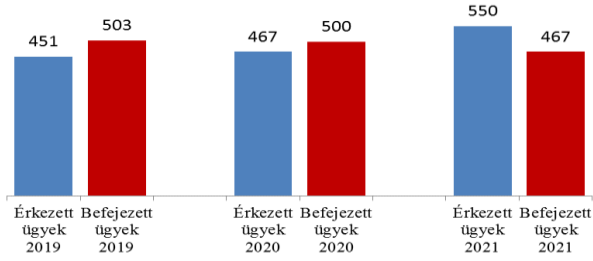
Polgári Kollégium Polgári Szakág

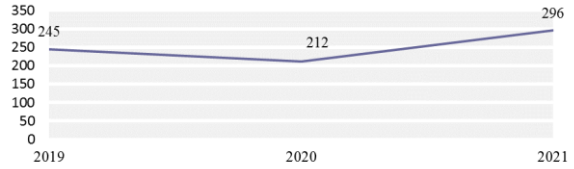
Polgári Kollégium Polgári Szakág
folyamatban maradt ügyek

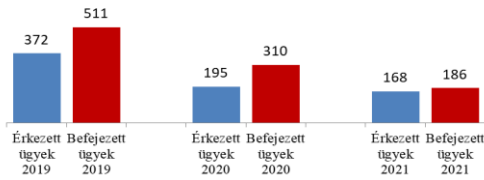
Polgári Kollégium Gazdasági Szakág

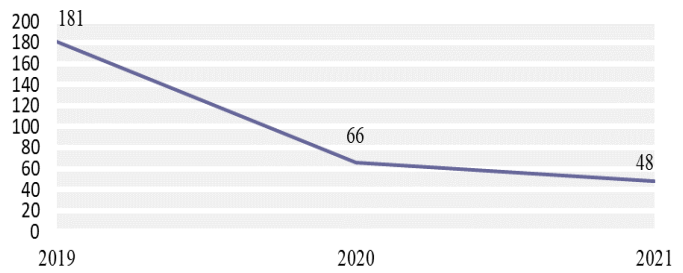
Polgári Kollégium Gazdasági Szakág folyamatban maradt ügyek

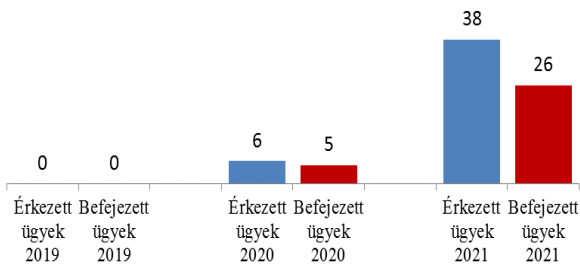
Polgári Kollégium Munkatügyi Szakági Részkollégium

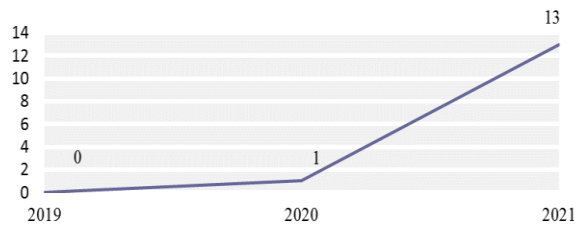
Polgári Kollégium Munkatügyi Szakági Részkollégium folyamatban maradt ügyek

Jogegységi panaszügyek

Jogegységi panaszügyek

1.2. Az ügyforgalmi adatok alakulása az egyes szakágakban

1.2.1. Büntető Kollégium:

- 2020. évről áthozott ügyek száma:	265
- 2021. évben érkezett ügyek száma:	1527
befejezett ügyek száma:	1378
folyamatban maradt ügyek száma:	414

Ügycsoportonkénti bontások:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat (Bfv.):	993
törvényességi (Bt.)	8
fellebbezett (Bpkf.+Hkf.)	326
harmadfok (Bhar.)	25
bíróság kijelölése (Bkk.)	102
kifogás (Bkif.)	0
semmisségi (Bs.)	18
peren kívüli (Bpk.)	48
Összesen:	1527

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat (Bfv.):	871
törvényességi (Bt.)	4
fellebbezett (Bpkf.+Hkf.)	324
harmadfok (Bhar.)	24
bíróság kijelölése (Bkk.)	91
kifogás (Bkif.)	0
semmisségi (Bs.)	16
peren kívüli (Bpk.)	48
Összesen:	1378

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat (Bfv.):	335
törvényességi (Bt.)	5
fellebbezett (Bpkf.+Hkf.)	41
harmadfok (Bhar.)	9
bíróság kijelölése (Bkk.)	15
kifogás (Bkif.)	0
semmisségi (Bs.)	5
peren kívüli (Bpk.)	1
Összesen:	414

1.2.2. Közigazgatási Kollégium:

- 2020. évről áthozott ügyek száma:	551
- 2021. évben érkezett ügyek száma:	4414
befejezett ügyek száma:	4311
folyamatban maradt ügyek száma:	654

Ügycsoportonkénti bontásban:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	1786
fellebbezett	2234
önkormányzati ügyek	58
választási, népszavazási	30
gyülekezési ügyek	7
egyéb ügyek (bíróóság kijelölés, egyéb I.fok)	288
kifogás	10
végrehajtási ügyek	1
Összesen:	4414

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	1829
fellebbezett	2095
önkormányzati ügyek	38
választási, népszavazási	34
gyülekezési ügyek	7
egyéb ügyek (bíróóság kijelölés, egyéb I.fok)	297
kifogás	10
végrehajtási ügyek	1
Összesen:	4311

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	352
fellebbezett	263
önkormányzati ügyek	27
választási, népszavazási	1
gyülekezési ügyek	0
egyéb ügyek (bíróóság kijelölés, egyéb I.fok)	11
kifogás	0
végrehajtási ügyek	0
Összesen	654

1.2.3. Polgári Kollégium:

1.2.3.1 Polgári Szakág

- 2020. évről áthozott ügyek száma:	811
- 2021. évben érkezett ügyek száma:	2222
befejezett ügyek száma:	2344
folyamatban maradt ügyek száma:	689

Ügycsoportonkénti bontásban:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	1550
fellebbezett	129
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	540
kifogás	3
Összesen:	2222

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	1735
fellebbezett	107
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	498
kifogás	4
Összesen:	2344

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	598
fellebbezett	43
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	48
kifogás	0
Összesen:	689

1.2.3.2. Gazdasági Szakág

- 2020. évről áthozott ügyek száma:	212
- 2021. évben érkezett ügyek száma:	550
befejezett ügyek száma:	467
folyamatban maradt ügyek száma:	296

Ügycsoportonkénti bontásban:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	494
fellebbezett	56
egyéb ügyek (bírság kijelölés)	0
kifogás	0
Összesen:	550

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	394
fellebbezett	73
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	0
kifogás	0
Összesen:	467

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	281
fellebbezett	15
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	0
kifogás	0
Összesen	296

1.2.3.3. Munkaügyi Szakági Részkollégium:

- 2020. évről áthozott ügyek száma:	66
- 2021. évben érkezett ügyek száma:	168
befejezett ügyek száma:	186
folyamatban maradt ügyek száma:	48

Ügycsoportonkénti bontások:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	136
fellebbezett	18
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	14
Összesen:	168

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	157
fellebbezett	15
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	14
Összesen:	186

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	43
fellebbezett	5
egyéb ügyek (bírótság kijelölés)	0
Összesen	66

1.2.4. Jogegységi panasz ügyek:

- 2020. évről áthozott ügyek száma:	1
- 2021. évben érkezett ügyek száma:	38
befejezett ügyek száma:	26
folyamatban maradt ügyek száma:	13

Ügycsoportonkénti bontások:

Érkezett ügyek:

Jpe. büntető ügyben	0
Jpe. polgári ügyben	9
Jpe. gazdasági ügyben	6
Jpe. közigazgatási ügyben	22
Jpe. munkajogi ügyben	1
Összesen:	38

Befejezett ügyek:

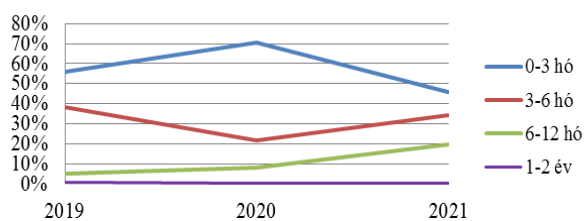
Jpe. büntetőügyben	0
Jpe. polgári ügyben	5
Jpe. gazdasági ügyben	5
Jpe. közigazgatási ügyben	15
Jpe. munkajogi ügyben	1
Összesen:	26

Folyamatban maradt ügyek:

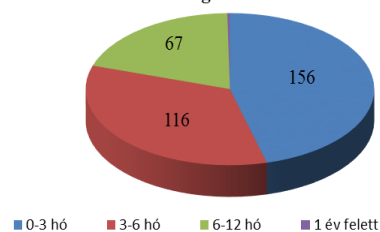
Jpe. büntetőügyben	0
Jpe. polgári ügyben	4
Jpe. gazdasági ügyben	1
Jpe. közigazgatási ügyben	8
Jpe. munkajogi ügyben	0
Összesen	13

2. Az időszerűségi adatok - különösen az éven túl folyamatban maradt ügyek alakulása

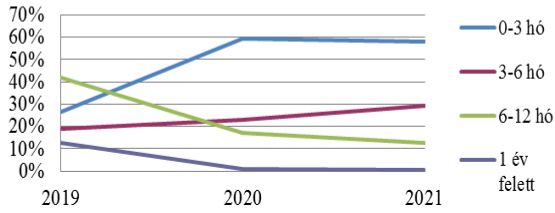
Büntető Kollégium folyamatban maradt felülvizsgálati ügyek időszerűsége

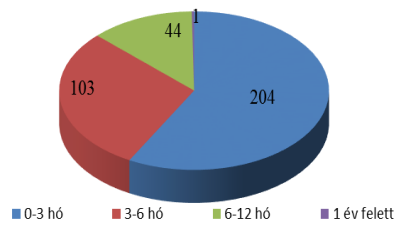
Büntető Kollégium folyamatban maradt felülvizsgálati ügyeinek pertartam szerinti megoszlása

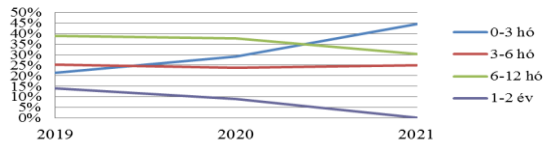
Közigazgatási Kollégium folyamatban maradt felülvizsgálati ügyek időszerűsége

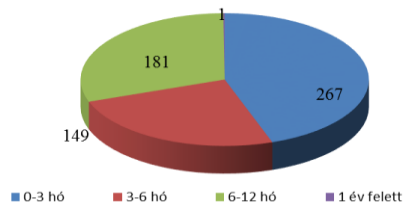
Közigazgatási Kollégium folyamatban maradt felülvizsgálati ügyeinek pertartam szerinti megoszlása

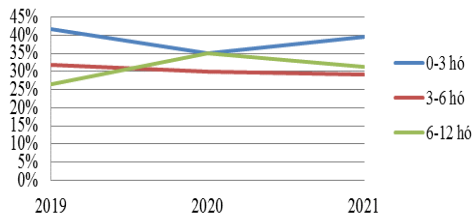
Polgári Kollégium Polgári szakág folyamatban maradt felülvizsgálati ügyek időszerűsége

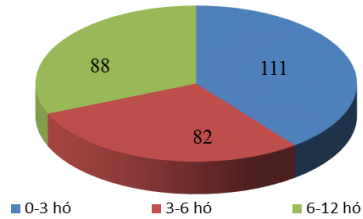
Polgári Kollégium Polgári Szakágban folyamatban maradt felülvizsgálati ügyeinek pertartam szerinti megoszlása

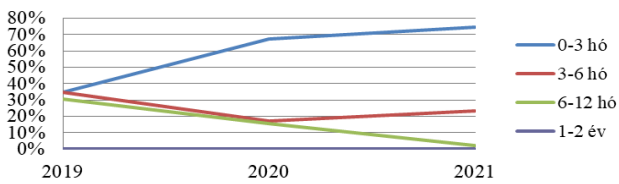
Polgári Kollégium Gazdasági szakág folyamatban maradt felülvizsgálati ügyek időszerűsége

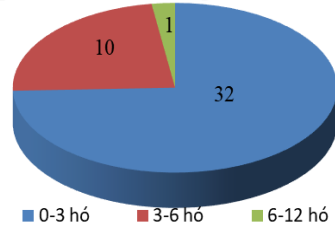
Polgári Kollégium Gazdasági Szakágban folyamatban maradt felülvizsgálati ügyeinek pertartam szerinti megoszlása

Polgári Kollégium Munkaügyi Szakági Rész kollégium folyamatban maradt felülvizsgálati ügyek időszerűsége

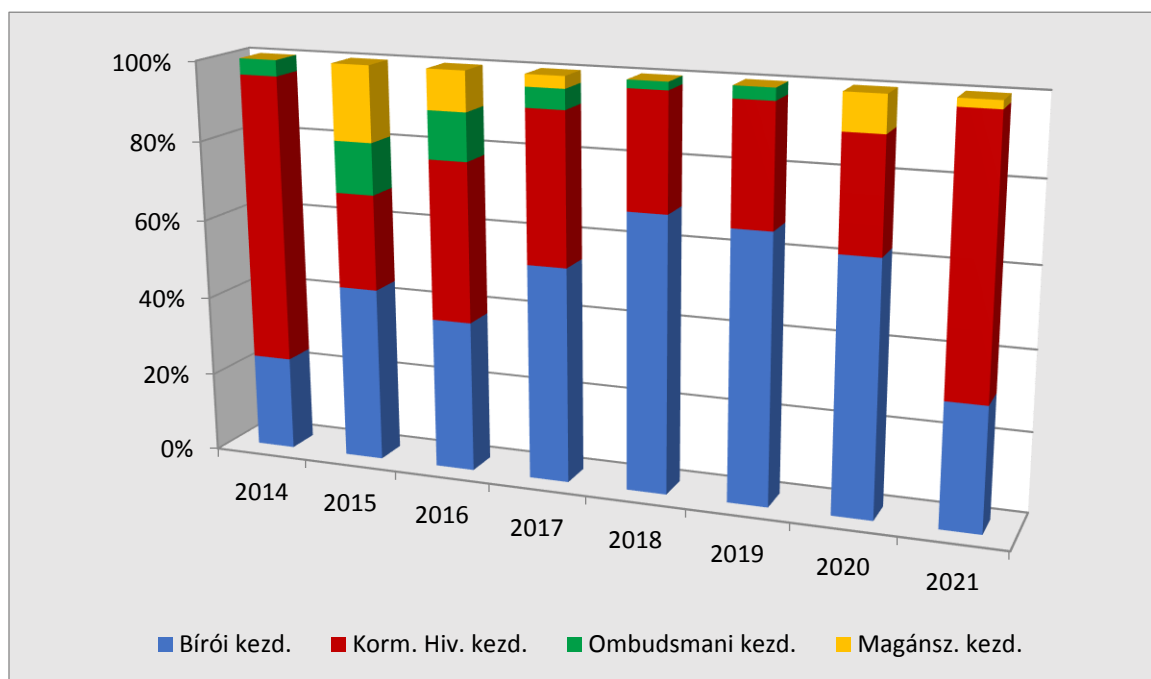
Polgári Kollégium Munkaügyi Szakági Rész kollégium folyamatban maradt felülvizsgálati ügyeinek pertartam szerinti megoszlása

4. sz. melléklet

A Kúria Önkormányzati Tanácsának 2021. évi működése

Kezdeményezések aránya indítványozók szerint az ÖT-hoz érkezett, összes normakontroll-kezdeményezésen belül (2014–2021)

Érkezett és befejezett ügyek száma 2012 és 2021 között

	Érkezett ügyek	Befejezett ügyek	ebből érdemi döntések aránya
2012	86 (40+46)	<i>n. a.</i>	<i>n. a.</i>
2013	76	<i>n. a.</i>	<i>n. a.</i>
2014	66	68	68%
2015	70	63	70%
2016	60	56	70%
2017	37	45	87%
2018	42	40	88%
2019	39	45	91%
2020	32	29	79%
2021	55	35	80%

Az ügyek tematikus megoszlása 2021-ben (befejezett ügyek)

